

JULES VERNE

Kaptan Grant'in Çocukları

ÜÇÜNCÜ CİLT

4.90 YTL

2. BASIM

ithaki

Jules Verne

1828'de Fransa'da doğdu. Denizcilik geleneği olan bir ailenin çocuğuydu ve bu durum onun yazın hayatını derinden etkiledi. Küçük bir çocukken gemilerde tayfalık yapmak için evden kaçtı ama yakalanıp ailesine teslim edildi.

1847'de hukuk öğrenimi görmesi için Paris'e gönderildi. Ancak Paris'teyken tiyatroya ilgisi derinleşti. 1850'lerin sonlarında ilk oyunu yayımlandı. Babası, hukuk öğrenimini bıraktığını duyduğunda aralarında büyük bir tartışma çıktı ve harcamaları için gönderilen para kesildi. Bu durum Jules Verne'i öykülerini satarak para kazanmaya zorladı.

Paris'in kütüphanelerinde jeoloji, mühendislik ve astronomi okunarak geçirilen uzun saatlerden sonra, Jules Verne ilk kitabı *Balonla Beş Hafta*'yı yayımladı. Bu romanı, *Dünya'nın Merkezine Seyahat, Dünya'dan Ay'a* ve *Denizler Altında 20 000 Fersah* gibi romanlar izledi.

Romanlarının büyük beğeni toplaması Jules Verne'i zengin bir adam yaptı. 1876'da büyük bir yat aldı ve Avrupa'nın çevresini yatıyla dolaştı.

1905'te Amiens'te öldü.

Jules Verne
Kaptan Grant'in Çocukları 3. Cilt
Özgün Adı: *Les Enfants Du Capitaine Grant 3*
Çeviren: Işık Ergüden
Redaksiyon: Alev Özgüner
Düzelti: Şule Cepcepoğlu Koçak

İthaki Yayınları - 127
Edebiyat - 117

2. Baskı Haziran 2007, İstanbul

© Bu çevirinin bütün hakları İthaki Yayınları'na aittir.
Yayıncının yazılı izni olmaksızın herhangi bir alıntı yapılamaz.

Yayın Koordinatörü: Füsun Taş
Sanat Yönetmeni: Murat Özgül
İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Kapak, İç Baskı: İdil Matbaacılık
Emintaş Kazım Dinçol Sanayi Sitesi No: 81 / 19
Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 674 66 78
(Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.)

İthaki Yayınları:
Mühürdar Cad. İlter Ertüzün Sok. 4/6 34710 Kadıköy İstanbul
Tel: (0216) 330 93 08 – 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34
ithaki@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Jules Verne

KAPTAN GRANT'İN ÇOCUKLARI

–3. Cilt–

Çeviren: Işık Ergüden

ithaki

Jules Verne Kitaplığı;
Jules Verne kitaplarını yıllar önce
Türkçeye kazandırmış olan
Ahmet İhsan Tokgöz'e ithaf edilmiştir.

1

MACQUARIE

Kaptan Grant'i arayanlar onu yeniden görme umutlarını o zamana kadar asla yitirmemiş olsalar bile, her şeyi birden yitirdikleri bu anda artık tutunacakları bir dal kalmış olabilir miydi? Yeni bir sefere dünyanın hangi noktasından başlayabilirlerdi? Yeni ülkeleri nasıl araştırabilirlerdi? *Duncan* yoktu artık, hatta ülkelerine hemen geri dönmeleri bile mümkün değildi. Bu gözüpek İskoçların girişimi suya düşmüştü. Başarısızlık! Hüzün verici bu sözcüğe cesur bir yürekte yer yoktu, yine de, yazgının darbelerini yiyen Glenarvan'ın, bu fedakârca işi sürdürmede başarısız kaldığını kabul etmekten başka çaresi kalmamıştı.

Bu durum karşısında Mary Grant, artık babasının adını anmama cesaretini göstermişti. Yok olup gitmiş olan *Duncan*'ın bahtsız mürettebatını düşünerek kendi ızdırabını bastır-

mıştı. Dostluk duygusu karşısında babasız kalmış kız silinip gidiyordu. Lady Glenarvan'dan bunca teselli gördükten sonra şimdi teselli sırası ondaydı! İskoçya'ya geri dönmekten ilk söz eden Mary Grant oldu. Onu bu kadar cesur, bu kadar kararlı görmek John Mangles'ı hayran bıraktı. Kaptan hakkında son bir söz söylemek istediğinde Mary bir bakışıyla onu engelledi ve ardından şöyle dedi:

"Hayır Bay John, düşünmemiz gerekenler kendilerini feda etmiş olanlardır. Lord Glenarvan'ın Avrupa'ya geri dönmesi gerek!"

"Haklısınız Miss Mary," dedi John Mangles, "geri dönmesi gerek. İngiliz yetkililerin *Duncan*'ın akıbetinden haberdar olmaları da gerekiyor. Ama tüm ümidinizi yitirmeyin. Başladığımız araştırmalardan vazgeçmektense ben tek başıma sürdürürüm! Ya Kaptan Grant'i bulurum ya da bu görev uğruna hayatımı feda ederim!"

John Mangles ciddi bir sorumluluk alıyordu. Mary kabul etti ve bu anlaşmayı tasdik etmek ister gibi elini genç kaptanın eline uzattı. John Mangles için bu, tüm ömrünü feda etmek demekti; Mary içinse ömür boyu minnet duymaktı.

O gün, yola çıkış kesin olarak kararlaştırıldı. Gecikmeden Melbourne'a varma kararı alındı. Ertesi gün John yola çıkacak gemileri araştırmaya gitti. Eden ile Victoria'nın başşehri arasında çok sayıda sefer yapılıyor olduğunu ummaktaydı.

Ne yazık ki beklentisi boşa çıktı. Çok az gemi vardı. Bölgedeki ticari filo, Twofold Koyu'na demir atmış büyük tonajlı üç dört gemiden ibaretti. Hiçbiri Melbourne ya da Sydney istikametine gitmiyordu, Pointe-de-Galles'e gideni de yoktu. Oysa, Glenarvan, İngiltere'ye gidecek olan gemileri Avustralya'nın yalnızca bu üç limanından bulabilirdi. Gerçekten de, *Peninsular Oriental steam navigation Company* bu limanlar ile metropol arasında düzenli sefer yapmaktaydı.

Bu durumda ne yapılabilirdi? Bir gemi mi beklemeliydiler? Epey gecikebilirlerdi çünkü Twofold Koyu pek işlek değildi. Birçok gemi açıktan geçiyor ve hiç demir atmıyordu!

Uzun uzun düşündükten ve tartıştıktan sonra Glenarvan Sydney'e sahil yollarından ulaşma kararına varmıştı ki Paganel kimsenin beklemediği bir öneri yaptı.

Coğrafyacı, Twofold Koyu'nu dolaşmıştı.

Sydney ve Melbourne'a ulaşım imkânı olmadığını biliyordu. Ama koyda demir atmış bu üç tekneden biri, Yeni Zelanda'nın kuzeydeki adası Ika-na-Maoui'nin başşehri olan Auckland'a yola çıkmaya hazırlanıyordu. Paganel söz konusu gemiyi kiralamayı ve Auckland'a gitmeyi önerdi. Yarımada kumpanyasının gemileriyle oradan Avrupa'ya gitmek kolay olurdu.

Bu öneri ciddi olarak dikkate alındı. Paganel ise genellikle pek sıkça yaptığı şu gerekçeleri sıralama işine bu kez girişmedi. Durumu belirtmekle yetindi ve deniz yolculuğunun beş ya da altı günden uzun sürmeyeceğini ekledi. Avustralya'yı Yeni Zelanda'dan ayıran mesafe gerçekten de bir milin binde biri kadardır.[1]

Tuhaf bir tesadüf eseri, Auckland tam olarak arayıcıların Araukanya sahilinden beri inatla izledikleri 37 paralel üzerinde bulunuyordu. Kuşkusuz, coğrafyacı, bu olgudan kendi önerisine uygun bir gerekçe çıkarabilirdi ve kimse de onu taraflılıkla suçlamazdı. Gerçekten de, Yeni Zelanda'nın sarp sahillerini ziyaret etmek için tamamen doğal bir fırsattı bu.

---

1 Yaklaşık 400 fersah. (J.V.)

Bununla birlikte, Paganel bu üstünlüğe tenezzül etmedi. Art arda iki düş kırıklığından sonra belgenin üçüncü bir yorumuna girişmek istemiyordu. Zaten ne sonuç çıkarabilirdi ki? Bir adanın değil, bir "kıta"nın Kaptan Grant'e sığınak olarak hizmet etmiş olduğu kesin biçimde ifade edilmişti bu belgede. Yeni Zelanda'nın ise bir adadan başka bir şey olmadığı kesin gözüküyordu. Neyse; Paganel, hangi nedenle olursa olsun, Auckland'a gitme önerisine hiçbir yeni araştırma fikri eklemiyordu. Yalnızca bu nokta ile Büyük Britanya arasında düzenli seferler olduğunu ve bundan kolaylıkla yararlanabileceklerini belirtmekle yetinmişti.

John Mangles Paganel'in önerisini destekledi. Bu önerinin benimsenmesinden yanaydı çünkü Twofold Koyu'na bir geminin gelip gelmeyeceğini bilmeksizin bekleyemezlerdi. Ama kesin karar vermeden önce coğrafyacının sözünü ettiği gemiyi ziyaret etmenin uygun olacağı fikrindeydi. Glenarvan, binbaşı, Paganel, Robert ve John Mangles bir sandala bindiler ve birkaç kürek çekişiyle, rıhtımdan aşağı yukarı iki gomina mesafede demir atmış olan tekneye yanaştılar.

Bu, *Macquarie* adlı, iki yüz elli tonilatoluk bir yelkenliydi. Avustralya'nın ve Yeni Zelanda'nın çeşitli limanları arasında çalışıyordu. Kaptan, daha doğrusu "master" ziyaretçilerini oldukça kaba karşıladı. Eğitimsiz bir adamla karşı karşıyaydılar, davranışları gemisindeki beş tayfadan farklı değildi. Koca bir kırmızı surat, kaba eller, basık bir burun, patlak gözler, piponun ezdiği dudaklar, kaba görünüşüyle birleşince Will Halley'i iç karartıcı biri haline getiriyordu. Ama tercih şansları yoktu ve birkaç günlük bir deniz yolculuğu için bu kadar önemli olmamalıydı bu.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu Will Halley, gemisinin güvertesine ayak basan bu yabancılara.

"Kaptan siz misiniz?" karşılığını verdi John Mangles.

"Benim, dedi Halley, "ne var?"

"*Macquarie* Auckland'a mı gidiyor?"

"Evet. Ne olacak?"

"Ne taşıyor?"

"Satılan ve alınan her şeyi. Ne olacak?"

"Ne zaman yola çıkıyor?"

"Yarın, öğleyin deniz çekildiğinde. Ne olacak?"

"Yolcu alacak mısınız?"

"Yolcuya bağlı, gemi karavanasıyla yetinirlerse."

"Kendi erzaklarını getirecekler."

"Sonra?"

"Sonra?"

"Evet. Kaç kişiler?"

"Dokuz, ikisi kadın."

"Kamaram yok."

"Güverte kamarasını onların kullanımına bırakacak şekilde düzenleriz."

"Sonra?"

"Kabul ediyor musunuz?" dedi John Mangles, kaptanın tavrı onu pek rahatsız etmiyordu.

"Bakarız," karşılığını verdi *Macquarie*'nin patronu.

Will Halley bir iki volta attı, demir ökçeli kocaman çizmeleriyle güverteyi çınlattı, sonra aniden John Mangles'ın yanına geldi.

"Ne ödenecek?" dedi.

"Ne istiyorsunuz?" diye sordu John.

"Elli lira."

Glenarvan bir işaretiyle onayladığını belirtti.

"Pekâlâ! Elli lira," cevabını verdi John

Mangles.

"Ama yalnızca yol parası bu," diye ekledi Will Halley.

"Yalnızca."

"Yiyecek hariç."

"Hariç."

"Anlaştık. Sonra?" dedi Will, elini uzatarak.

"Hıı?"

"Kapora?"

"İşte fiyatın yarısı, yirmi beş lira," dedi John Mangles, miktarı *Master*'ın eline sayarak, o da teşekkür etmeden cebine attı.

"Yarın gemide görüşürüz," dedi. "Öğleden önce. Burada olsanız da olmasanız da demir alırım."

"Olacağız."

Bu cevaptan sonra Glenarvan, binbaşı, Robert, Paganel ve John Mangles gemiden ayrıldı, Will Halley, selamlamak için, dağınık kızıl saçlarına uygun muşamba şapkasına parmağıyla bile dokunmamıştı.

"Ne kaba adam!" dedi John.

"Tam bana göre," dedi Paganel. "Gerçek bir deniz kurdu."

"Gerçek bir ayı!" karşılığını verdi binbaşı.

"Bence," diye ekledi John Mangles, "bu ayı aynı zamanda insan ticareti de yapıyordur."

"Önemi yok!" dedi Glenarvan, "*Macquarie*'yi idare ettiği sürece ve *Macquarie* de Yeni Zelanda'ya gittiği sürece önemsiz. Twofold Koyu'ndan Auckland'a kadar onu pek az göreceğiz; Auckland'dan sonra da hiç görmeyeceğiz."

Lady Helena ve Mary Grant ertesi gün yola çıkılacağının saptanmış olduğunu sevinçle öğrendiler. Glenarvan, *Macquarie*'nin konfor bakımından *Duncan* ayarında olmadığını anlattı onlara. Ama, bunca sınavdan geçtikten sonra, böyle ufak bir şeyden rahatsız olacak kadınlar değillerdi onlar. Bay Olbinett'e erzak tedariğiyle ilgilenmesi söylendi. Zavallı adam, *Duncan*'ın kayboluşundan beri, gemide kalmış olan, dolayısıyla tüm mürettebatla birlikte acımasız sabıkalıların elindeki Bayan Olbinett için durmaksızın ağlamıştı. Bununla birlikte, kamarotluk görevini her zamanki maharetiyle yerine getirdi ve *Macquarie* kaptanının "hariç" dediği yiyecekler, yelkenlinin gündelik öğün listesinde asla yer almayan, seçkin besinlerden oluştu. Birkaç saat içinde erzak tamamlanmıştı.

Bu sırada, binbaşı, Glenarvan'ın Melbour-

ne'daki *Union-Bank*'te duran tahvillerini bir sarrafa kırdırtmakla meşgûldü. Altın, silah ya da cephaneden yoksun kalmak istemediğinden silah mühimmatını yeniledi. Paganel de, Edimbourg'da Johnston'un yayımladığı mükemmel bir Yeni Zelanda haritası edindi.

Mulrady'nin durumu da iyiye gidiyordu. Hayatını tehlikeye sokmuş olan yarasını artık pek hissetmiyordu. Denizde geçecek birkaç saat sonunda tamamen iyileşmiş olacaktı. Pasifik meltemlerinin kendisine iyi geleceğini umuyordu.

Wilson, *Macquarie*'nin güvertesinde yolcuların kalacağı yeri düzenlemekle görevlendirildi. Fırça ve süpürge sayesinde tayfa kamarasının görüntüsü değişti. Will Halley, omuz silkerek, tayfanın dilediğini yapmasına izin vermişti. Glenarvan'dan ve ne kadın ne de erkek arkadaşlarından çekindiği bir şey yoktu. Adlarını bile bilmiyordu, ama endişelenmedi. Bu fazladan yük ona elli liraya mal olmuştu, hepsi bu. Teknesini tıka basa doldurduğu tabaklanmış iki yüz tonilatoluk deriden daha az değer veriyordu onlara. Önce deriler, sonra insanlar. O bir tacirdi. Denizcilik vasfına gelince, mercan kayalıklarının pek tehlikeli kıldığı

bu denizlerde yol almakta pek ustaydı.

Günün son saatlerinde Glenarvan sahilin 37. paralel tarafından kesilen şu noktasına geri dönmek istedi. İki gerekçe onu buraya itiyordu.

Deniz kazasının geçtiği varsayılan bu yeri bir kez daha ziyaret etmek istiyordu. Ayrton'un *Britannia*'nın deniz onbaşısı olduğu doğruydu ve *Britannia* da gerçekten Avustralya sahilinin bu tarafında kaybolmuş olmalıydı; batı sahilinde değilse doğu sahilinde. Bir daha hiç görmeyecekleri bir sahili kolayca terk etmemeliydiler.

Dahası, *Britannia* orada olmasa da *Duncan* sabıkalıların eline orada geçmişti. Belki de orada dövüşmüşlerdi! Bir mücadelenin, olağanüstü bir direnişin izine sahilde rastlayamaz mıydı? Mürettebat dalgalar arasında can vermişse eğer, birkaç ceset de sahile vurmuş olmaz mıydı?

Glenarvan, sadık adamı John'u yanına alarak keşfe çıktı. *Victoria* Oteli'nin sahibi emirlerine iki at vermişti. Twofold Koyu'nu çevreleyen kuzey yolunda ilerlediler.

Hüzünlü bir keşif oldu. Glenarvan ve Kaptan John hiç konuşmadan at sürmekteydiler.

Ama birbirlerini anlıyorlardı. Aynı düşüncelerle, dolayısıyla aynı ızdıraplarla acı çekiyorlardı. Denizin aşındırdığı kayalara bakıyorlardı. Ne soracakları bir soru ne de verecekleri bir cevap vardı.

John'un gayreti ve zekâsı sayesinde sahilin her noktasının titizlikle gözden geçirildiğine, en ufağına kadar tüm büklerin, eğimli kumsalların ve zayıf Pasifik gelgitlerinin bir enkaz kalıntısını fırlatıp atabileceği kum tepelerinin dikkatle araştırıldığına kuşku yoktu. Bu yörede yeni araştırmalara girişmeyi gerektirecek hiçbir işarete rastlanmadı.

Deniz kazasıyla ilgili yeni bir şey göremediler.

Duncan'a gelince, ondan da iz yoktu. Avustralya'nın okyanus kıyısındaki bu bölümü bomboştu.

Yine de, John Mangles sahil boyunca kamp yapıldığına dair apaçık izler buldu. Tek tük ağaçlar altında yeni yakılmış ateş kalıntıları keşfetti. Göçebe bir yerli kabile oradan mı geçmişti birkaç gün önce? Hayır! Çünkü, Glenarvan'ın gözüne çarpan bir işaret, sabıkalıların sahilin bu bölümüne uğradıklarını tartışmasız bir biçimde kanıtlıyordu.

Bu, gri ve sarı renklerde, kullanılmış, yamalı kısa bir ceket, bir ağacın dibine bırakılmış uğursuz bir kumaş parçasıydı. Perth hapishanesine ait kayıt numarası vardı üzerinde. Kürek mahkûmu artık orada değildi, ama iğrenç pılı pırtısı onun varlığına kefildi. Bu suçlu kıyafeti, sefilin tekine giysi olduktan sonra bu terk edilmiş sahilde çürümekteydi.

"Görüyor musun John," dedi Glenarvan, "sabıkalılar buraya kadar gelmişler! Ya *Duncan*'daki bizim zavallı yoldaşlarımız?..."

"Evet!" cevabını verdi John boğuk bir sesle, "gemiden inmedikleri, yok olup gittikleri kesin..."

"Zavallılar!" diye haykırdı Glenarvan. "Ellerime bir düşseler mürettebatımın intikamını nasıl alırdım!..."

Glenarvan'ın yüz hatları acıdan sertleşmişti. Lord bir süre dev dalgalara baktı, belki de uzaklarda kaybolmuş bir tekneyi aramak için son bir kez bakıyordu. Sonra gözlerindeki ışık söndü, kendine geldi ve tek kelime etmeden, tek bir hareket yapmadan, dörtnala giden atının sırtında Eden yolunu tuttu.

Yerine getirilmesi gereken tek bir formalite kalmıştı: vuku bulmuş olayları polise bildir-

mek. O akşam olanlar Thomas Banks'a bildirildi. Memur tutanağı kaleme alırken memnuniyetini güçlükle saklayabildi. Ben Joyce ve çetesinin gitmiş olmasından açıkça sevinç duymuştu. Onun mutluluğunu tüm şehir de paylaşıyordu. Sabıkalılar Avustralya'yı terk etmişlerdi, yeni bir suç işleyerek gitmişlerdi, evet, ama sonuçta çekip gitmişlerdi. Bu önemli haber Melbourne ve Sydney'deki yetkililere anında telgrafla duyuruldu.

Glenarvan bildirimde bulunduktan sonra *Victoria* Oteli'ne geri döndü. Yolcular bu son geceyi hüzünle geçirdiler. Felaketlerle dolu bu topraklar akıllarından çıkmıyordu. Bernouilli Burnu'ndayken pek haklı olarak hissettikleri, Twofold Koyu'nda ise acımasızca kırılmış umutlarını unutamıyorlardı!

Paganel ise yerinde duramıyordu. Snowy Nehri olayından beri onu gözleyen John Mangles coğrafyacının konuşmayı hem istediğini hem de istemediğini hissetmişti. Defalarca sorular sorarak onu sıkıştırmışsa da bir cevap alamamıştı.

O akşam, coğrafyacıyı odasına götüren John niçin bu kadar sinirli olduğunu sordu.

"Dostum John," dedi Paganel kaçamak bir

ifadeyle, " her zamankinden daha sinirli değilim."

"Bay Paganel," diye devam etti John, "sizi bunaltan bir sırrınız var!"

"Pekâlâ, ne yapabilirim ki," diye haykırdı coğrafyacı el kol hareketleri yaparak, "benden daha güçlü!"

"Sizden daha güçlü olan nedir?"

"Bir yandan sevincim, öte yandan umutsuzluğum."

"Hem sevinçli hem de umutsuz musunuz?"

"Evet, Yeni Zelanda'yı ziyaret edecek olmaktan dolayı hem sevinçliyim hem de umutsuz."

"Bir iz bulmuş olmayasınız?" diye sordu heyecanla John Mangles. "Kaybettiğimiz izi mi buldunuz yoksa?"

"Hayır, dostum John! *Yeni Zelanda'dan geri dönülmez!* Ama, yine de... neyse, insan doğasını bilirsiniz! Ümit etmek için nefes almak yeter! Benim sloganım '*spiro, spero*'dur,[1] dünyanın en güzel sloganına bedeldir bu!"

---

1) Lat. "*dum spiro, spero*": Nefes aldığım sürece umut ederim. (yhn.)

2

GİDİLEN ÜLKENİN GEÇMİŞİ

Ertesi gün, 29 Ocak'ta, *Macquarie*'nin yolcuları yelkenlinin daracık güverte kamarasına yerleşmişlerdi. Will Halley bayan yolculara kendi kamarasını vermemişti. Pek aranmayacak bir nezaket, in ayıya yaraşırdı çünkü.

Öğlen, saat yarımda denizin çekilmesiyle birlikte demir alındı. Demir dikey hale geldi ve dipten güçlükle koparıldı. Güneybatıdan yumuşak bir yel esiyordu. Yelkenler yavaş yavaş gevşetildi. Gemideki beş adam ağır ağır manevra yaptılar. Wilson mürettebata yardım etmek istedi. Ama Halley sakin durmasını ve işi olmayan şeye burnunu sokmamasını rica etti ondan. Bir işten daima tek başına sıyrılır, ne yardım ne de öğüt isterdi.

Bu sözler, bazı manevralardaki beceriksizliğe gülen John Mangles'a yönelikti. John söylenene uydu ve hukuki olmasa da fiili müda-

hale hakkını, mürettebatın beceriksizliğinin geminin güvenliğini tehlikeye atacağı duruma sakladı.

Master'ın küfürleriyle harekete geçen beş tayfanın kol gücü sayesinde ve zaman ilerledikçe yelkenler çekildi. *Macquarie*, alçak yelkenleri, gabyaları, grandi ve pruva babafingoları, randası ve floklarıyla, yan arkadan aldığı rüzgârla, iskele alabanda ilerledi. Daha sonra, yardımcı yelkenleri ve babafingo yelkenleri de çekildi. Ama bu yelken takviyesine rağmen tekne güçlükle ilerliyordu. Baş tarafın şişkin hatları, dip yüzeyinin genişliği, kıç tarafının ağırlığı nedeniyle hız yapamıyordu, tam bir "külüstür"dü kısacası!

Buna razı olmak gerekiyordu. *Macquarie* zar zor yol alsa da, beş gün içinde, en fazla altı günde Auckland Koyu'na varırdı neyse ki.

Akşamın saat yedisinde Avustralya sahilleri ve Eden limanının sabit ışığı gözden kayboldu. Oldukça çalkantılı olan deniz tekneyi yoruyordu; dalga boşluklarına tüm cüssesiyle düşüyordu. Yolcuların hissettiği şiddetli darbeler, tayfa kamarasında kalmalarını zorlaştırıyordu. Ama güverteye çıkamazlardı, çünkü şiddetli yağmur yağıyordu. Dolayısıyla mutlak

bir hapse mahkûm olduklarını gördüler.

Her biri kendini, düşüncelerinin akışına kaptırmıştı. Pek az konuştular. Lady Helena ile Mary Grant bile ancak birkaç laf etti. Glenarvan yerinde duramıyor, gidip geliyordu. Binbaşı ise hiç kımıldamadan duruyordu. John Mangles, peşinde Robert olmak üzere, denizi gözlemek üzere zaman zaman güverteye çıkıyordu. Paganel'e gelince, çekildiği köşesinde anlaşılmaz ve ipe sapa gelmez sözler mırıldanmaktaydı.

Saygıdeğer coğrafyacı ne düşünüyordu acaba? Kaderin kendisini götürdüğü şu Yeni Zelanda'yı. Bu ülkenin tüm tarihini aklından geçirdikçe bu uğursuz ülkenin geçmişi gözlerinin önünde canlanıyordu.

Bu tarihte, bu adaların kâşiflerinin burayı bir kıta olarak kabul etmelerine yol açacak bir olgu, bir olay var mıydı? Modern bir coğrafyacı, bir denizci bu adalara kıta adını yakıştırabilir miydi? Görüldüğü gibi, Paganel dönüp dolaşıp belgeyi yeniden yorumluyordu. Bu bir takıntı, bir sabit fikirdi. Patagonya'dan sonra, Avustralya'dan sonra, bir sözcüğün harekete geçirdiği Paganel'in hayal gücü Yeni Zelanda'ya dört elle sarılıyordu. Ama onun bu yol-

da ilerlemesini engelleyen bir nokta, tek bir nokta vardı.

"*Contin... contin...,*" diye tekrarlıyordu, bu, elbette 'kıta' demektir!"

Ve, güney denizlerinin bu iki büyük adasını keşfetmiş olan gemicileri bir bir hatırlamaya çalışarak, belleğini zorluyordu.

13 Aralık 1642'de Hollandalı Tasman, Van-Diemen ülkesini keşfettikten sonra, Yeni Zelanda'nın meçhul sahillerine ayak bastı. Birkaç gün sahil boyunca ilerledi ve ayın 17'sinde gemileri, iki ada arasında açılmış dar bir boğazın bitim noktası olan geniş bir koya vardılar.

Kuzey Adası Ika-na-Maui'ydi, bu sözcükler Zelanda dilinde "Mauwi balığı" anlamına geliyordu. Güney Adası'ysa Mahai-Puna-Mu'ydu, yani "yeşil yeşimtaşı üreten balina."[1]

Abel Tasman'ın karaya gönderdiği kanoları, yanlarında, gürültücü yerlilerden oluşan bir mürettebatı taşıyan iki oyma kayıkla geri geldiler. Bu yerliler orta boylu, esmer ve sarı derili, çıkık kemikliydiler, kulak tırmalayıcı

1) Tüm Yeni Zelanda'ya yerlilerin verdiği adın Teika-Maoui olduğu artık bilinmektedir. Twai-Pounamou merkez adadaki bir yerleşimin adıdır yalnızca. (J.V.)

sesleri vardı, siyah saçlarını başlarının üzerinde Japon tarzı bağlamışlar ve tepesine de kocaman bir beyaz tüy dikmişlerdi.

Avrupalılarla yerlilerin bu ilk karşılaşması, uzun süreli dostane ilişkiler vaat ediyor gibiydi. Ama ertesi gün, Tasman'ın kanolarından biri karaya daha yakın bir yerde demir atacak bir yer buldu ve orada, içinde çok sayıda yerli bulunan yedi oyma kayığın şiddetli bir saldırısına uğradı. Kano yan yatarak su aldı. Önce, kanoyu idare eden deniz onbaşısının boğazına sipsivri bir mızrak saplandı ve onbaşı denize düştü. Altı arkadaşından dördü öldürüldü; diğer ikisi ve deniz onbaşısı teknelere doğru yüzdüler, gemiye çıktılar ve kurtuldular..

Bu uğursuz olayın ardından Tasman demir aldı. İntikam olarak ise muhtemelen hedefe isabet etmemiş birkaç el tüfek atışıyla yetinmişti. Adı Katliam Koyu kalan bu koyu terk ederek batı sahili boyunca ilerledi ve 5 Ocak'ta, kuzeydeki burun yakınlarında demirledi. Burada yalnızca dalga çatlamalarının şiddeti değil, yerlilerin vahşi tutumları da geminin su ikmali yapmasını engelledi ve Tasman, Etats Généraux'ya saygı ifadesi olarak

Staten-Land yani Devletler Toprağı adını verdiği bu topraklardan kesin olarak ayrıldı.

Gerçekte, Hollandalı gemici, buraların Amerika'nın güney ucundaki Tierra del Fuego'nun doğusunda keşfedilmiş aynı adlı adalarla sınırdaş olduklarını sanıyordu. "Güney'deki büyük kıta"yı bulduğuna inanıyordu.

"Ama," diyordu kendi kendine Paganel, "onyedinci yüzyılda bir gemicinin 'kıta' olarak adlandırdığı şeye ondokuzuncu yüzyıldaki bir gemici bu adı veremez! Böyle bir hata kabul edilemez! Hayır! Gözden kaçan birşeyler var!"

Tasman'ın keşfi bir yüzyılı aşkın bir süre boyunca unutuldu. Yeni Zelanda sanki yok gibiydi ki Surville adlı bir Fransız gemici, 35° 37' enleminde ilerleyerek burayı keşfetti. Başlangıçta yerlilerden şikâyetçi değildi; ama şiddetli rüzgârlara maruz kaldı ve bir fırtına patlak verdi, bu esnada gemideki hastaları taşıyan şalupa Sığınak Koyu'nun sahiline sürüklendi. Orada, Nagui-Nui adlı bir şef Fransızları gayet iyi karşıladı ve onları kendi kulübesinde misafir etti. Surville'in bir kanosu çalınana kadar her şey yolunda gitti. Surville boşuna kanonun iadesini isteyip durdu ve bu

hırsızlık karşısında bir ceza vermesi gerektiğine inanarak, köyü tümüyle ateşe verdi. Korkunç ve adaletsiz bu intikam, Yeni Zelanda'nın sahne olacağı kanlı misillemelerin başlangıcıydı.

6 Ekim 1769'da ünlü Cook bu sahillerde görüldü. *Endeavour* adlı teknesiyle Taue-Roa Koyu'nda demirledi ve iyi davranarak yerlilerle yakınlaşmaya çalıştı. Ama insanlarla iyi ilişkiler kurmak için onları etkilemekle işe başlamak gerekir. Cook, iki üç yerliyi esir almakta ve onlara zorla iyilik yapmakta tereddüt etmedi. Hediyelere ve şefkate boğulan bu yerliler daha sonra karaya gönderildiler. Bir süre sonra, onların anlattıklarından etkilenen çok sayıda yerli gönüllü olarak gemiye geldi ve Avrupalılarla alışveriş yaptılar. Birkaç gün sonra, Cook, kuzeydeki adanın doğu sahilindeki geniş bir oyuntu olan Hawkes Koyu'na yöneldi. Burada kavgacı, yaygaracı ve savaş tahrikçisi yerliler buldu karşısında. Gösterileri öyle bir hal almıştı ki bir top atışıyla onları sakinleştirmek gerekli olmuştu.

20 Ekim'de *Endeavour* iki yüz kişilik barışçı bir topluluğun yaşadığı Toko-Malou Koyu'na demir attı. Gemideki botanikçiler ülke-

de önemli keşiflerde bulundular. Yerliler kendi oyma kayıklarıyla onları kıyıya taşıdılar. Cook, tabya kurmayı iyi bildiklerini kanıtlayan, kazık duvarlarla, siperlerle ve çifte çukurlarla korunan iki köyü ziyaret etti. Bu tabyaların en önemlisi bir kayanın üzerine yerleştirilmişti. Deniz iyice kabardığında burası gerçek bir ada halini alıyordu; hatta bir adadan bile daha güvenli bir yer oluyordu, çünkü etrafı sularla çevrili olması bir yana, üzerine erişilmez bu "pâh"ın yerleştirildiği, altmış ayak yüksekliğinde doğal bir kemerle korunuyor, dalgalar da bu kemerin etrafında gürüldüyordu. Beş ay boyunca ilginç nesnelerden, yerel bitkilerden, etnografik ve etnolojik vesikalardan oluşan geniş bir derleme yaptıktan sonra iki adayı ayıran boğaza kendi adını veren Cook, 31 Mart günü Yeni Zelanda'yı terk etti. Sonraki yolculuklarında buraya tekrar gelecekti.

Gerçekten de büyük denizci 1773 yılında Hawkes Koyu'nda yeniden görüldü ve yamyamlık sahnelerine tanık oldu. Burada, bu yamyamlıklara sebebiyet verdikleri için Cook'un arkadaşlarına kızmak gerekir. Karada genç bir yerlinin parçalanmış uzuvlarını bulan

subaylar bunları gemiye getirdiler, "kızarttırdılar" ve aç kurtlar gibi üşüşen yerlilere ikram ettiler. İnsan eti yiyenlerin aşçısı olmayı gerçeğe dönüştüren acıklı fantezi!

Cook, üçüncü yolculuğu sırasında, özellikle sevdiği bu toprakları yine ziyaret etti, hidrografik ölçülerini tamamlamaya çalışıyordu. Son kez 25 Şubat 1777'de buralardan ayrıldı.

1791'de, Vancouver, Karanlık Koy'da yirmi gün konakladı, ama doğa bilimleri ya da coğrafi bilimler bu seferden bir yarar sağlamadı. 1793 yılında D'Entrecasteaux, Ika-na-Maoui'nin kuzey sahillerinde yirmi beş millik bir bölümün haritasını çıkardı. Ticaret gemisi işleten kaptanlar Hausen ve Dalrympe, ardından da Baden, Richardson ve Moodi burada kısa süreliğine kaldılar. Doktor Savage, beş hafta boyunca Yeni Zelandalıların âdetleri hakkında ilginç ayrıntılar derledi.

O yıl, yani 1805'te, Rangui-Hu şefinin yeğeni, zeki biri olan Dua-Tara, Adalar Koyu'nda demirlemiş olan Kaptan Baden'in idaresindeki *Argo* teknesine bindi.

Dua-Tara'nın maceraları bir Maori Homeros'una destan konusu sağlamış olmalıdır. Bu maceralar felaketlerle, adaletsizliklerle, kötü

muamelelerle doluydu. Güvensizlik, zorla hapsetme, vurma ve yaralama... işte, zavallı vahşi yaptığı iyi hizmetlerin karşılığında bunları gördü! Kendilerine uygar diyen insanlar hakkında kim bilir neler düşünmüş olmalıdır! Onu Londra'ya götürdüler. En alt düzeyde tayfa yaptılar, mürettebatın günah keçisi oldu. Peder Marsden olmasaydı ölüme mahkûm edilecekti. Bu misyoner, genç vahşiyle ilgilendi. Onda sağlam bir yargı gücü, cesur bir karakter, yumuşaklık, olağanüstü bir iyilik ve nezaket özelliği gördü. Marsden himayesine aldığı gence birkaç çuval buğday verdi ve ülkesinde kullanması için bazı tarım aletleri sağladı. Yerlinin bu azıcık malını çaldılar. Zavallı Dua-Tara'nın başından felaketler, acılar 1814 yılına kadar eksik olmadı. O yıl nihayet atalarının ülkesine geri dönebildi. Bu kanlı Zelanda'yı kökten düzeltmeye giriştiği sırada, yaşadığı bunca değişimin meyvesini tam toplayacakken yirmi sekiz yaşında ölüm onu buldu. Bu telafisi imkânsız felaket uygarlığı kuşkusuz uzun yıllar geciktirmiş oldu. Yüreğindeki iyilik sevgisini vatan aşkıyla birleştiren zeki ve iyi yürekli bir insanın yerini kimse tutamaz!

1816 yılına kadar Yeni Zelanda'ya uğrayan

olmadı. O yıl Thompson, 1817 yılında Lidiard Nicholas, 1819 yılında da Marsden iki adanın çeşitli bölümlerini dolaştılar. 1820 yılında, seksendördüncü piyade alayı yüzbaşısı Richard Cruise'un yaptığı on aylık bir yolculuk, yerlilerin gelenekleri hakkında bilime ciddi araştırmalar kazandırdı.

1824 yılında *Coquille* adlı geminin komutanı Duperrey on beş gün boyunca Adalar Koyu'nda konakladı ve yerlilerden pek memnun kaldı.

Ardından, 1827 yılında, İngiliz balina gemisi *Mercury* yağma ve cinayetlere karşı kendini savunmak zorunda kaldı. Aynı yıl, Kaptan Dillon iki kez konakladığında da pek misafirperver bir şekilde karşılandı.

Mart 1827 yılında, *Astrolabe*'ın komutanı ünlü Dumont-d'Urville, karaya çıkarak, yerliler arasında hiç zarar görmeden ve silahsız birkaç gece geçirebildi, hediyeler alıp verdi, birlikte şarkılar söylediler, yerli kulübelerinde yattı ve ilginç ölçüm çalışmalarını, başına bir iş gelmeden sürdürebildi. Bu çalışmalar sayesinde denizcilerin arşivi pek güzel haritalar kazanmış oldu.

Ertesi yıl ise John James'in komutasındaki

İngiliz yelkenlisi *Hawes*, Adalar Koyu'na geldikten sonra, Doğu Burnu'na doğru yöneldi ve Enararo adlı kalleş bir şef başına çok işler açtı. Arkadaşlarından çoğu korkunç şekillerde öldü.

Yumuşak davranışlarla barbarlığın art arda geldiği bu çelişik olaylardan çıkarılması gereken sonuç, Yeni Zelandalıların acımasızlığının çoğu zaman yalnızca misilleme olduğudur. Yerlilerin iyi ya da kötü davranışları iyi ya da kötü kaptanlara bağlıydı. Yerlilerin de haklı görülemeyeceği kimi saldırılar elbette olmuştu ama bunlar özellikle Avrupalıların sebebiyet verdiği intikamlardı. Ne yazık ki, hak etmeyenler cezalandırılmıştı. D'Urville'in ardından, Yeni Zelanda'nın etnografyasını cesur bir kâşif tamamladı. Bu, tüm dünyayı yirmi kere dolaşmış olan bir göçebe, bir bilim gezgini olan, Earle adlı bir İngilizdi. İki adanın da bilinmeyen kısımlarını ziyaret etmiş, yerlilerden kişisel olarak hiç şikâyette bulunmamış ama yamyamlık sahnelerine sık sık tanık olmuştu. Yeni Zelandalılar tiksinti verici bir şehvetle birbirlerini yiyorlardı.

Kaptan Laplace da 1831 yılında Adalar Koyu'nda kaldığı sırada buna tanık olmuştu. Sa-

vaşlar başka açıdan da korkunçtu, çünkü vahşiler ateşli silahları kayda değer bir isabetle kullanıyordu. Bu yüzden, Ika-na-Maui'nin eskiden yemyeşil ve kalabalık olan bölgeleri geniş ıssız alanlara dönüşmüştü. Yerli halklar tümüyle ortadan kaybolmuştu, tıpkı kızartılmış ya da yenmiş koyun sürülerinin yok olması gibi.

Misyonerler yerlilerdeki bu kanlı içgüdüleri yenmek için boşuna mücadele ettiler. 1808 yılında *Church Missionary Society* en yetenekli ajanlarını –onlara uygun düşen isim budur– Kuzey Adası'nın bellibaşlı istasyonlarına göndermişti. Ama Yeni Zelandalıların barbarlığı karşısında misyonların kurulması ertelendi. Yalnızca, 1814 yılında, Dua-Tara'nın hamisi Bay Marsden, Hall ve King, Adalar Koyu'na çıktılar ve on iki demir balta fiyatına iki yüz *akr*'lık bir araziyi yerli şeflerden satın aldılar. Anglikan Cemiyeti'nin merkezi burada kuruldu.

Başlangıç güç oldu. Ama sonunda yerliler misyonerlerin yaşamına saygı gösterdiler. Onların hizmet ve doktrinlerini kabul ettiler. Yırtıcı bazı yerliler yumuşadı. İnsanlıktan uzak bu yüreklerde minnet duygusu uyandı. Hatta,

1824 yılında, Zelandalıların, "ariki" dedikleri pederlerini, hakaretlerde bulunan ve kötü muameleyle tehdit eden vahşi tayfalara karşı korudukları bile görüldü.

Böylece, Port Jackson'dan firar eden ve yerli halkın moralini bozan sabıkalıların varlığına rağmen misyonlar zaman içerisinde gelişti. 1831 yılında, *Hıristiyan Misyonları Gazetesi*'nde, biri Kidi-Kidi'de, Adalar Koyu'nda denize açılan bir kanalın kıyısında, öteki Pai-Hia'da, Kawa-Kawa Nehri kıyısında bulunan iki önemli kurumdan söz ediliyordu. Hıristiyan olmuş yerliler, *ariki*'lerin yönetiminde yollar açmışlar, balta girmemiş ormanlarda ulaşım ağları kurmuşlar, çağlayanların üzerine köprüler inşa etmişlerdi. Her misyoner ücra bölgelerdeki kabilelere uygarlığın dinini yaymaya gidiyor, sazdan ya da ağaç kabuğundan kiliseler dikiyorlar, genç yerliler için okullar kuruyorlardı ve bu mütevazı yapıların çatısında, üstünde İsa'nın haçı ve "Rongo-Pai" sözcükleri bulunan, yani Yeni Zelanda dilinde "İncil" anlamına gelen sözcükleri taşıyan misyon bayrağı dalgalanıyordu.

Ne yazık ki, misyonerlerin etkisi kendi kurumlarının ötesine uzanamadı. Yerli topluluk-

ların göçebe kesimleri misyonerlerin etkisi dışında kaldı. Yamyamlık ancak Hıristiyanlar arasında yok oldu. Dahası, bu yeni dönmeleri çok büyük sınavlara da sokmamak gerekiyordu. Kan güdüsüyle heyecanlanmaya devam ediyorlardı.

Zaten bu vahşi bölgelerde savaş daima mevcuttur. Zelandalılar, Avrupalıların işgali karşısında kaçan alık Avustralyalılar değildir; direnirler, kendilerini savunurlar, işgalcilerden nefret ederler ve bu sırada da baş edilemez bir kin onları İngiliz göçmenlere saldırtır. Bu büyük adaların geleceği şansa kalmıştır. Ya hemen uygarlaşacaklar ya da daha yüzyıllarca sürecek derin bir barbarlık içinde kalacaklardır. Buna silahlar karar verecektir.

Beyni sabırsızlıkla çalışan Paganel, Yeni Zelanda'nın tarihini baştan sona tekrarlamıştı. Ama bu tarihteki hiçbir olay iki adadan oluşan bu bölgeyi "kıta" olarak nitelemesine imkân tanımıyordu ve belgedeki bazı sözcükler imgelemini canlandırmış olsa da, bu iki heceli *contin* sözcüğü yeni bir yorum yapmasını inatla engelliyordu.

3

YENİ ZELANDA KATLİAMLARI

31 Ocak tarihinde, yani yola çıkışından dört gün sonra *Macquarie* Avustralya ile Yeni Zelanda arasında sıkışmış bu okyanus parçasının henüz üçte ikisini bile aşamamıştı. Will Halley teknesinin manevralarıyla pek ilgilenmiyordu: işi oluruna bırakmıştı. Ortalıkta ender olarak görünüyordu, ama kimse de bu durumdan şikâyet etmeyi düşünmüyordu. Tüm vaktini kamarasında geçiren kaba *master* her gün cin ya da brandy içerek kafayı bulmasa kimsenin buna bir diyeceği olmazdı. Tayfaları da onu taklit etmekten geri kalmıyorlardı. Dolayısıyla, Twofold Koyu'ndan yola çıkan *Macquarie* gibi, Tanrı'nın yardımıyla yol alan bir gemi görülmemiştir.

Bu bağışlanmaz ihmal nedeniyle John Mangles sürekli etrafı gözlüyordu. Rüzgârın ani bir yön değişikliği yelkenliyi tam yan yatı-

racakken Mulrady ve Wilson defalarca dümeni doğrultmayı başarmışlardı. Çoğu zaman Will Halley müdahale ediyor ve iki tayfaya söverek kötü davranıyordu. Bu duruma pek katlanamayan iki tayfa, bu sarhoş herifi bir güzel bağlamak ve deniz yolculuğunun geri kalanı boyunca orada kalsın diye geminin ambarına atmaktan başka bir şey istemiyorlardı. Ama John Mangles onları engelliyor ve haklı öfkelerini güçlükle yatıştırıyordu.

Bununla birlikte, geminin bu durumu onu da endişelendiriyordu; ama Glenarvan'ı tedirgin etmemek için yalnızca binbaşıyla ve Paganel'le konuştu. Mac Nabbs, başka sözler kullanarak, Mulrady ve Wilson'la aynı öğütte bulundu.

"Eğer sizce bu önlem size gerekliyse John," dedi Mac Nabbs, "komutayı ya da daha doğrusu, geminin idaresini ele almakta bir an bile tereddüt etmeyin. Bu sarhoş bizi Auckland'a çıkardıktan sonra yeniden gemisinin kaptanı olur ve eğer istiyorsa da alabora olup batar."

"Kuşkusuz Bay Mac Nabbs," dedi John, "kesinlikle gerekiyorsa bunu yaparım. Denizin ortasında olduğumuz sürece biraz dikkat-

li olmak yeter; tayfalarım ve ben güverteden ayrılmıyoruz. Ama sahillere yaklaştığımızda eğer bu Will Halley aklını başına toplamazsa çok zor durumda kalacağımı itiraf etmeliyim."

"Siz rotayı bulamaz mısınız?" diye sordu Paganel.

"Güç olur," cevabını verdi John. "Gemide tek bir deniz haritası bile yok dersem bana inanır mısınız?"

"Gerçekten mi?"

"Gerçekten. *Macquarie* yalnızca Eden ile Auckland arasında sefer yapıyor ve bu Will Halley buralara öyle alışkın ki haritaya bakma gereği hiç duymuyor."

"Gemisinin yolu bildiğini ve kendi kendine yol alacağını hayal ediyor kuşkusuz," dedi Paganel.

"Yoo!" dedi John Mangles, "kendi başlarına giden gemilere inanmam ben. Eğer Will Halley'in karaya yakın yerlerde de sarhoşluğu devam ederse son derece güç durumda kalırız."

"Karaya yaklaşırken aklını başına toplayacağını ümit edelim," dedi Paganel.

"Gerekirse *Macquarie*'yi Auckland'a götüremez misiniz?" diye sordu Mac Nabbs.

"Sahilin bu bölümünün haritası olmadan

bu imkânsız. Son derece tehlikeli sarp kayalıklar var. Burası Norveç fiyordları gibi bir dizi düzensiz ve dolambaçlı küçük fiyorddan ibaret. Çok sayıda kayalık var, bunlardan kurtulmak için büyük bir tecrübe gerekli. Suyun birkaç ayak altına gömülü bu kayalardan birine omurgası çarpan bir gemi, ne kadar sağlam olursa olsun batar."

"Bu durumda mürettebatın kıyıya çıkmaktan başka çaresi kalmaz, değil mi?"

"Evet Bay Mac Nabbs, eğer vakit olursa."

"Son derece nazik bir durum," dedi Paganel, "çünkü Yeni Zelanda sahilleri konuksever değildir ve tehlike kıyının ötesinde de, berisinde olduğu kadar büyüktür."

"Maorilerden mi söz ediyorsunuz Bay Paganel?" diye sordu John Mangles.

"Evet dostum. Ünleri tüm Hint Okyanusu'na yayılmıştır. Utangaç ya da alık Avustralyalılar yoktur burada, zeki ve kan dökücü bir ırk vardır, insan etine düşkün yamyamlar, hiçbir şekilde merhamet duymayan insan eti yiyicileri."

"Bu durumda," dedi binbaşı, "eğer Kaptan Grant Yeni Zelanda sahillerinde kaza geçirmiş olsaydı onu aramaya hiç teşebbüs etmememi-

zi mi önerirdiniz?"

"Kıyılarda aranabilir," karşılığını verdi coğrafyacı, "çünkü belki *Britannia*'nın izlerine rastlanabilir; ama içerlerde, hayır, çünkü yararsız olur. Bu uğursuz bölgelerde macera aramaya kalkışan her Avrupalı Maorilerin ellerine düşer ve Maorilerin eline esir düşenin de işi bitiktir. Ben dostlarımı pampaları aşmaya, Avustralya'yı bir uçtan diğerine katetmeye zorladım, ama onları Yeni Zelanda patikalarına asla sürüklemezdim. Tanrı'nın eli üstümüzden eksik olmasın ve Tanrı'ya dua edelim ki bu vahşi yerlilerin eline asla düşmeyelim!"

Paganel'in kaygıları pek haklıydı. Yeni Zelanda'nın korkunç bir ünü vardı. Adanın keşfine yol açan her olay kanlı bir tarihe denk düşüyordu.

Şehit denizciler listesine dahil bu kurbanlar saymakla bitmez. Yamyamlığın kanlı tarihi beş tayfası öldürülüp yenen Abel Tasman'la başlar. Onun ardından, Kaptan Tukney ve şalupasındaki tüm mürettebat aynı akıbete maruz kaldı. *Sydney-Cove*'un beş denizcisi de Foveaux Boğazı'nın doğu bölümünde yerlilerin dişleri arasında can verdi. Molineux limanında katledilen, iki direkli hafif *Brothers* yelken-

lisinin dört adamını, General Gates'in çok sayıdaki askerini ve *Mathilda*'nın üç firarisini de saydıktan sonra, pek üzüntü verici bir olayla ünlenmiş Kaptan Marion Du Frène'e gelebiliriz.

11 Mayıs 1772'de, Cook'un ilk yolculuğunun ardından Fransız Kaptan Marion, *Mascarin* adlı teknesiyle ve Kaptan Crozet de *Castries* adlı teknesiyle Adalar Koyu'na gelip demir attılar. Yeni Zelandalı ikiyüzlüler yeni gelenleri gayet iyi karşıladılar. Hatta çekingen davrandıklarından onları gemiye alıştırmak için hediyeler vermek, hizmet etmek, gündelik yaşamda kardeşçe ilişkileri geliştirmek gerekti.

Dumont d'Urville'in dediğine göre, şefleri zeki Takuri, Wangaroa kabilesindendi ve Kaptan Marion'un gelişinden iki yıl önce Surville tarafından hainçe kaçırılan yerlinin akrabasıydı.

Maruz kaldıkları kötü davranışların bedelini kanla ödetmenin her Maori için bir şeref ve gurur vesilesi sayıldığı bu ülkede, Takuri de kendi kabilesine yapılmış hakareti unutamazdı. Bir Avrupa gemisinin gelişini sabırla bekledi, alacağı intikamı hayal etti ve bunu acımasız bir soğukkanlılıkla gerçekleştirdi.

Takuri, Fransızlara karşı sahte bir tedirginlik gösterisinden sonra onların aldatıcı bir güvenlik içinde uyumalarını sağlamak için elinden geleni yaptı. Arkadaşlarıyla birlikte geceyi sık sık gemilerin güvertesinde geçirdi. Yanlarında özel olarak seçtikleri balıklardan getiriyorlardı. Kızları ve karıları da onlara eşlik ediyordu. Bir süre sonra subayların adlarını öğrendiler ve onları kendi köylerini ziyaret etmeye davet ettiler. Bu gelişmeler karşısında şaşkına dönen Marion ve Crozet, dört bin kişinin yaşadığı bu sahili katettiler. Yerliler onları silahsız olarak karşılıyor ve tam bir güven telkin ediyorlardı.

Adalar Koyu'nda konaklayan Kaptan Marion'un niyeti, son fırtınalarda pek hasar görmüş olan *Castries*'in direklerini yenilemekti. Bu amaçla iç bölgeleri keşfe çıktı ve 23 Mayıs'ta, kıyıdan iki fersah uzakta sedir ağaçlarından oluşan bir ormanla karşılaştı. Burası, gemilerden bir fersah uzaktaki bir koyun yakınındaydı.

Ormanda bir bina inşa edildi ve mürettebatın üçte ikisi, ellerinde baltalar ve diğer aletler olmak üzere, ağaçları kesmek ve koya giden yolları açmak için burada çalışmaya ko-

yuldular. İki konaklama yeri daha seçildi. Biri, limanın ortasındaki küçük Motu-Aro Adası'ndaydı ve sefer sırasında hasta olanlar, demirciler ve gemilerdeki fıçıcılar oraya nakledildi. Diğeri karadaydı, okyanusun kıyısında, gemilere bir buçuk fersah uzaktaydı. Burası, doğramacıların kamp yeriyle ilişki içindeydi. Tüm bu konaklama yerlerinde, güçlü kuvvetli ve kibar yerliler denizcilere çeşitli işlerde yardım ediyordu.

Yine de Kaptan Marion o zamana kadar tedbiri elden bırakmamıştı. Vahşiler gemiye asla silahlı olarak çıkmıyorlardı ve şalupalar da ancak gayet iyi silahlanmış olarak karaya yanaşıyorlardı. Ama yerlilerin davranışları karşısında Marion'un ve en kuşkucu subaylarının bile gözleri kör oldu ve komutan kanoları silahsızlandırma emri verdi. Kaptan Crozet bu emirden vazgeçmesi için Marion'u ikna etmek istemişse de başaramamıştı.

Bu sırada, Yeni Zelandalılar ihtimam ve fedakârlıklarını kat kat artıyorlardı. Şefler ve subaylar pek samimi bir halde yaşıyorlardı. Takuri oğlunu defalarca gemiye getirmiş, kamaralarda yatmasına izin vermişti. 8 Temmuz günü, Marion, karaya yaptığı törensel ziyaret-

lerinden birinde tüm ülkenin "büyük şef"i kabul edildi ve bu onursal sıfatla saçlarına dört beyaz tüy takıldı.

Teknelerin Adalar Koyu'na varmasının üzerinden otuz üç gün geçmişti. Direk yapım çalışmaları ilerliyordu; Su damacanaları Motu-Aro'daki su kaynaklarından dolduruluyordu. Kaptan Crozet doğramacı atölyelerini bizzat yönetiyordu. İşlerin başarıyla sonuçlanacağı umudu hiç bu kadar güçlü olmamıştı.

12 Haziran günü saat ikide, komutanın kanosu Takouri'nin köyü yakınında olması planlanan bir balık avı için hazırlanmıştı. Marion, yanında iki genç subayı Vaudricourt ve Lehoux, bir gönüllü asker, silah subayı ve on iki tayfasıyla ona bindi. Takouri ve diğer beş şef kanoya eşlik ediyordu. On yedi Avrupalı'nın on altısını bekleyen korkunç felakete dair hiçbir belirti yoktu.

Kano gemiden ayrıldı, karaya doğru ilerledi ve bir süre sonra iki gemi de artık kanoyu göremiyordu.

Akşamleyin Kaptan Marion gemiye yatmaya gelmedi. Kimse onun yokluğundan endişe etmedi. Yelken direkleri şantiyesini ziyaret etmek istemiş ve geceyi orada geçirmiş olabile-

ceğini düşündüler.

Ertesi gün saat beşte, *Castries*'in şalupası, her zaman yaptığı gibi, Motu-Aro Adası'ndan su getirmeye gitti ve başına bir şey gelmeden gemiye geri döndü.

Saat dokuzda, *Mascarin*'in nöbetçi tayfası, denizde, teknelere doğru yüzmekte olan neredeyse tükenmiş birini fark etti. Bir kano adamın yardımına koştu ve gemiye çıkardılar.

Bu Turner'dı, Kaptan Marion'un şalupacılarından biri. Böğründe iki mızrak darbesinin açtığı bir yara vardı ve önceki gün gemiden ayrılmış on yedi kişiden bir tek o geri dönüyordu.

Turner'a olup bitenleri sordular. Bir süre sonra bu korkunç dramın tüm ayrıntıları öğrenilmişti.

Bahtsız Marion'un kanosu sabahın saat yedisinde köye varmıştı. Vahşiler ziyaretçileri sevinçle karşılamışlardı. Karaya çıkarken ıslanmasınlar diye subayları ve tayfaları omuzlarında taşımışlardı. Sonra da Fransızlar birbirlerinden ayrılmışlardı.

Tam o anda, ellerinde mızraklar, gürz ve topuzlar bulunan vahşiler, bir kişinin üzerine on kişi birden çullanarak, herkesi katletmiş-

lerdi. İki mızrak darbesi yiyen tayfa Turner düşmanlarından kaçabilmiş ve çalılıkların arasına saklanabilmişti. Bulunduğu yerden korkunç sahnelere tanık olmuştu. Vahşiler ölülerin giysilerini soymuş, karınlarını açmış, parça parça doğramışlardı...

O sırada, Turner, fark ettirmeden denize atlamıştı. *Mascarin*'in kanosu onu denizden çıkardığında ölmek üzereydi.

Bu olay iki geminin mürettebatını da büyük acılara boğdu. İntikam çığlıkları attılar. Ama, ölülerin intikamını almadan önce yaşayanları kurtarmak gerekiyordu. Karada üç konaklama istasyonu ve etraflarında kana susamış binlerce vahşi, aç yaınyam vardı.

Geceyi direk yapım şantiyesinde geçirmiş olan Kaptan Crozet'nin yokluğunda, birinci güverte subayı Duclesmeur acil önlemler aldı. *Mascarin*'in şalupası bir subay ve bir bölük askerle gönderildi. Bu subay, her şeyden önce doğramacılara yardım etmeliydi. Yola koyuldu, kıyı boyunca ilerledi, Komutan Marion'un karaya vurmuş olan boş kanosunu gördü ve kıyıya çıktı.

Daha önce söylediğimiz gibi gemide olmayan Kaptan Crozet, öğleden sonra saat ikiye

doğru bölüğün geldiğini gördüğünde katliamdan habersizdi. Bir felaket olduğunu hissederek bölüğe doğru koştu ve hakikati öğrendi. Morallerini bozmak istemediği arkadaşlarının haberi öğrenmesini ise yasakladı.

Gruplar halinde toplanan vahşiler yüksek tepeleri tutmuşlardı. Kaptan Crozet önemli aletleri yanına aldı, diğerlerini gömdürdü, hangarları yaktırdı ve altmış adamıyla birlikte geri çekilmeye başladı.

Yerliler, *"Takuri mate Marion!"*[1] diye haykırarak onları izliyorlardı. Şeflerinin öldüğünü duyurarak tayfaları korkutmayı umuyorlardı. Öfke içindeki tayfalar ise bu sefillerin üstüne çullanmak istiyordu. Kaptan Crozet onları güçlükle engelleyebiliyordu. Böylece iki fersah yol aldılar. Bölük sahile vardı ve ikinci konak yerindeki adamlarla birlikte şalupalara yerleştiler. Tüm bu süre içerisinde binlerce yerli yere oturarak kımıldamadan durdular. Ama, şalupalar uzaklaşır uzaklaşmaz taşlar havada uçuşmaya başladı. O sırada keskin nişancı dört tayfa, ateşli silahların etkisini bilmeyen yerlilerin şaşkın bakışları altında tüm şefleri art arda öldürdü.

---

1) Takori, Marion'u öldürdü. (J.V.)

Kaptan Crozet *Mascarin*'e yanaştı ve şalupayı hemen Motu-Aro Adası'na gönderdi. Bir bölük asker geceyi geçirmek üzere adaya çıktı ve hastalar yeniden gemiye bindirildiler.

Ertesi gün, ikinci bir bölük şantiyeyi takviye etmek üzere gönderildi. Adayı, istilacı yerlilerden temizlemek ve su damacanalarını doldurmaya devam etmek gerekiyordu. Motu-Aro köyünde üç yüz kişi yaşıyordu. Fransızlar onlara saldırdılar. Altı şef öldürüldü, geri kalan yerliler süngüden geçirildi, köy ateşe verildi. *Castries* ise direkleri olmadan denize açılamıyordu ve sedir ormanındaki ağaçlardan vazgeçmek zorunda kalmış olan Crozet, ekleme direkler yapmak zorunda kaldı. Su doldurma çalışmaları devam etti.

Aradan bir ay geçti. Vahşiler Motu-Aro Adası'nı geri almak için birkaç teşebbüste bulundularsa da başaramadılar. Oyma kayıkları gemilere yaklaştığında top atışlarıyla durdurulmaktaydılar.

Nihayet çalışmalar tamamlandı. Katliamın on altı kurbanından sağ kalan olup olmadığını bilmek ve diğerlerinin intikamını almak kalmıştı geriye. Subaylardan ve askerlerden oluşan kalabalık bir bölüğü taşıyan şalupa Ta-

kuri'nin köyüne doğru yollandı. Şalupanın yaklaştığını gören hain ve korkak şef, sırtında Komutan Marion'un paltosuyla kaçtı. Köydeki kulübeler titizlikle arandı. Şefin kulübesinde kısa süre önce pişirilmiş birinin kafatası bulundu. Yamyamın diş izleri hâlâ üzerindeydi. Bir insan kalçası tahta bir çubuğun üzerinde şişe geçirilmişti. Yakası kanlar içinde buldukları bir gömlek Marion'un gömleğiydi. Sonra, genç Vaudricourt'un giysilerini, tabancalarını, kanodaki silahları ve parçalanmış hayvanlar buldular. Daha ileride, bir başka köyde, temizlenmiş ve pişirilmiş insan bağırsakları bulundu.

Cinayetin ve insan eti yemenin bu kesin kanıtları toplandı. Cesetlerden kalanlar saygıyla toprağa gömüldü; sonra Takuri'nin köyü ile suç ortağı Piki-Ore'nin köyleri ateşe verildi. 14 Temmuz 1772'de iki tekne bu uğursuz yörelerden ayrıldı.

Yeni Zelanda sahillerine ayak basan hiçbir yolcunun unutamadığı bu felaket işte böyle cereyan etmişti. O zamandan beri bu bilgiler her kaptanın kulağına küpedir. Yeni Zelandalılar her zaman kalleş ve insan yiyicidir. Cook da, 1773'teki ikinci yolculuğu sırasında bunu gayet iyi anlamıştı.

Kaptan Furneaux'nun idaresindeki *Aventure* adlı geminin şalupası, 17 Aralık'ta yabani otlar toplamak amacıyla karaya çıkmış, bir daha da haber alınamamıştı. Şalupada bir *midshipman*[1] ve dokuz gemici vardı. Endişelenen Kaptan Furneaux Teğmen Burney'yi şalupayı aramaya gönderdi. Şalupanın karaya çıktığı yere varan Burney gördüklerini şöyle anlatır: "Dehşete kapılmadan anlatılamayacak bir kan dökme ve barbarlık tablosu; kumun üzerinde adamlarımızın çoğunun kafaları, bağırsakları, akciğerleri paramparça bir haldeydi. Hemen yakındaki birkaç köpek bu türden başka artıkları kemiriyordu."

Bu kanlı listeyi tamamlamak için, 1815 yılında Yeni Zelandalıların saldırısına uğrayan *Brother* gemisini ve *Body*'nin tüm mürettebatını, 1820 yılında katledilen Kaptan Thompson'u da eklemek gerekir. Son olarak da, 1 Mart 1829'da, Walkitaa'da, Şef Enararo, Sydney limanına bağlı İngiliz yelkenlisi *Hawes*'ı yağmaladı; yamyamlar sürüsü birçok tayfayı katletti, cesetleri kızartıp yediler.

Bir sarhoşun kumandasındaki sersemlerden oluşan bir mürettebatın görev aldığı *Macquarie*'nin yaklaştığı Yeni Zelanda böyle bir ülkeydi işte.

---

1) Deniz astegmeni. (yhn.)

4

KÖR KAYALAR

Bu zahmetli yolculuk uzadıkça uzuyordu. 2 Şubat'ta, yola çıkışından altı gün sonra, *Macquarie*, Auckland sahillerine henüz varamamıştı. Oysa rüzgâr gayet iyiydi, güneybatı istikametinde esiyordu; ama akıntılar ters yöndeydi, yelkenli zor bela dayanıyordu. Sert ve çalkantılı deniz geminin su üstünde kalan bölümünü oldukça zorluyor, gövde çatırdıyor ve gemi, dalga boşluklarında güçlükle doğruluyordu. Çarmıkları, patrisaları, istralyaları kötü gerildiğinden iş direklere kalmıştı ve şiddetli dalgalarda gemi her yalpa vurduğunda bu direkler sarsılıyordu.

Neyse ki pek aceleci biri olmayan Will Halley yelkenlerini hiç zorlamıyordu, yoksa tüm yelken takımının göçmesi kaçınılmaz olurdu. John Mangles bu derme çatma geminin başına bir felaket gelmeden limana varaca-

ğını umuyor, ama arkadaşlarının yelkenlideki bu rahatsız durumu onu üzüyordu.

Sürekli yağan yağmur yüzünden güverte kamarasından çıkamayan Lady Helena ve Mary Grant yine de hiç yakınmıyorlardı. Havasızlık ve teknenin sarsıntıları onları iyice rahatsız ettiğinde sık sık güverteye gelip gökyüzünün sertliğine meydan okudukları da oluyordu. Ta ki dayanılmaz boralar onları yeniden aşağıya inmeye zorlayana kadar... O zaman, yolcuların, özellikle de bayan yolcuların kalmasındansa eşyaların kalmasına daha elverişli bu daracık alana giriyorlardı.

Bu kez de dostları onları eğlendirmeye çalışıyorlardı. Paganel anlattığı hikâyelerle zaman öldürmeye uğraşsa da pek başarılı olamıyordu. Gerçekten de, dönüş yolunda şaşkına dönmüş bu insanlar morallerini de yitirmişlerdi. Coğrafyacının pampalar ya da Avustralya üzerine açıklamalarını geçmişte ne kadar ilgiyle dinlemişlerse şimdi de Yeni Zelanda üzerine düşüncelerini, saptamalarını o kadar ilgisizlikle ve soğuk karşılıyorlardı. Zaten uğursuz anılarla dolu bu yeni ülkeye neşesiz, inançsız, istemeye istemeye, kaderin zoruyla gitmekteydiler. *Macquarie*'deki yolcular ara-

sında en üzgün olanı Lord Glenarvan'dı. Kamaraya ender olarak geliyordu. Yerinde duramıyordu. Sinirli, aşırı heyecanlı yapısı, daracık dört duvar arasında hapis kalmaya razı olmuyordu. Gündüzleri, hatta geceleyin, ne sağanak halinde yağan yağmurdan ne de geminin üstünden aşan büyük dalgalardan çekinmeyerek, güvertede duruyor, kâh küpeşteye dayanıyor, kâh hummalı bir sıkıntıyla yürüyordu. Hiç durmaksızın çevreyi gözlüyordu. Hava bir an açacak olsa dürbünüyle etrafı inatla tarıyordu. Sanki bu sessiz dalgaları sorgulamaktaydı. Ufku kaplayan bu sisi, bu yoğun su buharını elinin bir hareketiyle parçalamak istiyor gibiydi. İçinde bulundukları duruma katlanamıyor, yüzünden buruk bir acı okunuyordu. Aslında enerjik bir insandı, o ana kadar hep mutlu ve güçlü olmuştu, ama şimdi gücünü ve mutluluğunu aniden yitirmişti.

John Mangles Glenarvan'ın yanından bir an olsun ayrılmıyor, bu berbat havalara onun yanında katlanıyordu. O gün, Glenarvan, sisin içinde en ufak bir delik açılsa, daha kararlı bir ısrarla ufku araştırıyordu. John yanına yaklaştı:

"Saygıdeğer Efendimiz karayı mı arıyor?" diye sordu. Glenarvan başıyla olumsuz bir işaret yaptı.

"Bu yelkenliden çoktan ayrılmış olmalıydık," dedi genç kaptan, "otuz altı saat önce Auckland'ın ışıklarını görmüş olmamız gerekirdi."

Glenarvan cevap vermiyor, hep bakıyordu. Bir dakika boyunca dürbünü geminin rüzgâraltı yönünde ufka dikili kaldı.

"Kara o tarafta değil," dedi John Mangles. "Saygıdeğer Efendimiz daha ziyade sancak tarafına bakmalı."

"Niçin John?" dedi Glenarvan, "Karayı aramıyorum ki!"

"Arzunuz nedir lordum?"

"Benim yatım! *Duncan*'ım!" cevabını verdi Glenarvan öfkeyle. "Oralarda olmalı, bu sularda bu denizleri haraca kesiyor, şu uğursuz korsanlık mesleğini yürütüyor olmalı! Orada, diyorum sana, orada, John, gemilerin şu yolu üzerinde, Avustralya ile Yeni Zelanda arasında! Ona rastlayacağımızı hissediyorum!"

"Tanrı bizi bu karşılaşmadan korusun lordum!"

"Niçin John?"

"Saygıdeğer Efendimiz durumumuzu unutuyor. *Duncan* üstümüze gelirse bu yelkenlide ne yapabiliriz ki, kaçamayız bile!"

"Kaçmak mı John?"

"Evet lordum! Boşuna denemiş oluruz! Esir düşer, bu sefillerin merhametine terk ediliriz. Ben Joyce suç işlemekten çekinmediğini gösterdi. Bizim yaşamımızın önemi yok! Kendimizi ölümüne savunuruz! Olsun! Peki ya sonra? Lady Glenarvan'ı düşünün lordum, Mary Grant'i düşünün!"

"Zavallı kadınlar!" diye mırıldandı Glenarvan. "John, yüreğim paramparça, kimi zaman ümitsizliğe kapıldığımı hissediyorum. Yeni felaketler bizi bekliyor gibi geliyor bana, sanki Tanrı bize karşı! Korkuyorum!"

"Siz mi lordum?"

"Kendim için değil John, sevdiklerim için, senin de sevdiklerin için!"

"Sakin olun lordum!" karşılığını verdi genç kaptan. "Endişeye gerek yok! *Macquarie* zar zor gidiyor, ama gidiyor sonuçta. Will Halley sersemin teki, ama ben buradayım, karaya yaklaşmanın tehlikeli olduğunu sezersem eğer, tekneyi açığa çekerim. Dolayısıyla, pek az tehlikedeyiz, hatta hiç tehlike yok da dene-

bilir. Ama *Duncan*'la karşılaşmaya gelince, Tanrı bizi esirgesin ve eğer Saygıdeğer Efendimiz onu görmeye çalışıyorsa, uzak durmak için, kaçmak için olsun bu!"

John Mangles haklıydı. *Duncan*'la karşılaşmak *Macquarie* için ölüm demekti. Korsanların çekinmeden haraca kestiği bu daracık sularda *Duncan*'dan uzak durmak gerekiyordu. Yine de en azından o gün yat gözükmedi ve Twofold Koyu'ndan ayrılmalarının altıncı gecesine de John Mangles'ın kaygıları gerçekleşmeden gelindi.

Ama o gece dehşetli geçecekti. Akşamın saat yedisinde aniden zifiri karanlık çöktü. Gökyüzü çok tehditkârdı. Denizcilik içgüdüsü sarhoşluğun verdiği sersemliğe baskın çıkarak, Will Halley üzerinde etkili oldu. Gözlerini ovuşturarak, koca kızıl kafasını sallaya sallaya kamarasından çıktı. Sonra, tıpkı kendine gelmek isteyen birinin koca bir bardak su içmesi gibi, derin derin nefes aldı ve yelken direklerini inceledi. Rüzgâr şiddetleniyordu, batıya doğru bir çeyrek dönmüş, dosdoğru Zelanda sahiline götürüyordu.

Will Halley sunturlu küfürlerle adamlarını çağırdı, grandi ve pruva babafingolarını top-

lattı ve gece yelkenlerini açtırdı. John Mangles, yaptıklarını sessizce onaylıyordu. Bu kaba denizciyle sürtüşmekten vazgeçmişti. Ama ne Glenarvan ne de kendisi güverteden ayrıldı. İki saat sonra güçlü bir rüzgâr patladı. Will Halley gabya yelkenlerini alt camadana vurdurdu. *Macquarie* Amerikan sistemi ikili bir serenle donanmamış olsaydı beş kişi bile bu manevrayı güçlükle yapabilirdi. Aslında gabyanın boyutlarını en ufak hale getirmek için yukarı sereni indirmek yeterliydi.

İki saat geçti. Deniz kabarıyordu. *Macquarie*'nin dip taraflarında öyle darbeler hissediliyordu ki sanki gövdesi kayalara çarpıyor gibiydi. Yine de böyle bir şey yoktu, ama bu ağır gövde kabaran dalgaların üstüne yükselmekte zorlanıyordu. Bu yüzden dalgalar gemiye önemli miktarda su girmesine yol açmaktaydı. İskele tarafındaki askılara asılı kanoyu bir dalga alıp götürdü.

John Mangles hâlâ endişeliydi. Aslında pek korkunç olmayan bu dalgalar başka hangi gemiye olsa çocuk oyuncağı gibi gelirdi. Ama bu hantal gemiyle, dibe batmaktan endişe duyulabilirdi, çünkü dalgaların içine her gömülüşünde güverte su alıyordu ve lomboz delikle-

rinden yeterince akamayan bu sıvı örtü tekneyi batırabilirdi. Her ihtimale karşı suyun çıkışını kolaylaştırmak amacıyla baltalarla gövdede delikler açmak yerinde olurdu. Ama Will Halley bu önlemi almayı reddetti.

Zaten *Macquarie*'yi daha büyük bir tehlike bekliyordu ve kuşkusuz bunu önceden fark edecek zaman kalmamıştı.

Saat on bir buçuğa doğru, rüzgârın altında güvertede duran John Mangles ve Wilson tuhaf bir gürültüyle sarsıldılar. İkisinin de denizci içgüdüleri uyandı. John tayfanın elini tuttu.

"Dalga çatlaması!" dedi.

"Evet," dedi Wilson. "Dalga, sualtı kayalarına çarparak kırılıyor."

"En fazla iki gominada, değil mi?"

"En fazla o kadar! Kara orada!"

John küpeştelerden sarktı, karanlık dalgalara baktı ve haykırdı: "İskandil! Wilson! İskandil!"

Ön tarafta bulunan *master* durumundan endişeli gözükmüyordu. Wilson gerdelin içinde kıvrılmış duran iskandil ipini yakaladı ve mizananın halat tutucularına doğru atıldı. Kurşunu denize fırlattı; halat parmakları ara-

sından aktı. Üçüncü düğümde kurşun durdu.

"Üç kulaç!" diye haykırdı Wilson.

"Kaptan," dedi John, Will Halley'e doğru koşarak, "kör kayaların üzerindeyiz."

Halley'in omuz silktiğini gördü mü görmedi mi, bunun önemi yoktu. Dosdoğru dümene doğru yöneldi, dümen yekesini aşağıya kırdı. Şiddetle bir kenara itilen dümendeki tayfa, bu ani saldırıdan bir şey anlamamıştı. O sırada, iskandili bırakan Wilson, gemiyi orsalamak için büyük gabya brasyalarını çekmekteydi.

"Rüzgâr brasyalarına! Gevşetin! Gevşetin!" diye bağıran genç kaptan, kayalıklardan kurtulacak şekilde manevra yapıyordu.

Yarım dakika süresince, yelkenlinin sancak kıçı kayalıklar boyunca ilerledi ve gecenin karanlığına rağmen, John tekneden dört kulaç mesafede köpüklenen, gürüldeyen bir çizgi fark etti.

O sırada, bu ani tehlikenin farkına varan Will Halley neredeyse aklını yitirecekti. Az da olsa ayılmış tayfaları onun emirlerini anlayamıyorlardı. Zaten sözlerinin ipe sapa gelmezliği, çelişik emirleri, bu sersem sarhoşun soğukkanlılığını yitirdiğini gösteriyordu. Kara-

nın bu kadar yakın olması onu şaşırtmıştı, o otuz ya da kırk mil mesafede olduğunu sanırken, bu rüzgârda ancak sekiz mil mesafedeydi. Akıntılar Will Halley'i her zamanki rotasından çıkarmış ve bu zavallı alaylı gafil avlanmıştı.

John Mangles'ın ani manevrası *Macquarie*'yi dip kayalarından uzaklaştırmıştı. Ama John nerede olduğunu bilmiyordu. Bir kaya kemeri içinde sıkışıp kalmış olabilirdi. Rüzgâr doğu tarafından çok sert esmekteydi ve yelkenli, yediği her dalgayla kayalara çarpabilirdi.

Bir süre sonra, gerçekten de, baş sancaktan işitilen dalga çatlamasının gürültüsü şiddetlendi. Daha fazla orsalamak gerekiyordu. John dümen yekesini aşağıya indirdi ve dosdoğru brasya etti. Yelkenlinin pruva bodoslaması altındaki kör kayalar çoğalıyordu. Açık denize gitmek için ise rüzgârı önden almak gerekiyordu. Yelken sayısı azalmış, dengesiz bir tekneyle bu manevra başarılı olacak mıydı? Bu belli değildi, ama denemek gerekiyordu.

"Yeke aşağıya, tamamen!" diye haykırdı John Mangles Wilson'a.

Macquarie yeni bir kayalık hattına yaklaş-

maya başladı. Sudan çıkan kayalara çarpan deniz köpürüyordu.

Korkunç sıkıntılarla dolu bir andı bu. Dev dalgalar köpüklerden ışıl ışıldı. Sanki bir fosfor etkisiyle aniden aydınlanmışlardı. Deniz, pagan mitolojide geçen şu antik kör kayaların sesiyle uğulduyor gibiydi. Dümene yapışmış Wilson ve Mulrady tüm güçleriyle abandılar. Yeke iflas etmişti.

Aniden bir çarpma duyuldu. *Macquarie* bir kayanın üstüne çıkmıştı. Cıvadra bastonu kırıldı, mizana direğinin dengesi tehdit altındaydı. Başka bir hasara uğramadan gemi dönüş yapmayı başarabilecek miydi?

Hayır; çünkü deniz aniden yatıştı ve gemi yeniden rüzgâr almaya başladı. Tekne milim dönmüyordu. Dev bir dalga onu aldı, kayalıkların üzerinden, daha ileriye doğru attı ve tekne büyük bir şiddetle tekrar sulara oturdu. Mizana direği tüm donanımıyla devrilmişti. Yelkenlinin omurgası iki kez dibe vurdu ve sancak tarafından otuz derece yana yatarak hareketsiz kaldı.

Kamara lomboz camları paramparça olmuştu. Yolcular dışarıya fırladılar, ama dalgalar güverteyi bir uçtan diğerine yaladığından

güvertede tehlike altındaydılar. Teknenin kuma iyice gömüldüğünü anlayan John Mangles kamaraya girmelerini rica etti.

"İşin aslı nedir John?" diye sordu serinkanlılıkla Glenarvan.

"İşin aslı, lordum," diye cevapladı John Mangles, "batmayacağız. Denizin tekneyi parçalamasına gelince, bunu düşünmek için zamanımız var."

"Gece yarısı oldu mu?"

"Evet lordum, gündüzü beklemek gerek."

"Kanoyu denize indiremez miyiz?"

"Bu çalkantıda ve bu karanlıkta imkânsız! Hem zaten karaya nereden çıkacağız ki?"

"Peki o halde John, gündüz olana kadar bekleyelim."

O sırada Will Halley yelkenlisinin güvertesinde deli gibi koşturuyordu. Şaşkınlıktan kurtulmuş tayfaları bir içki varili açmış ve içmeye koyulmuşlardı. John, tayfaların sarhoşluğunun birazdan korkunç sahnelere yol açabileceğini söyleyerek arkadaşlarını uyardı. Kaptanın onları engelleyeceğine güvenemezlerdi. Zavallı adam saçlarını yoluyor, kıvranıp duruyordu. Sigortalı olmayan yükünü düşünüyordu yalnızca.

"Mahvoldum! Bittim!" diye haykırıyordu, bir uçtan diğerine koşarken.

John Mangles onu teselli etmeyi hiç düşünmedi. Arkadaşlarını silahlandırdı. Korkunç küfürler savurarak brandy'leri art arda yuvarlayan tayfaları püskürtmeye hazır bekliyorlardı.

"Tayfa kamarasına bu sefillerden ilk yaklaşacak olanı," dedi sakince binbaşı, "köpek gibi öldürürüm."

Tayfalar yolcuların kendilerini uzak tutmaya kararlı olduklarını kesin olarak anladıklarından bir iki yağma teşebbüsünden sonra uzaklaştılar.

John Mangles artık bu sarhoşlarla ilgilenmiyordu, sabırsızlıkla günün doğmasını bekledi.

Gemi kesinlikle kımıldamıyordu. Deniz yavaş yavaş sakinleşiyor, rüzgâr diniyordu. Teknenin gövdesi birkaç saat daha dayanabilirdi. John gün doğarken karayı inceleyecekti. Eğer kara kolayca çıkılabilecek mesafedeyse, artık gemide kalan tek sandal mürettebatı ve yolcuları taşımaya yarayabilirdi. En azından üç sefer yapmalıydılar, çünkü sandalda ancak dört kişiye yer vardı. Kanoya gelince, bir dal-

ga darbesiyle yok olup gittiğini görmüşlerdi.

İçinde bulundukları tehlikeli durumu düşünen John Mangles, küpeşteye dayanmış, kırılan dalgaların sesini dinliyor, bakışlarıyla derin karanlığı delmeye çalışıyordu. Bunca arzuladıkları hem de bunca korktukları bu karanın ne kadar uzakta olduğunu soruyordu kendine. Kör kayalar genellikle sahilden fersahlarca uzakta yer alır. Dayanıksız kano biraz uzun sürecek bir yolculuğa dayanabilir miydi?

John karanlık gökyüzünün biraz aydınlanmasını dileyerek bunları düşünürken, onun sözüne güvenen bayan yolcular yataklarında dinleniyorlardı. Yelkenlinin hareketsizliği sayesinde sakin birkaç saat geçirebiliyorlardı. Körkütük sarhoş olmuş mürettebatın çığlıklarını artık işitmeyen Glenarvan, John ve arkadaşları da çabucak uykuya dalmışlardı. Sabahın saat birinde, kumdan yatağında uyuklayan bu yelkenlide derin bir sessizlik hüküm sürüyordu.

Saat dörde doğru doğu tarafında ilk ışıklar görüldü. Şafağın solgun ışıkları altında bulutlar hafifçe belirmeye başladı. John güverteye çıktı. Ufukta bir sis perdesi vardı. Sabah buğuları içinde belli belirsiz birkaç çizgi dalga-

lanmaktaydı, belli bir yükseklikte. Denizde hafif çalkantılar devam ediyordu. Açıktaki dalgalar hareketsiz kalın bulut yığınlarının ortasında kayboluyordu.

John bekledi. Işık yavaş yavaş arttı, ufuk kızıl renklere bulandı. Uzak görüş alanı üzerinden perde yavaş yavaş kalktı. Siyah kayalar suların dışına doğru uç verdi. Sonra, köpük şeridinin üzerinde bir çizgi belirdi ve doğan güneşin henüz görünmeyen kursuna gölgesi düşen bir doruğun tepesinde, fener gibi ışıklı bir nokta yandı. Kara oradaydı, en az dokuz mil ötede.

"Kara!" diye haykırdı John Mangles.

Onun sesiyle uyanan arkadaşları yelkenlinin güvertesine çıktılar ve ufukta beliren sahile sessizce baktılar. Bu kara ister konuksever olsun, ister düşman, oraya sığınacaklardı.

"Will Halley nerede?" diye sordu Glenarvan.

"Bilmiyorum lordum," karşılığını verdi John Mangles.

"Ya tayfaları?"

"Onun gibi yok oldular."

"Ve onun gibi körkütük sarhoşlar kuşkusuz,"diye ekledi Mac Nabbs.

"Arayın!" dedi Glenarvan, "Bu gemide bırakamayız onları."

Mulrady ve Wilson ön kasaraya indiler ve iki dakika sonra geri geldiler. Bölüm boştu. Bunun üzerine iki güverte arasını ve ambarın en dibine kadar tüm yelkenliyi aradılar. Ne Will Halley'i buldular, ne de tayfalarını.

"Nasıl olur! Kimse yok mu?" dedi Glenarvan.

"Denize mi düştüler?" diye sordu Paganel.

"Her şey mümkün," cevabını verdi John Mangles, bu kayboluş onu pek endişelendirmişti.

Sonra, kıç tarafa doğru yönelerek, "Kanoya!" dedi.

Wilson ve Mulrady, sandalı denize indirmek için onun peşinden gittiler. Sandal yok olmuştu.

5

ACEMİ TAYFALAR

Will Halley ve mürettebatı geceden ve yolcuların uyumasından yararlanarak yelkenlideki tek sandala binip kaçmışlardı. Buna kuşku yoktu. Gemiyi en son terk etmesi gereken bu kaptan, ilk terk eden olmuştu.

"Bu namussuzlar kaçmış," dedi John Mangles. "Neyse, böylesi daha iyi lordum. Sinir bozucu sahnelerden kurtulmuş olduk."

"Bence de," cevabını verdi Glenarvan, "zaten gemi kaptansız değil John ve de pek usta sayılmasalar da cesur tayfalar var, senin arkadaşların. Emret, sana itaat etmeye hazırız."

Binbaşı, Paganel, Robert, Wilson, Mulrady ve Olbinett, Glenarvan'ın sözlerini alkışlarla karşıladılar ve güverteye dizilerek, John Mangles'ın emrine amade olduklarını gösterdiler.

"Ne yapmamız gerekiyor?" diye sordu Gle-

narvan.

Genç kaptan bakışlarını denizde dolaştırdı, yelkenlinin eksik direklerini inceledi ve biraz düşündükten sonra şunları söyledi:

"Bu durumdan kurtulmanın iki yolu var lordum: tekneyi doğrultarak yeniden denize açılmak ya da kolaylıkla inşa edilebilecek bir salla kıyıya çıkmak."

"Eğer gemiyi düzeltebilirsek düzeltelim," dedi Glenarvan. "En iyi yol bu, değil mi?"

"Evet Saygıdeğer Efendimiz, çünkü karaya vardıktan sonra ulaşım aracımız olmazsa ne yaparız?"

"Kıyıdan uzak duralım," diye ekledi Paganel. "Yeni Zelanda'ya güvenmemeli."

"Hele rotadan bunca sapmışken," diye devam etti John. "Halley'in ihmali bizi güneye savurdu, bu açık. Öğleyin yerimizi saptayacağım ve eğer sandığım gibi Auckland'ın aşağısındaysak, *Macquarie*'yle sahili izleyerek ilerlemeyi deneyeceğim.

"Peki ya yelkenlinin hasarı?" diye sordu Lady Helena.

"Ciddi olduğunu sanmıyorum bayan," karşılığını verdi John Mangles. "Mizana yelkeninin yerine öne derme çatma bir yelken takar-

sam ilerleriz, yavaş gideriz, doğru, ama istediğimiz yere gideriz. Ama eğer talihsizlik sonucu yelkenli delindiyse ve delik kapatılamazsa, o zaman karaya çıkmaya razı olmamız ve Auckland yolunu karadan katetmemiz gerekecek."

"Geminin durumuna bakalım o halde," dedi binbaşı. "Her şeyden önce bu önemli."

Glenarvan, John ve Mulrady büyük ambar kapağını açtılar ve ambara indiler. Yaklaşık iki yüz ton tabaklanmış deri oldukça kötü istiflenmiş halde orada duruyordu. Ambar kapağına dik olarak asılan palangalar yardımıyla kolaylıkla bunların yerini değiştirdiler. John, gemiyi hafifletmek için bu balyaların bir bölümünü de denize attırdı.

Üç saat süren çetin bir çalışmanın ardından yelkenlinin dip taraflarını inceleyebildiler. Borda kaplamasının iskele tarafında, kaplama kuşağı hizasında iki yarık açılmıştı. Sancak tarafına yatmış olan *Macquarie*'nin sol tarafı suyun üstünde olduğundan delikler havadaydı. Dolayısıyla su içeri giremezdi. Wilson da, özenle çivilediği bir deri tabakası ve üstüpü yardımıyla kaplama açıklığını çabucak onarıverdi.

Yaptıkları sondajın sonucunda geminin ambarında iki ayak bile su olmadığı anlaşıldı. Pompalar bu suyu kolaylıkla atabilir ve teknenin yükünü hafifletebilirdi.

Gövdeyi inceleyen John karaya oturmanın gemiye pek az zarar verdiğini anladı. Geminin uyduruk omurgasının bir bölümünün kuma saplı kalması muhtemeldi, ama bunun fazlaca önemi yoktu.

Wilson, geminin içini inceledikten sonra, sığlık yerdeki durumunu anlamak için suya daldı.

Baş tarafı kuzey-kuzeybatı istikametine dönmüş olan *Macquarie,* çamurlu bir kum katmanına pek sert bir biçimde oturmuştu. Pruva bodoslamasının aşağı ucu ve omurgasının yaklaşık üçte ikisi iyice gömülmüştü. Diğer taraf, kıç bodoslamasına kadar, derinliği beş kulaca yaklaşan bir suyun üzerinde yüzüyordu. Demek ki dümen takılmamıştı ve serbestçe hareket ediyordu. John dümeni kurtarmanın gerekmediğine karar verdi. Bu gerçek bir avantajdı, çünkü ilk ihtiyaç duyulduğunda bundan yararlanılabilirdi bile.

Pasifik'te denizin gelgitleri çok güçlü değildir. Bununla birlikte, John Mangles *Macqu-*

arie'yi kaldırmak için deniz kabarmasına bel bağlıyordu. Yelkenli aşağı yukarı denizin yükselmesinden bir saat önce çarpmıştı. Deniz çekilmeye başladığı andan itibaren, sancak tarafından giderek hissedilir şekilde yan yatmıştı. Sabahın saat altısında, suların çekilmiş durumunda, gemi azami eğimine varmış bulunuyor ve payandalar yardımıyla gemiyi desteklemek gereksiz görünüyordu. Böylece John'un baş tarafta bir kare bir yelken direği oluşturmak için düşündüğü serenler ve diğer tahtalar güvertede kalabilecekti.

Geriye, *Macquarie*'yi yeniden yüzdürmek için yapılması gerekenler kalmıştı. Uzun ve çetin bir uğraş olacaktı bu. Öğlen, on ikiyi çeyrek geçe en yüksek noktaya varacak deniz kabarmasına hazır olmak elbette imkânsızdı. Kısmen boşaltılmış olan yelkenlinin dalgaların etkisi altında nasıl davranacağını göreceklerdi yalnızca ve esas çaba bir sonraki gelgitte gösterilecekti.

"İşe koyulalım!" diye emretti John Mangles.

Acemi tayfaları emrindeydi.

John önce istinga ipleri üzerinde kalmış yelkenleri toplattı. Binbaşı, Robert ve Paganel,

Wilson'un idaresinde, büyük gabya direğine çıktılar. Rüzgârın etkisiyle gerilmiş olan büyük gabya yelkeni geminin serbest kalmasını engelliyordu. Onu toplamak gerekmekteydi, iyi kötü bu işi de başardılar. Sonra, alışkın olmayan eller için inatçı ve çetin bir çalışmanın ardından, büyük babafingo yelkenini de hallettiler. Bir kedi gibi çevik, bir miço gibi yürekli olan genç Robert, bu güç iş sırasında çok faydalı olmuştu.

Şimdi, geminin arka tarafından ve omurga yönünde bir, belki de iki demir atmak gerekiyordu. *Macquarie*'yi yükselmiş denize doğru çekmek için bu demirlerden yararlanılacaktı. Bir sandal olduğunda bu iş pek kolaydır; atılacak bir demir alınır ve önceden saptanmış olan uygun yerde denize atılır. Ama ellerinde hiç kano olmadığından, yerine geçecek bir şey bulmaları gerekiyordu.

Glenarvan bu işlemlerin gerekliliğini anlayacak kadar deniz bilgisine sahipti. Alçalmış denizde, karaya oturmuş gemiyi kurtarmak için demir atılmalıydı.

"Ama kano olmadan nasıl yaparız?" diye sordu John'a.

"Mizana direğinin parçalarını ve boş varil-

leri kullanacağız," karşılığını verdi genç kaptan. "Operasyon güç olacak ama imkânsız değil, çünkü *Macquarie*'nin demirleri küçük boyutlu. Bu demirler bir kez atıldılar mı, eğer dibi taramazlarsa, umut var demektir."

"Pekâlâ, zaman kaybetmeyelim John."

Herkes, tayfalar ve yolcular, güverteye çağrıldı. Hepsi işin bir ucundan tuttu. Mizana direğinin hâlâ bağlı olduğu gemi donanımı baltalarla parçalandı. Alt direk düşerken kırıldığından gabya kolaylıkla çıkarılabilirdi. John Mangles bunlardan bir sal yapma niyetindeydi. Boş varillerle gabyayı destekledi ve demirleri taşıyabilecek hale getirdi. Bu araca, onu yönetmeyi sağlayacak bir boyana küreği yerleştirildi. Zaten çekilen deniz salı tam da yelkenlinin arka tarafına doğru sürükleyecekti; sonra, demirler dibi boyladığında gemiden uzatılan çekme halatı yardımıyla gemiye geri dönmek kolay olurdu.

Bu iş yarı yarıya tamamlandığında güneş tepeye yaklaşıyordu. John Mangles, başlanmış işleri izlemesi için Glenarvan'ı bıraktı ve geminin bulunduğu konumu saptamakla uğraştı. Yerlerinin saptanması çok önemliydi. Neyse ki John, Will Halley'in odasında pek pis bir

sekstan[1], yanında da Greenwich Gözlemevi'nin bir yıllığını bulmuştu. Sekstanı temizledi ve güverteye getirdi.

Bu alet, bir dizi hareketli ayna yardımıyla, tam öğle vakti, yani güneş en yüksek noktaya varmışken güneşi ufka getirir. Dolayısıyla işlem yapabilmek için sekstanın dürbünüyle gerçek bir ufuk çizgisi, yani gökyüzüyle denizin iç içe geçtiği noktadaki ufku saptamak gerektiği anlaşılmaktadır. Ne var ki kara, tam olarak, geniş bir burun halinde kuzeye doğru uzanıyordu ve gözlemci ile gerçek ufuk arasına girdiğinden gözlem yapmayı imkânsız kılıyordu.

Bu durumda ufuk olmadığında, onun yerine yapay bir ufuk konur. Bu genellikle, içi cıva dolu düz bir küvettir, bunun üzerinde işlem yapılır. Cıva tamamen ufki bir ayna işlevi görür. John gemide cıva bulamamıştı ama sıvı katran dolu tahta bir kovadan yararlanarak bu güçlüğü aştı. Katranın yüzeyi güneşi yeterince yansıtıyordu.

Yeni Zelanda sahilinde olduklarına göre John boylamı zaten biliyordu. Bu çok iyiydi, çünkü kronometre olmadan boylamı hesapla-

1) Bir yıldızın ufuk üzerindeki açısını ve geminin bulunduğu noktayı belirlemeye yarayan alet. (yhn.)

yamazdı. Tek bilmediği enlemdi ve bunu öğrenmeye çalıştı.

Sekstan yardımıyla ufka göre güneşin yüksekliğini hesapladı. Bu yükseklik 68° 30' idi. Demek ki güneşle zenit arasındaki mesafesi 21° 30'ydı, çünkü bu iki rakam toplandığında 90 derece ediyordu. O gün, yani 3 Şubat'ta, yıllığa göre güneşin eğimi 16° 30' olduğundan, bu mesafeye zenit mesafesi olan 21° 30' eklendiğinde, 38 derece enlemi bulunuyordu.

Demek ki, aletlerin yetersizliğinden kaynaklanabilecek ve dikkate almaya değmez önemsiz yanılgı payı hariç, *Macquarie*'nin konumu şöyleydi: 171° 13' boylam, 38° enlem.

Paganel'in Eden'dan satın aldığı Johnson'un haritası incelendiğinde, John Mangles kazanın Auckland bölgesinin sahillerinde, Cahua Burnu'nun üzerindeki Aotea Koyu açığında vuku bulduğunu gördü. Auckland şehri 37. paralelde bulunduğundan *Macquarie* bir derece güneye sürüklenmişti. Demek ki Yeni Zelanda'nın başşehrine varmak için bir derece yukarı çıkması gerekmekteydi.

"Bu durumda," dedi Glenarvan, "olsa olsa yirmi beş millik bir yolculuk. Bir şey değil."

"Denizde önemsiz olan şey karada uzun ve

çetin olur," cevabını verdi Paganel.

"O halde," karşılığını verdi John Mangles, "*Macquarie*'yi yeniden yüzdürmek için elimizden gelen her şeyi yapmalıyız."

Bulundukları yer saptandığına göre çalışmalara yeniden koyulabilirdiler. Öğlen, on ikiyi çeyrek geçe deniz iyice yükselmişti. Demirler henüz atılmamış olduğundan John bundan yararlanamadı. Ama yine de *Macquarie*'yi kaygıyla gözlemliyordu. Sular yükselince yüzebilecek miydi? Sorunun cevabı beş dakika içinde belli olacaktı.

Beklediler. Birkaç çatırtı işitildi; yükselme sonucu değilse, karinanın yerinden oynamasından ileri geliyor olmalıydı. John denizin bir sonraki yükselişinden umutluydu, ama sonuçta yelkenli kımıldamadı.

Çalışmalar devam etti. Saat ikide sal hazırdı. Atılacak demir sala yüklendi. John ve Wilson, geminin arkasına bir çekme halatı bağladıktan sonra sala bindiler. Denizin çekilmesi sayesinde açıldılar ve yüz metre ötede on kulaç dibe demir attılar.

Durum iyiydi, sal gemiye geri döndü.

Metaforadaki büyük demirdeydi şimdi sıra. Onu da güçlükle indirdiler. Sal yeniden işe

koyuldu ve bir süre sonra bu ikinci demir de birincinin arkasına, on beş kulaç dibe demirlendi. Sonra, halata asılan John ve Wilson *Macquarie*'ye geri döndüler.

Çekme halatları bocurgata takıldı ve denizin yeniden yükselmesi beklendi. Sabahın saat birinde olması gerekiyordu. O sırada saat akşamın altısıydı.

John Mangles tayfalarına teşekkür etti. Paganel'e de cesareti ve olumlu davranışları sayesinde günün birinde deniz onbaşısı olabileceğini söyledi.

Bu sırada, Bay Olbinett, çeşitli manevralara yardım ettikten sonra, mutfağa geri dönmüştü. Tam zamanında gelen kuvvetlendirici bir yemek hazırlamıştı. Mürettebatın midesi kazınmaya başlamıştı bile. Bir güzel doyduktan sonra her biri gelecekteki işlere kendini hazır hissediyordu.

Yemekten sonra John Mangles operasyonun başarısı için şart olan son önlemleri de aldı. Bir gemiyi yüzdürmek söz konusu olduğunda hiçbir şeyi ihmal etmemek gerekiyordu. Çoğu zaman, hareketi kolaylaştırıcı bazı şeyler eksik kaldığından girişim başarısızlıkla sonuçlanıyor ve geminin gövdesi kum yata-

ğından kurtulamıyordu.

John Mangles, yelkenliyi hafifletmek amacıyla malların büyük bölümünü denize attırmıştı. Balyaların geri kalanı da, ağır yelkenler, yedek serenler, safrayı oluşturan birkaç ton dökme kalıp ile birlikte, pruva bodoslamasının bu yükten kurtulmasını kolaylaştırmak için kıç tarafa taşındı. Wilson ve Mulrady suyla doldurdukları bir miktar varili de yelkenlinin burnunu kaldırmak amacıyla oraya yuvarladılar.

Bu son çalışmalar tamamlandığında saatler gece yarısını çaldı. Mürettebat iyice bitkin düşmüştü. Tam da bocurgatı çark etmenin gerekeceği anda bu sıkıntı verici bir durumdu: John Mangles yeni bir karar almak zorunda kaldı.

O sırada meltem hafiflemekteydi. Rüzgâr denizin yüzeyini belli belirsiz kırıştırıyordu. Ufku gözleyen John güneybatıdan kuzeybatıya doğru esmeye başlayacağını saptadı. Bir denizci bulut kümelerinin dizilişine ve rengine bakar ve asla yanılmazdı. Wilson ve Mulrady de kaptanlarının görüşünü paylaşıyorlardı.

John Mangles gözlemlerini Glenarvan'a iletti ve gemiyi yüzdürme işlemini ertesi güne

bırakmayı önerdi.

"Gerekçelerim şunlar," dedi. "Öncelikle, hepimiz çok yorulduk, gemiyi kurtarmak içinse gücümüzün yerinde olması gerekir. Sonra, gemiyi kaldırdığımızda, bu tehlikeli kör kayaların ve zifiri karanlığın ortasında nasıl götürürüz? Aydınlıkta harekete geçmek yerinde olur. Ayrıca bir başka neden daha beni beklemeye yöneltiyor. Rüzgâr yardım vaat ediyor, ben de bundan yararlanmak istiyorum; deniz bu yaşlı gövdeyi kaldırırken rüzgâr da siya ettirebilir. Yarın, eğer yanılmıyorsam, meltem kuzeybatıdan esecek. Grandi direği yelkenlerini rüzgâra karşı açtığımızda yelkenliyi kaldırmak için yarışa gireceklerdir."

Bu gerekçeler önemliydi. Gemideki en sabırsızlar olarak Glenarvan ve Paganel gerekçeleri kabul ettiler ve operasyon ertesi güne ertelendi. Gece güzel geçti. Bir nöbetçi özellikle demirlerin durumunu gözlemekle görevlendirilmişti.

Gün doğdu. John Mangles'ın öngörüleri gerçekleşiyordu. Bir kuzey-kuzeybatı meltemi şiddetlenerek esmeye başlamıştı. Bu çok önemli bir destek güçtü. Mürettebat işe koyuldu. Robert, Wilson, Mulrady grandi direğinin

tepesinde, binbaşı, Glenarvan ve Paganel ise güvertede tam gereken anda yelkenleri açacak şekilde hazırlıklar yaptılar. Büyük gabya sereni iyice kaldırıldı, grandi ve büyük gabya yelkenleri istinga ipleri üzerinde bırakıldı.

Saat sabahın dokuzuydu. Denizin iyice kabarmasına kadar daha dört saat geçmesi gerekiyordu. Bu saatler kayıp değildi. John derme çatma direğini yelkenlinin baş tarafına yerleştirmek için bu süreden yararlandı, böylece mizana direğini yerleştirebileceklerdi. Gemi yüzmeye başladığında da bu tehlikeli sahillerden uzaklaşabileceklerdi. Çalışmalara yeniden çabayla girişildi ve öğleden önce, mizana sereni direğe sıkı sıkıya bağlanmıştı. Lady Helena ile Mary Grant de çok işe yaradılar. Küçük babafingo sereni üstüne yedek yelkeni onlar açtı. Herkesin mutluluğu için çalışmak onlara sevinç veriyordu. Tüm donanımı tamamlandığında, *Macquarie* zerafet açısından hâlâ eksiklikler taşısa da, hiç olmazsa sahilden uzaklaşmamak koşuluyla yol alabilecekti.

Bu arada deniz de yükseliyordu. Yüzeyi çalkantılı küçük dalgalar halinde kabarıyordu. Kör kayaların başları, içinde yaşadıkları sıvıya geri dönen deniz canlıları gibi yavaş yavaş yok

oluyordu. Büyük operasyonun deneneceği saat yaklaşıyordu. Heyecan içindeki yürekleri taşkın bir sabırsızlık kaplamıştı. Kimse konuşmuyordu. Herkes John'a bakıyordu. Ondan bir emir bekliyorlardı. Kıç kasara küpeştelerine yaslanmış duran John Mangles denizin yükselmesini gözlüyordu. İyice gerilmiş ve uzamış duran çekme halatlarına endişeyle göz atıyordu. Saat birde deniz en yüksek noktasına erişti. Sular durgundu, yani denizin artık yükselmediği ve henüz inmeye de başlamadığı o kısa an gelmişti. Gecikmeden işleme başlamak gerekiyordu. Grandi ve büyük gabya yelkenleri fora edildi ve rüzgârın yardımıyla direği kapladılar.

"Bocurgata!" diye haykırdı John.

Bu, yangın pompaları gibi, kollarla donanmış bir bocurgattı. Glenarvan, Mulrady, Robert bir yanda, Paganel, binbaşı, Olbinett diğer yanda, hareketi makineye aktaran kollara tüm ağırlıklarıyla abandılar. Aynı anda, kalafat çubuklarını harekete geçiren John ve Wilson da arkadaşlarının çabalarına katıldılar.

"Haydi! Haydi!" diye haykırdı genç kaptan, "hep birlikte!"

Çekme halatları bocurgatın güçlü hareke-

tiyle gerildi. Demirler sağlam bir şekilde tutunmuşlardı, hiç kımıldamadılar. Bir an önce başarmak gerekiyordu. Denizin en kabarık olma hali ancak birkaç dakika sürer. Su düzeyi düşerse hiçbir yardımı olmazdı. Gayretlerini arttırdılar. Rüzgâr şiddetleniyor ve yelkenler direğe yapışıyordu. Geminin gövdesinde biraz hareketlenme hissedildi. Yelkenli oturduğu yerden kalkmak üzereydi sanki. Belki de onu kum tabakasından söküp almak için bir kol gücü daha yeterli olacaktı.

"Helena! Mary!" diye haykırdı Glenarvan.

İki genç kadın arkadaşlarının yanına koştu. Son bir kastanyola tıkırtısı işitildi.

Ama hepsi buydu. Yelkenli kımıldamadı. Operasyon başarısız olmuştu. Deniz çekilmeye başlamıştı bile. Rüzgârın ve denizin yardımıyla da olsa, bu sınırlı mürettebatın gemiyi tekrar yüzdüremeyeceği belli olmuştu.

6

YAMYAMLIĞIN TEORİK OLARAK ELE ALINIŞI

John Mangles'ın denediği ilk kurtuluş yolu başarısız kalmıştı. Gecikmeden ikinci yola başvurmak gerekiyordu. *Macquarie*'yi yerinden kımıldatamayacakları kesin olduğu gibi, verilecek kararın gemiyi terk etmek olduğu da bir o kadar kesindi. Gemide kalıp muhtemel bir yardımı beklemek ihtiyatsızlık ve delilik sayılırdı. Deniz kazasının cereyan ettiği yere bir gemi varana kadar *Macquarie* parçalara ayrılmış olurdu bile! Çıkacak ilk fırtına ya da açık deniz rüzgârlarının etkisiyle biraz sertleşen bir deniz bile onu kumların üzerine yuvarlamaya, parçalayıp bölmeye, un ufak etmeye yeterdi. John, bu kaçınılmaz sondan önce karaya çıkmak istiyordu.

Bunun üzerine bir sal, daha doğrusu, denizcilik diliyle söylersek, yolcuları ve Zelanda

kıyısında yetecek kadar erzağı taşıyacak sağlamlıkta bir "direksiz" inşa etmeyi önerdi.

Tartışacak zaman değildi, bir an önce harekete geçmeliydi. Çalışmaya başladılar. Gece olup işlerine ara verdiklerinde oldukça ilerlemişlerdi.

Akşamın sekizine doğru, yemekten sonra, Lady Helena ile Mary Grant güverte kamarasındaki yataklarında dinlenirlerken Paganel ve dostları, geminin güvertesini arşınlayarak ciddi sorunları konuşuyorlardı. Robert onların yanından ayrılmak istememişti. Bir hizmette bulunmaya, tehlikeli bir işte kendini feda etmeye hazır bu cesur çocuk söylenenleri can kulağıyla dinliyordu.

Paganel, salın, yolcuları karaya çıkarmak yerine Auckland'a kadar sahil boyunca gidip gidemeyeceğini sormuştu John Mangles'a. John bunca yetersiz bir araçla bu yolculuğun imkânsız olduğu cevabını verdi.

"Peki, bir salla deneyemeyeceğimiz şeyi," dedi Paganel, "yelkenlinin kanosuyla yapabilir miydik?"

"Evet, gerekirse, cevabını verdi John Mangles, "ama gündüz yol alıp gece demir atmak koşuluyla."

"Eğer bizi terk etmiş olan bu zavallılar..."

"Evet! Onlar sarhoştu ve bizi hainçe bırakmalarını o zifiri karanlıkta yaşamlarıyla ödemiş olmalarından korkarım," dedi John Mangles.

"Yazık onlara," karşılığını verdi Paganel, "bize de yazık, çünkü bu kano bize çok lazımdı."

"Ne istiyorsunuz Paganel?" dedi Glenarvan. "Sal bizi karaya çıkartacak ya."

"Benim de engellemek istediğim tam da bu," karşılığını verdi coğrafyacı.

"Ne! Pampalarda ve tüm Avustralya'da yaptığımız yolculuktan sonra fazladan yirmi millik bir yolculuk, yorgunluğa alışık bu insanları korkutabilir mi?"

"Dostlarım," cevabını verdi Paganel, "ne cesaretimizden ne de arkadaşlarımızın yürekliliğinden kuşku duymaktayım. Yirmi mil! Yeni Zelanda'dan başka bir ülkede olsa, önemli değil bu. Beni ödleklikle suçlamayın. Birincisi, sizi Amerika'da, Avustralya'da peşimden sürükledim. Ama burada, tekrar ediyorum, bu kalleş ülkede macera aramayalım da, ne yaparsak yapalım."

"Batmış bir gemide kesin olarak yok olup

gitmektense her şey tercih edilmeli," dedi John Mangles.

"Yeni Zelanda'dan bunca korkmamızı gerektiren nedir?" diye sordu Glenarvan.

"Vahşiler," karşılığını verdi Paganel.

"Vahşiler mi!" dedi Glenarvan. "Sahili izleyerek onlardan kurtulamaz mıyız? Ayrıca, birkaç sefilin saldırısı gayet silahlı ve kendilerini savunmaya kararlı on Avrupalı'yı endişelendirmemeli."

"Sefil değil," dedi Paganel başını sallayarak. "Yeni Zelandalılar korkunç kabilelerden oluşmaktadırlar, İngiliz tahakkümüne, işgalcilere karşı mücadele ediyorlar, çoğu zaman da onları yeniyorlar ve her zaman da yiyorlar!"

"Yamyamlar!" diye haykırdı Robert, "yamyamlar!"

Sonra şu iki sözcüğü mırıldandığı işitildi:

"Ablam! Bayan Helena!"

"Korkacak bir şey yok evladım," karşılığını verdi Glenarvan, genç delikanlıyı sakinleştirmek için. "Dostumuz Paganel abartıyor!"

"Hiçbir şeyi abartmıyorum," diye devam etti Paganel. "Robert bir erkek olduğunu gösterdi, ben de hakikati gizlemeyerek ona erkek muamelesi yapıyorum. Yeni Zelandalılar için,

insan yiyenlerin en oburu demeyelim de en acımasızı diyelim. Dişlerine uygun her şeyi yiyip yutarlar. Savaş onlar için insan denen bu pek tatlı av hayvanının yakalanmasıdır ve itiraf etmek gerekir ki, tek mantıklı savaş da budur. Avrupalılar düşmanlarını öldürür ve gömerler. Vahşiler ise düşmanlarını öldürür ve yerler. Yurttaşım Toussenel'in gayet haklı olarak dediği gibi, kötülük düşmanını öldüğünde kızartmak değil, ölmek istemezken öldürmektir."

"Paganel," cevabını verdi binbaşı, "tartışacak konular var ama şimdi sırası değil. Yenmek mantıklı olsa da olmasa da, biz yenmek istemiyoruz. Peki ama Hıristiyanlık bu insan yeme alışkanlıklarını nasıl oldu da hâlâ yok etmedi?"

"Tüm Yeni Zelandalıların Hıristiyan olduğunu mu sanıyorsunuz?" karşılığını verdi Paganel. "Hıristiyan olanların sayısı pek azdır ve misyonerler hâlâ bu kaba adamların kurbanı olmaya devam etmektedir. Geçen yıl, Peder Walkner korkunç bir acımasızlıkla katledildi. Maoriler onu astılar. Maori kadınları gözlerini oydular. Kanını içtiler, beynini yediler. Bu cinayet 1864'te, Opotiki'de, Auckland'a birkaç

fersah uzaklıkta, deyim yerindeyse İngiliz yetkililerin gözü önünde işlendi. Dostlarım, bir insan soyunun doğasını değiştirmek için yüzyıllar gerekir. Maoriler daha uzun süre böyle kalacak. Onların tüm hikâyeleri kanlıdır. Tasman'ın tayfalarından, *Hawes*'ın denizcilerine kadar ne çok mürettebatı katlettiler ve yediler! Onların iştahını kabartan beyaz et değildir. Avrupalıların gelmesinden çok önce de Zelandalılar kendi oburluklarını adam öldürerek tatmin etmekteydiler. Zelandalılar arasında yaşamış olan sayısız yolcu yamyamların yemek yiyişine tanık oldu, yemekte hazır bulunanları asıl çeken şey, kadın ya da çocuk eti gibi lezzetli bir yemek yeme arzusuydu!"

"Pöh!" dedi binbaşı, "bu hikâyelerin çoğu seyyahların hayal gücünün ürünü olmasın? Tehlikeli ülkelerden ve insan yiyicilerin midelerinden söz etmek hoşa gider!"

"Abartının payını hesaba katıyorum," karşılığını verdi Paganel. "Ama güvenilir insanlar da bundan söz etti, misyoner Kendall ve misyoner Mardsen, Kaptan Dillon, Kaptan d'Urville, Laplace, başkaları, onların anlattıklarına inanıyorum ben, inanmak zorundayım. Zelandalılar doğuştan acımasızdır. Şefleri öldü-

günde insan kurban ederler. Bu kurbanlar sayesinde ölünün öfkesini yatıştırdıklarını sanırlar, yoksa bu öfke yaşayanları rahatsız edecektir, aynı zamanda da bu kurbanları ona öteki yaşamında hizmetkâr olarak sunmuş olurlar! Ama bu ölü hizmetkârları katlettikten sonra yediklerine göre batıl inançtan ziyade midelerinin sesini dinlediklerine inanabiliriz."

"Yine de," dedi John Mangles, "batıl inancın da yamyamlık sahnelerinde bir rolü olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, eğer din değişirse âdetler de değişir."

"Pekâlâ dostum," dedi Paganel, "insan yemenin kökeni gibi ciddi bir sorunu ortaya atmış oluyorsunuz. İnsanları birbirlerini yemeye din mi yöneltir yoksa açlık mı? Bu tartışma şu an için en azından yararsızdır. Yamyamlığın niçin var olduğu sorusu henüz çözülmemiştir; ama yamyamlık vardır, ciddi sorun budur, endişelenmemiz için de haklı gerekçelerimiz var."

Paganel haklıydı. İnsan yeme olayları Yeni Zelanda'da gündelik olaylar arasındaydı, tıpkı Fiji Adaları'nda ya da Torres Boğazı'nda olduğu gibi. Bu iğrenç alışkanlıklarda elbette batıl inancın da payı vardı, ama av hayvanının en-

der olduğu ve açlığın büyük ölçüde yaşandığı dönemler nedeniyle yamyamların olması kaçınılmazdı. Vahşiler, ender olarak giderebildikleri açlıklarını yatıştırmak için insan eti yemeye başlamışlardı; sonra, kabilelerdeki rahipler bu canavarca alışkanlıkları kurallara bağlamışlar ve kutsamışlardı. Yemek törensel bir hal almıştı, hepsi bu.

Zaten, Maorilerin gözünde birbirlerini yemekten daha doğal bir şey yoktu. Misyonerler, yamyamlık hakkında onları sık sık sorgulamışlardı. Kardeşlerini niçin yediklerini sormuşlardı onlara. Şeflerin cevabı ise, balıkların balıkları yedikleri, köpeklerin insanları yedikleri, insanların köpekleri yedikleri, köpeklerin birbirlerini yedikleri olmuştu. Hatta kendi tanrıdoğum söylencelerinde bile bir tanrının diğerini yediği anlatılır. Böyle öncüller varken hemcinsini yemenin zevkine nasıl direnilebilir?

Dahası, Zelandalılar ölmüş bir düşmanı yerken onun manevi yanını yok ettiklerini ileri sürerler. Böylece onun özellikle beyninde saklı duran ruhunu, gücünü, değerini miras almış olurlar. Bu yüzden, insan beyni şölenlerde en çok tercih edilen onur yemeği olur.

Paganel, haklı olarak, nefis düşkünlüğünün, özellikle de ihtiyacın Zelandalıları insan yemeye yönelttiğini savundu ve yalnızca Okyanusyalıları değil, Avrupa'nın vahşilerini de.

"Evet," diye ekledi, "yamyamlık en uygar halkların atalarında uzun süre hüküm sürdü ve bunu şahsi bir şey olarak görmeyin ama, özellikle İskoçyalılarda."

"Doğru mu bu?" dedi Mac Nabbs.

"Evet, binbaşı," diye devam etti Paganel. "Aziz Jérôme'un İskoçya Atticoli'leri üzerine bazı bölümlerini okuduğunuzda atalarınız hakkında neler düşünmek gerektiğini görürsünüz! Tarih zamanları içinde çok gerilere gitmeden, Elizabeth döneminde, Shakespeare'in Shylock'unu hayal ettiği dönemde, İskoçyalı haydut Sawney Bean yamyamlık suçundan infaz edilmemiş miydi? İnsan eti yemeye onu hangi duygu yöneltmişti? Din mi? Hayır, açlık."

"Açlık mı?" dedi John Mangles.

"Açlık," cevabını verdi Paganel, "ama özellikle etoburların hayvansal maddelerde bulunan azot sayesinde etlerini ve kanlarını besleme gereğinden. Bu, yumrulu ve nişastalı bitkiler aracılığıyla ciğerleri çalıştırmak gibidir.

Güçlü ve faal olmak isteyen kişi, kasları onaran elastiki besinler yemelidir. Maoriler Sebzeciler Cemiyeti'nin üyesi olamayacaklarına göre et yiyeceklerdir, et olarak da insan eti tabii."

"Niçin hayvan eti değil?" dedi Glenarvan.

"Çünkü hayvanları yok," cevabını verdi Paganel. "Bağışlamak için değil, ama onların yamyamlık geleneğini anlamak için bunu bilmek gerek. Pek konuksever olmayan bu ülkede dörtayaklılar, hatta balıklar bile pek azdır. Bu nedenle Maoriler her zaman insan etiyle beslenmişlerdir. Hatta 'insan yeme mevsimleri' bile vardır, tıpkı uygar topraklarda av mevsiminin olması gibi. Bu dönemlerde büyük kıyımlar, yani büyük savaşlar olmuş ve galiplerin sofrasında tüm bir halk sunulmuştur."

"Demek ki," dedi Glenarvan, "sizin fikrinize göre Paganel, insan yemek, ancak koyunların, öküzlerin ve domuzların Yeni Zelanda kırlarında koşturduğu gün yok olacaktır."

"Elbette sevgili lordum, dahası Maorilerin başka her şeye tercih etikleri Zelandalı etinden vazgeçmeleri için de yıllar gerekecektir, babalarının sevmiş olduğu şeyi evlatlar da uzun süre sevecektir. Onların söylediğine göre, bu et

domuz eti tadındadır, ama daha hoş kokuludur. Beyaz ete gelince, buna daha az düşkündürler, çünkü beyazlar yiyeceklerine tuz katarlar, bu da ağzının tadını bilenlerde, pek hoşa gitmeyen bir tat bırakır."

"Pek müşkülpesentlermiş!" dedi binbaşı. "Peki bu eti, beyaz olsun siyah olsun, çiğ mi yiyorlar, kızartarak mı?"

"Niçin merak ettiniz Bay Mac Nabbs?" diye haykırdı Robert.

"Niçin mi, delikanlı," dedi ciddi ciddi binbaşı, "eğer bir insan yiyenin dişleri arasında sona erecekse ömrüm, kızartılmış olmayı tercih ederim!"

"Niçin?"

"Canlı canlı yenmediğime emin olmak için."

"Pekâlâ! Binbaşı," karşılığını verdi Paganel, "ya canlı canlı kızartılmak?"

"Aslında," dedi binbaşı, "tercih edecek bir şey yok ortada."

"Neyse Mac Nabbs, eğer hoşunuza gidecekse," dedi Paganel, "şunu bilin ki Yeni Zelandalılar insan etini ancak kızarmış ya da füme yerler. Bunlar mutfak konusunu iyi bilen, tecrübeli insanlardır. Ama, bence, yenme duy-

gusu özellikle hoş olmayan bir duygudur! Yaşamın bir vahşinin midesinde son bulması ha, pöh!"

"Pekâlâ," dedi John Mangles, "tüm bunlardan çıkan sonuç, onların ellerine düşmemek gerektiğidir. Hıristiyanlığın, bu canavarca gelenekleri günün birinde yok edeceğini umalım."

"Evet, bunu ummalıyız," cevabını verdi Paganel, "ama, inanın bana, insan etinin tadına varmış bir vahşi bundan güç vazgeçer. Size anlatacağım iki olaya bakarak siz karar verin."

"Olayları dinleyelim Paganel," dedi Glenarvan.

"İlki, Brezilya'daki Cizvit Cemiyeti'nin gazetelerinde yayımlanmıştır. Portekizli bir misyoner günün birinde çok hasta ve yaşlı, Brezilyalı bir kadına rastlar. Birkaç günlük ömrü kalmıştır kadının. Cizvit ona Hıristiyanlığın hakikatlerini öğretir, ölmek üzere olan kadın da itirazsız kabul eder. Ruhunu besledikten sonra, bedeni de beslemek gerektiğini düşünür ve günah çıkaran bu kadına Avrupalılara özgü birkaç şekerleme sunar. 'Heyhat,' der yaşlı kadın, 'midem yiyecek kaldıracak durumda değil. Tatmak istediğim tek bir şey var,

ama, ne yazık ki, burada kimse bana bunu sağlayamaz.' 'Ne?' diye sorar cizvit. 'Ah, oğlum, küçük bir çocuğun eli! Küçük kemiklerini zevkle kemiririm sanıyorum!'"

"Güzelmiş demek ki, öyle mi?" dedi Robert.

"Anlatacağım ikinci hikâye soruna cevap verecektir, delikanlı," diye devam etti Paganel. "Günün birinde, bir misyoner, tanrısal yasalara aykırı ve korkunç bir şey olan bu insan eti yeme geleneği konusunda bir yerliyi eleştiriyordu. 'Hem tadı da kötü olmalı,' diye ekledi. 'Ah, peder,' cevabını verdi vahşi, misyonere açgözlü bir bakış atarak, 'Tanrı'nın yasakladığını söyleyebilirsiniz, ama tadı kötü demeyin! Keşke bir yemiş olsaydınız!..'"

7

KAÇILMASI GEREKEN BU KARA PARÇASINA ÇIKILIR SONUNDA

Paganel'in aktardığı olaylar tartışmasız doğruydu. Yeni Zelandalıların acımasızlığından kuşku duyulamazdı. Dolayısıyla karaya ayak basmak tehlikeliydi. Ama bu tehlike yüz kez daha büyük olsaydı bile bununla yüz yüze gelmek gerekecekti. John Mangles, pek yakında yok olmaya mahkûm bir tekneyi terk etme gerekliliğini hissediyordu. Biri kesin, diğeri muhtemel iki tehlike arasında tereddüte yer yoktu.

Bir geminin gelip onları alması ihtimali ise, pek akla yatkın değildi. *Macquarie* Yeni Zelanda kıyılarına yanaşacak gemilerin yolu üstünde bulunmuyordu. Gemiler ya daha yukarıda Auckland'a, ya daha aşağıda New-Plymouth'a gidiyorlardı. Oysa, batık tam da bu iki nokta arasında, Ika-na-Maui sahillerinin ıssız bir

bölgesindeydi. Kötü, tehlikeli, tekin olmayan bir sahildi burası. Gemiler buradan uzak durmayı düşünürdü yalnızca; bir de rüzgâr yardım ederse, çabucak uzaklaşmayı.

"Ne zaman yola çıkacağız?" diye sordu Glenarvan.

"Yarın sabah, saat onda," cevabını verdi John Mangles. "Deniz yükselmeye başlamış olur ve bizi karaya sürükler."

Ertesi gün, 5 Şubat saat sekizde salın inşası tamamlanmıştı. John, aracın yapımına çok özen göstermişti. Demirlerin atılmasına yarayan mizana gabyası yolcuları ve erzağı taşımaya yetmezdi. İdare edilebilir, sağlam ve dokuz millik bir yolculuk sırasında denize direnebilecek bir araç gerekiyordu. Bunun yapımı için gereken malzemeleri ise yalnızca direkler takımı sağlayabilirdi.

Wilson ve Mulrady çalışmaya koyulmuşlardı. Direk takımı gövde hizasında kesildi. Köküne indirilen balta darbeleriyle grandi direği sancak küpeşteleri üstüne düştü, küpeşteler onun düşüşüyle çatırdadı. *Macquarie* kalafat teknesi gibi tıraş edilmiş bulunuyordu.

Alt direk, gabya ve babafingo direkleri testereyle biçilmiş ve ayrılmıştı. Salın ana parça-

ları denizin üzerinde yüzmekteydi artık. Mizana direğinin artanlarıyla bunlar birleştirildi ve bu uzun tahta parçaları birbirlerine sıkıca bağlandı. John ara boşluklara yarım düzine kadar boş varil yerleştirmeye de özen gösterdi, bunlar sayesinde araç suyun üzerinde kalacaktı.

İyice sağlamlaştırılan bu ilk sıra üzerine Wilson tahta ızgaralardan oluşan bir tür aralıklı döşeme yerleştirmişti. Böylelikle dalgalar sala akın etse bile su salın üzerinde kalmayacak ve yolcular da ıslanmaktan korunmuş olacaklardı. Zaten sıkı sıkıya tutturulmuş su fıçıları salı iri dalgalara karşı koruyan bir tür değirmi kalkan oluşturuyordu.

O sabah, rüzgârın uygun olduğunu gören John aracın ortasına, yelken direği olarak küçük babafingonun serenini çektirdi. Seren halatlarla tutturuldu ve bir de kare mizana yelkeni takıldı. Arka tarafa sabitlenen ağzı geniş büyük bir kürek aracı yönetmeyi sağlayacaktı, tabii eğer rüzgâr yeterli bir hız verirse.

Böylece en iyi koşullarda yapılmış bu sal dalgalara direnebilecekti. Ama rüzgâr dönerse idaresi mümkün olacak, kıyıya ulaşabilecek miydi? Sorun buydu. Yükleme işi saat dokuz-

da başladı.

Öncelikle, sala Auckland'a kadar yetecek miktarda erzak koyuldu, çünkü bu verimsiz toprağın ürünlerine bel bağlayamazlardı.

Olbinett'in özel kilerinde *Macquarie*'nin yolculuğu için satın alınmış yiyeceklerden kalma birkaç kutu konserve et vardı. Sonuçta pek az bir şeydi bu. Geminin zevksiz yiyeceklerine sarılmak gerekti: düşük kaliteli peksimetler ve iki varil tuzlanmış balık. Kamarot bu durumdan utanç duyuyordu.

Bu erzak, sıkı sıkıya kapatılmış, deniz suyunun sızamayacağı ve su geçirmez sandıklara yerleştirildi, sonra güçlü bağlama halatlarıyla yelken direğinin dibine indirildi ve bağlandı. Silah ve cephane de güvenli ve kuru bir yere yerleştirilmişti. Neyse ki yolcular karabinalar ve tabancalarla gayet iyi silahlanmışlardı.

Atılmaya hazır bir demir de sala bindirildi. Deniz yükseldiğinde karaya varamazlarsa John açığa demir atmak zorunda kalabilirdi.

Saat onda suların kabarması kendini hissettirmeye başladı. Meltem kuzeybatıdan belli belirsiz esmekteydi. Hafif bir çalkantı denizin yüzeyini kırıştırmaktaydı.

"Hazır mıyız?" diye sordu John Mangles.

"Her şey hazır kaptan," cevabını verdi Wilson.

"Binelim!" diye bağırdı John.

Lady Helena ve Mary Grant kaba bir ip merdivenden indiler ve yelken direğinin dibine, erzak sandıklarının üzerine yerleştiler, arkadaşları da onların yanına geldi. Wilson dümene geçti. John yelken istinga iplerinin başına yerleşti ve Mulrady salı yelkenin yan tarafına bağlayan palamarı kesti.

Yelken açıldı ve araç, hem yükselen denizin hem de rüzgârın etkisiyle karaya doğru ilerlemeye başladı.

Sahil dokuz mil uzaktaydı, iyi küreklerle donanmış bir kanonun üç saatte katedebileceği ortalama bir mesafeydi bu. Ama, bu salla, hayale kapılmamak gerekiyordu. Eğer rüzgâr desteklerse, tek bir deniz kabarmasında karaya erişilebilirdi. Ama eğer meltem durulur ve deniz çekilmeye başlarsa, bir sonraki kabarmayı beklemek için demir atmak yerinde olurdu. Durum ciddiydi ve John Mangles kaygılanıyordu.

Yine de başarınayı ummaktaydı. Rüzgâr şiddetleniyordu. Deniz saat onda kabarmaya

başladığından saat üçte karaya çıkmış olmaları gerekiyordu, yoksa demir atmak zorunda kalacaklar ya da alçalan deniz onları açıklara sürükleyecekti.

Yolculuğun başlangıcı neşeliydi. Yavaş yavaş kayalıkların siyah başları ve kum banklarının sarı zemini, yükselen dalgaların ve suların altında yok oldu. Suyun altına gömülü bu kör kayalardan kaçabilmek ve dümeni pek duyarlı olmayan, yolundan kolayca sapabilecek bir aracı yönetebilmek için büyük bir dikkat, aşırı bir maharet gerekti.

Öğleyin, sahilden hâlâ beş mil mesafedeydiler. Oldukça açık bir hava arazinin belli başlı kıvrımlarını ayırt etmeyi sağlıyordu. Kuzeydoğuda iki bin beş yüz ayak yüksekliğinde bir tepe vardı. Ufka tuhaf bir biçimde karaltısı düşüyordu ve silueti, ensesi ters dönmüş bir maymun kafasının yüzünü buruşturmuş profiline benziyordu. Bu Pirongia'ydı, haritaya göre tam olarak 38. paralel üzerindeydi.

Saat yarımda, Paganel, yükselen denizin tüm kör kayaları örttüğüne dikkat çekti.

"Biri hariç," dedi Lady Helena.

"Hangisi bayan?" diye sordu Paganel.

"Şuradaki," dedi Lady Helena, bir mil öte-

deki siyah bir noktayı işaret ederek.

"Gerçekten de," dedi Paganel. "Üstüne doğru gitmeden yerini saptamaya çalışalım, çünkü yükselen deniz birazdan onu da kapatacak."

"Tam olarak dağın kuzey sırtı hizasında," dedi John Mangles. "Wilson, açıktan geçmeye çalış."

"Tamam kaptan," karşılığını verdi tayfa, arkadaki büyük küreğe tüm gücüyle asılmıştı.

Yarım saat içinde yarım mil ilerlediler. Ama, işin tuhafı, siyah nokta daima dalgaların üstüne çıkıyordu.

John dikkatle ona bakıyordu ve daha iyi inceleyebilmek için Paganel'in dürbününü aldı.

"Bu bir kaya değil," dedi bir süre incelemekten sonra, "dalgalarla birlikte inip çıkan, yüzen bir cisim.

"*Macquarie*'nin direklerinden birinin parçası olmasın?" diye sordu Lady Helena.

"Hayır," dedi Glenarvan, "hiçbir kalıntı tekneden bu kadar uzağa gidemez."

"Bekleyin!" diye haykırdı John Mangles, "tanıdım onu, kano bu!"

"Yelkenlinin kanosu!" dedi Glenarvan.

"Evet lordum, yelkenlinin kanosu, gövdesi ters dönmüş!"

"Zavallılar!" diye haykırdı Lady Helena, "ölmüşler!"

"Evet bayan," cevabını verdi John Mangles, "ölmeleri kaçınılmazdı, çünkü bu kör kayaların ortasında, o karanlık gecede kesin bir ölüme doğru koşuyorlardı."

"Tanrı onlara merhamet etseydi keşke!" diye mırıldandı Mary Grant.

Yolcular bir süre sessiz kaldılar. Yaklaşmakta olan bu dayanıksız sandala bakıyorlardı. Karaya dört mil mesafede alabora olduğu kesindi ve üstündekilerden teki bile kurtulamamıştı kuşkusuz.

"Bu kano işimize yarayabilir," dedi Glenarvan.

"Doğru," dedi John Mangles. "Rotayı oraya kır Wilson."

Salın istikameti değiştirildi, ama meltem de yavaş yavaş azalmıştı ve sandala varmak iki saati aldı.

Baş tarafta duran Mulrady çarpmayı engelledi ve alabora olmuş kayığa yandan yanaştılar.

"Boş mu?" diye sordu John Mangles.

"Evet kaptan," cevabını verdi tayfa, "kano boş ve borda kaplamaları açılmış. İşimize yaramaz."

"Hiç yararlanamaz mıyız?" diye sordu Mac Nabbs.

"Hiç," cevabını verdi John Mangles. "Ancak yakmaya elverişli bir enkaz."

"Üzüldüm," dedi Paganel, "çünkü bu kayık bizi Auckland'a götürebilirdi."

"Kadere razı olmak gerek Bay Paganel," dedi John Mangles. "Zaten, bunca hareketli bir denizde bu dayanıksız sandaldansa bizim salı tercih ederim. Onu paramparça etmeye zayıf bir çarpma yetmiş! Lordum, burada işimiz kalmadı artık."

"Nasıl istersen John," dedi Glenarvan.

"Yola devam Wilson," diye devam etti genç kaptan, "dosdoğru sahile!"

Denizin bir saat daha yükselmesi gerekiyordu. İki millik bir mesafe katedildi. Ama o sırada meltem neredeyse tamamen dindi. Karadan esmeye eğilim gösterir gibiydi. Sal hareketsiz kaldı. Hatta bir süre sonra, çekilen denizin hareketiyle, açık denize doğru sürüklenmeye başlamıştı bile. John bir an olsun tereddüt edemezdi.

"Demir at!" diye bağırdı.

Bu emri uygulamaya hazır olan Mulrady demiri beş kulaç dibe fırlattı. İyice gerilen çekme halatı salı iki *tuaz* kadar geriletti. Kare yelken toplandı, uzun bir konaklama için önlemler alındı.

Sular akşamın dokuzundan önce yön değiştirmeyecekti ve John Mangles geceleyin yol almayı düşünmediğinden sabahın beşine kadar orada demirli kalacaklardı. Kara üç milden daha yakında görünüyordu.

Oldukça güçlü bir çalkantıyla kabaran deniz sürekli bir hareketle sanki salı karaya sürükleyecek gibiydi. Glenarvan da, tüm gecenin salda geçirileceğini öğrendiğinde, sahile yaklaşmak için bu dalgalardan niçin yararlanmadığını John'a sordu.

"Saygıdeğer Efendimiz," cevabını verdi genç kaptan, "optik bir yanılsama içindedirler. Dalgalar hareket ediyor gibi görünse de aslında hareket etmiyor. Bu, sıvı moleküllerin sallantısıdır, hepsi bu. Bu dalgaların ortasına bir tahta parçası fırlatın, denizin çekilmesi kendini hissettirene kadar sabit durduğunu göreceksiniz. Sabırlı olmaktan başka çaremiz yok."

"Ve yemek yemekten başka," diye ekledi binbaşı.

Olbinett bir erzak sandığından birkaç parça kurutulmuş et ve bir düzine peksimet çıkardı. Efendilerine bu kadar zayıf bir menü sunduğu için kamarotun yüzü kızarıyordu. Ama yemek memnuniyetle kabul edildi, hatta denizin ani sarsıntılarının iştahlarını kestiği bayan yolcular tarafından bile... Gerçekten de, halatını silkeleyerek dalgalara kafa tutan salın aldığı bu darbeler çok yorucuydu. Kısa ve değişken dalgalar üzerinde sürekli çırpınan araç, deniz altındaki bir kayanın sivri köşelerine bile bundan daha şiddetli çarpamazdı. Kimi zaman bu kayalara çarptığını sandıkları da oluyordu. Çekme halatı iyice geriliyordu ve her yarım saatte bir John onu gevşetmek için bir kulaç koyveriyordu. Bu önlem alınmazsa kopması kaçınılmazdı, o zaman da kendi haline kalan sal açıklarda yok olup giderdi.

John'un kaygıları kolaylıkla anlaşılabilir. Halat kopabilir ya da demir tarayabilirdi, her iki durum da facia demekti.

Gece oluyordu. Işık kırılması etkisiyle genişlemiş olan, kan kırmızısı renkteki güneş kursu ufkun gerisinde kaybolmaktaydı. Son

su çizgileri batıda parıldıyor ve gümüşten sıvı tabakalar halinde ışıldıyordu. Bu tarafta gökyüzünden ve sudan başka bir şey yoktu. Açıkça belirgin bir nokta hariç: denizin sığ yerinde hareketsiz duran *Macquarie*'nin gövdesi.

Ani günbatımı, karanlığı ancak birkaç dakika geciktirdi ve bir süre sonra, doğudaki ve kuzeydeki ufku sınırlandıran kara gecenin içinde eridi.

Karanlığa gömülmüş bu daracık sal üzerindeki kazazedelerin hali ızdırap vericiydi! Kimisi kötü düşler görmeye elverişli ve kaygı dolu bir uykuya daldı, kimisi ise bir saat bile gözünü kırpmadı. Gün doğduğunda hepsi de gecenin yorgunluğundan bitap düşmüştü.

Yükselen denizle birlikte, rüzgâr yeniden açıktan esmeye başladı. Saat sabahın altısıydı. Acele etmek gerekiyordu. John yola çıkmak için hazırlıklarını yaptı. Demir alma emri verdi. Ama, demirin tırnakları, halatın hareketleriyle, kuma iyice gömülmüştü. Bocurgat olmadan, hatta Wilson'un kurduğu palangalar yardımıyla bile onu söküp almak imkânsızdı.

Boşa giden çabalarla yarım saat geçti. Yola çıkmak için sabırsızlanan John çekme halatını kestirdi, çapayı dipte bıraktı. Böylece denizin

yükselmesi karaya varmalarına yetmezse acil bir durumda demir atma imkânını da yitirmişti. Ama daha fazla gecikmek istemiyordu ve bir balta darbesiyle salı, saatte iki millik bir akıntının yardımıyla meltemin keyfine terk etti.

Yelken fora edildi. Doğmakta olan güneşin aydınlattığı gökyüzünün oluşturduğu fonda gri kümeler halinde belirmeye başlayan karaya doğru yavaş yavaş yol aldılar. Kayalıkların yanından ustalıkla geçtiler. Ama, açıktan gelen kararsız meltem, salın sahile ulaşmasını sağlayacak gibi gözükmüyordu. Ayak basması çok tehlikeli olan bu Yeni Zelanda'ya varmak ne de zahmetliydi!

Yine de saat dokuzda, karaya bir milden az bir mesafe kalmıştı. Kıyı kör kayalarla dolu ve oldukça sarptı. Yanaşacak uygun bir yer bulmak gerekiyordu. Rüzgâr yavaş yavaş sakinleşti, sonunda tamamen durdu. Hareketsiz yelken direğe çarpıyor ve onu sarsıyordu. John yelkeni toplattı. Artık sal yalnızca dalgalar sayesinde kıyıya doğru ilerlemekteydi, salı idare etmekten de vazgeçmek gerekmişti, devasa fukuslar[1] ilerlemesini güçleştiriyordu.

1) Fukus: Tulumlu suyosunu. (yhn.)

Saat onda, sahile üç gomina mesafedeydiler ki John neredeyse hiç kımıldamadıklarını fark etti. Atacak demirleri de yoktu. Çekilen deniz onları açığa mı sürükleyecekti şimdi? John, elleri kasılmış, yüreği endişe içinde, bu yaklaşılmaz karaya ürkekçe göz attı.

Neyse ki –bu kez neyse ki– bir çarpma oldu. Sal durdu. Açık denizde, sahilden yirmi beş kulaç uzaktaki kum bir zemin üzerinde karaya oturmuştu.

Glenarvan, Robert, Wilson ve Mulrady suya atladılar. Sal, yakındaki kayaların üzerine halatlarla sıkıca bağlandı. Kucaktan kucağa aktarılan bayan yolcular giysilerinin etekleri bile ıslanmadan kıyıya vardılar ve bir süre sonra, hepsi, silahlar ve erzaklarla birlikte, Yeni Zelanda'nın bu korkunç sahillerine kesin biçimde ayak basmışlardı.

8

BULUNDUKLARI ÜLKENİN O ZAMANKİ DURUMU

Glenarvan, bir saat bile yitirmeden sahili izlemek ve Auckland'a varmak istemişti. Ama, sabahtan beri, gökyüzü iri bulutlarla kaplıydı ve karaya ayak basmalarından sonra, saat on bire doğru, su buharları şiddetli yağmura dönüştü. Yola çıkmaları imkânsızdı, sığınacak bir yer aramaları gerekiyordu.

Wilson, bazalt kayalıklarda denizin oyduğu bir mağarayı pek uygun buldu. Yolcular silahları ve erzaklarıyla oraya sığındılar. Geçmişte dalgaların yığdığı kurumuş denizyosunlarıyla doluydu mağara. Bu doğal yatağa hepsi hemen alıştı. Mağaranın girişine yığdıkları birkaç parça odunu yaktılar ve hep birlikte bir güzel kurudular.

John bu sel gibi yağan yağmurun süresinin, şiddetiyle ters orantılı olacağını umuyor-

du. Umduğu çıkmadı. Saatler geçti ama gökyüzünün durumunda bir değişiklik olmadı. Öğleye doğru rüzgâr arttı ve fırtına iyice şiddetlendi. Bu beklenmedik aksilik en sabırlı insanın bile sabrını taşırırdı. Ama ne yapabilirlerdi ki? Bir araçları olmadan böyle bir fırtınaya meydan okumak delilik olurdu. Aslında Auckland'a varmak için birkaç gün yeterli olmalıydı ve on iki saatlik bir gecikme, eğer yerliler gözükmezse, ciddi bir aksilik değildi.

Bu zorunlu mola sırasında, o sırada Yeni Zelanda'da cereyan eden savaş hakkında söyleştiler. Ama, *Macquarie* kazazedelerinin içinde bulundukları durumun ciddiyetini anlamak ve değerlendirebilmek için, o sırada Ikana-Maui Adası'nı kana bulayan bu savaşın tarihini bilmek gerekiyordu.

Abel Tasman'ın 16 Aralık 1642 yılında Cook Boğazı'na varışından beri Avrupa teknelerinin sık sık ziyaret ettiği Yeni Zelandalılar kendi bağımsız adalarında özgürdüler. Hiçbir Avrupalı güç Pasifik denizlerine hâkim olan bu takımadayı ele geçirmeyi düşünemiyordu. Çeşitli noktalara yerleşmiş bulunan misyonerler bu yeni topraklara Hıristiyan uygarlığın faydalarını sunmakla yetiniyorlardı. Bununla birlik-

te, içlerinden bazıları, özellikle de Anglikanlar, Zelandalı şefleri İngiltere'nin boyunduruğuna sokmaya çalıştılar. Ustaca kandırılan bu şefler, Kraliçe Victoria'ya, himayesini talep eden bir mektup gönderdiler. Ama içlerinden en uzak görüşlü olanları bu yöntemin saçmalığının farkındaydı. Bunlardan biri, mektubun üzerine kendi dövmesinin resmini çizdikten sonra, şu kâhince sözleri kaleme almıştı: "Biz ülkemizi kaybettik; bundan böyle burası bize ait değil; bir süre sonra, yabancılar gelip burayı ele geçirecek ve bizler de onların kölesi olacağız."

Gerçekten de, 29 Ocak 1840'ta, *Herald* adlı korvet İka-na-Maui'nin kuzeyindeki Adalar Koyu'na varmıştı. Geminin kaptanı Hobson, Konora-Reka köyüne çıktı. Köy sakinlerini Protestan Kilisesi'nde genel kurulu oluşturmak üzere çağırdılar. Kurulda, Kaptan Hobson'a İngiltere kraliçesinin bahşettiği sıfatlar okundu.

Ertesi yıl 5 Ocak'ta, Zelanda'nın belli başlı şefleri Paia köyündeki İngiliz konutuna çağrıldılar. Kaptan Hobson onların itaat etmesini istiyordu ve kraliçenin onları korumak için birlikler ve gemiler gönderdiğini, haklarının gü-

vencede olduğunu, özgürlüklerine zarar gelmeyeceğini söyledi. Bununla birlikte, mülkleri Kraliçe Victoria'ya ait olacaktı, bu mülkleri ona satmak zorundaydılar.

Şeflerin çoğunluğu, himayeyi pek pahalı bularak, buna razı olmayı reddetti. Ama vaatler ve hediyelerin bu yerli vahşiler üzerindeki etkisi, Kaptan Hobson'un büyük laflarından daha etkili oldu ve mülklerini bırakmayı kabul ettiler. Bu 1840 yılından *Duncan*'ın Clyde Körfezi'ni terk ettiği güne kadar neler oldu? Jacques Paganel bu konuda bir şey bilmediğinden arkadaşlarına öğretebileceği hiçbir şey yoktu.

"Bayan," diye cevap verdi Lady Helena'nın sorularına, "daha önce söylemek fırsatını bulduğum şeyleri tekrarlayacağım. Yeni Zelandalılar cesur bir halktır, bir an teslim olmuş görünseler bile, İngiltere'nin işgaline adım adım direnirler. Maori kabileleri eski İskoç klanları gibi örgütlenmiştir. Bunlar büyük ailelerdir ve saygıda kusur etmedikleri bir şefleri vardır. Bu soydan insanlar gururlu ve cesurdur, kimileri uzun boylu, düz ve parlak saçlıdır, Maltalılara ya da Bağdat Yahudilerine benzerler ve üstün ırktandırlar, diğerleri daha ufak tefek, bodur,

melezlere benzer, ama hepsi güçlü kuvvetlidir, kibirli ve savaşçıdır. Hihi adlı ünlü bir şefleri vardır, gerçek bir Vercingetorix.[1] İka-na-Maui bölgesinde İngilizlerle savaş sonsuza dek sürerse şaşmayın, çünkü William Thompson'un topraklarını savunmayı öğrettiği ünlü Waikatos kabilesi burada yaşar."

"Ama İngilizler," diye sordu John Mangles, "Yeni Zelanda'nın belli başlı noktalarının sahibi onlar değil mi?"

"Kuşkusuz, sevgili John," cevabını verdi Paganel. "Kaptan Hobson'un mülk edinmesinden sonra, ki adanın valisi olmuştu, 1840 ve 1862 yılları arasında en avantajlı konumlarda dokuz koloni daha kuruldu. Dokuz eyaletten, dördü Kuzey Adası'nda, Auckland, Taranaki, Wellington ve Hawkes-Bay eyaletleri; beşi Güney Adası'ndaki, Nelson, Marlborough, Canterbury, Otago ve Southland eyaletleridir, genel nüfus 30 Haziran 1864 itibariyle yüz seksen bin üç yüz kırk altı kişidir. Her tarafta ticaretle uğraşılan önemli şehirler ortaya çıktı. Auckland'a vardığımızda, güneyin bu Korint'ine kesinlikle hayran kalacaksınız. Tepeden gördüğü kıstağı Pasifik Okyanusu'nun

1) İ.Ö.I. yüzyılda yaşamış Galyalı lider. (yhn.)

üzerinde bir köprü gibi uzanır ve şimdiden on iki bin kişilik bir nüfusa sahiptir. Batıda New-Plymouth; doğuda Ahuhiri; güneyde Wellington, gelişmekte olan ve uğrak yeri olmuş şehirlerdir. Tawai-Punamu Adası'na giderseniz, uzaklardaki Montpellier diyebileceğimiz, Yeni Zelanda'nın şu bahçesi Nelson, Cook Boğazı üzerindeki Picton, Christchurch, Invercogill ve tüm dünya altın arayıcılarının akın ettiği bereketli Otago eyaletinde bulunan Dunedin arasında seçim yapmakta zorlanırsınız. Burada birkaç kulübe ya da vahşi ailelerin yaşadığı yerleşim yerleriyle karşılaşacağınızı sanmayın, limanlar, katedraller, bankalar, doklar, botanik bahçeleri, doğal tarih müzeleri, gazeteler, hastaneler, hayırsever cemiyetleri, felsefe enstitüleri, mason locaları, kulüpler, koro kuruluşları, tiyatrolar ve uluslararası sergi sarayları ile gerçek şehirlerle karşılaşacaksınız. Londra ya da Paris'ten ne fazla ne eksik! Ve eğer belleğim beni yanıltmıyorsa, 1865 yılında, tam bu yıl, belki de tam ben sizinle konuşurken, tüm dünyanın endüstriyel ürünleri insan yiyen bir ülkede sergilenmektedir!"

"Ne! Yerli halkla savaşa rağmen mi?" diye sordu Lady Helena.

"İngilizler, bayan, bir savaşla başa çıkmasını iyi bilirler!" karşılığını verdi Paganel, "Hem savaşırlar hem sergilerler. Bu onları rahatsız etmez. Hatta Yeni Zelandalıların silahlarının gölgesinde demiryolu bile inşa ederler. Auckland bölgesinde, Drury ve Mere-Mere demiryolları isyancıların elindeki ana noktalardan geçer. Bahse girerim ki işçiler lokomotiflerin tepesinden ateş etmektedir."

"Peki bu bitmek bilmeyen savaş hangi evrede?" diye sordu John Mangles.

"Biz Avrupa'dan ayrılalı altı koca ay geçti," dedi Paganel, "yola çıktığımızdan beri neler olup bittiğini bilemem. Tabii, Avustralya'dan geçerken Maryboroug ve Seymour gazetelerinden birkaç olay okumuştum, onlar hariç. Ama o dönemde İka-na-Maui Adası'nda çetin bir mücadele vardı.

"Bu savaş ne zaman başladı?" dedi Mary Grant.

"Ne zaman 'yeniden başladı' demek istiyorsunuz herhalde, sevgili bayan," cevabını verdi Paganel, "çünkü ilk isyan 1845'te oldu. 1863'ün sonuna doğru; ama Maoriler İngiliz sultasını sarsmaya uzun süredir hazırlanıyorlardı. Yerlilerin ulusal partisi bir Maori şefinin

seçimini sağlamak için aktif bir propaganda çalışması sürdürüyordu. Yaşlı Potatau'yu kral ve Waipa ile Waikato nehirleri arasında yer alan köyünü de yeni krallığın başşehri yapmak istiyordu bu parti. Bu Potatau, cesur denemese de çok kurnaz bir yaşlıydı, ama enerjik ve zeki bir başbakanı vardı, yabancı işgalinden önce Auckland kıstağında yaşayan Ngatihahuas kabilesinin soyundan gelen biriydi bu. William Thompson adlı bu bakan, bağımsızlık savaşının ruhu oldu. Maori birliklerini ustalıkla örgütledi. Onun verdiği ilhamla, Taranakilerin bir şefi dağınık kabileleri tek bir düşünce altında bir araya getirdi; bir diğer Waikato şefi 'land league' birliğini kurdu, yerlilerin topraklarını İngiliz Hükümeti'ne satmasını engellemeyi amaçlayan kamu yararına gerçek bir birlik. Devrime hazırlanan uygar bir ülkede olduğu gibi şölenler düzenlendi. Britanya gazeteleri, tehlike işareti olan bu belirtileri yazmaya başladılar ve hükümet 'land league'in çevirdiği dolaplardan ciddi olarak kaygılandı. Kısacası, olaylar tırmanmaya başlamıştı, mayın patlamaya hazırdı. Tek eksik kıvılcımdı, daha doğrusu bu kıvılcımı yaratmak için iki çıkarın çatışması."

"Ya bu çatışma?..." diye sordu Glenarvan.

"1860'ta cereyan etti," cevabını verdi Paganel, "Taranaki bölgesinde, İka-na-Maui'nin güneybatı kıyısında. Bir yerli New-Plymouth'un yakınında altı yüz *akr*'lık bir toprağa sahipti. Bunları İngiliz valisine sattı. Ama satılan araziyi ölçmek için yerölçümcüler geldiğinde, şef Kingi itiraz etti ve Mart ayında uyuşmazlık konusu olan altı yüz *akr*'lık alan üzerinde yüksek kazıklarla savunulan bir kamp inşa etti. Birkaç gün sonra, Albay Gold birliklerinin başında bu kampı ele geçirdi ve aynı gün ulusal savaşın ilk kurşunu sıkıldı."

"Maoriler kalabalık mıdır?" diye sordu John Mangles.

"Maori nüfusu bir yüzyıldan beri iyice azalmıştır," cevabını verdi coğrafyacı. "1769 yılında Cook dört yüz bin kişi olarak tahmin ediyordu. 1845 yılında *Yerli Protektorası*'nın sayımında yüz dokuz bine inmişlerdi. Uygarlığın katliamları, hastalıklar ve ateş suyu onları telef etti; ama iki adada hâlâ doksan bin yerli vardır, ki otuz bin savaşçıyla Avrupalı birlikleri daha uzun süre yenilgiye uğratmaya devam edeceklerdir."

"İsyan, günümüze kadar başarılı oldu

mu?" dedi Lady Helena.

"Evet bayan, İngilizler bile Yeni Zelandalıların cesaretine hayran kalmışlardır. Bunlar partizan savaşı sürdürmektedirler, çarpışmalara girmekte, küçük müfrezelere saldırmakta, kolonların ikametgâhlarını talan etmektedirler. General Cameron her çalı dibinin araştırılması gereken bu kırlık alanda kendini rahat hissetmemektedir. 1863 yılında, uzun ve kanlı bir savaşın ardından, Maoriler yukarı Waikato'da güçlendirilmiş önemli bir mevziyi koruyorlardı, bir sarp tepe zincirinin ucunda ve üç savunma hattıyla çevrili bir yerdi burası. Kâhinler Maori halkını toprağı savunmaya çağırıyorlardı ve 'paketa'ların, yani beyazların topraklardan sürüleceğini vaat ediyorlardı. Üç bin insan General Cameron'un emrinde savaşa hazırlanmıştı ve Kaptan Sprent'in barbarca katlinden bu yana Maorilerin canını hiç bağışlamıyorlardı. Kanlı savaşlar oldu. Bazıları on iki saat sürdü, Maoriler Avrupalıların toplarına teslim olmadılar. Bağımsızlık ordusunun çekirdeğini oluşturan grup, William Thompson'un emrindeki acımasız Waikatos kabilesiydi. Bu yerli general önce iki bin beş yüz savaşçıya komuta etti, sonra da sekiz bin. İki

korkunç şef olan Shongi ve Heki'nin tebaları onun yardımına geldiler. Bu kutsal savaşta kadınlar en güç işleri üstlendi. Ama haklı olan taraf her zaman iyi silahlara sahip değildir. Ölümcül savaşların ardından General Cameron Waikato bölgesini dize getirmeyi başardı, burası boş ve ıssız bir bölgeydi, çünkü Maoriler dört bir yana kaçmışlardı. Hayranlık verici muharebeler cereyan etti. Orakan kalesinde kapalı kalan dört yüz Maori, genel kıta çavuşu Carey'in emrindeki bin İngiliz'in kuşatması altında, yiyeceksiz, susuz kaldılar, ama teslim olmayı reddettiler. Sonra, günün birinde, öğle vakti, kırıp geçirilmiş 40. Alay'ın arasından kendilerine yol açtılar ve bataklıkların içine dalarak kurtuldular."

"Peki bu Waikato bölgesinin teslimi," diye sordu John Mangles, "bu kanlı savaşı sona erdirdi mi?"

"Hayır dostum," cevabını verdi Paganel. "İngilizler Taranaki bölgesine yürümeye ve Mataitawa'yı, William Thompson'un kalesini kuşatmaya kararlıydılar. Ama burayı önemli kayıplara uğramadan ele geçiremeyeceklerdi. Paris'ten ayrılırken, vali ile generalin Taranga kabilesinin teslim olmasını kabul ettiğini ve

topraklarının dörtte üçünü onlara bıraktıklarını öğrenmiştim. Böylece isyanın elebaşı olan William Thompson'un teslim olmayı düşündüğü söyleniyordu; ama Avustralya gazeteleri bu haberi hiç doğrulamadılar; tersine. Dolayısıyla şu anda direniş yeni bir şiddetle örgütleniyor olabilir."

"Size göre Paganel," dedi Glenarvan, "bu savaş Taranaki ve Auckland bölgelerinde mi oluyordur?"

"Sanırım."

"*Macquarie* kazasının bizi attığı bölgede mi?"

"Tam olarak. Kawhia limanının birkaç mil yukarısında karaya çıktık, Maorilerin ulusal bayrağı hâlâ orada dalgalanıyor olmalı."

"O halde kuzeye gitmekle akıllılık edeceğiz," dedi Glenarvan.

"Pek akıllıca olur gerçekten, cevabını verdi Paganel. "Yeni Zelandalılar Avrupalılara karşı öfke içinde, özellikle de İngilizlere karşı. Bu durumda ellerine düşmekten sakınalım."

"Belki de birkaç Avrupa birliğine rastlarız," dedi Lady Helena. "Güzel bir tesadüf olur."

"Belki bayan, karşılığını verdi coğrafyacı, "ama sanmıyorum. Tek başına bölükler kırlık

alanda dolaşmak istemezler, çünkü en ufak çalı, en cılız ağaç bile maharetli bir nişancıyı gizliyor olabilir. Dolayısıyla, 40. alayın muhafız birliğini hiç hesaba katmıyorum. Ama bizim izleyeceğimiz batı sahilinde yerleşmiş birkaç misyon vardır ve Auckland'a kadar bunlarda mola vererek kolaylıkla gidebiliriz. Hatta Waikato'nun akışını izleyerek De Hochstetter'in katettiği yolu bulmayı bile umuyorum."

"Bir seyyah mıydı o, Bay Paganel?" diye sordu Robert Grant.

"Evet delikanlı, 1858'deki dünya gezisi sırasında *La Novara* adlı Avustralya firkateyni ile gelen bilimsel komisyonun bir üyesi."

"Bay Paganel," diye devam etti Robert, büyük coğrafi keşiflerin düşüncesi bile gözlerini ışıldatıyordu, "Avustralya'ya gelen Burke ve Stuart gibi ünlü seyyahlar Yeni Zelanda'ya da geldiler mi?"

"Bazıları geldi, delikanlı, örneğin Doktor Hooker, Profesör Brizard, doğacı Dieffenbach ve Julius Haast. Ama, içlerinden çoğu macera tutkularını yaşamlarıyla ödediler. Bunlar Avustralya ya da Afrika seyyahlarından daha az sayıdadır..."

"Onların hikâyesini biliyor musunuz?" di-

ye sordu genç Grant.

"Bakın hele! Delikanlı, görüyorum ki sen de benim gibi öğrenmek için yanıp tutuşuyorsun, anlatacağım.

"Teşekkürler Bay Paganel, sizi dinliyorum.

"Biz de sizi dinliyoruz," dedi Lady Helena. "Kötü hava nedeniyle ilk kez bilgimizi geliştirmek zorunda kalıyor değiliz. Hepimiz için anlatın Bay Paganel."

"Emredersiniz bayan, karşılığını verdi coğrafyacı, "ama anlatacağım hikâye uzun olmayacak. Avustralya Minotauros'uyla boğaz boğaza dövüşen o yürekli kâşifler yok burada. Yeni Zelanda, insan araştırmalarından kendini koruyacak kadar geniş bir ülke. Ayrıca, benim kahramanlarım kelimenin tam anlamıyla seyyah değil, sıradan turistlerdi, basit kazaların kurbanlarıydılar."

"Adlarını sayar mısınız? dedi Mary Grant.

"Geometrici Witcombe ve Charlton Howitt. Burke'nin cesedinden artakalanları o bulmuştu, Wimerra kıyılarında konakladığımızda size anlattığım o unutulmaz seferde. Witcombe ve Howitt, Tawai-Pounamu Ada-

sı'ndaki iki keşif gezisine kumandanlık ediyorlardı. Her ikisi de 1863 yılının ilk aylarında Christchurch'ten yola çıktılar, Canterbury eyaletinin kuzey dağlarında geçit bulmayı amaçlıyorlardı. Howitt, bölgenin kuzey sınırındaki sıradağları aşarak, karargâhını Brunner Gölü üzerinde kurdu. Witcombe ise, tersine, Rakaia Vadisi'nde, Tyndall Dağı'nın doğusuna varan bir geçit buldu. Witcombe'un bir yol arkadaşı vardı, Jacob Louper, *Lyttleton-Times*'da yolculuğun ve felaketin hikâyesini o yayımladı. Hatırladığım kadarıyla, 22 Nisan 1863'te iki kâşif Rakaia'nın kaynağını aldığı bir buzulun dibinde bulunuyorlardı. Dağın tepesine kadar çıktılar ve yeni geçitler aramaya koyuldular. Ertesi gün, Witcombe ve Louper, yorgunluktan ve soğuktan tükenmiş bir halde, deniz seviyesinden dört bin ayak yükseklikteki kalın bir kar tabakasında kamp kurmaktaydılar. Yedi gün boyunca dağlarda gezdiler, dik yamaçları geçit vermeyen vadilerin diplerine indiler, çoğu zaman yakacak ateşleri, kimi zamanda yiyecekleri olmadı, şekerleri şurup halini almış, peksimetleri nemli bir hamura dönmüş, giysileri ve örtüleri yağmurdan sırılsıklam olmuştu, böcekler her taraflarını

yiyip bitirmişti, kim günler üç mil yol alırken kimi günler ancak iki yüz yarda ilerleyebiliyorlardı. Nihayet, 29 Nisan'da, bir Maori kulübesine rastladılar. Bahçesinde birkaç avuç patates vardı. Bu, iki arkadaşın paylaştıkları son yemek oldu. Akşamleyin, deniz kıyısına vardılar, Taramaku'nun denize döküldüğü yere. Sağ yakaya geçecekler ve böylece Grey Nehri'ne doğru kuzeye yönelebileceklerdi. Taramakau derin ve genişti. Louper, bir saat aradıktan sonra hasarlı iki kano buldu ve onları elinden geldiğince tamir ederek birbirine bağladı. İki seyyah akşama doğru denize açıldılar. Ama akıntıların ortasına vardıklarında kanolar su aldı. Witcombe yüzmeye başladı ve soldaki kıyıya doğru yöneldi. Yüzme bilmeyen Jacob Louper ise kanoya tutunarak kaldı. Onu kurtaran bu oldu, ama başına türlü işler geldikten sonra. Zavallı adam kör kayalara doğru sürüklendi. İlk gelen dalga onu denizin dibine batırdı. İkincisi yüzeye çıkardı. Kayalara çarptı. Zifiri karanlık bir gece çöküyordu. Yağmur bardaktan boşanırcasına yağıyordu. Vücudu kan içinde kalmış ve deniz suyuyla şişmiş olan Louper bu şekilde saatlerce dalgaların elinde oyuncak oldu. Nihayet, kano ka-

raya vurdu ve bilincini yitirmiş olan kazazede sahile fırlatıldı. Ertesi gün, gündoğumunda bir su kaynağına doğru gitti sürünerek ve akıntıyla, nehri geçmeyi denediği yerden bir mil uzağa sürüklendiğini anladı. Ayağa kalktı, sahil boyunca yürüdü ve bir süre sonra talihsiz Witcombe'u buldu, vücudu ve başı kumlara gömülüydü. Ölmüştü. Louper, kendi elleriyle, kumların ortasında bir çukur açtı ve arkadaşının cesedini gömdü. İki gün sonra, açlıktan tükenmiş bir halde, konuksever Maoriler tarafından bulundu –bazıları böyledir– ve 4 Mayıs'ta, Brunner Gölü'ne ulaştı, Charlton Howitt'in kamp yerine, o da, altı hafta sonra, zavallı Witcombe gibi ölecektir."

"Evet!" dedi John Mangles, "görülüyor ki bu felaketler birbirini izliyor, karşı konulmaz bir bağ yolcuları birbirlerine bağlamış ve merkezde kırılma olunca hepsi ölüyorlar."

"Haklısınız dostum John," cevabını verdi Paganel, "ben de çoğu zaman bu saptamayı yaptım. Hangi dayanışma yasası Howitt'i aşağı yukarı aynı koşullarda ölmeye yöneltti? Bunu bilemeyiz. Charlton Howitt, hükümet çalışmalarının başındaki Bay Wyde tarafından, Hurunui düzlüklerinden Taramakau'nun de-

nize döküldüğü yere kadar atların geçebileceği bir yol bulmakla görevlendirilmişti. 1 Ocak 1863'te, yanına beş kişi alarak yola çıktı. Görevini eşsiz bir zekâyla yerine getirdi ve Taramakau'nun geçit vermez bir noktasına kadar kırk mil uzunluğunda bir yol açılmış oldu. Bunun üzerine Howitt Christchurch'e döndü ve yaklaşmakta olan kışa rağmen, çalışmalarına devam etmek istedi. Bay Wyde bunu kabul etti. Howitt, zorlu kış mevsimini geçirebilmek için kampın erzak ve gereçlerini sağlamak üzere yola çıktı. O sırada Jacob Louper'ı buldu. 27 Haziran'da, Howitt ve adamlarından ikisi, Robert Little ile Henri Mullis, kamp yerinden ayrıldılar. Brunner Gölü'nü geçtiler. O günden sonra bir daha onları gören olmadı. Direksiz ve dayanıksız kanoları, suda karaya vurmuş olarak bulundu. Dokuz hafta boyunca onları aradılarsa da boşuna. Yüzme bilmeyen bu zavallıların gölün sularında boğulmuş olduğu kesindir."

"Niçin sağ salim kurtulmuş ve bir Zelanda kabilesinde yaşamlarını sürdürmekte olmasınlardı ki?" dedi Lady Helena. "En azından ölümleri konusunda kuşkular olabilir."

"Heyhat, hayır bayan, cevabını verdi Pa-

ganel, "çünkü 1864 yılının Ağustos ayında, felaketten bir yıl sonra bile ortada yoklardı... bu Yeni Zelanda ülkesinde insan bir yıl boyunca gözükmezse," diye mırıldandı alçak sesle, "kesin olarak yok olmuş demektir!"

9

KUZEYE DOĞRU OTUZ MİL

7 Şubat günü, sabahın saat altısında Glenarvan yola çıkış işaretini verdi. Yağmur geceleyin dinmişti. Küçük grimtırak bulutlarla delinmiş gökyüzü, güneş ışınlarını toprağın üç mil yukarısında kesmekteydi. Normal ısı gün boyu sürecek bir yolculuğun yorgunluklarına göğüs germeyi sağlayacaktı.

Paganel haritanın üzerinde Cahua Burnu ile Auckland arasında seksen millik bir mesafe ölçmüştü; bu, yirmi dört saatte on milden, sekiz günlük bir yolculuk demekti. Ama, denizin girintili çıkıntılı kıyılarını izlemektense Ngarnavahia köyünün bulunduğu Waikato ve Waipa nehirlerinin otuz mil mesafedeki koyarına[1] ulaşmak ona daha akıllıca görünmüştü. Oradan "overland mail track" yolu geçiyordu, bu, patika denmesi daha uygun olan, arabala-

1) Koyar: Su kavşağı, iki nehrin birleştiği yer. (yhn.)

rın geçebildiği bir yoldu. Arada Hawkes Koyu'nu geçip, Napier'den Auckland'e kadar uzanarak, adanın büyük bir kısmını katetmekteydi. Bu durumda, Drury'ye varmak ve doğacı Hochstetter'in özellikle tavsiye ettiği mükemmel bir otelde dinlenmek kolay olurdu.

Her biri kendi erzak payını taşıyan yolcular Aotea Koyu'nun sahilleri boyunca ilerlemeye başladılar. Temkinli olmak için birbirlerinden asla uzaklaşmıyorlardı ve karabinalarını ellerinden bir an bile bırakmadan, doğudaki engebeli düzlükleri gözlüyorlardı. Paganel, mükemmel haritası elinde, en ufak ayrıntının bile doğruluğunu saptamaktan bir sanatçı hazzı alıyordu.

Günün bir bölümünde, küçük kafile, ikiçenetli denizkabuğu artıklarından, kalamar kemiklerinden oluşan ve büyük ölçüde demir peroksit ve protoksit karışmış bir kumsalı arşınladı. Toprağa yaklaştırılan bir mıknatıs anında parlak kristallerle kaplandı.

Yükselen denizin yaladığı sahilde, kaçmaya niyeti olmayan deniz hayvanları oynaşıyordu. Foklar, yuvarlak kafaları, geniş ve eğik alınları, anlamlı bakışlarıyla, yumuşak, hatta

sevgi dolu görünüyorlardı. Denizlerin bu ilginç sakinlerini kendince şiirleştirmiş fabl'ların, pek armonik olmayan bir homurtu çıkarıyor olsalar da onları niçin büyüleyici denizkızları yaptığı anlaşılıyordu. Yeni Zelanda kıyılarında çok sayıda bulunan bu hayvanların ticareti pek yaygındı. Yağları ve kürkleri için avlanıyorlardı.

Bu foklar arasında, mavimtırak gri renkte ve yirmi beş otuz ayak uzunluğunda üç ya da dört denizfili de vardı. Hem karada hem suda yaşayabilen bu kocaman canlılar, dev deniz yosunlarından geniş yataklar üzerine tembel tembel yatmış, dik hortumlarını uzatıyorlar, uzun ve eğik, sert bıyıklarını yüzlerini buruştururcasına sallıyorlardı. Bu bıyıklar bir *dandy*'nin[1] sakalı gibi kıvrımlı gerçek tirbuşonlara benziyordu. Bu ilginç dünyayı seyrederek eğlenen Robert birden şaşkınlıkla haykırdı:

"Bakın, bu foklar çakıltaşlarını yiyorlar!"

Gerçekten de bu hayvanların birçoğu sahildeki taşları obur bir açgözlülükle yutuyordu.

"Bakın hele, durum aşikâr!" karşılığını ver-

1) (İng.) Şıklık düşkünü, züppe. (yhn.)

di Paganel. "Bu hayvanların sahildeki yassı çakılları otladıkları inkâr edilemez."

"Tuhaf bir yiyecek," dedi Robert, "hazmı da güç!"

"Beslenmek için değil, delikanlı, bu hayvanlar midelerini bir güzel şişirmek için taş yutuyor. Özgül ağırlıklarını artırmanın ve suyun dibine kolayca inmenin bir yolu bu. Karaya çıktıklarında da hiç gösterişe kaçmadan geri çıkarırlar taşları. Taş yutanların denize daldıklarını göreceksin."

Bir süre sonra, gerçekten de, mideleri tıkabasa dolmuş yarım düzine fok sahil boyunca ağır ağır süründüler ve sıvı ortamda kayboldular. Glenarvan, yuttuklarını çıkarma işlemini gözlemlemek için fokların geri dönüşlerini bekleyerek değerli zamanını yitirecek değildi. Paganel'in pek üzülmesine rağmen kesintisiz yürüyüş devam etti.

Saat onda, deniz kıyısındaki Kelt dolmenleri[1] gibi düzenlenmiş büyük bazalt kayaların dibinde yemek molası verdiler. Bir istiridye sürüsünden, büyük miktarda yumuşakça elde ettiler. Bu istiridyeler küçüktü ve tatları da pek güzel değildi. Ama, Paganel'in öğüdüne

1) Bir tür taş çağı mezarı. (yhn.)

uyan Olbinett onları közde pişirdi ve bu şekilde hazırlanınca da düzineler düzineleri izledi.

Mola bitmişti. Koy sahilleri boyunca yürümeye devam ettiler. Yalıyarların tepesindeki eğri büğrü kayaların üzerine her türden deniz kuşları sığınmıştı. Kutan kuşları, sümsük kuşları, iri martılar, sivri tepelerin ucunda kımıldamadan duran koca kanatlı albatroslar... Akşamın saat dördünde on mil zahmetsizce ve yorulmadan aşılmıştı bile. Bayan yolcular geceye kadar yürümeye devam etmek istediler. O sırada, yolun yönünü değiştirmek gerekti; kuzeyde beliren bazı dağların eteklerini dolaşarak Waipa Vadisi'ne gitmek gerekiyordu.

Toprak, uzakta, göz alabildiğine uzanan engin çayırlıklarla kaplıydı. Kolay bir yürüyüş olacağa benziyordu. Ama, bu yeşillik alanların sınırına varan yolcular hayal kırıklığına uğradılar. Çayırların yerini küçük beyaz çiçekli çalılıklar almıştı. Yeni Zelanda arazilerinde özellikle pek rastlanan yüksek ve sık eğreltiotları vardı aralarında. Bu ağaçsı gövdeler arasında ilerleyebilmek için yol açmak gerekiyordu, bu da ciddi bir güçlüktü. Bununla birlikte, akşamın saat sekizinde, Hakarihoata-Range'lerin ilk yamaçlarını geride bırakmışlardı, artık bir

an önce kamp yapabilirlerdi.

On dört millik bir yürüyüşten sonra dinlenmeyi düşünmeye izin vardı. Zaten ne at arabası ne de çadır olduğundan herkes uyumak için Norfolk'un olağanüstü çamlarının altına yerleşti. Yeterince örtü vardı ve yatak olarak da bunlar kullanıldı.

Glenarvan gece için ciddi önlemler aldı. Arkadaşlarıyla birlikte iyice silahlanarak, gündoğumuna kadar ikişer ikişer nöbet tuttular. Hiç ateş yakılmadı. Bu akkor halindeki engeller vahşi hayvanlara karşı işe yarasa da Yeni Zelanda'da ne kaplan vardır, ne aslan ne de ayı, hiç vahşi hayvan yoktur. Onların yerini ise Yeni Zelandalıların yeterince tuttuğu doğrudur. Bir ateş iki ayaklı bu jaguarları çekmekten başka bir işe yaramaz.

Kısacası gece iyi geçti, ısırığı pek rahatsız edici olan ve yerli dilinde "ngamu" denen kum sinekleriyle erzak çantalarını dişleriyle bir güzel kemiren cesur bir fare ailesi hariç.

Ertesi gün, 8 Şubat'ta, Paganel daha güvenli ve ülkeyle neredeyse barışmış bir halde uyandı. Özellikle çekindiği Maoriler hiç gözükmemiş ve bu vahşi yamyamlar düşlerinde bile onu tehdit etmemişti. Tüm memnuniyeti-

ni Glenarvan'a da aktardı.

"Sanıyorum ki," dedi, "bu küçük gezinti kazasız belasız tamamlanacak. Bu akşam, Waipa ve Waikato koyarına varmış olacağız. Orası da aşıldığında, Auckland yolu üzerinde yerlilerle karşılaşmaktan korkmak pek gerekmez."

"Waipa ve Waikato koyarına varmak için katetmemiz gereken mesafe nedir?" diye sordu Glenarvan.

"On beş mil, aşağı yukarı dün yürüdüğümüz yol kadar."

"Ama bu bitmek bilmeyen çalılıklar patikaları tıkamaya devam ederse çok gecikeceğiz."

"Hayır," dedi Paganel, "Waipa kıyısını izleyeceğiz, orada engelle karşılaşmayız, tersine kolay bir yoldur."

Bayan yolcuların da yola çıkmaya hazır olduklarını gören Glenarvan, "Yola çıkalım, o halde," karşılığını verdi.

O günün ilk saatlerinde çalılıklar yürümelerini yavaşlatmaya devam etti. Yolcuların geçtikleri yerler ne arabanın ne de atın geçmesine müsaitti. Avustralya'daki araçlarını az da olsa özlediler. Bu bitki ormanlarında düzgün yollar açılana kadar Yeni Zelanda yalnızca yayala-

ra geçit verecekti. Sayısız türleri olan eğreltiotları, ulusal toprağın savunulmasında Maorilerle inatçılık konusunda yarışıyorlardı.

Küçük kafile, Hakarihoata tepelerinin yükseldiği düzlükleri aşmakta binlerce güçlükle karşılaştı. Ama öğleden önce Waipa sahillerine vardılar ve nehrin yamaçlarından kuzeye doğru güçlük çekmeden ilerlediler.

Burası, ağaççıkların altından neşeyle akan, suları serin ve berrak küçük derelerle kesilen sevimli bir vadiydi. Yeni Zelanda'da, botanikçi Hooker'a göre, o güne dek iki bin tür bitki görülmüştür, bunların beş yüzünün keşfi özellikle kendisine aittir. Burada çiçekler pek azdır, pek az farklılık gösterir ve her yıl yeniden yetişen bitkiler konusunda neredeyse tam bir kıtlık söz konusudur, ama eğreltiotları, buğdaygiller ve maydanozgiller bolca bulunur.

Koyu yeşilliklerden oluşan ön planın dışında, sağda solda büyük ağaçlar, kıpkırmızı çiçekleri olan "metrosidero"lar, Norfolk çamları, dalları düşey olarak basık mazılar ve "rimu" denen, Avrupalı soydaşları kadar hüzünlü bir tür servi yükseliyordu. Tüm bu ağaç gövdeleri çok sayıda eğreltiotu çeşidinin işga-

li altındaydı.

Büyük ağaçların dalları arasında, ağaççıkların üzerinde birkaç papağan türü, gerdanı kırmızı şeritli yeşil "kakariki", güzel bir çift siyah favoriyle süslü "taupo", kızıl tüylü, kanatlarının altları parlak, doğacıların "Güney Nestor"u dedikleri türden ördek kadar büyük bir papağan görülüyordu.

Binbaşı ve Robert, arkadaşlarından ayrılmadan, düzlüklerin alçak uluağaçları altına sığınmış birkaç su çulluğu ve keklik avlayabildiler. Olbinett, zaman kazanabilmek için, onların tüylerini yolda yürürken yoldu.

Av hayvanının besleyici özellikleriyle pek ilgilenmeyen Paganel ise, Yeni Zelanda'ya özgü birkaç kuşu ele geçirmek istiyordu. Ondaki doğacı merakı yolcu iştahını bastırıyordu. Eğer hafızası onu yanıltmıyorsa, yerlilerin "tui"sinin tuhaf biçimlerini hatırlıyordu. Bu hayvana kimi zaman bitmek bilmez alaylı sırıtmaları nedeniyle "şakacı" kimi zaman ise, siyah tüyleri üzerinde bir cübbe gibi beyaz bir dik yakalık taşıdığından "rahip" deniyordu.

"Bu 'tui'," diyordu Paganel binbaş'ya, "kışın öyle yağlanır ki, bu yağlar onu hasta eder. Uçamaz. Bunun üzerine, kendi yağından kur-

tulmak ve hafiflemek için gagasıyla vura vura göğsünü parçalar. Bu size ilginç gelmiyor mu, Nabbs?"

"Öyle ilginç ki, cevabını verdi binbaşı, "tek bir kelimesine bile inanmıyorum!"

Paganel ise, bu kuşların tek bir örneğini bile ele geçiremediği ve söylediklerine inanmayan binbaşıya, kendi göğüslerini kanlı biçimde hacamat edişlerini gösteremediği için büyük üzüntü duydu.

Ama tuhaf bir başka hayvanı görünce daha da mutlu oldu. Bu hayvan, insan, kedi ve köpek tarafından kovalandıkça kimsenin oturmadığı bölgelere kaçar ve Zelanda faunasından silinmek ister gibidir. Gerçek bir gelincik gibi tavşan avlayan Robert, gerçek bir meraklı gibi etrafı araştırırken, birbirine geçmiş köklerden oluşan bir yuvada bir çift kanatsız ve kuyruksuz tavuk keşfetti, ayaklarında dört parmak vardı, uzun bir çulluk gagası ve tüm gövdesinin üzerinde de beyaz tüyler vardı. Yumurtlayan hayvanlardan memeli hayvanlara geçişe işaret eder gibi görünen tuhaf hayvan.

Bu Zelanda "kivi"siydi, doğacılar "apterix australis" derlerdi ona. Ayrım yapmaksızın

larvalardan, böceklerden, kurt ya da tohumlardan, besleniyordu. Bu kuş bu ülkeye özgüydü. Avrupa'nın zooloji bahçelerine yeni yeni girmekteydi. Henüz taslak halindeymiş gibi olan biçimi, komik hareketleri, seyyahların dikkatini her zaman çekmişti. *Astrolabe*'nin ve *Zélée*'nin Okyanusya'daki büyük keşfi sırasında Dumont-d'Urville, Bilimler Akademisi tarafından esas olarak bu tuhaf kuşlardan bir numune getirmekle görevlendirilmişti. Ama, yerlilere vaat edilen ödüllere rağmen tek bir canlı kivi bile edinememişti.

Böyle bir fırsatın çıkmasından mutlu olan Paganel iki tavuğunu birbirine bağladı ve Paris'teki zooloji bahçesini bunlarla onurlandırmak niyetiyle cesurca taşımaya başladı. *"Bay Jacques Paganel tarafından verilmiştir"* şeklindeki kışkırtıcı yazıyı kurumun en güzel kafesi üzerinde şimdiden okuyordu, inançlı coğrafyacı!

Bu sırada, küçük kafile zahmetsizce, Waipa sahillerinden aşağıya doğru inmekteydi. Bölge ıssızdı; yerlilerin izi yoktu, bu düzlüklerde insan varlığına işaret eden tek bir yol bile açılmamıştı. Nehrin suları ya yüksek çalılıklar arasından akıyordu ya da yüksek kumsal-

lar üzerinden kayıp gidiyordu. Doğuda vadiyi kapayan küçük dağlara kadar her taraf görünüyordu. Bu dağlar, tuhaf biçimleri, göz aldatan bir sise batmış profilleriyle, tufan öncesi dönemlere layık dev gibi hayvanlara benziyorlardı. Aniden taşlaşmış bir dev balinagil sürüsü oldukları söylenebilirdi. Bu engebeli kütlelerden esas olarak volkanik bir özellik yansıyordu. Yeni Zelanda, gerçekte, yakın dönemde soğumuş magmaların ürünüydü. Suların üstünde yükselmesi hâlâ devam ediyordu. Bazı noktalar yirmi yıldan bu yana bir *tuaz* yükselmişti. Toprağın derinliklerinde hâlâ ateşler yanmakta, adayı sarsmakta, yerinden oynatmakta ve sayısız gayzer ağzından ve volkan kraterinden fışkırmaktadır.

Saat akşamın dördünde, dokuz mili güle oynaya geride bırakmışlardı. Paganel'in hiç durmadan incelediği haritaya göre, Waipa ile Waikato'nun kesiştiği yere beş milden az bir mesafe kalmış olmalıydı. Auckland yolu oradan geçiyordu. Gece için orada kamp kurabilirlerdi. Başşehirden onları ayıran elli mile gelince, bu mesafeyi katetmek için iki ya da üç gün yeterli olurdu ve hele Glenarvan, Auckland ile Hawkes Koyu arasında iki ayda bir se-

fer yapan posta arabasına rastlarsa en fazla sekiz saat...

"Bu durumda," dedi Glenarvan, "sonraki gece de kamp kurmak zorunda kalacağız."

"Evet, cevabını verdi Paganel, "ama umarım son kampımız olur."

"Daha iyi, çünkü bunlar Lady Helena ile Mary Grant için güç sınavlar."

"Hem de hiç şikâyet etmeden katlanıyorlar," diye ekledi John Mangles. "Ama, eğer yanılmıyorsam, Bay Paganel, iki nehrin birbirine kavuştuğu yerde bir köyden söz etmiştiniz."

"Evet, cevabını verdi coğrafyacı, "işte, Johnston'un haritasında yeri belirtilmiş. Ngarnavahia, koyarın aşağı yukarı iki mil aşağısında.

"Geceyi orada geçirebilir miyiz? Lady Helena ile Miss Grant az çok uygun bir otel bulmak için iki mil daha fazla yürümekten çekinmez."

"Bir otel mi!" diye haykırdı Paganel, "bir Maori köyünde bir otel ha! Bir han, bir meyhane bile yoktur! Bu köy yerli kulübelerinin bir araya gelmesinden oluşmuştur, hepsi bu ve bence, orada sığınacak bir yer aramaktansa temkinlice oradan uzak durmak gerek."

"Yine sizin şu endişeleriniz Paganel!" dedi Glenarvan.

"Sevgili lord, Maorilere güvenmektense güvenmemek yeğdir. İngilizlerle hangi çözüm yolunu bulduklarını bilmiyorum, isyan bastırıldı mı, zafer kazanıldı mı, savaşın tam ortasına mı düşeceğiz, bilmiyorum. Tevazuyu bir yana bırakalım, bizim niteliğimizdeki insanlar iyi birer ganimet olurlar ve Zelandalıların konukseverliğini sınamak zorunda kalmak istemem. Dolayısıyla bu Ngarnavahia köyünden uzak durmayı, onun etrafından dolaşmayı ve yerlilerle her türlü karşılaşmadan sakınmayı akıllıca buluyorum. Drury'ye vardığımızda durum farklı olacaktır, orada yiğit bayan arkadaşlarımız yolculuğun acısını keyiflerince çıkarabilirler."

Coğrafyacının görüşü baskın çıktı. Lady Helena açık havada son bir gece geçirmeyi ve arkadaşlarını tehlikeye atmamayı tercih etti. Ne Mary Grant ne de o, mola vermek istedi ve nehir boyunca ilerlemeye devam ettiler.

İki saat sonra akşamın ilk gölgeleri dağlardan inmeye başladı. Güneş, batıdaki ufukta yok olmadan önce, son ışınlarından birkaçını göndermek için bulutların bir anlık aralanma-

sından yararlanmıştı. Doğudaki uzak zirvelerde günün son ışıkları kızıllaştı. Sanki yolculara hızla verilen bir selam gibiydi bu.

Glenarvan ve adamları yürüyüşlerini hızlandırdılar. Bu yüksek bölgede alacakaranlığın kısa sürdüğünü ve gecenin aniden bastırdığını biliyorlardı. Zifiri karanlık çökmeden iki nehrin birleştiği yere varmalıydılar. Ama yerden kalın bir sis yükseldi ve yolun görülmesini çok güçleştirdi.

Neyse ki, işitme organı, karanlıkların gereksiz kıldığı görme duyusunun yerini almıştı. Bir süre sonra suların belirginlik kazanan uğultusu iki ırmağın tek bir yatakta birleştiğine işaret etti. Saat sekizde, küçük kafile Waipa'nın Waikato içinde kaybolduğu yere varmıştı, birbirine çarpan dalgaların uğultusu işitiliyordu.

"Waikato orada, diye haykırdı Paganel, "Auckland yolu da nehrin sağ yakası boyunca çıkıyor."

"Onu yarın göreceğiz," cevabını verdi binbaşı. "Burada kamp kuralım. Bana öyle geliyor ki, giderek belirginleşen bu gölgeler, bizim sığınmamız için kasten burada bitmiş sık ağaçlı küçük bir alan. Yemek yiyelim ve uyuyalım.

"Yemek yiyelim, dedi Paganel, "ama peksimet ve kurutulmuş et, ateş yakmayalım. Buraya geldiğimizi kimse fark etmedi, buradan aynı şekilde ayrılmaya çalışalım! Neyse ki bu sis bizi görünmez kılıyor."

Ağaçlık alana vardılar. Herkes coğrafyacının talimatlarına uydu. Soğuk yemek sessizce yendi ve bir süre sonra, on beş millik yürüyüşten yorulmuş yolcular derin bir uykuya daldılar.

10

ULUSAL NEHİR

Ertesi gün, gün doğarken, oldukça yoğun bir sis ırmağın sularından yavaş yavaş yükselmekteydi. Havayı dolduran buharın bir bölümü soğuk nedeniyle yoğunlaşmıştı, suların yüzeyini kalın bir bulut tabakası kaplıyordu. Ama güneş ışınları bu kabarcıklı kütleleri delmekte gecikmedi. Kütleler, ışık saçan bu gezegenin bakışı altında eriyorlardı. Puslu kıyılar belirmeye başladı ve Waikato'nun akışı sabahın güzelliği içinde ortaya çıktı.

Ağaççıklarla kaplı, incecik bir dil, iki ırmağın birleştiği yerde uç verip yok oluyordu. Daha taşkın akan Waipa'nın suları, birleşmeden çeyrek mil önce Waikato'nun sularını bastırıyordu; ama bir süre sonra, güçlü ve sakin ırmak, öfkeli nehrin hakkından geliyor ve onu sakince kendi akışına katarak Pasifik'in küçük havuzuna kadar sürüklüyordu.

Sis kalktığında Waikato'nun akıntısı boyunca ilerleyen bir kayık görüldü. Bu, yetmiş ayak uzunluğunda, beş ayak genişliğinde, üç ayak derinliğinde bir kanoydu, ön tarafı bir Venedik gondolu gibi kalkıyordu ve bir Kahikatea köknarının tüm bir gövdesinden yontulmuştu. Dibini, kurutulmuş bir eğreltiotu yatağı süslüyordu. Ön taraftaki sekiz kürekle suyun yüzeyinde uçuyor gibiydi. Arka tarafa oturmuş biri ise kısa bir küreğin hareketleri yardımıyla kayığı yönetiyordu.

Bu adam uzun boylu, aşağı yukarı kırk beş yaşlarında bir yerliydi, geniş göğüslü, kaslı biriydi, güçlü ayakları ve elleri vardı. Bombeli ve derin çizgilerle kırışmış alnı, öfkeli bakışı, uğursuz görünümü, onu korkunç bir kişilik haline getiriyordu.

O bir Maori şefiydi, hem de üst düzeyde. Vücudunu ve yüzünü zebra gibi çizgilere bulamış olan sık ve özenli dövmelerden bu anlaşılıyordu. Kartalsı burun kanatlarından çıkan iki kara spiral, sarı gözlerini çevreleyerek, alnının üzerinde birleşiyor ve görkemli saçları arasında kayboluyordu. Parlak dişli ağzı ve çenesi bu düzenli renk çeşitliliği altında kayboluyordu, bu renklerin incelikli kıvrımları güç-

lü göğsüne kadar uzanıyordu.

Yeni Zelandalıların "moko" dedikleri dövme önemli bir mertebe işaretidir. Yalnızca birçok savaşta cesaretle yer almış olan kişi bu onurlandırıcı paraflara layık kabul edilir. Köleler, aşağı tabakadan insanlar dövme yaptırma hakkına sahip değildir. Ünlü şefler, vücutlarına çizilmiş hayvan desenlerinin mükemmel işlenişinden, bu resimlerin canlandırılışındaki belirginlik ve nitelikten tanınır. İçlerinde bu acı verici "moko" işlemini beş kez yaptırmış olanlar bile vardır. Yeni Zelanda ülkesinde kişi ne kadar ünlüyse o kadar "resimli"dir.

Dumont-d'Urville bu gelenek hakkında ilginç ayrıntılar aktarmıştır. Mokonun, Avrupa'da bazı ailelerin pek böbürlendikleri arınaların yerini tuttuğu gözlemi doğrudur. Ama bu iki rütbe işareti arasında bir farklılık saptar: Avrupalıların arınaları çoğu zaman bunu ilk almış kişinin değerine işaret eder, çocuklarının değeri hakkında hiçbir şey kanıtlamaz; oysa ki, Yeni Zelandalıların kişisel armaları, bunları taşıma hakkına sahip olmak için olağanüstü bir kişisel cesaret kanıtlamış olmak gerektiğinin gerçek işaretidir.

Ayrıca, Maori dövmeleri, saygınlık sağlamanın yanı sıra son derece yararlıdır da. Deriyi kalınlaştırır, böylelikle deri mevsim değişikliklerine ve sineklerin aralıksız ısırıklarına karşı direnç kazanır.

Sandalı yöneten şefe gelince, onun ünlü olduğuna hiç kuşku yoktu. Maori dövmecilerinin iğne olarak kullandıkları sivri albatros kemiği, sık ve derin çizgilerle, yüzünden beş kez geçmişti. Beşinci baskısında olduğu bu kibirli halinden belli oluyordu.

Köpek derileriyle süslenmiş, "Yeni Zelanda keneviri"nden yapılma geniş bir örtüye bürülü vücuduna son kavgalarda kana bulanmış bir peştemal sarmıştı. Sarkık kulak memelerine, yeşil yeşimtaşından küpeler asılmıştı ve boynunun etrafında, Zelandalıların bir batıl inançla değer verdikleri bir tür kutsal taş olan "punamu"lardan yapılma kolyeler sallanıyordu. Yanında İngiliz yapımı bir tüfek ve zümrüt yeşili renginde, on sekiz parmak uzunluğunda "patupatu" denen iki tarafı keskin bir tür balta duruyordu.

Şefin yanında daha aşağı mertebeden ama silahlı dokuz savaşçı, vahşi görünümleriyle, hiç kımıldamadan duruyorlardı. Bazılarının,

henüz taze yaralarının acısını çektikleri belliydi. Yeni Zelanda kenevirinden paltolarına sarınmışlardı. Ayaklarının dibinde vahşi görünümlü üç köpek vardı. Ön taraftaki sekiz kürekçi ise şefin hizmetkârı ya da kölesi olmalıydı. Büyük bir güçle kürek çekiyorlardı. Bu yüzden kayık da zaten pek hızlı akmayan Waikato boyunca oldukça süratle ilerliyordu.

Uzun kanonun ortasında, ayakları bağlı, ama elleri serbest on Avrupalı tutsak birbirlerine sokulmuşlardı.

Bunlar Glenarvan ve Lady Helena, Mary Grant, Robert, Paganel, binbaşı, John Mangles, kamarot ve iki tayfaydı.

Önceki gece, küçük kafile, kalın sisten dolayı yanılarak, kalabalık bir yerli grubunun ortasına gelip kamp kurmuşlardı. Gece yarısına doğru uykuları sırasında gafil avlanan yolcular esir alınmış, sonra da kayığa bindirilmişlerdi. O ana kadar kötü muamele görmemişlerdi, ama direnmeleri de boşuna olmuştu. Silahları, cephaneleri vahşilerin ellerindeydi ve kendi kurşunlarıyla çarçabuk yere serilebilirlerdi.

Yerlilerin konuştukları birkaç İngilizce sözcüğü anlayarak, Britanya birlikleri tarafından yenilgiye uğratılmış, kırıp geçirilmiş ol-

duklarını ve Yukarı Waikato bölgelerinde yeniden toparlanmaya çabaladıklarını öğrenmekte gecikmediler. İnatçı bir direnişin ardından, en önemli savaşçıları 42. Alay tarafından katledilmiş olan Maori şefi, ırmak boylarındaki kabilelere son bir çağrı yapmak üzere geri dönüyordu. Fatihlere karşı baş eğmez savaşına devam eden William Thompson'a katılmak istiyordu. Bu şefin adı "Kai-Kumu"ydu, yerli dilinde "düşmanının organlarını yiyen" anlamına gelen, uğursuz bir addı. Cesur, yürekli biriydi, ama bir o kadar da acımasızdı. Ondan hiç merhamet beklenemezdi. İngiliz askerleri arasında nam salmış ve Yeni Zelanda valisi kellesine ödül koymuştu.

Bu korkunç darbe Lord Glenarvan'ı pek arzuladığı Auckland limanına tam ulaşacakken ve Avrupa'ya geri dönecekken yakalamıştı. Bununla birlikte, soğuk ve sakin yüzüne bakan biri çektiği acının büyüklüğünü hissedemezdi. Çünkü Glenarvan, ciddi durumlar karşısında, soğukkanlılığını korumayı bilirdi. Kendisinin güçlü durması, karısına ve arkadaşlarına örnek olması gerektiğini hissediyordu, o bir eş, bir şefti; koşullar gerektirdiğinde herkesin kurtuluşu için ilk önce ölmeye hazır-

dı. Dinine derinden bağlı biri olarak girişiminin kutsallığı karşısında Tanrı'nın adaletinden umut kesmek istemiyordu ve yoluna çıkan tehlikelerin içinde, bu vahşi ülkelere kadar sürüklenmesine yol açmış cömert atılımdan pişman değildi.

Arkadaşları da ona layıktı; onun soylu düşüncelerini paylaşıyorlardı. Sakin ve gururlu görünüşlerine bakılırsa olağanüstü bir felakete doğru sürüklendiklerine kimse inanamazdı. Zaten, Glenarvan'ın öğüdüyle, yerliler karşısında tamamen kayıtsız kalma konusunda hemfikir olmuşlardı. Yabani yaradılışlı bu insanlara baskın çıkmanın tek yolu buydu. Genel olarak vahşilerde ve özellikle Maorilerde belli bir haysiyet duygusu vardır ki bundan asla vazgeçmezler. Soğukkanlılığıyla ve cesaretiyle saygı uyandırana saygı gösterirler. Glenarvan bu davranışıyla kendisini ve arkadaşlarını gereksiz yere kötü muamele görmekten koruduğunu biliyordu.

Kamp yerinden ayrıldıklarından beri, tüm vahşiler gibi, çeneleri pek düşük olmayan bu yerliler de kendi aralarında pek az konuşmuşlardı. Bununla birlikte, sarf ettikleri birkaç sözcükten, Glenarvan, İngiliz diline aşina ol-

duklarını anlamıştı. Bunun üzerine Zelandalı şefe kendilerine biçtiği yazgıyı sormaya karar verdi. Kai-Kumu'ya hitap ederek her türlü endişeden arınmış bir sesle şöyle dedi:

"Bizi nereye götürüyorsun şef?"

Kai-Kumu cevap vermeden soğukça baktı.

"Bizi ne yapmayı düşünüyorsun?" diye tekrar sordu Glenarvan.

Kai-Kumu'nun gözleri ani bir ışıltıyla parıldadı ve sert bir ses tonuyla cevap verdi:

"Seni değiş tokuş etmek, tabii seninkiler seni isterlerse; eğer reddederlerse, seni öldürmek."

Glenarvan daha fazlasını sormadı, ama yeniden umutlanmıştı. Demek ki Maori ordusunun bazı şefleri İngilizlerin eline düşmüştü ve yerliler değiş tokuş yoluyla onları geri almayı denemek istiyorlardı. O halde kurtuluş şansı vardı ve durum umutsuz değildi.

Kano ırmak boyunca hızla ilerlemeye devam ediyordu. Değişken karakteriyle bir ruh halinden ötekine kolayca geçen Paganel'in tüm umudu geri gelmişti. Maorilerin onları İngiliz karargâhlarına gitme zahmetinden kurtaracaklarını ve bunun bir kazanım olduğunu kendi kendine söylüyordu. Dolayısıyla, kade-

rine boyun eğerek Waikato'nun bölge vadileri ve düzlükleri arasındaki akışını haritasından izlemeye koyuldu. Korkularını bastıran Lady Helena ve Mary Grant alçak sesle Glenarvan'la konuşuyorlardı. En yetenekli fizyonomist bile yüreklerindeki acıyı yüzlerinde yakalayamazdı.

Waikato Yeni Zelanda'nın ulusal nehridir. Maoriler onunla gurur duyar ve onun üzerine titrerler, tıpkı Almanların Ren ve Slavların Tuna konusunda oldukları gibi. Nehir, iki yüz millik akışı içinde, Wellington bölgesinden Auckland bölgesine kadar Kuzey Adası'nın en güzel topraklarını sulamaktadır. Nehir boyunda yaşayan tüm kabileler onun adını almıştı. Boyun eğmez, eğdirilememiş olan bu kabileler işgalcilere karşı kitlesel halde ayaklanmışlardı.

Bu nehrin sularından henüz yabancı tekneler geçmemektedir. Ancak adalıların oyma kayıklarına açıktır bu sular. Yalnızca birkaç cesur turist bu kutsal kıyılarda maceraya atılabilme imkânı bulmuştur. Yukarı Waikato'ya kutsallığa saygısı olmayan Avrupalıların girmesi yasak gibi gözükmektedir.

Paganel Zelanda'nın bu büyük atardamarına yerlilerin nasıl saygı duyduğunu biliyordu.

İngiliz ve Alman doğacılarının bu nehrin Waipa ile birleştiği yerden öteye gitmediklerinden de haberdardı. Bakalım Kai-Kumu'nun keyfi bu esirleri nereye kadar sürüklemek isteyecekti? Şef ile savaşçıları arasında sık sık tekrarlanan "Taupo" sözcüğü dikkatini çekmemiş olsaydı bunu asla bilemezdi.

Haritasını inceledi ve bu Taupo adının, Auckland bölgesinin güney ucunda, adanın en dağlık bölümünde oyulmuş ve coğrafya yıllıklarında geçen ünlü bir göle denk düştüğünü saptadı. Waikato bu gölü enlemesine katettikten sonra yoluna devam eder. Gölle koyar arasında nehir yaklaşık yüz yirmi millik bir güzergâhta akmaktadır.

Paganel, vahşiler anlamasın diye John Mangles'a Fransızca hitap ederek, kanonun hızını tahmin etmesini rica etti. John saatte yaklaşık üç mil diye belirtti.

"Bu durumda," dedi coğrafyacı, "eğer geceleyin mola verirsek, göle kadarki yolculuğumuz yaklaşık dört gün sürer."

"Peki ama İngiliz karargâhları nerede?" diye sordu Glenarvan.

"Bunu bilmek güç!" cevabını verdi Paganel. "Yine de savaş Taranaki bölgesine taşın-

mış olmalı ve her ihtimale karşın, birlikler göl tarafında yığılmış olabilir, dağların yamaçlarında, isyan ateşinin yoğunlaştığı yerde."

"Tanrı bilir!" dedi Lady Helena.

Glenarvan, bu korkunç yerlilerin merhametine kalmış olan ve her türlü insani müdahaleden uzakta, vahşi bir ülkeye götürülen genç karısına, Mary Grant'e hüzünle baktı. Ama Kai-Kumu'nun kendisini gözlediğini fark etti ve ihtiyatlı olmak için, esirlerden birisinin kendi karısı olduğunun anlaşılmasını istemeyerek, düşüncelerini yüreğine gömdü ve tamamen ilgisiz bir ifadeyle ırmak boylarını seyre koyuldu.

Kayık, koyarın yarım mil yukarısında bulunan, Kral Potatau'nun eski ikametgâhının önünden durmaksızın geçti. Nehirde başka bir kano yoktu. Kıyı boyunca geniş aralıklarla dizilmiş birkaç kulübenin harap halinden, kısa bir süre önceki bir savaşın dehşetine tanık oldukları anlaşılmaktaydı. Sahildeki kırlık alanlar terk edilmiş gibiydi, nehir boyları boştu. Su kuşları familyasının birkaç temsilcisi bu hüzünlü ıssızlığı canlandıran tek şeydi. Kâh, "taparunga" denen siyah kanatlı, beyaz karınlı, kırmızı gagalı bir kuş uzun bacakları üze-

rinde kaçıyor; kâh, üç tür balıkçıl, kül rengi "matuku", aptal suratlı bir tür balaban kuşu ve beyaz tüylü, sarı gagalı, ayakları siyah, muhteşem "kotuku", yerli kayığının geçişine sakin sakin bakıyordu. Eğimli kıyılardan suyun derinleştiği anlaşılan yerlerde, Maorilerin "kotare"si olan yalıçapkını, Zelanda nehirlerinde milyonlarcası kımıl kımıl oynaşan küçük yılanbalıklarını gözlüyordu. Çalılıkların ırmağın üzerine doğru sarktığı yerlerde, pek kurumlu çavuşkuşları ve sultantavukları güneşin ilk ışınları altında sabah bakımlarını yapıyorlardı. Tüm bu kanatlılar dünyası, savaşın sürdüğü ya da ortadan kaldırdığı insanların yokluğunun verdiği rahatlıktan huzur içinde yararlanmaktaydılar.

Waikato, akışının bu ilk bölümünde, geniş düzlüklerin ortasında rahat rahat akıyordu. Ama yukarıya doğru çıktıkça, tepeler, sonra da dağlar, nehrin yatağını oyduğu vadiyi daraltmaya başlıyordu. Paganel'in haritası koyarın on mil üstünde, sol kıyıda Kirikiriroa sahilinin varlığını gösteriyordu. Sahil gerçekten de oradaydı. Kai-Kumu hiç durmadı. Esirlere, kamp yerini talan ettiklerinde ele geçirdikleri kendi yiyeceklerini verdirdi. Savaşçılarına,

kölelerine ve kendisine gelince, yerli besiniyle yetindiler. Yenebilir eğreltiotları, botanikçilerin "pteris esculanta" dedikleri fırında pişirilmiş kökler ve "kapana"lar, yani iki adada da bol miktarda yetiştirilen patates... Yemeklerinde hayvani hiçbir madde yoktu ve esirlerin taze eti onlarda hiç arzu uyandırmışa benzemiyordu.

Saat üçte, sağ kıyıda birkaç dağ görüldü, yıkık surlara benzeyen Pokaroa-Range'ler. Bazı dik yamaçların tepesine harabeye dönüşmüş "pah"lar oturtulmuştu. Bunlar Maori mühendislerinin zaptedilmesi imkânsız yerlere yerleştirdikleri eski müstahkem mevkilerdi. Büyük kartal yuvalarına benziyorlardı.

Güneş ufukta kayboluyordu ki, kano, volkanik dağlardan doğan Waikato'nun, akıntısıyla sürüklediği ponza taşlarıyla dolu bir yamaca çarptı. Orada birkaç ağaç bitmişti, kamp kurmaya müsait gözüküyordu. Kai-Kumu esirlerini indirtti. Erkekler elleri bağlı, kadınlarsa serbest kaldılar; hepsi kamp yerinin ortasına yerleştirildi, yakılan ocaklar ateşten, aşılmaz engeller oluşturdu onlar için.

Kai-Kumu esirlerini değiş tokuş etme niyetinden bahsetmeden önce, Glenarvan ve John

Mangles özgürlüğe kavuşmanın yollarını tartışmışlardı. Kayığın içinde bunu deneyemeyeceklerinden, karada, kamp sırasında, gecenin imkân tanıyacağı tesadüflerden yararlanmayı ummuşlardı.

Ama, Glenarvan ile Zelandalı şefin konuşmasının ardından bundan vazgeçmek akıllıca gözükmüştü. Sabretmek gerekiyordu. En emin yol buydu. Silahlı bir saldırının ya da bu bilinmeyen topraklardaki bir kaçışın sunmadığı kurtuluş şansını, değiş tokuş sunuyordu. Elbette, böyle bir pazarlığı geciktirebilecek ya da engelleyebilecek birçok olay meydana gelebilirdi; ama en iyisi çözümü beklemekti. Gerçekten de, gayet iyi silahlı otuz kadar yerliye karşı silahsız on kadar adam ne yapabilirdi? Glenarvan, ayrıca, Kai-Kumu kabilesinin yüksek mertebedeki birkaç şefini kaybettiğini ve onları geri almaya özellikle önem verdiğini varsayıyor ve bu konuda yanılmıyordu.

Ertesi gün, kayık, yeni bir hızla tekrar nehir boyunca ilerlemeye başladı. Saat onda Pohaiwhenna koyarında bir an durdular. Sağ kıyının düzlüklerinden kıvrıla kıvrıla gelen küçük bir nehirdi bu.

Orada, on kadar yerlinin binmiş olduğu

bir kano Kai-Kumu'nun kayığına yaklaştı. Savaşçılar kısaca geliş selamı verdiler, "aire mai ra" "buraya sağlıklı gel" demekti. İki kano yan yana ilerledi. Yeni gelenler İngiliz birliklerine karşı mücadeleden henüz dönüyorlardı. Paramparça olmuş giysilerinden, kan içindeki silahlarından, üstlerindeki paçavraların altında hâlâ kanayan yaralarından bu anlaşılıyordu. Asık suratlı, sessizdiler. Tüm vahşi halklara özgü doğal ilgisizlikle, Avrupalılara hiç dikkat etmediler.

Öğleyin, batı tarafında Maungatotari'nin zirveleri görüldü. Waikato'nun vadisi daralmaya başlıyordu. İyice daralan nehir, bir çağlayan hızıyla akmaktaydı. Ama, küreklerini ritmik olarak çeken ve şarkılarla tempo tutan yerlilerin gücü sandalı köpüklü suların üzerine çıkardı. İvinti yeri geride bırakıldı ve Waikato, kıyılarının açı yaptığı yerlerde, her milde hızını düşürerek, ağır akışına tekrar kavuştu.

Akşama doğru, Kai-Kumu, ilk yamaçları dosdoğru dar sahile inen dağların eteklerine yanaştı. Orada, kanolarından inen yirmi kadar yerli gece için hazırlıklarını yaptılar. Ağaçların altında iki ateş yakıldı. Kai-Kumu'nun dengi

olan bir başka şef ölçülü adımlarla ilerledi ve burnunu Kai-Kumu'nunkine sürterek ona samimiyet ifade eden "chongui" selamını verdi. Esirler kamp yerinin ortasına yerleştirildiler ve son derece dikkatle muhafaza edildiler.

Ertesi sabah, Waikato boyunca süren uzun ilerleyiş yeniden başladı. Nehrin küçük kollarından başka kayıklar geldi. Son isyandan sağ kalmış olduğu belli olan altmış kadar savaşçı bir araya toplanmıştı. İngiliz kurşunlarına hedef olmuş bu kişiler dağlık bölgelere geri dönüyordu. Kimi zaman, düz hat halinde ilerleyen kanolardan bir şarkı yükseliyordu. Bir yerli, esrarengiz "Pihe"nin vatanseverlik şarkısını söylüyordu:

Papa ra ti wati tidi
I dunga nei...

Maorileri bağımsızlık savaşına sürükleyen ulusal marştı bu. Şarkıyı söyleyenin güçlü ve çınlayan sesi dağlarda yankılanıyordu ve her bir dizenin ardından, yerliler, trampet gibi öten göğüslerine vurarak savaşçılık nakaratını koro halinde tekrarlıyorlardı. Sonra, küreklerin yeniden suya girişiyle kanolar akıntıya baş veriyor ve suların yüzeyinde uçar gibi yol alı-

yorlardı.

O gün, ilginç bir olay nehir yolculuğunu etkiledi. Saat dörde doğru, kayık, hiç tereddütsüz, aynı hızla ilerlemeye devam ederek, şefin kararlı kumandasında, dar bir vadiye doğru atıldı. Kazaya yol açabilecek çok sayıdaki adacığa çarpan dalgalar, kudurgan bir biçimde kırılıyordu. Waikato'nun bu tuhaf geçidinde asla alabora olmamak gerekiyordu, çünkü kıyılarda sığınacak bir yer yoktu. Kıyıların kaynayan balçığına kim ayak basarsa kesinlikle yok olup giderdi.

Gerçekten de, nehir her zaman turistlere ilginç diye gösterilen bu sıcak kaynaklar arasından akıyordu. Ayak basacak bir tuazlık sağlam bir tüfü[1] bile olmayan bu kıyılardaki balçık, demir oksidiyle koyu kırmızı bir renge boyanmıştı. Hava, insanın içine nüfuz eden kükürtlü bir kokuyla doluydu. Yerliler bundan şikâyetçi değildi, ama esirler, toprağın çatlaklarından sızan miyasmalardan[2] ve yeraltı gazlarının basıncıyla patlayan baloncuklardan ciddi biçimde rahatsız olmuşlardı. Yayılan bu gazların etkisiyle nefes almak güç olsa

1) Tüf: Yumuşak, delikli taş. (yhn.)
2) Miyasma: Çürümüş şeylerden çıkan buhar. (yhn.)

da bu görkemli manzara karşısında hayran kalmamak mümkün değildi.

Sandallar, kalın, beyaz buhar bulutları arasından yollarını bulmaya çalıştı. Göz kamaştırıcı buhar kıvrımları nehrin üzerinde birbiri arkasına kümbet gibi dizilmişti. Nehir kıyılarındaki yüz kadar gayzerin kiminden buhar kütleleri yayılıyor, kiminden sıvılar fışkırıyordu yukarıya doğru. Sanki insan elinden çıkma bir havuzun fıskiyeleri ve çağlayanları gibi değişken etkiler bırakıyorlardı insan üzerinde. Bu kaynakların kesik kesik akışını bir makinistin keyfince düzenlediği söylenebilirdi. Havaya karışan sular ve buharlar, güneş ışınları altında rengârenk bir görünüm alıyordu.

Waikato bu bölgede yeraltı ateşlerinin etkisi altında hiç durmadan kaynayan hareketli bir yatak üzerinde akıyordu. Pek uzak denemeyecek bir mesafede, doğuda, Rotorua Gölü tarafında, termal kaynaklar uğulduyordu. Rotomahana'nın ve Tetarata'nın dumanlar çıkaran çağlayanlarını birkaç cesur seyyah şöyle bir görebilmişti. Bu bölge gayzerler, kraterler ve kükürt çıkaran topraklarla delik deşik haldeydi. Yeni Zelanda'nın faal haldeki iki volkanı olan Tongariro'nun ve Wakari'nin yetersiz

kalan subaplarından çıkış yolu bulamamış fazla gazlar buralardan fışkırıyordu.

Yerli kanoları, iki mil boyunca, suların yüzeyinde döne döne çıkan sıcak kıvrımlı bu buhar kümeleri altında ilerlediler. Sonra, kükürt dumanları yok oldu ve güçlü hava akımının getirdiği temiz hava, zorlukla soluk alan ciğerleri rahatlattı. Kaynaklar bölgesi geride kalmıştı.

Gün bitiminden önce vahşilerin güçlü kollarıyla çektikleri kürekler sayesinde iki ivinti yeri daha geride bırakıldı: Hipapatua ve Tamatea. Akşamleyin Kai-Kumu, Waipa ile Waikato'nun kesiştiği yerin yüz mil ilerisinde kamp kurdu. Doğuya doğru dönen nehir, tıpkı havuza dökülen dev bir fıskiye gibi güneydeki Taupo Gölü'ne dökülüyordu.

Ertesi gün, haritayı inceleyen Jacques Paganel nehrin sağ kıyısında, üç bin ayak yüksekliğindeki Taubara Tepesi'ni gördü.

Öğlen, tüm kayıklar, nehir ağzının genişlediği yerden Taupo Gölü'ne açılmışlardı ve yerliler, bir kulübenin üzerinde rüzgârda dalgalanan bir kumaş parçasını el kol hareketleriyle selamladılar. Bu ulusal bayraktı.

11

TAUPO GÖLÜ

Tarih zamanlarından çok önceleri, günün birinde, adanın merkezindeki trakit lavlarının ortasındaki mağaraların çökmesi sonucu yirmi beş mil uzunluğunda, yirmi mil genişliğinde dipsiz bir çukur açılmıştı. Çevredeki dağ zirvelerinden dökülen sular bu dev oyuğu doldurmuştu. Çukur göl olmuştu ama dibi hiç bulunamadı. İskandiller, bu çukurun derinliğini ölçmekte hâlâ yetersiz kalmaktadır.

Deniz seviyesinden bin iki yüz elli ayak yukarıdaki tuhaf Taupo Gölü'dür bu. Etrafı da dört yüz tuaz yükseklikteki dağ zinciriyle çevrilidir. Batı tarafında çok yüksek, sivri kayalar vardır. Kuzeyde, birbirinden uzak ve küçük ormanlarla çevrili zirveler görülür. Doğuda, çalılık yığınları altında ışıldayan ponza taşlarıyla süslü bir yolun açıldığı geniş bir alan; güneyde ise ön plandaki ormanların ardında gö-

rülen volkanik tepeler, şiddetli fırtınaları okyanusun siklonlarına bedel olan bu geniş alanı görkemli bir şekilde çevrelemektedir.

Tüm bu bölge, yeraltı alevlerinin üzerine konmuş dev bir kazan gibi kaynamaktadır. Merkezdeki ateşin okşayışlarıyla toprak titrer. Her taraftan sıcak buğular süzülür. Bulamaç halindeki toprağın yüzeyi, fazla kabarmış bir pasta gibi şiddetli çatlamalarla yarılır. Sıkışıp kalmış buharlar, on iki mil ötede, Tongariro kraterlerinden çıkış bulamasalardı, bu yayla kaynayan harlı ateş içinde yok olup giderdi hiç kuşkusuz.

Kuzey sahilinde, ateş kusan tepeciklerin üzerinde, dumanlar ve alevler içinde kendini gösteriyordu bu volkan. Tongariro oldukça karmaşık bir dağ sisteminin parçası gibi gözüküyordu. Onun arkasında, düzlüğün içinde tek başına kalmış ve dokuz bin ayak yüksekliğindeki Ruapahu Tepesi'nin doruğu, bulutların arasında kaybolmuştu. Bu tepenin erişilmez zirvesine hiçbir fani ayak basmadığı gibi kraterinin derinlikleri de insan gözüyle asla ölçülememişti. Oysa ki yirmi yıl içerisinde üç kez, Bidwill ve Dyson, yakın zamanda da de Hochstetter Tongariro'nun erişilmesi daha ko-

lay tepelerini ölçmüşlerdi.

Her volkanın kendi efsanesi vardır. Başka zaman olsa Paganel bu efsaneleri arkadaşlarına anlatmayı ihmal etmezdi. Tongariro ile o zamanlar komşusu ve dostu olan Tanaraki arasında günün birinde kadın meselesinden doğan tartışmayı anlatırdı. Tüm volkanlar gibi çabucak kafası kızan Tongariro, Taranaki'yi dövecek kadar öfkelenmişti. Dövülen ve aşağılanan Taranaki Whanganni Vadisi'nden kaçmış, kaçarken de yolda iki dağ parçası düşürmüştü. Denizin kıyısına vardığında da Mont-Egmont adını alarak orada tek başına yükselmişti.

Ama Paganel bunları anlatacak durumda değildi; ne de dostları onu dinleyebilecek haldeydiler. Kör talihin onları sürüklediği Taupo'nun kuzeydoğu sahilini sessizce gözlüyorlardı. Peder Grace'in Pukawa'da, gölün batı kıyılarında kurduğu misyon artık yoktu. Savaş nedeniyle peder, isyanın çıktığı ana merkezden uzağa gitmişti. Esirler tek başlarınaydılar, misillemeye susamış Maorilerin insafına kalmışlardı. Özellikle de Hıristiyanlığın asla nüfuz etmediği adanın bu vahşi bölümünde...

Kai-Kumu, Waikato'nun sularından çıka-

rak, nehrin döküldüğü huni biçimli küçük çukuru geçti, keskin bir burnun etrafından döndü ve gölün doğu sahiline çıktı. Üç yüz tuaz yükseklikteki koca bir kabartı olan Manga Tepesi'nin ilk kıvrımlarının eteğindeydi. Yeni Zelanda'nın değerli keteni olan, oraya özgü "kenevir" tarlaları uzanıyordu sağda solda. Yerliler "harakeke" derler buna. Bu yararlı bitkinin hiçbir yeri ihmal edilemez. Çiçeği mükemmel bir tür bal sağlar; gövdesi, balmumunun ya da nişastanın yerini tutan sakızlı bir madde üretir; daha lütufkâr olan yaprağı çok sayıda dönüşüme hazırdır: tazeyken kâğıt olarak kullanılır; kurutulduğunda mükemmel bir kav olur; kesildiğinde halat, ip ve ağ olarak kullanılır; lifleri ayrıldığında ve ayıklandığında örtü ya da palto, hasır ya da peştemal olur ve kırmızıya ya da siyaha boyandığında en şık Maorilere giysi olur.

Bu değerli kenevir iki adanın da her tarafında bulunur. Deniz kıyısında, ırmak boylarında, göl kıyılarında hep kenevire rastlanır. Buradaysa, bu bitkinin yabani çalıları tüm tarlaları kaplıyordu; keskin kenarlı uzun yaprakların arap saçına dönmüş yığını içerisinden koyu kırmızı ve nergisgillere benzeyen çiçek-

leri uzanıyordu. Kenevir tarlalarına alışık olan sevimli kuşlar, balözüemenler, kalabalık sürüler halinde uçuyor ve çiçeklerin ballı özünü emmekten büyük zevk alıyorlardı.

Gölün sularında, gri ve yeşil çizgili, siyah tüylü ve kolaylıkla evcilleştirilebilen ördek sürüleri çırpınıyordu. Çeyrek ınil mesafedeki dik bir dağ yamacında bir "pah" gördüler. Burası, zaptedilmesi imkânsız bir yere yerleştirilmiş bir Maori müstahkem mevkiiydi. Esirler tek tek, elleri ve ayakları serbest olarak indirildiler ve savaşçılar tarafından buraya götürüldüler. Müstahkem mevkiye varan patika kenevir tarlalarından geçiyordu. Yol boyunca güzel ağaçlar dizilmişti: yapraklarını dökmeyen ve meyve taneleri kırmızı "kaikatea"lar, "dracenas australis"ler, yerlilerin "ti" dedikleri ve yaprakları palmiyenin yerini tutan bir ağaç ve kumaşları siyaha boyamaya yarayan "hiui"lar. Yerliler yaklaşınca, metalik yansılar saçan iri güvercinler ve küçük etçil organları kırmızımtırak bir yığın sığırcık havalandı.

Oldukça dolambaçlı yolların ardından Glenarvan, Lady Helena, Mary Grant ve arkadaşları pah'ın içine girdiler.

Bu kale, on beş ayak yükseklikte sağlam

kazıklı duvarlardan oluşan bir ilk surla korunuyordu; ikinci bir kazıklı hat daha vardı. Ardında da, sorgun ağacından mazgallı bir çit bu ikinci suru, yani pah'ın bulunduğu düzlüğü örtüyordu. Bu düzlük üzerinde Maori yapıları ve simetrik olarak dağılmış kırk kadar kulübe görülüyordu.

Esirler, buraya geldiklerinde, ikinci surun direklerini süsleyen insan kafalarını görünce dehşete düştüler. Lady Helena ve Mary Grant korkudan çok tiksintiyle gözlerini bu manzaradan uzaklaştırdılar. Bu kafalar savaşta ölmüş düşman şeflerininidi, cesetleri de galiplere azık olmuştu.

Coğrafyacı, oyuk ve boş göz yuvarlarına bakarak anladı bunu.

Gerçekten de şeflerin gözünü yerler. Kafalar yerli tarzı hazırlanır, beyin boşaltılır, tüm kafatası derisi soyulur, burun küçük tahtalarla tutturulur. Burun deliklerine kenevir tıkılır, ağzı ve gözkapakları dikilmiş olan baş, fırına konur ve otuz saatlik bir tütsülemeye tabi tutulur. Bu işlemden geçirilen baş hiç değişim geçirmeden, kırışmadan sonsuza dek korunabilir ve zafer ganimeti olur.

Çoğu zaman Maoriler kendi şeflerinin ka-

fasını da saklarlar; ama, bu durumda, göz, yuvasında kalır ve bakar. Yeni Zelandalılar bu kalıntıları gururla sergilerler. Genç savaşçıları hayran bırakmak için bunları gösterir ve gösterişli törenlerle onlara saygılarını sunarlar.

Ama, Kai-Kumu'nun pah'ında bu korkunç müzeyi süsleyen yalnızca düşman kafalarıydı. Orada, gözyuvarı boş birçok İngilizin Maori şefinin koleksiyonunu zenginleştirdiğine kuşku yoktu.

Kai-Kumu'nun kulübesi, o kadar önemli olmayan birçok kulübenin arasında, pah'ın dibinde, Avrupalıların "muhabere meydanı" olarak adlandırabilecekleri geniş bir açıklıkta kurulmuştu. Bu kulübe kazıklardan yapılmıştı ve birbirine bağlanmış dallarla da kazıkların araları kapatılmıştı. İçerisine kenevirden örtüler serilmişti. Yirmi ayak uzunlukta, on beş ayak genişlikte, on ayak yükseklikteki Kai-Kumu'nun konutu üç bin ayak küplük bir kulübeydi. Bir Zelanda şefinin yerleşmesi için daha fazlası gerekmiyordu.

Kulübeye tek bir açıklıktan giriliyordu; bitkilerden dokunan kalın bir örtü, açılır kapanır bir tür kapı işlevi görüyordu. Üstündeki çatı yağmur oluğu tarzında uzanıyordu. Çatı

merteğinin ucunda duran yontma heykelcikler kulübeyi süslüyordu. "Wharepuni" ya da kapı ise ziyaretçileri hayran bırakan yapraklar, sembolik figürler, canavarlar, çerçeve içine alınmış burmadal biçiminde bezemelerle doluydu. Bunlar, yerli süslemecilerin yontma kaleminden çıkmış bir yığın ilginç nesneydi.

Kulübenin iç tabanı, yerden yarım ayak yükseltilmiş doldurma topraktı. Sazlarla birlikte, üzerlerine "sukamışı"nın esnek ve uzun yapraklarıyla dokunmuş bir hasır geçirilen kurutulmuş eğreltiotlarından örtüler yatak olarak kullanılıyordu. Ortadaki taştan delik ocaktı, çatıdaki ikinci bir delik ise baca olarak kullanılıyordu. Duman kalın olmadığında bu bacadan çıkabiliyordu, ama çıkarken de elbette konutun duvarlarına en güzelinden siyah bir cila bırakmayı ihmal etmiyordu.

Kulübenin yanında şefin erzaklarının bulunduğu ambarlar yükseliyordu. Kenevir, patates, taro,[1] yenebilir eğreltiotları hasatları buraya yerleştiriliyordu. Bu çeşitli yiyecek maddelerinin sıcak taşlar üzerinde pişirildiği ocaklar da vardı. Daha ötede, küçük çitler içerisinde domuzlar ve keçiler duruyordu. Kaptan

1) Tropikal bölgelerde yetişen ve yumruları besin olarak kullanılan bazı bitkilere verilen ad. (yhn.)

Cook'un buraya getirdiği yararlı hayvanların az sayıdaki torunuydu bunlar. Yemek dilenen köpekler koşturuyordu ortalıkta. Maorilere gündelik besin sağlayan bu hayvanlara oldukça kötü bakılıyordu.

Glenarvan ve arkadaşları bir bakışta tüm manzarayı kavramışlardı. Boş bir kulübenin yanında şefin keyfini bekliyorlardı. Yaşlı kadınlardan oluşan bir grubun ise hakaretlerine maruz kalıyorlardı. Bu cadaloz sürüsü etraflarını çevirmiş, yumruklarını göstererek onları tehdit ediyor, uluyor, bağırıp çağırıyordu. Koca dudaklarından dökülen İngilizce birkaç sözcük acilen intikam istediklerini açıkça hissettiriyordu.

Bu gürültü patırtının ve tehditlerin ortasında, sakin görünen Lady Helena muhakkak ki hissetmediği bir sükûnet sergiliyordu. Bu cesur kadın, Lord Glenarvan'ın soğukkanlılığını koruması için, kahramanca çabalıyordu. Zavallı Mary Grant ise oracıkta yığılıp kalacak gibi hissediyordu kendini. John Mangles hayatı pahasına Mary'yi savunmaya hazır, ona destek oluyordu. Glenarvan'ın dostları bu hakaret tufanına farklı biçimlerde göğüs geriyorlardı, binbaşı ilgisizce dururken, Paganel giderek ar-

tan bir öfkenin pençesindeydi.

Glenarvan, bu yaşlı cadıların saldırısından Lady Helena'yı sakınmak isteyerek, Kai-Kumu'ya doğru ilerledi ve gudubetler grubunu göstererek:

"Kov onları!" dedi.

Maori şefi esirine cevap vermeden dik dik baktı; sonra, uluyan sürüyü bir el hareketiyle susturdu. Glenarvan, teşekkür işareti olarak eğildi ve adamlarının arasındaki yerine ağır adımlarla geri döndü.

O sırada, yüz kadar Yeni Zelandalı pah'ın içinde toplanmıştı: yaşlılar, yetişkinler, gençler, kimileri sakin, ama asık suratlı, Kai-Kumu'nun emirlerini beklerken, diğerleri şiddetli bir acının ateşiyle kavruluyorlardı. Bunlar son savaşlarda ölmüş aileleri ya da dostları için ağlıyorlardı.

William Thompson'un çağrısıyla ayaklanan tüm şefler arasında göl bölgesine gelen yalnızca Kai-Kumu'ydu. Öncelikle, Aşağı Waikato düzlüklerinde ulusal isyanın bastırıldığını bildirdi kabilesine. Onun emriyle toprak savunmasına koşmuş iki yüz savaşçıdan yüz ellisi geriye dönememişti. Kimileri işgalcilerin esiri olmuştu, kimileri ise muharebe alanında

düşüp ölmüştü, atalarının ülkesine geri dönemeyeceklerdi bir daha!

Kai-Kumu'nun gelişiyle kabilenin içine düştüğü derin üzüntünün nedeni buydu. Son bozgun hakkında henüz hiçbir şey sızmamış olduğu için, bu uğursuz haber bir anda bomba etkisi yapmıştı.

Vahşiler manevi acıları her zaman fiziksel hareketlerle ifade ederler. O anda da, ölmüş savaşçıların aileleri ve dostları, özellikle kadınlar, keskin deniz kabuklarıyla yüzlerini ve omuzlarını yırtıyorlardı. Fışkıran kan gözyaşlarına karışıyordu. Derin yarıklar büyük umutsuzlukların işaretiydi. Kan içinde ve çıldırmış Zelandalıları görmek korkunçtu.

Yerlilerin gözünde umutsuzluklarını artıran çok ciddi bir başka etken daha vardı. Uğruna gözyaşı döktükleri akrabalarının, dostlarının yok olması bir yana, kemikleri de aile mezarlığında olmayacaktı. Oysa, bu kalıntılara sahip olmak, Maori dininde, gelecek yaşam için mutlaka gerekliydi. Çürüyen et değil ama titizlikle toplanan, temizlenen, ayıklanan, parlatılan, hatta cilalanan ve "udupa"ya, yani "şeref evi"ne yerleştirilen kemikler onlarda olmalıydı. Bu mezarlar ölmüş kişinin dövmelerini

tam bir sadakatle kopya eden tahta heykellerle süslüydü. Ama bugün mezarlar boş kalıyordu, dini tören yapamayacaklardı ve vahşi köpek dişlerinden arta kalacak kemikler savaş alanında mezarsız beyazlayacaklardı.

Bunun üzerine acı belirtileri katlandı. Kadınların tehdidinin ardından bu kez de Avrupalılara erkekler beddua etmeye başlamıştı. Küfürler yağıyor, hareketler giderek şiddetleniyordu. Bağrışların ardından kaba tavırlar gelecekti.

Kabilesindeki bağnazların taşkınlaşacağından çekinen Kai-Kumu esirlerini, pah'ın öteki ucundaki, sarp bir yaylanın üzerinde bulunan kutsal bir yere götürttü. Bu kulübe, yayladan yüz ayak kadar yükseklikteki bir kütleye yaslanmıştı. Siperin bu tarafı bu dağ kütlesinin oldukça sarp bayırıyla sona eriyordu. "Ware-Atua" denen bu kutsal evde rahipler ya da ariki'ler Zelandalılara baba, oğul ve kuş ya da ruh şeklinde üç kişilikten oluşan bir tanrıyı öğretiyorlardı. Geniş, iyice kapalı olan kulübenin içinde kutsal ve seçilmiş yiyecekler vardı ve Maui-Ranga-Rangui bunları kendi rahiplerinin ağzı aracılığıyla yiyordu.

Bu kulübede yerlilerin öfkesinden bir anda

kurtulmuş olan esirler kenevir hasırlarının üzerine uzandılar. Gücü tükenen, morali iyice bozulan Lady Helena kocasının kolları arasındaydı.

Glenarvan karısını göğsüne bastırmış, tekrarlıyordu:

"Cesaret sevgili Helena, Tanrı bizi terk etmeyecek!"

Robert, içeri kapatılır kapatılmaz, Wilson'un omuzları üstüne çıktı ve çatı ile duvar arasındaki, dizi dizi muskaların sıralandığı küçük bir aralıktan kafasını çıkarmayı başardı. Oradan, tüm pah alanını, Kai-Kumu'nun kulübesine kadar görüyordu.

"Şefin etrafında toplanmışlar," dedi alçak sesle... "Kollarını sallıyorlar... Çığlıklar atıyorlar... Kai-Kumu konuşmak istiyor..."

Çocuk birkaç dakika sustu, sonra tekrar devam etti:

"Kai-Kumu konuşuyor... vahşiler sakinleşiyor... Onu dinliyorlar..."

"Elbette," dedi binbaşı, "bu şefin bizi korumakta kişisel bir çıkarı var. Esirlerini kabilesinin şefleriyle değiş tokuş etmek istiyor! Ama bakalım savaşçıları razı olacak mı?"

"Evet!... Onu dinliyorlar," diye devam etti

Robert. "Dağılıyorlar... Kimileri kulübelerine giriyor... kimileri siperden ayrılıyor..."

"Doğru mu söylüyorsun?" diye haykırdı binbaşı.

"Evet Bay Mac Nabbs," karşılığını verdi Robert, "Kai-Kumu kayığındaki savaşçılarıyla yalnız kaldı... Ah! Biri bizim kulübeye doğru geliyor..."

"İn Robert," dedi Glenarvan.

O sırada, doğrulmuş olan Lady Helena kocasının kolunu tuttu.

"Edward," dedi kesin bir sesle, "ne Mary Grant ne ben, bu vahşilerin ellerine canlı düşmemeliyiz!"

Ve bu sözlerinin hemen ardından Glenarvan'a dolu bir tabanca uzattı.

"Bir silah!" diye haykırdı Glenarvan, gözleri parıldamıştı.

"Evet! Maoriler esir kadınların üstlerini aramazlar! Ama bu silah bizim için Edward, onlar için değil!..."

"Glenarvan," dedi hızla Mac Nabbs, "saklayın bu tabancayı! Henüz zamanı değil..."

Tabanca lordun giysileri altında kayboldu. Kulübenin girişini örten hasır kalktı. Bir yerli belirdi.

Esirlerin kendisini izlemesini istedi. Glenarvan ve adamları, sıkışık bir grup halinde, pah'ı geçtiler ve Kai-Kumu'nun önünde durdular.

Şefin etrafında kabilesinin önemli savaşçıları toplanmıştı. Pohainhenna'nın Waikato'ya kavuştuğu yerde kayığıyla Kai-Kumu'nun kayığına yanaşan Maori de bu savaşçıların arasındaydı. Kırk yaşlarında, güçlü kuvvetli, korkunç ve acımasız görünüşlü biriydi. Adı Kara-Tete'ydi, Zelanda dilinde "öfkeli" demekti. Kai-Kumu ona karşı saygılı davranıyordu ve vücudundaki dövmelerin işlenişindeki inceliğe bakılırsa Kara-Tete'nin kabilede önemli bir mevkii vardı. Bununla birlikte, bir gözlemci bu iki şef arasında rekabet olduğunu anlayabilirdi. Binbaşı, Kara-Tete'nin nüfuzunun Kai-Kumu'ya gölge düşürdüğünü saptadı. Waikato'nun bu önemli kavimlerini her ikisi de eşit bir güçle yönetiyordu. Bu konuşma sırasında Kai-Kumu'nun ağzı gülümser bir biçim almış olsa da, gözlerinde derin bir düşmanlık ifadesi vardı.

Kai-Kumu Glenarvan'a sordu:

"İngiliz misin?"

"Evet," dedi lord hiç tereddüt etmeden,

çünkü bu milliyet daha kolay bir değiş tokuş imkânı sağlayabilirdi.

"Ya arkadaşların?" dedi Kai-Kumu.

"Arkadaşlarım da benim gibi İngiliz. Bizler yolcuyuz, kazazede. Ama eğer öğrenmek istersen, savaşta yer almadık."

"Önemli değil," dedi kabaca Kara-Tete. "Her İngiliz bizim düşmanımızdır. Seninkiler bizim adamızı işgal ettiler! Köylerimizi yaktılar!"

"Haksızlar!" cevabını verdi Glenarvan kesin bir sesle. "Böyle düşündüğüm için böyle söylüyorum, yoksa senin elinde olduğum için değil."

"Dinle," diye devam etti Kai-Kumu, "Tohonga, yani Nui-Atua'nın[1] büyük rahibi senin kardeşlerinin eline düştü; Pakeka'ların[2] esiri. Tanrımız bize onun yaşamını kurtarmayı emrediyor. Senin yüreğini söküp almak isterdim, senin kellenin ve arkadaşlarının kellesinin bu çitlerin kazıklarında sonsuza dek asılı kalmasını isterdim! Ama Nui-Atua konuştu."

O zamana kadar kendisine hâkim olan Kai-Kumu, bunları söylerken öfkeden tir tir titriyor ve yüzü vahşi bir taşkınlığın izlerini ta-

1) Zelanda tanrısının adı.
2) Avrupalılar.

şıyordu.

Sonra, bir süre sonra, yeniden soğukkanlılığına kavuştu:

"İngilizlerin bizim Tohonga'mızı seninle değiş tokuş edeceklerini düşünüyor musun?"

Glenarvan cevap verip vermemekte tereddüt etti ve Maori şefini dikkatle inceledi.

"Bilmiyorum," dedi bir an sessiz kaldıktan sonra.

"Konuş," diye devam etti Kai-Kumu. "Senin yaşamın bizim Tohonga'mızın yaşamına bedel midir?"

"Hayır," cevabını verdi Glenarvan. "Ben ne bir şefim ne de soydaşlarım arasında bir rahibim!"

Bu cevap karşısında şaşıran Paganel Glenarvan'a hayretle baktı.

Kai-Kumu da şaşırmıştı.

"Kuşkulusun, yani?" dedi.

"Bilmiyorum," diye tekrarladı Glenarvan.

"Seninkiler bizim Tohonga karşılığında seni almayı kabul etmezler mi?"

"Yalnızca beni mi? Hayır," diye tekrarladı Glenarvan. "Hepimiz birlikte, belki."

"Maorilerde," dedi Kai-Kumu, "değiş tokuş kelle başına olur."

"Senin rahip karşılığında önce bu kadınları sun," dedi Glenarvan, Lady Helena'yı ve Mary Grant'i işaret ederek.

Lady Helena kocasına doğru atılmak istedi. Binbaşı engelledi.

"Bu iki kadın," diye devam etti Glenarvan, Lady Helena'ya ve Mary Grant'e doğru saygılı bir nezaketle eğilerek, "ülkelerinde üst düzeyde kişiler."

Savaşçı, esirine soğukça baktı. Dudaklarının ucundan kötü bir gülümseme geçti; ama anında bastırdı ve güçlükle hâkim olabildiği bir sesle cevap verdi:

"Sahte sözlerle Kai-Kumu'yu aldatmayı mı umuyorsun, lanet Avrupalı? Kai-Kumu'nun gözlerinin yürekleri okumayı bilmediğini mi sanıyorsun?"

Ve Lady Helena'yı göstererek:

"İşte senin karın!" dedi.

"Hayır, benimki!" diye haykırdı Kara-Tete.

Sonra, esirleri iten şefin eli Lady Helena'nın omzuna uzandı. Bu temas karşısında Lady Helena'nın benzi attı.

"Edward!" diye haykırdı çılgına dönmüş zavallı kadın.

Glenarvan, tek kelime etmeden kolunu

kaldırdı. Bir el silah patladı. Kara-Tete öldü.

Bu silah sesi üzerine bir sürü yerli kulübelerinden çıktılar. Pah bir anda doldu. Yüzlerce kol bahtsızlara doğru uzandı. Glenarvan'ın silahı elinden alındı.

Kai-Kumu Glenarvan'a tuhaf tuhaf baktı; sonra, bir eliyle katilin gövdesine sarılarak, ötekiyle de saldırıya geçen kalabalığı durdurdu.

Sesi kargaşaya son vermişti nihayet.

"Tabu! Tabu!" diye haykırdı.

Bu söz üzerine kalabalık, Glenarvan ve arkadaşlarının önünde durdu. Doğaüstü bir güç onları aniden korumuştu.

Bir süre sonra, hapishaneleri olarak kullanılan Ware-Atua'ya yeniden götürüldüler. Ama Robert Grant ve Jacques Paganel artık onlarla birlikte değildi.

12

BİR MAORİ ŞEFİNİN CENAZE TÖRENİ

Kai-Kumu, Yeni Zelanda'da örneği sık görüldüğü gibi, kabile şefi sıfatının yanına ariki sıfatını da ekliyordu. Rahip saygınlığına bürünmüştü artık ve bu şekilde, koruyucu tabu batıl inancını kişiler ya da nesneler üzerinde uygulayabiliyordu.

Polinezya ırkından halkların ortak inancı olan tabu, tabu kılınmış nesne ya da kişiyle her ilişkiyi ya da onlardan yararlanmayı anında yasaklar. Maori dinine göre, kim tabu ilan edilen şeye saygısız elini uzatırsa, öfkelenen Tanrı onu ölümle cezalandırır. Zaten, Tanrı'nın, uğradığı hakaretin intikamını almakta geciktiği durumlarda, rahipler onun öcünü çabucak alırlar.

Tabu, özel yaşamdaki sıradan bir durum sonucunda olmamak koşuluyla, şefler tarafın-

dan politik amaçla uygulanır. Bir yerli çeşitli durumlarda birkaç günlüğüne tabu sayılabilir. Örneğin, saçlarını kestiğinde, dövme yaptırdığında, bir oyma kayık inşa ettiğinde, ev yaptığında, ölümcül bir hastalığa yakalandığında ve öldüğünde. Beklenmedik aşırılıkta bir tüketim sonucu nehirler balıksız kalma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında, tatlı patates plantasyonlarındaki patatesler daha turfandayken yok olma tehlikesiyle karşılaştığında, bu nesneler, tasarruf ve koruma amacıyla tabuya çarptırılır. Bir şef haddini bilmez kişilerin evine yaklaşmasını engellemek istediğinde evini tabu kılar; yabancı bir gemiyle ilişkileri kendi tekeline almak istediğinde gemiyi tabu kılar; hoşnutsuz olduğu bir Avrupalı kaçakçıya karantina uygulamak istediğinde onu yine tabulaştırır. Şefin yasağı eskiden kralların uyguladığı "veto"ya benzemektedir.

Bir nesne tabu olduğunda, ona dokunan cezalandırılır. Bir yerli bu yasağa çarptırıldığında belirli bir süre için bazı yiyecekler ona yasaklanır. Bu ciddi diyete tabi kılınan kişi eğer zenginse köleleri ona yardımcı olur ve kendi elleriyle dokunmaması gereken yiyecekleri boğazına sokarlar; eğer yoksulsa, bu

yiyecekleri ağzıyla toplamak zorundadır, tabu onu hayvan haline getirir.

Kısacası ve sonuç olarak, bu tuhaf gelenek Yeni Zelandalıların en ufak davranışını bile yönetir ve değiştirir. Bu durum, tanrısallığın toplumsal yaşama sürekli müdahalesidir. Tabu yasa gücüne sahiptir ve tüm yerli yasasının, tartışılmaz ve kesin olan bu yasanın, sıkça tabu uygulamasında ifade bulduğu söylenebilir.

Ware-Atua'ya kapatılmış esirlere gelince, onları kabilenin öfkesinden korumuş olan şefin iradesine bağlı bir tabuydu bu. Yerlilerden bazıları, Kai-Kumu'nun dostları ve yandaşları, şeflerinin sesini duyunca aniden durmuşlar ve esirleri korumuşlardı.

Glenarvan yine de kendi yazgısı hakkında hayale kapılmıyordu. Bir şef öldürmenin bedelini yalnızca kendi ölümüyle ödeyebilirdi. Vahşi halklarda ölüm uzun işkenceler sonucunda gelirdi ancak. Glenarvan, silahı eline almasına yol açmış haklı öfkesinin bedelini korkunç bir biçimde ödeyeceğini düşünüyordu, ama Kai-Kumu'nun öfkesinin yalnızca kendisini hedef alacağını ummaktaydı.

Arkadaşları ile birlikte nasıl bir gece geçir-

diklerini kimse bilemez! Kaygılarını kim tasvir edebilir, ızdıraplarını kim ölçebilirdi ki? Zavallı Robert ile cesur Paganel ortalarda yoktu. Onların akıbetinden şüphe etmek mümkün müydü? Yerlilerin intikamına ilk kurban edilenler onlar değil miydi? Hiç ümitleri yoktu. Kolay kolay ümitsizliğe kapılmayan Mac Nabbs'ın içinde bile ümit kalmamıştı. John Mangles, kardeşinden ayrı kalmış Mary Grant'in içler acısı ümitsizliği karşısında delireceğini hissediyordu. Glenarvan, Lady Helena'nın o korkunç isteğini düşünüyordu. İşkenceye ya da köleliğe maruz kalmaktansa onun eliyle ölmeyi istemişti. Bu korkunç cesareti bulabilecek miydi?

"Ya Mary, onu hangi hakla vurabilirim ki?" diye düşünüyordu John, kalbi paramparçaydı.

Bir kaçma ihtimaline gelince, bu kesinlikle imkânsızdı. Tepeden tırnağa silahlı on savaşçı, Ware-Atua'nın kapısında nöbet tutmaktaydı.

13 Şubat sabahına gelindi. Yerliler ile tabu olarak yasaklanan esirler arasında hiçbir irtibat olmadı. Kulübede bir miktar yiyecek vardı ve zavallılar onlara pek dokunmuyorlardı bile. Çektikleri acı karşısında açlık yok olmuş-

tu. Ne bir değişiklik ne bir umut ışığı olmaksızın gün geçti. Kuşkusuz, sevgili ölülerinin cenaze tören saati ile işkence saati aynı anda çalacaktı.

Bununla birlikte, Kai-Kumu'nun değiş tokuş etme fikrinden vazgeçmiş olabileceğini Glenarvan açıkça düşünüyor olsa da, binbaşı umudunu korumaktaydı.

"Kim bilir," diyordu, Kara-Tete'nin ölümünün şef üzerinde yarattığı etkiyi Glenarvan'a hatırlatarak, "Kai-Kumu'nun kendini size minnettar hissetmediğini kim bilebilir?"

Ama, Mac Nabbs'ın gözlemlerine rağmen, Glenarvan artık umut etmek istemiyordu. Ertesi gün de işkence hazırlıkları olmaksızın geçti. Bu gecikmenin nedeni şuydu:

Maoriler ruhun, ölümü izleyen üç gün boyunca ölünün gövdesinde kaldığına inanırlar ve üç yirmi dört saat boyunca ceset gömülmeden kalır. Ölümü erteleyici bu geleneği tüm gerekleri yerine getirildi. 15 Şubat'a kadar, pah bomboş kaldı. Wilson'un omuzlarına çıkan John Mangles dış siperleri sık sık gözledi. Tek bir yerli bile ortalıkta gözükmüyordu. Yalnızca gözcülük görevlerini son derece iyi yapan nöbetçiler, Ware-Atua'nın kapısında

nöbet değiştiriyorlardı.

Ama üçüncü gün kulübelerin kapısı açıldı; erkeği, kadını, çocuğuyla vahşiler, yani yüzlerce Maori, sessiz ve sakin bir şekilde pah'ta toplandı.

Kai-Kumu kulübesinden çıktı ve kabilesinin önemli şeflerini etrafında toplayarak, siperin ortasında, birkaç ayak yükseklikteki bir tümseğin üzerinde yerini aldı. Yerliler birkaç tuaz gerisinde yarım daire oluşturmuştu. Topluluğa tam bir sessizlik hâkimdi.

Kai-Kumu'nun bir işaretiyle bir savaşçı Ware-Atua'ya doğru ilerlemeye başladı.

"Unutma," dedi Lady Helena kocasına.

Glenarvan karısını göğsüne bastırdı. O sırada Mary Grant de John Mangles'a yaklaşmıştı:

"Lord ve Lady Glenarvan, dedi, "bir kadının utanç verici bir yaşamdan kurtulmak için kocasının eliyle ölebileceğini düşündüklerine göre, bu utançtan kurtulmak için nişanlı bir kadının ölümü de nişanlısının elinden olabilir. John, bu yüce anda size şunu söylemeliyim, sizin kalbinizin derinliklerinde ben de uzun zamandır sizin nişanlınız değil miyim? Lady Helena'nın Lord Glenarvan'a güvenmesi

gibi ben de size güvenebilir miyim, sevgili John?"

"Mary!" diye haykırdı çılgına dönen genç kaptan. "Ah! Sevgili Mary!..."

Sözlerini tamamlayamadı; hasır kalktı ve esirler Kai-Kumu'ya doğru götürüldüler; iki kadın kaderlerine razı olmuştu; erkekler ızdıraplarını insanüstü bir gücün kanıtı olan bir sükûnet altında gizliyorlardı.

Zelandalı şefin önüne geldiler. Şef geciktirmeden yargısını söyledi:

"Sen Kara-Tete'yi öldürdün değil mi?" dedi Glenarvan'a.

"Öldürdüm," cevabını verdi lord.

"Yarın, güneş doğarken öleceksin."

"Tek başıma mı?" diye sordu Glenarvan, yüreği şiddetle çarpıyordu.

"Ah! Eğer bizim Tohonga'mızın yaşamı sizinkinden daha değerli olmasaydı..." diye haykırdı Kai-Kumu, gözlerinden vahşi bir üzüntü yansıyordu!

O sırada yerliler arasında bir hareketlilik göze çarptı. Glenarvan çevresine çabucak bir göz attı. Bir süre sonra kalabalık açıldı ve bir savaşçı belirdi, kan ter içindeydi, yorgunluktan bitmişti.

Kai-Kumu, onu görür görmez, esirler tarafından anlaşılma niyetini açıkça göstererek İngilizce olarak sordu:

"Paketa'ların kampından mı geliyorsun?"

"Evet," cevabını verdi Maori.

"Esiri, bizim Tohonga'yı gördün mü?"

"Gördüm.

"Sağ mı?"

"Ölü! İngilizler onu kurşuna dizdi!"

Glenarvan ve arkadaşları da haberi öğrenmiş oldular.

"Hepiniz," diye haykırdı Kai-Kumu, "yarın gündoğumunda öleceksiniz!"

Böylece bu bahtsızlar, hiç ayrım yapılmadan ortak bir cezaya çarptırılmışlardı. Lady Helena ve Mary Grant derin bir şükran ifadesiyle başlarını göğe kaldırdılar.

Esirler Ware-Atua'ya geri götürülmedi. O gün boyunca şefin cenaze törenine ve buna eşlik eden kanlı törenlere tanık olacaklardı. Bir grup yerli onları birkaç adım ötedeki dev bir ağacın dibine götürdü. Orada, gözlerini bir an bile üzerlerinden ayırmayan bekçileri yanlarında duruyordu. Maori kabilesinin geri kalanı, resmi acılarına gömülmüş, esirleri unutmuş gözüküyordu.

Kara-Tete'nin ölümünün üzerinden, kuralların gerektirdiği üç gün geçmişti. Ölünün ruhu fani vücudunu kesin olarak terk etmişti. Tören başladı.

Ceset, siperin ortasındaki küçük bir tümseğin üzerine taşındı. Şatafatlı bir giysi giydirilmiş ve kenevirden muhteşem bir hasıra sarılmıştı. Tüylerle süslü başında yeşil yapraklardan bir taç vardı. Yağlanmış yüzünde, kollarında ve göğsünde hiçbir çürüme belirtisi yoktu.

Akrabalar ve dostlar tümseğin dibine geldiler ve aniden, sanki bir orkestra şefi bir cenaze marşı işareti vermişçesine ağlama, inleme ve hıçkırıklardan oluşan büyük bir konser başladı. İçler acısı ve ağır tempolu bir ritimde ölü için ağlıyorlardı. Yakınları başlarını dövüyordu; akrabaları tırnaklarıyla yüzlerini yırtıyor ve gözyaşından çok kan saçıyorlardı. Bu zavallı kadınlar bu vahşi görevi bilinçli olarak yerine getiriyorlardı. Ama ölünün ruhunu yatıştırmak için bu gösteriler yetmezdi, yoksa gazabının kabilenin hayatta kalanlarını vuracağına kuşku yoktu. Onu yaşama döndüremeyeceklerini bilen savaşçılar, yeryüzündeki yaşamın mutluluğu için onun öte dünyada as-

la üzüntü çekmemesini istiyorlardı. Bu amaçla, Kara-Tete'nin eşinin mezarda kocasını terk etmemesi gerekiyordu. Zaten, bahtsız kadın onun ardından hayatta kalmayı isteme hakkına sahip değildi. Görevi ve gelenek bunu gerektiriyordu. Bu tür kurban edilme örnekleri Zelanda tarihinde eksik değildi.

Kara-Tete'nin karısı ortaya çıktı. Henüz genç biriydi. Dağınık saçları omuzlarında dalgalanıyordu. Hıçkırıkları ve çığlıkları göğe doğru yükseliyordu. Ölünün erdemlerini yücelten anlaşılmaz sözleri, üzüntülü yarım kalan cümlelerle, inlemelerle kesintiye uğruyordu. Acısı doruğa çıktığında tümseğin dibine uzandı, başıyla toprağa vurmaya başladı.

O sırada, Kai-Kumu ona yaklaştı. Zavallı kurban aniden doğruldu; ama şefin elinde döndürüp durduğu korkunç bir tür gürz olan "mere"yle indirdiği şiddetli bir darbe kadını yere fırlattı. Kadın yıldırımla çarpılmış gibi düştü.

Ardından ürpertici çığlıklar yükseldi. Bu korkunç sahne karşısında dehşete düşmüş esirler, yüzlerce kol tarafından tehdit edildiler. Ama kimse yerinden kımıldamadı, çünkü cenaze töreni tamamlanmamıştı.

Kara-Tete'nin karısı mezarda eşine kavuşmuştu. İki ceset yan yana yatmaktaydı. Ama, ebedi yaşamda bu ölüye yalnızca sadık eşi yeterli değildi. Onlar bu dünyadan ötekine giderken köleleri de peşlerinden gelmezse, Nui-Atua'nın yanında ikisine kim hizmet edecekti?

Altı bahtsız köle efendilerinin cesedinin önüne getirildi. Bunlar, acımasız savaş yasaları sonucu köle olmuş hizmetkârlardı. Şefin sağlığında şiddetli yoksulluklar çekmişler, sayısız kötü muameleye maruz kalmışlar, pek az beslenebilmişler, sürekli olarak yük hayvanı gibi kullanılmışlardı ve şimdi de Maori inancına göre, bu kölelik yaşamını ebediyen sürdüreceklerdi.

Bu bahtsızlar kaderlerine boyun eğmiş gözüküyordu. Çoktandır bilinen bu kurban edilme karşısında hiç şaşırmamışlardı. Ellerinde hiçbir bağ olmaması kendilerini savunmadan ölümü kabul edeceklerinin kanıtıydı.

Zaten bu ölüm çabuk geldi, uzun ızdıraplar çekmediler. İşkenceler, cinayetin failleri içindi. Onlar, yirmi adım ötede grup halinde duruyorlardı. Giderek berbatlaşan bu korkunç sahneyi görmemek için başlarını çevirmişlerdi.

Güçlü kuvvetli altı savaşçının indirdiği altı "mere" darbesiyle köle kurbanlar, bir kan gölünün ortasında, yere serildi.

Böylece korkunç bir yamyamlık sahnesi başlamış oldu.

Kölelerin cesetleri efendinin kadavrası gibi tabuyla korunmuyordu. Onlar kabileye aitti. Cenaze töreninin ağıtçılarına atılmış bahşiş gibiydiler. Bu yüzden, köleler kurban edilir edilmez tüm yerli kitlesi, şefler, savaşçılar, yaşlılar, kadınlar, çocuklar, yaş ve cinsiyet ayrımı olmaksızın, hayvansı bir kudurganlıkla, onların cansız kalıntılarına üşüşmüşlerdi. Hızlı bir kalemin tarif edemeyeceği kadar kısa bir zaman içinde, henüz sıcak olan bedenler parçalandı, bölündü, koparıldı, parçalar haline getirilmek şöyle dursun, kırıntılara dönüştürüldü. Kurban töreninde hazır bulunan iki yüz Maori'nin her biri bu insan etinden payını aldı. En ufak parça için bile dövüşüyor, kavga ediyor, çekişiyorlardı. Sıcak kan damlaları bu korkunç davetlilerinin üstüne başına sıçramıştı. Tüm bu iğrenç sürü kızıl bir yağmur altında kaynaşıyordu. Avlarına iştahla saldıran kaplanların taşkınlık ve öfkesine sahiptiler sanki. Vahşi hayvanlara saldıran bir

gladyatörler sirkinde sanabilirdi insan kendini. Sonra, pah'ın değişik noktalarında yirmi ateş yakıldı; yanık et kokusu yüzünden ortalık çok kötü kokmaya başladı. Bu şölenin korkunç gürültü patırtısı ve et dolu bu boğazlardan çıkan çığlıklar olmasaydı, esirler, kurbanların kemiklerinin yamyamların dişleri arasına çıtırdadığını işitebilirdi.

Şaşkınlık içindeki Glenarvan ve arkadaşları, bu iğrenç sahneyi iki zavallı kadının görmemesi için çalışıyorlardı. Ertesi gün, güneş doğarken kendilerini hangi işkencenin beklediğini, benzer bir ölümün öncesinde hangi acımasız işkencelerden geçeceklerini anlıyorlardı. Dehşetten dillerini yutmuşlardı.

Sonra, cenaze dansları başladı. Gerçek biber özü olan "piper excelsum"usaresinden elde edilen güçlü likörler vahşilerin sarhoşluğunu artırdı. İnsani bir yanları kalmamıştı. Taşkınlıklarının zirvesindeyken şefin tabusunu unutarak, çılgınlıklarından ürkmüş esirlere de yönelmesinlerdi sakın? Ama Kai-Kumu, herkese egemen olmuş sarhoşluğun ortasında kendine hâkimdi. Bu kan orjisinin hızını alıp giderek yatışması için bir saatlik bir zaman biçmişti. Cenaze töreninin sonu, her zamanki

törenle tamamlandı.

Kara-Tete'nin ve karısının kadavraları yerden kaldırıldı, Zelanda geleneğine uygun olarak, uzuvları eğilip bükülerek, karın üzerinde bir araya getirildi. Artık bunları gömmek gerekiyordu. Ama sonsuza kadar değil, toprak etleri yutup, geride sadece kemikleri bırakana kadar.

Udupa'nın, yani mezarın mevkii için siperin dışında bir yer seçilmişti. Yaklaşık iki mil mesafede, gölün sağ kıyısında bulunan Maunganamu adlı küçük bir dağın tepesindeydi burası.

Cesetlerin taşınması gereken yer orasıydı. Çok ilkel türde iki tahtırevan, daha doğrusu, iki sedye tümseğin dibine getirildi. İki büklüm edilmiş, yatar vaziyette olmaktan çok oturur gibi konmuş ve sarmaşıklarla tutturulmuş, giysileri içindeki kadavralar bu sedyelere yerleştirildiler. Dört savaşçı sedyeleri omuzladı ve tüm kabile, yeniden ölüm ilahisine başlayarak, gömme yerine kadar tören nizamında artlarından ilerledi.

Daima gözetim altında tutulan esirler, önce konvoyun pah çitlerinin dışına çıktığını gördüler; sonra da, ilahiler ve çığlıklar yavaş

yavaş azaldı.

Vadinin derinliklerinde gözden kaybolmuş bu cenaze konvoyu yaklaşık yarım saat boyunca görünmedi. Sonra, dağ patikalarında kıvrıla kıvrıla ilerlerken yeniden ortaya çıktı. Bu uzun ve kıvrımlı sütunun dolambaçlı hareketi, aradaki mesafe nedeniyle düşsel bir görünüm almıştı.

Kabile, sekiz yüz ayak yükseklikte, yani Maunganamu'nun tepesinde, tam olarak Kara-Tete'nin gömülmesi için hazırlanmış olan yerde durdu.

Sıradan bir Maorinin mezarı ancak bir delik ya da bir taş yığını olabilirdi. Ama güçlü ve korkulan, pek yakında tanrı mertebesine erişeceğinden kuşku duyulmayan bir şefe kabilesinin uygun gördüğü mezar, başarılarına layık bir yer olmalıydı.

Udupa kazıklı duvarlarla çevrilmişti ve aşıboyasıyla kırmızıya boyanmış figürlerle süslü kazıklar, kadavraların konacağı çukurun çevresini sarıyordu. Aileler, ölülerin ruhu "Waidua"nın, bu fani yaşam sırasında bedenin yaptığı gibi maddi nesnelerle beslendiğini asla unutmamışlardı. Bu nedenle surun içine ölenin silahları ve giysileriyle birlikte yiyecekler

de bırakmışlardı.

Mezarın konforunda bir eksik yoktu. Eşler birbirinin yakınına konuldu, yeniden yükselen feryat figanın ardından mezar toprak ve otla örtüldü.

Bunun üzerine konvoy dağdan sessizce indi ve şimdi artık kimse ölümü göze almadan Maunganamu'ya tırmanamazdı, çünkü orası tabuydu, tıpkı 1846 yılında, bir Zelanda depremi sırasında ezilen bir şefin kalıntılarının yer aldığı Tongariro gibi.

13

SON SAATLER

Güneş Taupo Gölü'nün ötesinde, Tuhahua'nın ve Puketapu'nun zirveleri arkasında yok olurken, esirler hapishanelerine geri götürüldüler. Wahiti-Range'lerin zirveleri günün ilk ışıklarıyla aydınlanmadan önce burayı terk edemeyeceklerdi.

Ölmeye hazırlanmak için bir geceleri kalmıştı. Dehşetten şaşkına dönmüş ve bitkin hallerine rağmen, hep birlikte yemek yediler.

"Ölüme korkusuzca bakabilecek kadar gücümüz olmayacak," demişti Glenarvan. "Bu barbarlara Avrupalıların ölüme nasıl gittiklerini göstermemiz gerek."

Yemek bittiğinde Lady Helena yüksek sesle akşam duasını yaptı. Tüm arkadaşları, başları açık olarak, ona eşlik ettiler.

Ölüm karşısında Tanrı'yı düşünmeyen insan olur mu?

Bu görev yerine getirildiğinde esirler birbirlerine sarıldı.

Kulübenin bir köşesine çekilmiş olan Mary Grant ve Helena bir hasırın üzerine uzandılar. Tüm kötülükleri erteleyen uyku bir süre sonra gözkapaklarına çöktü; yorgunluğa ve uzun uykusuzluklara yenik düşerek, birbirlerinin kolları arasında uyudular. O zaman, arkadaşlarını yanına toplayan Glenarvan onlara şöyle dedi:

"Sevgili arkadaşlarım, bizim ve bu zavallı kadınların yaşamı Tanrı'nın elinde. Yarın ölmemiz Tanrı'nın hükmüyse eğer, eminim ki, yürekli birer Hıristiyan olan bizler, ilahi yargının karşısına çekinmeden çıkmaya hazır olarak ölmeyi bileceğiz. Ruhların derinliğini gören Tanrı şahidimizdir ki soylu bir hedefin peşindeydik. Eğer başarı yerine ölüm bekliyorsa bizi, Tanrı bunu istediği içindir. Onun hükmü ne kadar ağır olsa da, şikâyet etmem. Ama burada ölüm yalnızca ölüm değil, işkence, utanç, belki de... ve işte iki kadın..."

Sözlerinin burasında, o zamana kadar kararlı olan Glenarvan'ın sesi değişti. Duygularına hâkim olmak için sustu. Sonra, bir anlık sessizliğin ardından:

"John," dedi genç kaptana, "Lady Helena'ya benim verdiğim sözü sen de Mary'ye verdin mi? Kararlı mısın?"

"Bu vaadi," dedi John Mangles, "sanıyorum ki, Tanrı huzurunda yerine getirmeye hakkım var."

"Evet John! Ama silahımız yok."

"Bir tane var," karşılığını verdi John, elindeki hançeri göstererek. "Bunu Kara-Tete'nin ellerinden, o vahşi sizin ayaklarınızın dibine düşerken kaptım. Lordum, hangimiz diğerinden sonra sağ kalırsa, Lady Helena'nın ve Mary Grant'in dileğini o yerine getirsin."

Bu sözlerden sonra kulübenin içinde derin bir sessizlik hüküm sürdü. Nihayet, binbaşı şu sözlerle sessizliği böldü:

"Dostlarım, bu son çareyi son dakikalara saklayın. Ben geri dönüşü olmayan şeylerden yana değilimdir pek."

"Ben kendimizden söz etmedim," cevabını verdi Glenarvan. "Ne olursa olsun biz ölüme kafa tutmayı biliriz! Ah, keşke yalnız olsaydık! 'Dostlarım çıkmayı deneyelim! Bu sefillere saldıralım!' diye şimdiye dek yirmi kere haykırmış olurdum size. Ama ya onlar! Onlar!..."

John, o sırada hasırı kaldırdı ve Ware-

Atua'nın kapısında nöbet bekleyen yirmi beş yerli olduğunu gördü. Büyük bir ateş yakılmıştı. Uğursuz parıltıları pah'ın engebeli zemininde yansıyordu. Yerlilerin bazıları ateşin etrafına uzanmıştı; diğerleri, kımıldamadan, ayakta duruyordu. Siyah renkleriyle alevlerin aydınlık perdesinden kesin bir şekilde ayrılıyorlardı. Ama gözetlemeleri için kendilerine emanet edilmiş kulübeye sık sık bakmayı hiçbiri ihmal etmiyordu.

Nöbet bekleyen zindancı ile kaçmak isteyen esir söz konusu olduğunda, şansın esirden yana olduğu söylenir. Gerçekten de, birinin çıkarı diğerininkinden daha büyüktür. Zindancı bekçilik ettiğini unutabilir, diğeri ise kendisine bekçilik edildiğini asla unutamaz. Esir kaçmayı, gardiyanının onun kaçmasını engellemeyi düşünmesinden daha sık düşünür.

Çok rastlanan ve olağanüstü denebilecek firarların nedeni budur.

Ama burada esirleri gözetleyen kindi, intikamdı, yoksa ilgisiz bir zindancı değil. Esirlerin hiç bağlanmamış olması bağların gereksizliğindendi, çünkü Ware-Atua'nın tek çıkışını yirmi beş kişi gözlüyordu.

Siperin sonundaki kayaya yaslanan bu kulübeye ancak daracık bir yolla erişiliyordu. Bu yol, kulübenin ön tarafını pah'a bağlamaktaydı. Kulübenin diğer iki yanı dik yamaçların üstünde yükseliyordu ve yüz ayaklık derin bir uçurumun tepesindeydi. Oradan inmek imkânsızdı. Dev kayanın dayanıklı kıldığı zeminden kaçma imkânı da yoktu. Tek çıkış, Ware-Atua'nın girişiydi ve Maoriler, bir çekme köprü gibi kulübeyi pah'la birleştiren bu toprak yolu koruyorlardı. Dolayısıyla her türlü kaçış imkânsızdı. Hapishanesinin duvarlarını defalarca araştıran Glenarvan, bu durumu kabullenmek zorunda kalmıştı.

Bu ızdıraplı gecenin saatleri akmaya devam ediyordu. Dağ, koyu bir karanlık içindeydi. Bu karanlığı ne ay ne de yıldızlar delebiliyordu. Pah'ın yamaçlarını sert bir rüzgâr yalıyordu. Kulübenin kazıkları gıcırdamaktaydı. Yerlilerin ateşi bu geçici rüzgârlarla aniden canlandığında alevlerin yarısısı Ware-Atua'nın içini kısa sürelerle aydınlatmaya başladı. Esirler bir an için aydınlıkta kaldı. Bu zavallılar son düşüncelerine gömülmüşlerdi. Kulübede bir ölüm sessizliği hüküm sürüyordu.

Saatler yaklaşık sabahın dördü olmalıydı ki

hafif bir gürültü binbaşının dikkatini çekti. Ses sanki dipteki direklerin arkasından, dev kaya kütlesine yaslanmış kulübenin yüzeyinden geliyordu. Önce bu gürültüye ilgisiz kalan Mac Nabbs, gürültünün devam ettiğini görünce, dinledi; sonra, sesin inatçılığından rahatsız olarak, daha iyi anlayabilmek için kulağını yere dayadı. Sanki dışarıdan tırmaklıyorlar, kazıyorlardı.

Bu durumdan emin olan binbaşı, Glenarvan'ın ve John Mangles'ın yanına süzülerek, onları acılı düşüncelerinden uzaklaştırdı ve kulübenin dip tarafına götürdü.

"Dinleyin," dedi alçak sesle ve yere eğilmeleri için işaret etti.

Kazıma sesi giderek daha iyi işitiliyordu; sert bir darbenin altında küçük taşların gıcırdadığı ve dışa doğru yuvarlandığı anlaşılıyordu.

"Yuvasındaki bir hayvanın sesi olmalı," dedi John Mangles.

Glenarvan alnına vurdu:

"Bir insan olup olmadığını kim bilebilir ki!" dedi.

"İnsan ya da hayvan," dedi binbaşı, "ne yapacağımı biliyorum."

Wilson ve Olbinett de arkadaşlarının yanına geldiler ve hep birlikte duvarı oymaya başladılar. John hançeriyle, diğerleri topraktan kopardıkları taşlarla ya da tırnaklarıyla kazmayı sürdürürken, yere uzanmış Mulrady hasırın aralığından yerli grubunu gözlüyordu.

Ateşin çevresinde hareketsiz duran bu yerliler kendilerinden yirmi adım ötede olup bitenden hiç kuşkulanmıyorlardı.

Toprak, silisli tüfü örten, kolay işlenir ve ufalanabilir bir kumdu. Bu yüzden alet yokluğuna rağmen delik hızla genişledi. Bir süre sonra, pah'ın yamaçlarına yapışmış bir ya da birkaç kişinin dış yüzeyden bir tünel açtığına artık emindiler. Amaçları ne olabilirdi ki? Esirlerin varlığını biliyorlar mıydı, yoksa neredeyse başarıya ulaşacak gibi görünen bu girişim rasgele bir kişisel teşebbüsün ürünü müydü?

Esirler canla başla çabalamaya başladılar. Parçalanan parmakları kanıyor, yine de kazmaya devam ediyorlardı. Yarım saatlik bir çalışmanın ardından açtıkları delik yarım tuaz derinliğe ulaşmıştı. Giderek artan seslerden, iki taraf arasında hemen kurulabilecek bir bağlantıyı yalnızca ince bir toprak tabakasının

engellediğini anlayabiliyorlardı.

Birkaç dakika daha geçti ve binbaşı keskin bir bıçakla kesilen elini aniden geri çekti. Neredeyse haykıracaktı ki kendini tuttu.

John Mangles, hançeriyle, toprağın üstüne çıkan bıçağa müdahale etti ve onu tutan eli yakaladı.

Bu bir kadın ya da çocuk eliydi, bir Avrupalı eli!

Her iki taraf da tek kelime etmedi. Her iki tarafın da susmasında yarar olduğu açıktı.

"Robert mi bu?" diye mırıldandı Glenarvan.

Bu adı ne kadar alçak sesle söylemiş olsa da Mary Grant, kulübenin içindeki hareketlerden uyanarak Glenarvan'ın yanına süzüldü ve toprağa bulanmış bu eli tutarak öpmeye başladı.

"Sensin! Sensin!" diyordu genç kız, yanılmasına imkân yoktu, "sen, benim Robert'im!"

"Evet, ablacığım," dedi Robert, "buradayım, hepinizi kurtarmaya geldim! Ama, sessiz olun!"

"Cesur delikanlı!" diye tekrarlıyordu Glenarvan.

"Gözünüz dışardaki vahşilerde olsun," di-

ye devam etti Robert.

Çocuğun ortaya çıkışıyla bir an dalmış olan Mulrady gözlemeye devam etti.

"Her şey yolunda," dedi. "Yalnızca dört savaşçı gözetliyor. Diğerleri uyudu."

"Cesaret!" cevabını verdi Wilson.

Delik hemen büyütüldü ve Robert ablasının kollarından Lady Helena'nın kollarına geçti. Vücudunun etrafına uzun bir kenevir halatı sarmıştı.

"Çocuğum, çocuğum," diye mırıldanıyordu genç kadın, "bu vahşiler seni öldürmedi mi?"

"Hayır bayan," cevabını verdi Robert. "Nasıl oldu bilmiyorum, kargaşa sırasında, onların gözlerinden kaçabildim; suru aştım; iki gün boyunca çalıların arkasında saklandım; geceleri etrafı dolaşıyor, sizi tekrar görmek istiyordum. Tüm kabile şefin cenaze töreniyle meşgulken, hapishanenin yükseldiği siperin bu tarafını incelemeye geldim ve size kadar ulaşabileceğimi anladım. Boş bir kulübeden bu bıçağı ve bu halatı çaldım. Ot tutamları, çalılar bana merdiven oldu; tesadüfen bu kulübenin yaslandığı kayaların içine oyulmuş bir tür mağara da buldum; toprak yumuşaktı, yal-

nızca birkaç ayak kazmam yeterliydi ve işte buradayım!"

Robert'i defalarca sessiz öpücüklere boğdular.

"Gidelim!" dedi kararlı bir sesle.

"Paganel aşağıda mı?" diye sordu Glenarvan.

"Bay Paganel mi?" cevabını verdi çocuk, soru onu şaşırtmıştı.

"Evet, bizi bekliyor, değil mi?"

"Hayır, lordum. Bay Paganel burada değil mi?"

"Değil Robert," cevabını verdi Mary Grant.

"Ne? Onu görmedin mi?" diye sordu Glenarvan. "O kargaşada birbirinize rastlamadınız mı? Birlikte kaçmadınız mı?"

"Hayır lordum," cevabını verdi Robert, dostu Paganel'in kaybolduğunu öğrenmek onu şaşırtmıştı.

"Gidelim," dedi binbaşı, "kaybedecek bir dakikamız bile yok. Paganel nerede olursa olsun, bizden daha kötü bir yerde olamaz. Gidelim!"

Gerçekten de dakikalar değerliydi. Kaçmak gerekiyordu. Firar çok güç gözükmüyordu. Mağaradan çıkınca, neredeyse dimdik

ama yalnızca yirmi ayak kadar uzunluktaki bir yüzeyden inmek tek güçlüktü. Sonra, bayırdan dağın dibine kadar oldukça tatlı bir meyille iniyordu. Bu noktadan da, esirler iç vadilere kolaylıkla varabilirlerdi. Maoriler ise, kaçtıklarını fark ettiklerinde, onlara ulaşmak için çok uzun ve dolambaçlı yollardan ilerlemek zorundaydılar, çünkü Ware-Atua ile dıştaki bayır arasında kazılmış bu tüneli bilmiyorlardı.

Firar başladı. Başarılı olması için tüm önlemler alındı. Esirler dar tünelden bir bir geçerek kendilerini mağarada buldular. John Mangles, kulübeden ayrılmadan önce, tüm molozları ortadan yok etti ve delikten öyle sızdı. Üzerine de kulübedeki hasırları attı. Tünel tamamen gizlenmişti.

Şimdi dik yüzeyden bayıra kadar inmek gerekiyordu. Eğer Robert kenevir halatı getirmemiş olsaydı bu iniş imkânsız olurdu.

Halatı açtılar; bir kayanın çıkıntısına bağlayıp ileriye doğru fırlatılar.

John Mangles dostlarını, bükülerek halat haline getirilmiş bu kenevirden liflerle sallandırmadan önce, sağlamlıklarını kendi denedi. Halat ona pek sağlam gelmedi. İhtiyatsızım

kendilerini tehlikeye atmamalıydılar, çünkü düşüş ölümcül olabilirdi.

"Bu halat," dedi, "ancak iki kişiyi taşıyabilir; temkinli davranalım. Önce Lord ve Lady Glenarvan insinler; bayıra varır varmaz, halatı üç kere çektiklerinde biz de peşlerinden iner iz."

"Önce ben ineceğim," dedi Robert. "Bayırın altında bir tür derin oyuk keşfetmiştim, ilk inenler diğerlerini beklemek için oraya saklanabilir."

"Git delikanlı," dedi Glenarvan genç çocuğun elini sıkarak.

Robert mağaranın açıklığında kayboldu. Bir dakika sonra halatın üç kez çekilmesiyle çocuğun inişini başarıyla tamamladığını öğrendiler.

Böylece Glenarvan ve Lady Helena mağaradan çıkarak Tanrı'ya sığınıp ilerlediler. Ortalık hâlâ zifiri karanlıktı, ama doğuda yükselen zirvelerde kimi gri renkler görünüyordu.

Sabahın ısırıcı soğuğu karşısında genç kadın canlanmıştı. Kendini daha güçlü hissediyordu. Tehlikeli firarına başladı.

Önce Glenarvan, ardından da Lady Helena halat boyunca inmeye başladılar. Dik yüzeyin

bayırın tepesine rastladığı yere varmışlardı. Sonra Glenarvan, karısının önüne geçti ve onu tutarak, tersten inmeye başladı. Tutunabileceği ot demetleri ve ağaççıklar arıyordu; önce onları kendi hissediyor, sonra da Lady Helena'nın ayağını oraya bastırıyordu. Aniden uyanan birkaç kuş küçük çığlıklar atarak havalandı. Yuvasından kopan bir taş dağın dibine kadar yuvarlandığında kaçaklar ürperdi.

Bayıra inişin yarısını tamamlamışlardı ki mağaranın ağzından bir ses işitildi:

"Durun!" diye fısıldıyordu John Mangles.

Glenarvan, bir eliyle bir ıspanak tutamını yakalamış ötekiyle de karısını tutuyordu. Öylece bekledi, güçlükle soluk alıyordu.

Wilson bir tehlike hissetmişti. Ware-Atua'nın dışında gürültüler işittiğinden, kulübeye geri dönmüştü ve hasırı kaldırarak Maorileri gözlüyordu. Onun bir işareti üzerine John, Glenarvan'ı durdurmuştu.

Gerçekten de, savaşçılardan biri, tuhaf bir sesten kuşkulanarak doğrulmuş ve Ware-Atua'ya yaklaşmıştı. Ayakta, kulübenin iki adım ötesinde, başını eğmiş dinliyordu. Bir saat gibi gelen uzun bir dakika boyunca, kulak kesilerek, gözünü dört açıp, bu pozisyon-

da kaldı. Sonra, küçük düşmüş bir adam gibi başını sallayarak arkadaşlarının yanına döndü, bir kucak kuru odun aldı ve yarı yarıya sönmüş ateşin içine attı, alevler canlandı. İyice aydınlanan yüzünde artık en ufak bir kaygı belirtisi yoktu. Ufku ağartan şafağın ilk ışınlarını inceledikten sonra, üşümüş uzuvlarını ısıtmak için ateşin yanına çöktü.

"Her şey yolunda," dedi Wilson.

John, Glenarvan'a inmeye devam edebileceği işaretini verdi.

Glenarvan bayıra doğru yavaşça kaydı; bir süre sonra Lady Helena ile birlikte Robert'in kendilerini beklediği dar patikadaydılar.

Halat üç kez çekildi ve sırası gelen John Mangles, Mary Grant'in önünde tehlikeli yolu izledi. İşlemi başarıyla tamamlayıp, Lord ve Lady Glenarvan'ın yanına, Robert'in işaret ettiği deliğe ulaştılar.

Beş dakika sonra, tüm kaçaklar, Ware-Atua'dan kazasız belasız kurtulmuş, dağların en derinindeki dar patikaları izleyerek geçici barınaklarını terk ederek, gölün meskûn kıyılarından uzak durarak, dar patikalar boyunca, dağların derinliklerine dalmaktaydılar.

Hızla yürüyor, gözle görülür yerlerden

uzak durmaya çalışıyorlardı. Hiç konuşmuyorlar ve ağaççıkların arasından gölge gibi kayıyorlardı. Nereye gidiyorlardı? Maceraya, ama özgürdüler.

Saat beşe doğru gün doğmaya başladı. Mavinin tonları yükseklerdeki bulut tabakalarını harelendirmekteydi. Puslu zirveler sabahın buğuları arasından kendini gösteriyordu. Güneş belirmekte gecikmeyecekti ve bu güneş, işkencenin işaretini vermek yerine, tersine, mahkûmların firarının işareti olacaktı.

Kaçakların bu uğursuz andan önce, vahşilerin erişemeyeceği yere varmış olmaları gerekiyordu. Aralarındaki mesafeyi artırarak vahşilerin iz sürmesini engelleyebilirlerdi. Ama hızlı yürüyemiyorlardı, çünkü patikalar sarptı. Lady Helena yamaçlara, Glenarvan tarafından taşınarak demesek de, desteklenerek tırmanıyordu. Mary Grant de John Mangles'ın koluna yaslanıyordu. Robert, mutlu, muzaffer, kalbi başarısının sevinciyle dolu, onlara yol gösteriyordu. İki tayfa ise kafilenin sonundaydılar.

Yarım saat daha geçti ve güneş ufuktaki puslar arasından doğdu.

Yarım saat boyunca kaçaklar rasgele yürü-

düler. Onları idare edecek Paganel yoktu– başları sıkıştığında başvurdukları ve yokluğu mutluluklarına kara bir gölge gibi inen Paganel. Yine de, mümkün olduğunca doğuya doğru ilerliyorlardı. Karşılarında mükemmel bir şafak sökmekteydi. Bir süre sonra, Taupo Gölü'nün beş yüz ayak üstüne varmış oldular. Bu irtifada iyice artan sabah içlerine işliyordu. Tepelerin ve dağların belirsiz biçimleri birbiri üstüne sıralanmıştı; ama Glenarvan bu tepelerde kaybolmaktan başka bir şey istemiyordu. Daha sonra, bu inişli çıkışlı labirentten çıkmayı başarırdı nasıl olsa.

Nihayet güneş belirdi ve ilk ışıklarını firarileri karşılamak üzere gönderdi.

Aniden, yüzlerce çığlıktan oluşan korkunç bir uluma çınladı havada. Bu ses, Glenarvan'ın yerini tam olarak kestiremediği pah'tan gelmekteydi. Ayrıca ayaklarının altında biriken kalın bir sis tabakası da alçaktaki vadileri ayırt etmesini engelliyordu.

Ama kaçışlarının fark edildiğinden firarilerin hiç kuşkusu yoktu. Yerlilerin takibinden kurtulabilecekler miydi? Fark edilmişler miydi? İzleri onları ele verecek miydi?

O sırada sis yükseldi, nemli bir bulut sardı

bir an için etraflarını ve üç yüz adım tepelerinde kudurmuş yerlileri fark ettiler.

Görüyorlardı ama görünmüşlerdi de. Çok sayıda uluma ortalığı inletti, havlamalar da bunlara eşlik etti ve tüm kabile, Ware-Atua'nın kayalarına tırmanmayı boş yere denedikten sonra surların dışına hücum ederek intikamlarından kaçan esirleri yakalamak için en kısa patikalardan ilerlediler.

14

TABU DAĞ

Dağın zirvesi hâlâ yüz ayak kadar yukardaydı. Kaçaklar Maorilere görünmemek için bu dağın öteki yamacına ulaşmak zorundaydılar. Geçit veren birkaç sırt sayesinde komşu zirvelere erişebileceklerini umuyorlardı, dağbilimsel bir sistem içerisinde bu zirveler birbirine karışıyordu. Zavallı Paganel burada olabilseydi kuşkusuz bu karmaşıklığı çözerdi.

Giderek yaklaşan çığlıkların tehdidi altında hızla tırmanıyorlardı. Saldırgan sürü dağın eteğine varmıştı bile.

"Cesaret! cesaret dostlarım!" diye haykırıyordu Glenarvan, arkadaşlarını sözler ve hareketlerle gayrete getirerek.

Firariler beş dakikadan kısa süre içerisinde dağın tepesine vardılar. Durumu değerlendirebilmek ve Maorileri şaşırtmak için hangi yöne sapmaları gerektiğini anlamak üzere orada

durup geriye baktılar.

O yükseklikten Taupo Gölü'nü görebiliyorlardı. Göl, dağlardan oluşan ilginç çerçevesi içerisinde batıya doğru uzanıyordu. Kuzeyde, Pirongia'nın zirveleri, güneyde Tongariro'nun alevler içindeki krateri vardı. Ama, doğuya doğru baktıklarında Waihiti-Range'lerle birleşen zirveler ve yamaçlar daha öteyi görmelerini engelliyordu. Bu büyük dağ zincirinin kesintisiz halkaları, Cook Boğazı'ndan doğudaki buruna kadar tüm Kuzey Adası'nı katetmektedir. Dolayısıyla karşı yamaçtan tekrar inmek ve dar, belki de çıkışsız boğazlara dalmak gerekiyordu.

Glenarvan etrafına kaygılı bir bakış attı. Güneş ışınları sisi erittiğinden, topraktaki en ufak oyukları bile net bir şekilde görebiliyordu. Maorilerin hiçbir hareketi gözünden kaçmıyordu.

Firariler bu tek başına duran koninin oturduğu düzlüğe vardıklarında yerliler ancak beş yüz adım mesafedeydiler.

Glenarvan, ne kadar kısa olursa olsun, verdikleri bu molayı daha fazla uzatamazdı. Adım atacak halleri kalmamış olsa bile kaçmaları gerekiyordu, yoksa sarılacaklardı.

"İnelim!" diye haykırdı, "yol kesilmeden inelim!"

Ama, zavallı kadınlar insanüstü bir çabayla doğruldukları sırada, Mac Nabbs onları durdurdu ve "Gerek yok Glenarvan. Bakın!" dedi.

Gerçekten de, Maorilerin hareketindeki ani ve açıklaması olmayan değişimi hepsi görmüştü.

Aniden takibe son vermişlerdi. Dağa saldırı zorunlu bir karşı buyrukla kesilmiş gibiydi. Yerli sürüsü ileriye gitmemek için kendini tutmaktaydı, aşılmaz kayalar karşısındaki denizin dalgaları gibi duruvermişti.

Kana susamış bu vahşi sürüsü, şimdi dağın dibine dizilmiş uluyor, el kol hareketleri yapıyor, tüfeklerini ve baltalarını sallıyor, ama bir adım bile ilerlemiyorlardı. Onlar gibi toprağa kök salmış olan köpekleri de öfkeyle havlıyordu.

Neydi olup biten? Hangi görünmez güç tutuyordu yerlileri? Kaçaklar ne olduğunu anlamadan bakıyorlar, Kai-Kumu'nun kabilesini büyüleyen bu etkinin dağılmasından çekiniyorlardı.

Aniden, John Mangles'ın attığı çığlık üzeri-

ne arkadaşları geri döndüler. Eliyle koninin tepesinde yükselen küçük bir suru göstermekteydi.

"Şef Kara-Tete'nin mezarı!" diye haykırdı Robert.

"Doğru mu söylüyorsun Robert?" diye sordu Glenarvan.

"Evet lordum, mezar bu! Biliyorum..."

Robert yanılmıyordu. Elli adım yukarda, dağın uç noktasında, etrafı yeni boyanmış kazıklarla çevrili küçük bir alan vardı. Zelanda şefinin mezarını Glenarvan da tanıdı. Rasgele kaçarlarken tam da Maunganamu'nun zirvesine çıkmışlardı.

Lord, peşinde arkadaşlarıyla, koninin son eğimlerini mezarın dibine kadar tırmandı. Hasırlarla örtülmüş geniş bir açıklıktan içeri giriliyordu. Glenarvan Udupa'nın içine girecekti ki, aniden hızla geriledi:

"Bir vahşi!" dedi.

"Bu mezarda bir vahşi, öyle mi?" diye sordu binbaşı.

"Evet Mac Nabbs."

"Önemi yok, girelim."

Glenarvan, binbaşı, Robert ve John Mangles kazıklarla çevrili alana girdiler. Bir Maori

vardı orada, kenevirden kocaman bir palto giymişti; Udupa'nın karanlığı nedeniyle yüz hatları seçilmiyordu. Çok sakin gözüküyordu ve tam bir kayıtsızlıkla yemek yiyordu. Glenarvan ona laf atacaktı ki yerli ondan önce davranarak sevimli bir tonda ve güzel bir İngilizceyle, "Oturun sevgili lordum, yemek sizi bekliyor," dedi.

Paganel'di bu. Onun sesini duyunca hepsi birden Udupa'nın içine üşüştüler. O olağanüstü coğrafyacının güçlü kolları arasından tek tek geçtiler. Paganel'i yeniden bulmuşlardı! Onun bulunması hepsinin selametini simgeliyordu. Ona soracakları sorular vardı, Maunganamu'nun tepesinde nasıl ve niçin bulunduğunu öğrenmek istiyorlardı; ama Glenarvan bu yersiz merakı bir sözüyle engelledi.

"Vahşiler!" dedi.

"Vahşiler," karşılığını verdi omuzlarını silkerek Paganel. "Hiç önem vermediğim kimseler!"

"Ama buraya gelemezler mi?..."

"Onlar mı! O aptallar! Gelin bakın!"

Hep birlikte, Udupa'dan çıkan Paganel'in peşinden gittiler. Zelandalılar yerlerinden kımıldamamıştı, koninin dibini sarmışlar ve

korkunç seslerle uluyorlardı.

"Çığlık atın! Uluyun! Patlatın boğazınızı, sersem yaratıklar!" dedi Paganel. "Bu dağa tırmanamayacağınıza bahse girerim!"

"Niçin?" diye sordu Glenarvan.

"Çünkü şef burada gömülü, çünkü bu mezar bizi koruyor, çünkü dağ tabu!"

"Tabu mu?"

"Evet dostlarım, işte bu yüzden, tıpkı Ortaçağ'da bahtsızlara açık şu sığınma yerlerinden biriymişçesine, buraya sığındım ben de."

"Tanrı bizimle!" diye haykırdı Lady Helena, ellerini göğe doğru kaldırmıştı.

Gerçekten de, dağ tabuydu ve kutsanmış olması nedeniyle, batıl inançlı vahşilerin istilasından kurtuluyordu.

Bu henüz firarilerin kurtuluşu anlamına gelmiyordu, ama rahatça soluklanmaları demekti, bundan da yararlanmaya çalışacaklardı. Glenarvan, tarifi imkânsız bir heyecan içinde tek laf etmiyordu. Binbaşı ise tam anlamıyla tatmin olmuş bir havayla başını sallıyordu.

"Ve şimdi dostlarım," dedi Paganel, "eğer bu hödükler sabırlarının üzerimizde etkili olacağını sanıyorlarsa yanılıyorlar. İki günden

önce bu namussuzların ulaşamayacağı bir yerde olacağız."

"Kaçacağız!" dedi Glenarvan. "Ama nasıl?"

"Ben de bilmiyorum," cevabını verdi Paganel, "ama yine de kaçacağız."

Bunun üzerine, herkes coğrafyacının macerasını öğrenmek istedi. Tuhaf olan şey, bunca geveze bu adamın şaşırtıcı tutumuydu, deyim yerindeyse lafları ağzından zorla almak gerekmişti. Anlatmayı o kadar çok seven Paganel dostlarının sorularına kaçamak cevaplar vermekle yetindi.

"Benim Paganel'imi değiştirmişler," diye düşünüyordu Mac Nabbs.

Gerçekten de, saygın bilginin görünümü hiç eskisi gibi değildi. Kenevirden geniş şalına ciddiyetle sarınıyordu ve çok meraklı bakışlardan kaçınır gibiydi. Kendisinden söz etmek gerektiğinde zorlanması kimsenin gözünden kaçmadı, ama kibarlık gereği de hiçbiri bunları fark etmiş gibi davranmadı. Zaten Paganel de, konu kendisiyle ilgili olmadığı zaman eski sevimliliğine yeniden kavuşuyordu.

Anılarına gelince, hepsi Udupa'nın kazıkları dibinde yanı başına oturunca, Paganel'in arkadaşlarına anlatmayı uygun buldukları

şunlardı:

Kara-Tete'nin ölümünün ardından, Paganelde, Robert gibi, yerlilerin içinde bulundukları kargaşadan yararlanmış ve kendini pah surlarının dışına atmıştı. Ama, genç Grant'ten daha az şanslı olarak, dosdoğru bir Maori kampına yollanmıştı. Boylu poslu, zeki görünüşlü, kalibesinin savaşçılarından elbette üstün bir şefin idaresindeydi bu kamp. Bu şef İngilizceyi düzgün olarak konuşuyordu ve burnunun ucunu coğrafyacının burnuna sürterek, hoş geldin demişti.

Paganel kendisinin esir olup olmadığını anlayamamıştı. Ama, şefin kendisine nazikçe eşliği, o olmadan tek adım bile atamadığını görünce, bu ilginin anlamını çok geçmeden kavradı.

Adı "Hihy", yani "güneş ışını" olan bu şef asla kötü bir adam değildi. Gözlükleri ve dürbünü nedeniyle coğrafyacının önemli biri olduğunu sanmış olmalıydı ki Paganel'i yalnızca iyilikleriyle değil, kenevirden güzel halatlarıyla da kendine bağlamıştı. Özellikle de geceleri.

Bu yeni durum üç koca gün sürmüştü. Bu zaman zarfında Paganel'e iyi mi davranmışlar

yoksa kötü mü? "Hem evet hem hayır," dedi, daha fazlasını açıklamadan Paganel. Kısacası bir esirdi ve gelecekte işkence görmeyecek olması hariç, kendi durumu bahtsız dostlarının durumundan daha arzulanır gelmemişti kendisine.

Neyse ki, bir gece, iplerini kemirmeyi ve kaçmayı başarmıştı. Şefin gömülme törenine uzaktan tanık olmuştu. Maunganamu'nun zirvesine gömüldüğünü ve bu nedenle dağın tabu haline geldiğini biliyordu. Arkadaşlarının esir tutulduğu toprakları terk etmek istemediğinden oraya sığınmaya karar vermişti. Bu tehlikeli teşebbüsü başarıyla gerçekleştirmişti. Kara-Tete'nin mezarına geçen gece varmıştı ve "yeniden güç toplayarak" Tanrı'nın, dostlarını bir mucize sonucu, kendisine yollamasını beklemişti.

Paganel'in hikâyesi buydu. Yerliler arasında geçirdiği günlerin bazı ayrıntılarını kasıtlı olarak atlamış mıydı? Rahatsız davranışlar, öyle olduğu inancını pekiştiriyordu.Yine de herkes onu kutladı. Geçmiş öğrenildiğine göre mevcut zamana döndüler.

Durumları ciddiyetini korumaya devam ediyordu. Yerliler, Maunganamu'ya tırmana-

rak kendilerini tehlikeye atmıyorlardı ama, esirlerini yeniden ele geçirmek için açlığa ve susuzluğa güvendikleri belliydi. Bu bir zaman meselesiydi ve yerliler çok sabırlıdır.

Glenarvan durumun güçlüğünü bilmiyor değildi, ama uygun koşulları beklemeye ve gerektiğinde bu koşulları yaratmaya karar verdi.

İlk önce Maunganamu'yu, yani doğal kalesini iyice tanımak istedi. Keşifteki amacı orayı nasıl savunacağını öğrenmek değildi, çünkü kuşatmadan çekinecek bir şey yoktu. Oradan nasıl çıkacaklarını bilmek istiyordu. Glenarvan, yanına binbaşıyı, John'u, Robert'i ve Paganel'i de alarak dağın konumunu tam olarak saptadı. Patikaların yönünü, nereye vardıklarını, eğimlerini incelediler. Maunganamu'yu Wahiti dağ zincirine bağlayan bir mil uzunluğundaki doruk, düzlüğe doğru giderek alçalmaktaydı. Dar ve dolambaçlı olarak yandan görülen dağ sırtı, kaçış mümkün olabildiğinde kullanılabilecek tek yoldu. Firariler gece sayesinde oradan fark edilmeden geçerlerse, belki de Range'lerin derin vadilerine girmeyi ve Maori savaşçılarını şaşırtmayı başarırlardı.

Ama bu yolda da birçok tehlike vardı. Yolun aşağı tarafı, tüfek menzilinden geçiyordu.

Aşağı yamaçlarda mevzilenmiş yerliler orada yaylım ateşi açabilirler ve öyle bir kurşun ağı örebilirlerdi ki zarar görmeden hiçbirinin orayı aşması mümkün olmazdı.

Glenarvan ve dostları, doruğun tehlikeli tarafında dolaşınca, bir kurşun yağmuruyla selamlandılar, ama kurşunlar onlara erişemedi. Yalnızca rüzgârın savurduğu birkaç sıkı parçası geldi onlara kadar. Bunlar yazılı kâğıtlardan oluşmuştu. Yalnızca meraktan bunları toplayan Paganel güçlükle okuyabildi.

"Biliyor musunuz dostlarım," dedi, "bu hayvanlar tüfeklerini neyle dolduruyorlar?"

"Hayır Paganel," karşılığını verdi Glenarvan.

"İncil'in sayfalarıyla! Kutsal ayetleri bu iş için kullanıyorlarsa eğer misyonerlerine şikâyet edeceğim onları! Maori kütüphaneleri oluşturmak için zahmete giriyorlar bir de."

"Peki bu yerliler suratımızın ortasına kutsal kitabın hangi bölümünü fırlatmışlar?" diye sordu Glenarvan.

"Her şeye kadir Tanrı'nın bir sözü," cevabını verdi John Mangles, patlamanın etkisiyle kapkara olmuş kâğıdı okumayı başarmıştı. "Bu söz, ondan umudu kesmememizi söylü-

yor," diye ekledi kaptan, sarsılmaz İskoçyalı inancıyla.

"Oku John," dedi Glenarvan.

Ve John barutun patlamasından zarar görmemiş bu ayeti okudu:

"Mezmur 90. *–Bana umut bağladığı için onu özgürlüğüne kavuşturacağım."*

"Dostlarım," dedi Glenarvan, "bu umut dolu sözleri cesur ve sevgili arkadaşlarımıza aktarmalıyız. Yüreklerini canlandıracak bir şey bu."

Glenarvan ve arkadaşları koninin sarp patikalarına tırmandılar ve incelemek istedikleri mezara doğru yöneldiler.

Yol boyunca ilerlerken, toprağın kısa aralıklarla titreştiğini keşfederek şaşırdılar. Bu, yer sarsıntısı değildi, ama kaynayan suyun itişiyle bir kazanın çeperlerinde hissedilen sürekli titreme gibiydi. Yeraltındaki ateşlerin hareketinden doğan şiddetli buharların dağın kabuğu altında biriktiği kesindi.

Bu özellik, Waikato'nun sıcak kaynakları arasından geçmiş insanları şaşırtamazdı. İka-Na-Maui'nin bu merkez bölgesinin esasen volkanik olduğunu biliyorlardı. Dokusu, sıcak ve kükürtlü kaynak buharlarının yeryüzüne sız-

masına izin veren gerçek bir elek gibiydi.

Daha önce, incelemede bulunmuş olan Paganel, dağın volkanik yapısına dikkatlerini çekti arkadaşlarının. Maunganamu, adanın orta bölümünde yer alan çok sayıdaki konilerden biriydi, yani müstakbel bir volkandı. En ufak mekanik bir hareketin sonucunda, silisli ve beyazımtırak bir tüften yapılma çeperleriyle bir krater oluşabilirdi.

"Gerçekten de," dedi Glenarvan, "ama burada, *Duncan*'ın buhar kazanının yanında olacağımızdan daha fazla tehlikede değiliz. Bu toprak kabuğu sağlam bir kodes!"

"Doğru," dedi binbaşı, "ama bir kazan, ne kadar sağlam olursa olsun, uzun süreli hizmetinin sonunda daima patlar."

"Mac Nabbs," dedi Paganel, "ben bu koninin üstünde kalmamızı söylemiyorum. Tanrı bize geçebileceğimiz bir yol göstersin, anında buradan ayrılırım."

"Ah! Niçin bu Maunganamu'nun kendisi bizi alıp götürmüyor," diye sordu John Mangles, "madem ki bu kadar mekanik güç var yamaçlarının içinde. Belki de ayaklarımızın altındaki milyonlarca beygir gücü bir işe yaramadan yok olup gitmekte! Bizim *Duncan*'ımı-

za bizi dünyanın bir ucuna götürmek için bu gücün binde biri bile yeterdi!"

John Mangles'ın *Duncan*'ı hatırlatmasıyla Glenarvan'ın aklına çok üzüntülü düşünceler geldi. Kendi durumu ne kadar ümitsiz olsa da, mürettebatının kaderine yanmaktan kendini unutuyordu çoğunlukla.

Maunganamu'nun zirvesinde de bahtsız arkadaşlarını düşünmeyi ihmal etmiyordu.

Lady Helena, bunu fark ettiğinde, yanına geldi.

"Sevgili Edward," dedi, "konumumuzu saptayabildiniz mi? Ümitli mi olmalıyız yoksa endişeli mi?"

"Ümit etmek gerek sevgili Helena," cevabını verdi Glenarvan. "Yerliler dağın sınırını asla aşmazlar ve bir kaçış planı hazırlamak için de zamanımız var."

"Zaten bayan," dedi John Mangles, "bize ümit etmemizi buyuran bizzat Tanrı'dır."

John Mangles Lady Helena'ya kutsal ayetin yazılı olduğu İncil'in o sayfasını verdi. Genç kadın ve genç kız, inançlı ruhları ve Tanrı'nın her türlü müdahalesine açık yürekleri ile, kutsal kitabın bu sözlerini kurtuluşlarına dair kesin bir kanıt olarak gördüler.

"Şimdi, Udupa'ya gidelim!" diye haykırdı Paganel sevinçle. "Bizim kalemiz, şatomuz, yemek salonumuz, çalışma odamız orası! Orada bizi kimse rahatsız edemez! Bayanlar izin verin de, bu sevimli konutta sizi ağırlama şerefine nail olayım."

Sevimli Paganel'in peşinden gittiler. Vahşiler firarilerin bu tabu mezara girerek yeniden saygısızlık yaptığını görünce birçok el ateş ettiler ve bir o kadar korkunç seslerle uludular. Neyse ki, kurşunlar çığlıklar kadar uzağa gitmiyor ve yarı yolda kalıyordu, bağırıp çağırmalar ise havada dağılıp gidiyordu.

Lady Helena, Mary Grant ve arkadaşları, Maorilerin batıl inançlarının öfkelerinden daha güçlü olduğunu görerek tamamen sakinleştiler ve anıt mezara girdiler.

Zelandalı şefin Udupa'sı kırmızıya boyanmış kazıklardan oluşan bir duvardı. Sembolik figürler, ağaç üstüne yapılmış gerçek bir dövme, ölünün soyluluğunu ve yaptığı üstün işleri anlatıyordu. Sıra sıra nazarlıklar, deniz kabukları ya da yontulmuş taşlar direkler arasında sallanıyordu. İçeride yeşil yapraklardan oluşan bir halının altında toprak görünmüyordu. Ortadaki hafif bir tümsek yeni açılmış

mezarın yeriydi.

Şefin silahları, doldurulmuş ve fitili takılmış tüfekleri, mızrağı, yeşil yeşimtaşından mükemmel baltası yanındaydı. Ebediyetteki avlar için yeterli miktarda barut ve mermi de vardı.

"İşte tam bir cephanelik," dedi Paganel, "biz bunları ölüden daha iyi kullanırız. Bu yerlilerin silahlarını öteki dünyaya götürmeleri iyi bir fikir!"

"Eh! Ama bunlar İngiliz fabrikalarının tüfekleri!" dedi binbaşı.

"Kuşkusuz," cevabını verdi Glenarvan, "vahşilere ateşli silah hediye etmek oldukça aptalca bir gelenek! Daha sonra da onları haklı olarak işgalcilere karşı kullanıyorlar. Neyse, bu tüfekler bize yararlı olabilir!"

"Ama bize daha yararlı olabilecek olan şey," dedi Paganel, "Kara-Tete için ayrılmış yiyecekler ve su."

Gerçekten de, ölünün akrabaları ve dostları her şeyi düşünmüşlerdi. Oradaki erzak, şefin niteliklerine verdikleri değerin kanıtıydı. On beş gün boyunca on kişiyi besleyebileceği gibi ölüyü de ebediyen beslemeye yeterdi. Bitkisel türdeki bu besin maddeleri eğreltiotla-

rından, yerlilerin "convolvulus batatas" dedikleri tatlı patatesten ve Avrupalıların ülkeye uzun süre önce getirdikleri patatesten oluşuyordu. Zelanda sofrasında bulunan saf su büyük kaplara konmuştu. Sanatkârca örülmüş bir düzine sepette ise tamamen meçhul yeşil bir zamktan tabletler vardı.

Dolayısıyla, kaçaklar birkaç gün boyunca açlığa ve susuzluğa karşı tedarikliydiler. Şefin zararına da olsa, yemeklerini hiç nazlanmadan yediler.

Glenarvan arkadaşlarına gereken yiyecekleri getirdi ve bunları Bay Olbinett'in ellerine emanet etti. Her zaman, en ciddi durumlarda bile kurallara sadık olan kamarot yemeğin mönüsünü biraz cılız buldu. Zaten bu kökleri nasıl hazırlayacağını bilmiyordu, ateş de yoktu.

Ama Paganel, bu eğreltiotlarını ve tatlı patatesleri toprağa gömmesini tavsiye ederek onu zahmetten kurtardı.

Gerçekten de, üst tabakaların ısısı çok yüksekti. Bu toprağa gömülen bir termometre kesinlikle 60-65°'lik bir ısıyı gösterirdi. Olbinett de az kalsın ciddi olarak yanacaktı, çünkü, kökleri yerleştirmek için bir delik açа-

cağı anda, bir su buharı fışkırdı ve ıslık çalarak bir tuaz yüksekliğe ulaştı.

Kamarot korku içinde, sırt üstü yuvarlandı.

"Musluğu kapayın!" diye haykırdı binbaşı, koştu ve iki tayfanın yardımıyla, deliği süngertaşı parçalarıyla tıkadı. O sırada, bu olayı tuhaf bir tavırla izleyen Paganel şöyle mırıldandı:

"Bak hele! Bak hele! Neden olmasın!"

"Yaralanmadınız değil mi?" diye sordu Mac Nabbs Olbinett'e.

"Hayır Bay Mac Nabbs," cevabını verdi kamarot, "ama hiç beklemiyordum..."

"Tanrı'nın lütfu bitmedi!" diye haykırdı Paganel sevinçle. "Kara-Tete'nin su ve yiyeceklerinden sonra toprağın ateşi! Bu dağ bir cennet! Burada bir koloni kurmayı, burayı ekmeyi ve ömrümüzün geri kalanını burada geçirmeyi öneriyorum! Bizler Maunganamu'nun Robinson'ları olacağız! Bu konforlu koninin üzerinde eksiğimiz var mı diye bakıyorum, ama göremiyorum!"

"Sağlamsa, hiçbir eksiğimiz yok demektir," dedi John Mangles.

"Dün yapılmış değil ya," dedi Paganel.

"Uzun süreden beri içindeki ateşlerin hareketine direniyor ve biz yola çıkana kadar sağlam kalacaktır."

"Yemek hazır," diye duyurdu Bay Olbinett, öyle ciddi bir hali vardı ki sanki Malcolm Şatosu'nda görevini yapıyordu.

Firariler, kazıklı duvarın yanına oturarak, Tanrı'nın bir süredir onlara en tehlikeli koşullarda bile hep zamanında gönderdiği o yemeklerden birine daha başladılar vakit geçirmeden.

Yiyecek seçiminde müşkülpesent davranmadılar ama, yenebilir eğreltiotu köküyle ilgili düşünceleri farklıydı. Kimileri onda hoş ve tatlı bir lezzet bulurken, diğerleri ise helmeli, tamamen tatsız, oldukça da sert olduğunu düşündü. Kızgın toprakta pişirilen tatlı patatesler mükemmeldi. Coğrafyacıya göre Kara-Tete'nin hiç şikâyet etmemesi gerekiyordu.

Sonra, açlıklarını giderince, Glenarvan hiç gecikmeden bir kaçış planı tasarlamalarını önerdi.

"Şimdiden mi!" dedi Paganel, gerçekten acınacak bir tonda. "Bu nefis şeylerle dolu yeri hemen terk etmek mi istiyorsunuz?"

"Ama Bay Paganel," cevabını verdi Lady

Helena, "Capuae'da olduğumuzu varsaysak bile, Annibal'ı taklit etmemek gerektiğini biliyorsunuz!"

"Bayan," cevabını verdi Paganel, "size karşı çıkmayı asla istemem, ama madem tartışmak istiyorsunuz, tartışalım."

"Ben öncelikle düşünüyorum ki," dedi Glenarvan, "buradan açlık nedeniyle ayrılmak zorunda kalmadan önce firar etmeyi denemeliyiz. Gerekli olan her şeyimiz var, bu gücümüzü kullanalım. Yarın gece, karanlıktan yararlanarak yerlilerin çemberini aşacak ve doğudaki vadilere ulaşmayı deneyeceğiz."

"Mükemmel bir fikir," cevabını verdi Paganel, "tabii eğer Maoriler geçmemize izin verirse."

"Peki ya bizi engellerlerse?" dedi John Mangles.

"O durumda, esaslı çarelere başvururuz," cevabını verdi Paganel.

"Demek esaslı çareleriniz var, öyle mi?" diye sordu binbaşı.

"Durun bakalım!" karşılığını verdi Paganel daha fazla açıklama yapmadan.

Yerlilerin hattını aşmayı denemek için geceyi beklemek kalıyordu geriye.

Yerliler yerlerinden ayrılmamıştı. Hatta kabilenin geride kalanları da katıldığından sayıları iyice artmışa benziyordu. Orada burada yakılmış ocaklar koninin dibinde ateşten bir kemer oluşturmuştu. Çevredeki vadilere karanlık çöktüğünde Maunganamu geniş bir kordan fışkırıyor gibiydi, zirvesi ise yoğun bir karanlık içinde yok oluyordu. Altı yüz ayak aşağıda düşman kampın hareketliliği, çığlıkları, mırıltısı işitiliyordu.

Saat dokuzda, zifiri karanlık bir gecede, Glenarvan ve John Mangles, arkadaşlarını bu tehlikeli yola sürüklemeden önce bir keşif gezisi yapmaya karar verdiler, yaklaşık on dakika boyunca gürültü çıkarmadan aşağıya indiler ve kamp yerinin elli ayak üstünde, yerlilerin hattından geçen dar dağ sırtına vardılar.

Oraya kadar her şey iyi gidiyordu. Yaktıkları ateşlerin yanına uzanmış olan Maoriler iki firariyi fark etmemiş gözükü yorlardı. Birkaç adım daha attılar. Ama aniden, doruğun sağından ve solundan bir yaylım ateş başladı.

"Geriye!" dedi Glenarvan, "bu haydutların kedi gibi gözleri ve uzun namlulu tüfekleri var!"

John Mangles ile birlikte çabucak tepenin

sarp bayırını tırmandılar ve silah patlamalarından korkmuş dostlarını sakinleştirmek için yanlarına koştular. Glenarvan'ın şapkasını iki kurşun delmişti. Demek ki, bu iki sıra nişancının arasında yer alan uçsuz bucaksız dorukta maceraya atılmak imkânsızdı.

"Yarın görüşürüz," dedi Paganel, "madem ki bu yerliler aldatamayacağımız kadar uyanık, izin verin onlara kendi tarzımda bir yemek sunayım!"

Hava oldukça soğuktu. Neyse ki Kara-Tete mezarına en iyi gece giysilerini, sıcak tutan kenevirden örtüleri getirmişti. Hepsi de tereddüt etmeden bunlara sarındılar. Bir süre sonra, yerlilerin batıl inancının koruduğu firariler, kazıklı duvarın sığınağında, bu ılık ve içten kaynayan toprak üzerinde sakin sakin uyumaktaydılar.

15

PAGANEL'İN ESASLI ÇARELERİ

Ertesi gün, 17 Şubat'ta, doğan güneşin ilk ışıklarıyla birlikte Maunganamu'da uyuyanlar uyandı. Maoriler, uzun süreden beri, koninin dibinde, gözetleme hatlarından uzaklaşmadan gidip geliyorlardı. Avrupalıların kutsallığı çiğnenmiş surdan dışarı çıkışı öfke haykırışlarıyla selamlandı.

Firarilerin her biri, çevredeki dağlara, hâlâ sis içindeki derin vadilere, sabah rüzgârının hafifçe kırıştırdığı Taupo Gölü'nün yüzeyine bir göz attı.

Sonra hep birlikte, Paganel'in yeni planlarını öğrenmeye can atarak, onun etrafında toplandılar, gözleriyle onu sorguya çekiyorlardı.

Paganel, arkadaşlarının endişeli merakına hemen cevap verdi.

"Dostlarım," dedi, "benim planım öyle mü-

kemmel ki, eğer beklediğim sonucu tamamen elde edemesek, hatta başarısızlığa uğrasak bile durumumuz daha kötü olmayacak. Ama planın başarıya ulaşması gerekir, başarılı olacak."

"Peki nedir bu plan?" diye sordu Mac Nabbs.

"Şu," dedi Paganel. "Yerlilerin batıl inancı bu dağı bize sığınak yaptığına göre bu batıl inancın buradan çıkmamıza da yardım etmesi gerekir. Kai-Kumu, kutsallığa hakaret ettiğimiz için kurban olduğumuza inanırsa, onu inandırmayı başarırsam, Tanri'nın gazabına uğradığımıza, tek kelimeyle, öldüğümüze, hem de korkunç bir ölümün bizi bulduğuna onu inandırabilirsem, bu Maunganamu yaylasını terk edip köyüne geri döneceğine inanır mısınız?"

"Bundan kuşku yok," dedi Glenarvan.

"Peki bizi hangi korkunç ölümle tehdit ediyorsunuz?" diye sordu Lady Helena.

"Kutsallığa hakarette bulunanların hak ettikleri ölümle dostlarım," cevabını verdi Paganel. "İntikamcı alevler ayaklarımızın altında. Onlara geçecekleri bir delik açalım!"

"Ne! Bir volkan mı yaratmak istiyorsunuz!"

diye haykırdı John Mangles.

"Evet, yapay bir volkan, hemencecik oluşacak bir volkan, öfkesini biz yönlendireceğiz! Tek talepleri dışarı çıkmak olan buharlar ve yeraltı ateşleri var burada! Kendi yararımıza yapay bir patlama düzenleyelim!"

"Fikir güzel," dedi binbaşı. "İyi tasarlanmış, Paganel!"

"Anlıyorsunuz değil mi," diye devam etti coğrafyacı, "Zelandalı Pluton'un[1] alevleriyle yutulmuş ve Kara-Tete'nin mezarında ruhumuz da yok olmuş gibi yapacağız..."

"Orada üç gün, dört gün, beş gün, ne kadar gerekirse kalacağız, yani öldüğümüze ikna olan vahşiler çekilip gidene kadar."

"Peki ya ceza çektiğimizi görmek isterlerse," dedi Miss Grant, "ya dağa tırmanırlarsa?"

"Hayır sevgili Mary," cevabını verdi Paganel, "bunu yapmazlar. Dağ tabudur ve kendisine saygısızlık edenleri yiyip yuttuğunda tabu daha da kuvvetlenecektir!"

"Bu plan gerçekten iyi tasarlanmış," dedi Glenarvan. "Tek karşı ihtimal, vahşilerin Maunganamu'nun eteğinde uzun süre kalmakta ısrar etmeleri ve yiyeceklerimizin tükenmesi-

1) Cehennem ve ölüm tanrısı. (yhn.)

dir. Ama bu pek mümkün değil, özellikle eğer biz rolümüzü ustaca yerine getirirsek."

"Peki bu son şansı ne zaman deneyeceğiz?" diye sordu Lady Helena.

"Hemen bu akşam," cevabını verdi Paganel, "karanlığın en yoğun olduğu saatte."

"Anlaştık," dedi Mac Nabbs, "Paganel, siz bir dâhisiniz. Aslında hiç heyecan duyma alışkanlığı olmayan ben bile başarınızdan eminim. Ah, şu keratalar! Onlara küçük bir mucize göstereceğiz, din değiştirmeleri tam bir yüzyıl gecikir artık! Misyonerler bizi bağışlasın!"

Paganel'in planı benimsenmişti ve gerçekten de, Maorilerin batıl inançları sayesinde bunu başarabilirlerdi, başarmalıydılar. Geriye uygulaması kalmıştı. Fikir güzeldi, ama uygulamaya geçirmek güçtü. Bu volkan bir krater açacak olan bu yürekli insanları yutmaz mıydı? Buharları, alevleri ve lavları boşandığında, bu püskürmeye hâkim olabilecekler, onu yönlendirebilecekler miydi? Tüm koni bir ateş çukurunda yok olup gitmez miydi? Mutlak tekeli doğada olan bu tür olaylara müdahalede bulunmak demekti bu.

Paganel bu güçlüklerin farkındaydı, ama

temkinli davranmaya ve olayları abartmamaya dikkat ediyordu. Maorileri kandırmak için bir görüntü yeterdi, bir patlamanın müthiş gerçekliğine gerek yoktu.

O gün ne kadar da uzun gelmişti! Herkes, bitmek bilmeyen saatleri sayıyordu. Kaçış için her şey hazırlanmıştı. Udupa'nın yiyecekleri paylaştırılmış ve taşınması kolay paketler haline getirilmişti. Birkaç hasır ve ateşli silahlar, şefin mezarından alınma bu hafif eşyayı tamamlıyordu. Bu hazırlıkların tümünün kazıklı surların içinde yapıldığını ve vahşilerin ruhunun bile duymadığını söylemeye gerek yok elbette.

Saat altıda kamarot güçlü bir yemek hazırladı. Bölgedeki vadilerde bir daha ne zaman ve nerede yemek yiyeceklerdi, kim bilir. Dolayısıyla, gelecek günleri de düşünerek yediler. Ortaya konan yemek, Wilson'un yakaladığı ve haşlanarak pişirilen yarım düzine kadar iri fareden ibaretti. Lady Helena ve Mary Grant Yeni Zelanda'da pek değerli bu av hayvanından tatmayı inatla reddettiler, ama erkekler gerçek Maoriler gibi kendilerine ziyafet çektiler. Bu et gerçekten mükemmeldi, hatta çok lezzetliydi ve altı kemirgen kemiklerine kadar kemirildi.

Akşamın alacakaranlığı çökmüştü. Güneş, iri fırtına bulutlarının ardında kayboldu. Birkaç şimşek ufku aydınlatıyordu. Uzaklarda, göğün derinliklerinde gök gürlemekteydi.

Paganel, kendisine yardıma gelen ve senaryoyu tamamlayan fırtınayı selamladı. Vahşilerin, doğanın bu büyük olaylarıyla ilgili batıl inançları vardır. Yeni Zelandalılar gök gürültüsünü Noui-Atua'larının öfkeli sesi olarak kabul ederler. Şimşek de onun gözlerinin öfkeli parıltısından başka bir şey değildir. Demek ki Tanrı, tabuya hakareti bizzat cezalandırmaya gelmişti. Saat sekizde Maunganamu'nun zirvesi uğursuz bir karanlığa gömüldü. Paganel'in eliyle oluşturulacak alevlere siyah bir fon sunmaktaydı gökyüzü. Maoriler esirlerini artık göremiyorlardı. Harekete geçme anı gelmişti.

Hızlı davranmak gerekiyordu. Glenarvan, Paganel, Mac Nabbs, Robert, kamarot, iki tayfa aynı anda işe koyuldular.

Kraterin yeri Kara-Tete'nin mezarının otuz adım ötesi olarak saptandı. Gerçekten de, Udupa'nın püskürmeden korunması önemliydi, yoksa onunla birlikte dağın tabusu da yok olurdu. Paganel dev bir kaya parçası fark etti.

Bunun etrafından buharlar yoğun olarak çıkıyordu. Bu kaya, koninin içinde açılmış küçük bir doğal krateri örtmekte ve yeraltı alevlerinin çıkmasını yalnızca kendi ağırlığıyla engellemekteydi. Eğer onu içine yerleştiği yuvadan çıkarmayı başarırlarsa, ortaya çıkan delikten anında buharlar ve lavlar fışkıracaktı.

Hep birlikte, Udupa'nın içinden söktükleri kazıklardan, levyeler yaptılar ve kaya kütlesine tüm güçleriyle saldırdılar. Ortak çabaları sonucu kaya yerinden oynamakta gecikmedi. Dağın eğimi boyunca küçük bir tür hendek açtılar, böylelikle bu eğimli düzlem üzerinden kayabilecekti. Kayayı kaldırdıkça toprağın sarsıntılarını daha şiddetle hissediyorlardı.

Alevlerin boğuk uğultuları ve harlı ateşlerden çıkan ıslık sesleri gelmekteydi, incelmiş kabuğun altından. Cesur işçiler, topraktan çıkan ateşi yöneten gerçek mitolojik devler, sessizce çalışıyorlardı. Bir süre sonra, birkaç çatlaktan fışkıran yakıcı sular, yerin giderek tehlikeli bir hal aldığının habercisiydi. Son bir çabayla kaya bloku söküldü, dağın eğiminden kaydı ve gözden kayboldu.

İncelmiş tabakanın direnci hemen kırıldı. Akkor halinde bir sütun, şiddetli patlamalarla

göğe doğru fışkırdı, kaynar su ve lav selleri yerlilerin kamp yerlerine ve aşağı vadilere doğru akıyordu.

Tüm koni sarsıldı. Sanki dipsiz bir uçurumda yok olup gidecekti. Glenarvan ve arkadaşları püskürmenin hedefi olmaktan kurtulacak zamanı zor bela bulabildiler; Udupa'nın içine sığındılar, ama yine de ısısı 94°'ye varan bir suyun birkaç damlasının üstlerine sıçramasından kurtulamadılar. Bu sudan önce hafif bir kaynar su kokusu yayıldı, ardından çok belirgin bir kükürt kokusuna dönüştü.

Dip çamurları, lavlar, volkanik artıklar tek bir kor halinde birbirine karışmıştı. Ateşten seller Maunganamu'nun yamaçları üzerinden aktı. Yakındaki dağlar püskürmenin ateşiyle aydınlandı; derin vadiler yansıyan yoğun ışıkla ışıl ışıl oldu.

Tüm vahşiler ayağa fırlamıştı, kamplarının ortasında kaynayan bu lavlar vücutlarında yanıklar oluşturduğu için, uluyorlardı. Ateşten ırmağın isabet etmediği vahşiler kaçıyor, çevredeki tepelere çıkıyorlardı; sonra korku içinde geri dönüyorlar ve bu korkunç olayı, Tanrılarının öfkesinin kutsal dağa hakaret edenleri içinde yok ettiği bu volkanı inceliyorlardı.

Ve, püskürmenin gürültü patırtısının hafifle-diği kimi anlarda törensel çığlıklarıyla uludukları işitiliyordu:

"Tabu! Tabu! Tabu!"

Bu arada, Maunganamu'nun bu kraterinden yoğun miktarda buhar, alevler içindeki taş ve lav, fışkırmaya devam etmekteydi. İzlanda'daki Hekla Dağı'nın yakınında bulunan basit gayzerlere benzemiyordu bu, Hekla Dağı'nın ta kendisiydi. Tüm bu volkanik akıntı, Tongariro'nun subapları yayılmasına yeterli olduğu için, o zamana kadar koninin kabuğu altında kalmış; ama yeni bir çıkış açıldığında, son derece şiddetle fışkırmıştı. O gece, denge yasası gereği, adanın püsküren diğer kraterleri her zamanki yoğunluklarını kaybetmiş olmalıdır.

Bu volkanın dünya sahnesinde belirişinden bir saat sonra, akkor halindeki geniş lav ırmakları yamaçlardan akmaktaydı. Bir sürü farenin her zamanki deliklerinden çıktıkları ve kavrulan topraktan kaçtıkları görüldü.

Göğün yükseklerinden sökün eden fırtına altında koni, tüm gece boyunca Glenarvan'a endişe veren bir şiddetle faaliyetine devam etti. Püskürme kraterin kenarlarını kemiriyor-

du.

Kazıklı duvarın arkasına saklanan esirler, olayın korkunç gelişimini izlediler.

Sabah oldu. Volkanın öfkesi yatışmıyordu. Sarımtırak kalın buharlar alevlere karışıyor; lav selleri her tarafta yılan gibi kıvrılıyordu.

Glenarvan, gözünü dört açmış, yüreği çarparak, kazıklı duvarın aralıklarından, yerlilerin kamp yerini gözlüyordu.

Maoriler, volkanın erişemeyeceği komşu yaylalara kaçmışlardı. Koninin dibinde yatan birkaç ceset ateşin etkisiyle kömüre dönmüştü. Daha ötede, pah'a doğru, lavlar yirmi kadar kulübeyi sarmıştı, hâlâ dumanlar tütüyordu. Orada burada öbeklenmiş Zelandalılar Maunganamu'nun taçlanmış zirvesine dini bir korkuyla bakıyorlardı.

Kai-Kumu savaşçılarının arasına girdi, Glenarvan onu tanıdı. Şef koninin dibine kadar ilerledi, lavların istila etmediği tarafa doğru yürüdü, ama ilk kademeye bile çıkmadı.

Orada, kollarını şeytan kovan bir büyücü gibi uzatarak bazı yüz hareketleri yaptı, bunun anlamını esirler gayet iyi anlamışlardı. Paganel'in öngörmüş olduğu gibi, Kai-Kumu intikamcı dağı daha güçlü bir tabu haline getiri-

yordu.

Bir süre sonra, yerlilerin pah'a doğru inen kıvrımlı patikalardan konvoy halinde geri döndükleri görüldü.

"Gidiyorlar!" diye haykırdı Glenarvan. "Bulundukları yeri terk ediyorlar! Tanrı'ya şükür! Hilemizi yuttular! Sevgili Helena, cesur arkadaşlarım, ölüyüz artık, gömüldük! Ama bu akşam, geceleyin, dirilecek, mezarımızı terk edecek ve bu barbar kabilelerden kaçacağız!"

Udupa'da tarifi imkânsız bir sevinç hüküm sürmekteydi. Tüm yüreklerde yeniden ümit doğmuştu. Cesur yolcular geçmişi unutuyorlar, geleceği unutuyorlar, yalnızca o anı düşünüyorlardı! Yine de, bu meçhul toprakların ortasında Avrupalılara ait bir yerleşim yerine varmak kolay değildi. Ama Kai-Kumu'yu şaşırtarak Yeni Zelanda'nın tüm vahşilerinden kurtulduklarına inanıyorlardı!

Binbaşı, kendi hesabına, Maorilerin kendisinde yaratmış olduğu son derece olumsuz etkiyi saklamıyor ve sözlerle bunu ifade etmekten geri durmuyordu. Paganel ile o, bu konuda birbirleriyle yarışıyorlardı. Onları, affedilmez kaba insanlar, aptal eşekler, Pasifik'in sa-

lakları, Bedlam vahşileri, uzak diyarların alıkları vs. diye adlandırıyorlardı. Habire sayıp döküyorlardı.

Kesin firardan önce tam bir günün daha geçmesi gerekiyordu. Bu günü kaçış planını tartışmak için değerlendirdiler. Paganel Yeni Zelanda haritasını özenle korumuştu, en emin yolları bu haritada arayabilirdi.

Tartışmalardan sonra firariler doğuya, Plenty Koyu'na doğru gitmeye karar verdiler. Bu karar, meçhul bölgelerden geçmek anlamına geliyordu, ama buralar boş gözüküyordu. Doğanın güçlüklerinden sıyrılmaya, fiziksel engelleri aşmaya alışmış yolcuların tek çekincesi Maorilerle karşılaşmaktı. Dolayısıyla ne pahasına olursa olsun onlardan uzak durmak ve doğu sahiline varmak istiyorlardı. Orada misyonerlerin kurduğu yerler vardı. Ayrıca adanın o bölümü bugüne kadar savaşın yıkımından korunmuş ve yerliler oraya sokulamamışlardı.

Taupo Gölü'nü Plenty Koyu'ndan ayıran mesafeye gelince, bu yaklaşık yüz mil kadardı. Günde on milden on günlük bir yürüyüş demekti bu. Bu yürüyüş elbette yorucu olacaktı; ama, bu cesur kafilede, hiç kimse adımlarının

hesabını tutmuyordu. Misyonlara vardıklarında yolcular, Auckland'a ulaşmanın uygun bir fırsatını beklerken dinlenebileceklerdi. Varmak istedikleri şehir hâlâ Auckland'dı.

Bu noktaları saptadıktan sonra, akşama kadar yerlileri gözlemeye devam ettiler. Dağın dibinde tek bir yerli bile kalmamıştı. Taupo vadilerini gölgeler sarmaya başladığında, koninin dibinde Maorilerin varlığına işaret eden hiçbir ateş yoktu. Yol serbestti.

Saat dokuzda, kapkaranlık bir gecede, Glenarvan yola çıkma işaretini verdi. Arkadaşları ve o, Kara-Tete sayesinde silahlanmış ve donanmış olarak, Maunganamu'nun rampalarından temkinle inmeye başladılar. John Mangles ve Wilson, dikkat kesilmiş, kulakları kirişte, gözlerini dört açmış ilerlemekteydiler. En ufak gürültüde duruyor, en ufak ışığı anlamaya çalışıyorlardı. Her biri, bayırla iyice bütünleşebilmek için neredeyse kayarak iniyordu.

Zirvenin iki yüz adım yukarısında, John Mangles ve tayfası yerlilerin inatla savundukları tehlikeli dağ sırtına vardılar. Eğer firarilerden daha kurnaz olan Maoriler onları kendilerine çekmek için geri çekilme taklidi yapmışlarsa, volkan patlamasına kanmamışlarsa, bu nokta-

da kendilerini göstermeleri gerekirdi. Glenarvan, tüm inancına ve Paganel'in şakalarına rağmen, titremesine engel olamıyordu. Adamlarının kurtuluşu, bu tepeyi aşmak için gerekli on dakikaya bağlıydı. Koluna asılmış olan Lady Helena'nın kalp çarpıntılarını hissediyordu.

Ayrıca, geri çekilmeyi de düşünmüyordu. John da düşünmüyordu. Genç kaptan, peşinde tüm arkadaşları, zifiri karanlık tarafından korunarak, dar sırta tırmandı. Kopan birkaç taş parçası yaylanın dibine kadar yuvarlandığında duruyordu. Eğer vahşiler hâlâ aşağıda pusuya yatmışlarsa, bu alışılmadık gürültüler her iki yandan yükselecek korkunç tüfek atışlarına yol açabilirdi.

Bununla birlikte, bu eğimli tepe üzerinde bir yılan gibi kayan firariler hızlı gidemiyordu. John Mangles en alçak noktaya vardığında, önceki gün yerlilerin kamp kurdukları yaylayla arasında ancak yirmi beş ayak vardı. Sonra, dağın sırtı oldukça sarp bir eğimle yeniden yükseliyor ve çeyrek millik bir mesafe boyunca bir koruluğa doğru çıkıyordu.

Bu alçak bölüm kazasız belasız aşıldı. Yolcular sessizce yükselmeye başladılar. Ağaç görünmüyordu, ama orada olduğunu biliyorlardı. Eğer bir pusu kurulmamışsa Glenarvan emin

bir yerde olacaklarını ummaktaydı. Yine de artık o andan itibaren tabu tarafından korunmadıklarını düşündü. Yükselen zirve Maunganamu'ya ait değildi, Taupo Gölü'nün doğu tarafında bulunan dağ silsilesine aitti. Demek ki, yalnızca yerlilerin tüfek atışından değil, yüz yüze bir saldırıdan da çekinmeleri gerekiyordu.

On dakika boyunca, küçük birlik fark edilmez bir hareketle yukarı yaylalara doğru yükseldi. John karanlık koruluğu henüz göremiyordu, ama iki yüz ayaktan daha az bir mesafede olmalıydı.

Aniden durdu, neredeyse geri çekildi. Karanlıkta bir gürültü işittiğini sanmıştı. Onun tereddüdü karşısında arkadaşları da durdular.

John kımıldamadan duruyordu. Bu hali ardından gelenleri endişelendirmişti. Herkes bekledi. Tarifi imkânsız kaygılar içindeydiler. Geri dönmek yeniden ve Maunganamu'nun tepesine çıkmak zorunda mı kalacaklardı?

Ama John, gürültünün tekrarlanmadığını görerek, dar sırt yolunda tırmanmaya devam etti.

Bir süre sonra, karanlığın içinde koruluk belli belirsiz kendini gösterdi. Birkaç adımda oraya vardılar ve kaçaklar ağaçların sık yaprakları arasına gizlendiler.

16

İKİ ATEŞ ARASINDA

Gecenin karanlığı bu kaçışı kolaylaştırmaktaydı. Taupo Gölü'nün bu uğursuz yöresini terk etmek için bundan yararlanmak gerekiyordu. Paganel küçük kafilenin yönetimini ele aldı ve onun olağanüstü seyyah sezgisi, dağlardaki bu zorlu yürüyüş sırasında yeniden kendini gösterdi. Karanlıkların ortasında şaşırtıcı bir maharetle hareket ediyordu, neredeyse hiç görünmeyen patikaları tereddütsüz seçiyor, sabit bir yön tutup hiç sapmıyordu. Gündüzkörlüğü, doğrusu çok işine yarıyordu. Kedi gözleri bu zifiri karanlıktaki en küçük nesneleri seçmesini sağlıyordu.

Üç saat boyunca hiç mola vermeden doğu yamacının çok uzun rampalarında yürüdüler. Paganel hafifçe güneydoğuya yöneldi, böylece Kaimanawa ile Wahiti-Range'ler arasında oyulmuş dar bir geçide varacaktı. Haukes Ko-

yu'na giden Auckland yolu buradan geçiyordu. Bu boğaz aşıldığında, yolun dışına çıkmayı düşünüyordu, böylece yüksek dağ zincirleriyle korunarak, bölgedeki insansız yerlerde yürüyeceklerdi.

Sabahın saat dokuzunda, on iki saat içinde on iki mil yürümüş bulunmaktaydılar. Cesur kadınlardan bundan daha fazlası istenemezdi. Zaten, bulundukları yer kamp kurmaya elverişli gözüküyordu. Firariler iki dağ zincirini ayıran geçide varmışlardı. Oberland yolu sağ tarafta kalıyor ve güneye doğru uzanıyordu. Paganel, haritası elinde, kuzeydoğuya doğru yön değiştirdi ve saat onda küçük kafile, sarp bir dağ çıkıntısına vardı. Yiyecekler çantalardan çıkarıldı ve afiyetle yenildi. O zamana kadar eğreltiotlarının pek tatmin etmediği Mary Grant ve binbaşı o gün bayram ettiler. Mola öğleden sonra saat ikiye kadar uzadı, sonra doğu yolunu tuttular ve yolcular akşamleyin dağlara sekiz mil mesafede durdular. Açık havada uyuma konusunda hiç nazlanmadılar.

Ertesi gün, yolda oldukça ciddi güçlükler çıktı. Volkanik göllerden, gayzerlerden ve Wahiti-Range'lerin doğusunda uzanan kükürtatarlardan oluşan tuhaf bir bölgeden geçme-

leri gerekti. Bacakları yorgun düşerken gözleri bu seyirden çok memnun kaldı. Her çeyrek milde karşılarına çıkan dönemeçler, engeller, kıvrımlar kesinlikle çok yorucuydu; ama doğanın görkemli tablosunda öyle tuhaf bir manzara ve öyle sonsuz çeşitlilik vardı ki!

Yirmi mil karelik bu geniş alanda, yeraltı kuvvetleri her yönde akıyordu. Böcek sürülerinin kaynaştığı, tuhaf bir şeffaflıktaki tuzla kaynakları, yerli çay ağacı koruluklarından çıkıyordu. İnsanın içine işleyen yanık bir barut kokusu salıyorlar ve toprağın üzerinde, göz kamaştırıcı, kar gibi beyaz bir tortu bırakıyorlardı. Bunların berrak suları kaynama noktasına kadar varmışken yakınlardaki diğer kaynaklar buzdan tabakalar halinde dökülüyordu. Bunların kıyısında, silüryen dönem bitki örtüsününkine benzer dev eğreltiotları bitmişti.

Buharlı fışkıran sular, bir parktaki fıskiyeler gibi toprağın her yanından yükselmekteydi. Kimileri kesintisiz fışkırırken, kimileri de kaprisli bir Pluton'un keyfine kalmış gibi kesik kesik fışkırıyordu. Modern süs havuzları tarzında üst üste binmiş doğal sekilerden bir amfiteatrdan dökülürcesine akıyorlardı; sula-

rı, beyaz dumanların kıvrımları altında yavaş yavaş birbirine karışıyordu ve bu devasa merdivenlerin yarı saydam basamaklarını kemirerek, kaynayan çağlayanlarıyla tüm gölleri besliyorlardı. Daha ötede, sıcak kaynakların ve gürültülü gayzerlerin yerini sülfüratarlar aldı. Toprak kocaman kabarcıklarla delik deşik gözüküyordu. Bunlar kısmen sönmüş ve çok sayıda çatlağı bulunan kraterlerdi, bu çatlaklardan çeşitli gazlar çıkıyordu. Hava, kükürtlü asitlerin yakıcı kokusuyla doluydu. Kristalli kabuklar ve kireçtaşı yumruları oluşturan kükürt, toprağı kaplamıştı. Burada yüzyıllardır, hesaplanamayacak miktarda ve bir işe yaramayan zenginlikler birikmişti ve günün birinde Sicilya'nın kükürt yatakları tükenirse, endüstri Yeni Zelanda'nın henüz pek bilinmeyen bu bölgesinden beslenecekti.

Engellerle dolu bu bölgelerden geçerken yolcuların nasıl güçlüklerle karşılaştığı anlaşılır. Kamp kurmak zordu ve avcıların karabinası Bay Olbinett'in elleriyle yolunmaya layık tek bir kuşa rastlamadı. Bu nedenle de uzun süre boyunca eğreltiotlarıyla ve tatlı patateslerle yetinmek zorunda kaldılar. Bu zayıf yemek küçük kafilenin tükenmiş gücünü pek

telafi etmiyordu. Herkesin tek arzusu bu kurak ve ıssız toprakların bir an önce geride kalmasıydı.

Bununla birlikte, bu geçit vermez topraklardan kurtulmak için en az dört gün daha gerekiyordu. 23 Şubat'ta, Maunganamu'dan elli mil mesafede, Glenarvan, Paganel'in haritasında belirtilmiş adsız bir dağın eteğinde kamp kurdu. Ağaççıklarla kaplı düzlükler göz alabildiğine uzanıyor ve ufukta büyük ormanlar gözüküyordu.

Hayra alametti bu. Tabii yine de bu bölgelerin iskân edilebilirliğinin buraya çok sayıda insan çekmemiş olması koşuluyla. Şu ana kadar yolcular tek bir yerlinin bile gölgesine rastlamamışlardı.

O gün, Mac Nabbs ve Robert üç kivi öldürdüler, bunlar da kamp sofrasındaki yerlerini şerefle aldılar. Ama bu durum uzun sürmedi doğrusu, çünkü birkaç dakika içinde gagasından ayaklarına kadar yenilip yutulmuşlardı.

Sonra, yemeğin bitimine doğru, tatlı patates ile patates arasında, Paganel bir öneride bulundu ve önerisi heyecanla benimsendi.

Bulutlar arasında üç bin ayak yükseklikte kaybolan bu adsız dağa Glenarvan'ın adını

vermeyi öneren Paganel haritasına İskoç lordun adını özenle kaydetti.

Yolculuğun geri kalanına damgasını vuran oldukça monoton ve hiç ilginç olmayan olaylar üzerinde durmak gereksiz. Yalnızca az çok önem taşıyan iki ya da üç olay göller yöresinden Pasifik Okyanusu'na bu geçişe damgasını vurdu.

Ormanlar ve düzlükler arasında, gün boyunca yürüyorlardı. John ya güneşe ya da yıldızlara bakarak yönünü belirliyordu. Oldukça ılık olan hava, sıcaklık ve yağış konusunda zorluk çıkarmıyordu. Yine de, giderek artan bir yorgunluk zaten çok çekmiş bu yolcuları geciktiriyor, onlar ise misyonlara bir an önce varmak istiyorlardı. Yine de sohbet ediyorlar, birbirleriyle konuşuyorlardı, ama toplu bir biçimde gerçekleşmiyordu bu. Küçük kafile, gruplara ayrılmıştı. Sevgiye dayalı değil, ama kişisel fikir birliğinden kaynaklanan gruplar oluşmuştu.

Glenarvan genellikle tek başına gidiyor, sahile yaklaştıkça *Duncan* ve mürettebatı hiç aklından çıkmıyordu. Auckland'a kadar kendilerini hâlâ tehdit eden tehlikeleri unutuyor ve katledilmiş mürettebatını düşünüyordu. Bu

korkunç görüntüyü kafasından atamıyordu bir türlü.

Harry Grant'ten artık söz etmiyorlardı. Onun için hiçbir yeni teşebbüste bulunamayacaklarına göre ne işe yarardı ki? Kaptanın adı yalnızca kızıyla John Mangles arasındaki söyleşilerde geçiyordu.

John, Ware-Atua'daki son gecede Mary'nin söylediklerini genç kıza hiç hatırlatmamıştı. Ağırbaşlı John, umutsuzluğun doruk noktasında dile getirilmiş bir sözü ciddiye almak istemiyordu.

John, Harry Grant'ten söz ettiğinde hâlâ gelecek için araştırma planları yapıyordu. Lord Glenarvan'ın bu başarısız kalmış girişime yeniden kalkışacağını iddia ediyordu Mary'ye. Belgenin sahiciliğinden kuşku duyulamayacak olmasından hareket ediyordu. Buna göre, Harry Grant bir yerlerde yaşıyor olmalıydı. Dolayısıyla, tüm dünyayı karış karış aramak gerekse de onu bulmalıydılar. Mary bu sözlerle kendinden geçiyordu. John ve o, aynı düşüncelerle birleşerek, aynı umut içinde kaynaşmışlardı. Çoğu zaman Lady Helena onların konuşmalarına katılıyordu. O, kendini bunca hayale kaptırmasa da, bu gençleri üzücü ger-

çekliğe geri döndürmeye de çalışmıyordu.

Bu sırada, Mac Nabbs, Robert, Wilson ve Mulrady küçük kafileden çok uzaklaşmadan avlanıyorlar ve her biri kendine düşen av payıyla geri dönüyordu. Paganel ise, daima kenevirden paltosuna sarınmış, uzakta, sessiz ve düşünceli duruyordu.

Bununla birlikte –kulağa hoş geliyor– çetin sınavların, tehlikelerin, yorgunlukların, yoksunlukların ortasında en sağlam karakterleri bile örseleyen ve sertleştiren bu doğa yasasına rağmen, bu bahtsız dostlar hâlâ fedakârdılar, birbirleri için ölmeye hazır, bir aradaydılar.

25 Şubat'ta, Paganel'in haritasına göre Waikari olması gereken bir nehir yollarını kesti. Sığlık yerinden nehri geçebildiler.

İki gün boyunca, çalılarla kaplı düzlükler aralıksız birbirini izledi. Taupo Gölü'nü kıyıdan ayıran yolun yarısı, yorgunluk bir yana, kötü bir durumla karşılaşmadan aşılmıştı.

Çok geçmeden, Avustralya ormanlarını hatırlatan geniş ve uçsuz bucaksız ormanlar görülmeye başlandı; ama burada okaliptüslerin yerini kauri'ler almıştı. Dört aylık yolculuk boyunca gördükleri manzaralar karşısında hayranlıklarını çoktan tüketmiş olmalarına

rağmen, Glenarvan ve dostları bu dev çamları görünce yine büyülendiler. Bunlar, Lübnan servilerinin ve Kaliforniya'nın "mammouh trees"lerinin saygıdeğer rakipleriydi. Bu kauri'lerin, botanikçi diliyle "abietaceae damarin"ların boyları, dallara ayrılmadan önce yüz ayak uzunluğundaydı. Birbirinden ayrı öbekler halindeydiler ve orman ağaçlardan değil, yeşil yapraklı şemsiyelerini havada iki yüz ayak yükseklikte açan sayısız ağaç kümesinden oluşuyordu.

Yaklaşık yüz yıllık olan ve henüz genç denebilecek bu çamların bazıları Avrupa bölgelerindeki kırmızı köknarlara benziyordu. Tepelerinde, sivri bir koniyle biten koyu renkli bir taç taşıyorlardı. Beş, altı yüzyıllık olan büyükleri ise, tersine, dallarının iç içe geçmiş kolları üzerinde yemyeşil kocaman tenteler taşımaktaydılar. Zelanda ormanlarının atası olan bu ağaçların çevreleri elli ayağı buluyordu ve tüm yolcular kollarını birleştirseler gövdelerinin etrafını saramazlardı.

Üç gün boyunca, küçük kafile bu geniş kemerler altında ve insan ayağının asla değmediği killi bir toprak üzerinde yol aldı. Bu kauri'lerin dibinde görülen öbekler halinde yı-

gılmış reçineli sakızdan anlaşılıyordu. Bunlar uzun yıllar yerel ihracata yeterli olacak miktardaydı.

Avcılar, Maorilerin bulundukları bölgelerde pek ender rastlanan kivileri kalabalık sürüler halinde gördüler. Zelanda köpeklerinin kovaladıkları bu ilginç kuşlar, balta girmemiş bu ormanlara sığınmışlardı. Kiviler, yolcuların yemekleri için bol ve sağlıklı bir besin sağladılar.

Hatta Paganel, uzaktan, sık tüyleri olan bir çift kocaman kuş fark etmişti. Doğacı içgüdüsü uyandı. Arkadaşlarını çağırdı ve tüm yorgunluklarına rağmen, yanına binbaşı ve Robert'i de alarak bu hayvanların peşine düştü.

Coğrafyacının ateşli merakı anlaşılır bir şeydi, çünkü bu kuşların "dinornis" soyuna ait "moa"lar olduklarını anlamıştı ya da sanmıştı. Birçok bilgin bunları yok olmuş türler arasında sınıflandırıyordu. Oysa, bu karşılaşma, Bay de Hochstetter'in ve diğer gezginlerin Yeni Zelanda'nın bu kanatsız devlerinin bugün de var olduğuna dair görüşlerini onaylıyordu.

Paganel'in peşine düştüğü ve megatherium'ların ve pterodactylus'ların çağdaşı olan bu moa'ların boyu on sekiz ayak olmalıydı.

Bunlar çok kocaman ve pek cesur olmayan devekuşlarıydı, çünkü son derece hızlı bir şekilde kaçıyorlardı. Koşarlarken hiçbir kurşun onlara yetişemezdi! Birkaç dakikalık kovalamacadan sonra ele avuca sığmaz bu moa'lar büyük ağaçların ardında yok oldular, avcılar da harcadıkları barutla ve çabalarıyla kaldılar.

O gece, 1 Mart'ta, Glenarvan ve arkadaşları, nihayet kauri'lerin engin ormanını artlarında bırakarak, İkirangi Dağı'nın eteğinde kamp kurdular. Dağın yüksekliği beş bin beş yüz ayaktı.

Maunganamu'dan bu yana yaklaşık yüz mil yol katetmişlerdi ve sahile hâlâ otuz mil vardı. John Mangles bu yolculuğu on gün içinde yapmayı ummuştu, ama bölgedeki güçlüklerin farkında değildi.

Gerçekten de, kıvrımlar, yolun güçlükleri, yer saptamadaki imkânsızlıklar, yolculuğu beşte bir oranında uzatmıştı ve ne yazık ki yolcular, İkirangi Dağı'na vardıklarında tamamen tükenmiş bir haldeydiler.

Oysa, sahile varmak için daha iki uzun gün yürümeleri gerekiyordu ve şimdi, yeniden gayretli ve aşırı uyanık olmaları gerekiyordu, çünkü yerlilerin sık sık dolaştıkları bir bölge-

ye giriyorlardı.

Yine de, yorgunluklarını mümkün olduğunca gideren küçük kafile, ertesi gün, gündoğumunda yola koyuldu.

Sağ tarafta kalmış olan İkirangi Dağı'yla solda, üç bin yedi yüz ayak yüksekliğindeki Hardy Dağı arasında yolculuk çok zahmetliydi. Orada, on mil boyunca uzanan ve adı haklı olarak "boğucu sarmaşık" olan esnek bir tür bitkiyle, "supple-jack"lerle kaplı bir düzlük vardı. Her adımda kollar ve bacaklar bunlara takılıyordu ve gerçek birer yılan olan bu sarmaşıklar kıvrımlarıyla bedene dolanmaktaydılar. İki gün boyunca, elde baltayla ilerlemek ve yüz bin başlı bu ejderhayla, Paganel'in bitkimsi hayvanlar arasında sınıflandırdığı bu inatçı ve tedirgin edici bitkilerle savaşmak gerekti.

Bu düzlüklerde avlanmak imkânsızdı ve avcılar her zamanki nafakalarını çıkaramadılar. Erzakları tükeniyordu, onları yenileyemiyorlardı; su kalmamıştı, yorgunluklarıyla iki katına çıkmış olan susuzluklarını gidermeleri mümkün değildi.

Glenarvan'ın ve adamlarının ızdırabı korkunçtu ve ilk kez manevi güçleri de neredey-

se onları terk etmek üzereydi.

Nihayet, yürüyerek değil de, âdeta cansız bir cisim gibi sürünerek, yalnızca tüm diğer duyulardan sonra bile varlığını sürdüren hayatta kalma içgüdüsüyle sürüklenerek, Pasifik kıyılarındaki Lottin Burnu'na vardılar.

Burada ıssız birkaç kulübe, savaşın kısa süre önce yakıp yıktığı bir köyün kalıntıları, terk edilmiş tarlalar vardı, her yerde talanın, yangının izleri görülüyordu. Kader bahtsız yolcular için burada yeni ve korkunç bir sınav hazırlamıştı.

Sahil boyunca yürüyorlardı ki sahilden bir mil uzakta bir yerli birliği belirdi. Yerliler silahlarını sallayarak onlara doğru atıldılar. Denizle yerliler arasında sıkışmış olan Glenarvan kaçamıyordu ve son gücünü toplayarak savaşmak için hazırlanıyordu ki John Mangles haykırdı:

"Bir kano, bir kano!"

Gerçekten de, yirmi adım ötede, altı kürekli bir oyma kayık kumsala çekilmişti. Göz açıp kapayıncaya kadar onu denize indirip, hemen içine doluşarak bu tehlikeli sahilden kaçtılar. John Mangles, Mac Nabbs, Wilson ve Mulrady küreklere sarılmışlardı; Glenarvan

dümene geçmiş; iki kadın, Olbinett ve Robert ise onun yakınına yerleşmişlerdi.

On dakika içinde oyma sandal çeyrek mil açılmıştı. Deniz sakindi. Firariler derin bir sessizlik içindeydiler.

Bununla birlikte, John, sahilden çok uzaklaşmayı istemediğinden, sahil boyunca ilerleme emri verecekti ki küreği elinde, kalakaldı.

Lottin Burnu'ndan üç sandalın açıldığını görmüştü, kendilerini yakalamak niyetinde oldukları açıktı.

"Denize! Denize!" diye haykırdı, "dalgalar içinde yok olmamız daha iyidir!"

Dört kürekçisinin çektiği küreklerle kayık açıklara doğru ilerledi. Yarım saat boyunca aradaki mesafeyi koruyabildi; ama yorgunluktan bitmiş zavallılar güçsüz düşmekte gecikmediler. Diğer üç kayık ise hissedilir biçimde onlara yaklaşıyordu. Aralarında ancak iki mil mesafe vardı. Dolayısıyla, yerlilerin saldırısından kurtulmanın hiç imkânı yoktu, uzun tüfeklerle silahlanmış bu yerliler ateş açmaya hazırdılar.

Glenarvan ne yapıyordu o sırada? Ayakta, kanonun arkasında, ufukta herhangi bir mucizevi yardım aramakla meşgüldü. Ne bekli-

yordu? Ne istiyordu? Bir şey mi hissetmişti?

Aniden Glenarvan'ın bakışları canlandı, eli ufuktaki bir noktaya doğru uzandı.

"Bir gemi!" diye haykırdı, "Dostlarım, bir gemi! Çekin kürekleri! Güçlü çekin!"

Dört kürekçiden biri bile bu beklenmedik gemiyi görmek için arkasını dönmedi, çünkü tek bir kürek çekişlik zaman bile yitirilmemeliydi. Yalnızca Paganel, ayağa kalkarak, dürbününü belirtilen yöne doğrulttu.

"Evet!" dedi, "Bir gemi! Bir yelkenli! Tam istim halinde! Üzerimize doğru geliyor! Cesaret dostlarım!"

Firarilere yeni bir güç gelmişti ve bir yarım saat daha mesafeyi koruyarak, hızlı kürek darbeleriyle sandalı sürüklediler. Yelkenli giderek belirginleşiyordu. Yelkensiz iki direği ve siyah dumanının koca boğumları görünüyordu. Glenarvan, dümeni Robert'e bırakarak coğrafyacının dürbününü almıştı, geminin tek bir hareketini bile gözden kaçırmıyordu.

Ama, lordun yüz hatlarının kasıldığını, benzinin attığını ve dürbünün ellerinden düştüğünü gören John Mangles ve arkadaşları ne düşünmeliydiler! Tek bir sözcük bu ani ümitsizliği açıklamaya yetti.

"*Duncan*!" diye haykırdı Glenarvan, "*Duncan* ve sabıkalılar!"

"*Duncan*!" diye haykırdı John, küreğini bırakmış ve hemen ayağa fırlamıştı.

"Evet! İki taraftan da ölüm!" diye mırıldandı Glenarvan, bunca ızdırap karşısında yenik düşmüştü.

Gerçekten de yattı bu, yanılmak mümkün değildi, haydutlardan oluşan mürettebatıyla yat! Binbaşı kadere lanet etmekten kendini alamadı. Bu kadarı da fazlaydı artık!

Bu sırada, oyma kayığı kendi haline bırakmışlardı. Nereye yöneltmeliydiler onu? Nereye kaçmalıydılar? Vahşilerle sabıkalılar arasında seçim yapmaları mümkün müydü?

En yakın yerli sandalından bir el tüfek atıldı ve kurşun Wilson'un küreğini deldi. Bunun üzerine birkaç kürek darbesi kayığı *Duncan*'a doğru yöneltti.

Yat tam istim yaklaşıyordu, yarım mil kadar uzaktaydı. Her taraftan yolu kesilen John Mangles ne yapacağını, hangi yöne kaçacağını bilemiyordu. Zavallı iki kadın, diz çökmüş, çılgına dönmüş, dua ediyorlardı.

Vahşiler yaylım ateş açtılar, sandalın etrafına kurşunlar yağıyordu. Bu sırada, güçlü bir

patlama duyuldu ve yatın topundan fırlatılan bir gülle firarilerin başının üzerinden geçti. İki ateş arasında kalan firariler *Duncan* ile yerli kanoları arasında kımıldamadan kaldılar.

Umutsuzluktan çılgına dönen John Mangles baltasını kavradı, sandalı delecek, bahtsız arkadaşlarıyla birlikte batıracaktı ki Robert'in bir çığlığı onu durdurdu.

"Tom Austin! Tom Austin!" diyordu çocuk. "Gemide! Onu görüyorum! Bizi tanıdı! Şapkasını sallıyor!"

Balta John'un elinde, havada asılı kaldı.

İkinci bir gülle başının üzerinden ıslık çalarak geçti ve üç sandaldan en yakındakini ikiye bölerken *Duncan*'ın güvertesinden de bir "Yaşasın!" çığlığı işitildi.

Korku içindeki vahşiler kaçıyor ve kıyıya ulaşmaya çalışıyorlardı.

"Yardım et! Yardım et Tom!" diye haykırdı John Mangles avazı çıktığı kadar.

Ve kısa süre sonra, on firari, nasıl olduğunu bilemeden, hiçbir şey anlamadan, *Duncan*'ın güvertesinde emniyetteydiler.

17

DUNCAN YENİ ZELANDA'NIN DOĞU SAHİLİNDE NE ARIYORDU

Eski İskoçya şarkıları kulaklarında çınladığında Glenarvan ve dostlarının duygularını tarif etmenin imkânı yoktur. Onlar *Duncan*'ın güvertesine ayak bastıklarında, gaydasını şişiren *piper-bag*, Malcolm aşiretinin ulusal *pibroch*'unu çalmaya başlamıştı. Göğe yükselen "Yaşasın!" sesleri *laird*'in gemiye dönüşünü selamlıyordu.

Glenarvan, John Mangles, Paganel, Robert, hatta binbaşı bile, hepsi ağlıyor ve birbirlerine sarılıyordu. Öncelikle sevinçten, taşkınlıktan ağlıyordu herkes. Coğrafyacı tam bir çılgın gibiydi; atlayıp zıplıyor ve yanından ayırmadığı dürbünüyle sahile varan son sandallara doğru nişan alıyordu.

Ama mürettebat, Glenarvan ve arkadaşlarının, lime lime olmuş giysilerini, dehşetli ızdı-

rapların izlerini taşıyan solgun yüzlerini görünce sevinç gösterilerine ara verdi. Gemiye geri dönenler, üç ay önce kazazedelerin izleri peşinden ümitle gitmiş cesur ve parlak yolcular değil, birer hortlaktı sanki. Bir daha asla göremeyeceklerini düşündükleri bu gemiye tesadüf sonucu geri dönebilmişlerdi! Hem de öyle tükenmiş, öyle zayıflamışlardı ki!

Ama, yorgunluğu, şiddetli açlık ve susuzluk ihtiyacını düşünmekten önce, Glenarvan Tom Austin'e bu yörelerde bulunma nedenini sordu.

Duncan Yeni Zelanda'nın doğu sahilinde ne arıyordu? Nasıl oluyordu da gemi Ben Joyce'un elinde değildi? Tanrı'nın lütfu olarak firarilerin karşısına nasıl çıkmıştı?

Niçin? Nasıl? Hangi amaçla? Tom Austin'e bir ağızdan yöneltilen ardı arkası gelmez sorular böyle başlıyordu. Yaşlı denizci hangisine cevap vereceğini bilemiyordu. Bunun üzerine yalnızca Lord Glenarvan'ı dinleme ve ona cevap verme kararı aldı.

"Ya sabıkalılar?" diye sordu Glenarvan, "sabıkalıları ne yaptınız?"

"Sabıkalılar mı?... karşılığını verdi Tom Austin sorudan hiçbir şey anlamamış birinin

ses tonuyla.

"Evet! Yata saldıran sefiller?"

"Hangi yata?" dedi Tom Austin, "Saygıdeğer Efendimiz'in yatına mı?"

"Elbette Tom! *Duncan*'a... gemiye gelen şu Ben Joyce?"

"Ben Joyce diye birini hiç tanımıyorum, hiç görmedim," karşılığını verdi Austin.

"Hiç mi!" diye haykırdı Glenarvan, yaşlı denizcinin cevaplarından şaşkına dönmüştü. "O halde, söyleyin bana Tom, niçin *Duncan* şu anda Yeni Zelanda sahillerinde dolaşıyor?"

Glenarvan, Lady Helena, Miss Grant, Paganel, binbaşı, Robert, John Mangles, Olbinett, Mulrady ve Wilson yaşlı denizcinin şaşkınlığından bir şey anlamamışlardı, Tom Austin'in sakin bir sesle verdiği cevapla hayretler içinde kaldılar:

"Ama *Duncan* Saygıdeğer Efendimiz'in emirleriyle burada ilerliyor."

"Benim emirlerimle mi!" diye haykırdı Glenarvan.

"Evet lordum. 14 Ocak tarihli mektubunuzda belirtilen emirlere uydum yalnızca."

"Benim mektubum! Benim mektubum!" diye haykırdı Glenarvan.

O sırada on yolcu Tom Austin'in etrafını çevirmiş, bakışlarıyla onu yiyip bitiriyorlardı. Snowy Nehri'nden gönderilmiş olan mektup demek ki *Duncan*'a ulaşmıştı?

"Bakalım," diye devam etti Glenarvan, "açıklamaya çalışalım, çünkü rüya gördüğümü sanıyorum. Siz bir mektup aldınız, öyle mi Tom?"

"Evet, Saygıdeğer Efendimiz'den gelen bir mektup."

"Melbourne'da mı?"

"Melbourne'da, geminin hasarlarını tamir ettirirken."

"Peki o mektup?"

"Sizin yazınız değildi, ama siz imzalamıştınız lordum."

"Evet o mektup. Mektubum size Ben Joyce adlı bir sabıkalı tarafından getirildi."

"Hayır, Ayrton adlı bir tayfa tarafından, *Britannia*'nın deniz onbaşısı."

"Evet! Ayrton, Ben Joyce, aynı kişi. Peki o mektupta ne yazıyordu?"

"Gecikmeden Melbourne'dan ayrılmam ve doğu sahilleri boyunca yol almam emrediliyordu..."

"Avustralya'nın değil mi?" diye haykırdı

Glenarvan, yaşlı denizciyi şaşırtan bir ateşlilikle.

"Avustralya mı!" diye tekrarladı Tom gözlerini açarak, "hayır! Yeni Zelanda'nın!"

"Avustralya'nın! Tom! Avustralya'nın!" cevabını verdi hep bir ağızdan Glenarvan'ın dostları.

Austin, tam bir şaşkınlık içerisindeydi. Glenarvan öyle emin konuşuyordu ki, o mektubu okurken yanılmış olmaktan korktu. O ki, sadık ve güvenilir denizciydi, böyle bir hata işlemiş olabilir miydi? Kızardı, aklı karıştı.

"Kendinize gelin Tom," dedi Lady Helena, "Tanrı böyle istemiş..."

"Hayır bayan, affedin beni," karşılığını verdi yaşlı Tom. "Hayır! Mümkün değil bu! Yanılmadım ben! Ayrton da mektubu benim gibi okudu ve o, tersine o, beni Avustralya sahiline götürmek istedi."

"Ayrton mu?" diye haykırdı Glenarvan.

"Ta kendisi! Bunun bir hata olduğunu, bana Twofold Koyu'nda randevu verdiğinizi iddia etti!"

"Mektup yanınızda mı Tom?" diye sordu binbaşı, iyice kafası karışmıştı.

"Evet bay Mac Nabbs," cevabını verdi Aus-

tin. "Bulup getireyim."

Austin ön kasaradaki kamarasına koştu. Kısa süren yokluğu sırasında herkes birbirine bakıp susuyordu, binbaşı hariç. O, gözlerini Paganel'e dikip, kollarını kavuşturarak şöyle dedi:

"Haydi bakalım Paganel, itiraf etmeli ki bu biraz daha zorlu olacak!"

"Ne!" dedi coğrafyacı. Kamburlaşmış sırtı ve alnındaki gözlükleriyle dev bir soru işaretine benziyordu.

Austin geri geldi. Elinde Paganel'in yazdığı ve Glenarvan'ın imzaladığı mektup vardı.

"Okuyunuz Saygıdeğer Efendimiz," dedi yaşlı denizci.

Glenarvan mektubu eline aldı ve okudu:

"Tom Austin'e emirdir: Gecikmeden denize açılacak ve *Duncan*'ı 37° enlemi boyunca Yeni Zelanda'nın doğu kıyısına getireceksiniz!...

"Yeni Zelanda!" diye haykırdı Paganel sıçrayarak.

Mektubu Glenarvan'ın elinden kaptı, gözlerini ovuştudu, gözlüklerini burnunun üzerine yerleştirdi ve bir de kendisi okudu.

"Yeni Zelanda!" dedi gerçekleştirilmesi güç bir vurguyla. Mektup parmaklarının arasından

yere düştü.

O sırada omzuna bir elin dokunduğunu hissetti. Doğruldu ve binbaşıyla yüz yüze geldi.

"Haydi cesur Paganel," dedi Mac Nabbs ciddi bir edayla, "yine de *Duncan*'ı Cochinchine'e göndermemiş olmanıza şükretmeliyiz!"

Bu şaka zavallı coğrafyacının işini bitirdi. Herkes makaraları koyverdi, yatın tüm mürettebatı kahkahalarla gülüyordu. Paganel, deli gibi, gidip geliyor, başını iki elinin arasına alıyor, saçlarını yoluyordu. Ne yaptığını bilmiyordu; ne de ne yapmak istediğini! Kıç güvertesinin merdivenlerinden gayri ihtiyari indi; güverteyi arşınladı, ayakları birbirine dolandı, burnunun doğrultusunda gitti, amaçsızca ve ön kasaraya çıktı. Orada, ayakları bir halat yığınına takıldı. Sendeledi. Elleri tesadüfen bir ipi yakaladı.

Aniden, korkunç bir patlama duyuldu. Ön kasaradaki top ateş aldı, sakin suları mermi yağmuruna tuttu. İşleri ters giden Paganel hâlâ dolu olan topun ipine asılmıştı ve topun horozu patlayıcı kapsül fitilinin üstüne inivermişti. Bu gümbürtü bundan kaynaklanmıştı. Coğrafyacı kasara merdivenine devrildi ve ka-

putla birlikte mürettebat kamarasına kadar yuvarlanarak gözden kayboldu.

Patlamanın yarattığı şaşkınlığın ardından bir korku çığlığı işitildi. Bir felaket oldu sandılar. On tayfa ambara koştu ve iki büklüm haldeki Paganel'i çıkardılar. Coğrafyacı hiç konuşmuyordu.

Bu uzun gövdeyi kıç güverteye taşıdılar. Cesur Fransız'ın dostları ümitsizdi. Acil durumlarda her zaman doktorluğunu gösteren binbaşı, yaralarına pansuman yapmak için bahtsız Paganel'in giysilerini çıkarmaya hazırlanıyordu. Ama can çekişen adamın üzerine elini henüz uzatmıştı ki, Paganel, sanki bir elektrik bobiniyle temas etmiş gibi doğruldu.

"Asla! Asla!" diye haykırdı ve giysi parçalarını cılız gövdesine yeniden sararak, tuhaf bir canlılıkla düğmelerini ilikledi.

"Ama Paganel!" dedi binbaşı.

"Hayır diyorum size!"

"Muayene etmek gerek..."

"Muayene etmeyeceksiniz!"

"Belki bir tarafınız kırıldı..." karşılığını verdi Mac Nabbs.

"Evet," cevabını verdi Paganel, uzun bacakları üzerinde sağlamca doğrularak, "ama kırdı-

ğım yeri doğramacı onaracak!"

"Nereyi?"

"Ambar desteğini. Ben düşerken kırıldı da!"

Bu karşılık üzerine, kahkahalar yeniden başladı. Bu cevap, ön kasaradaki topla olan macerasından sağ salim kurtulmuş olan saygıdeğer Paganel'in tüm dostlarını rahatlatmıştı.

"Neyse," diye düşündü binbaşı, "şu coğrafyacının tuhaf bir utangaçlığı var!"

Aşırı heyecanı geçmiş olan Paganel, kaçamayacağı bir soruya cevap vermek durumundaydı artık.

"Şimdi Paganel," dedi Glenarvan, "açıkça cevap verin. Dalgınlığınızı Tanrı'nın bahşettiğini biliyorum. Elbette, siz olmasaydınız *Duncan* sabıkalıların ellerine geçmiş olacaktı; siz olmasaydınız Maoriler bizi yeniden yakalamış olacaktı! Ama, Tanrı aşkına, söyleyin bana, hangi tuhaf fikir çağrışımlarıyla, hangi inanılmaz zihin karışıklıklarıyla Avustralya adı yerine Yeni Zelanda'nınkini yazdınız?"

"Eh! Öyle ya!" diye haykırdı Paganel, "bu..."

Ama aynı anda gözleri Robert'e, Mary Grant'e çevrildi ve aniden sustu; sonra cevap

verdi:

"Ne diyeyim, sevgili Glenarvan, ben bir kaçığım, bir deli, iflah olmaz biri ve dalgınların en ünlüsü olarak öleceğim."

"Tabii eğer derinizi yüzmezlerse," diye ekledi binbaşı.

"Derimi yüzmek mi!" diye haykırdı Paganel pek öfkeli bir halde. "Bu bir ima mı?..."

"Ne iması Paganel?" diye sordu Mac Nabbs sakin sesiyle.

Olayın devamı gelmedi. *Duncan*'ın varlığının esrarı aydınlanmıştı; mucizevi şekilde kurtulmuş olan yolcular gemideki konforlu kamaralarına kavuşmak ve yemek yemekten başka bir şey düşünmüyorlardı.

Bu sırada, Lady Helena, Mary Grant, binbaşı, Paganel ve Robert'e kıç güverteye gitmeleri için izin veren Glenarvan ve John Mangles, Tom Austin'i alıkoydular. Ona sorular sormak istiyorlardı.

"Şimdi, dostum Tom," dedi Glenarvan, "cevap verin bana. Bu Yeni Zelanda kıyıları boyunca ilerleme emri size tuhaf gelmedi mi?"

"Evet Saygıdeğer Efendimiz," karşılığını verdi Austin, "şaşırdım, ama aldığım emirleri tartışma alışkanlığım yoktur ve itaat ettim.

Başka türlü davranabilir miydim? Sizin emirlerinize harfiyen itaat etmemekten dolayı bir felaket meydana gelse suçlu olmaz mıydım? Siz başka türlü davranabilir miydiniz kaptan?"

"Hayır Tom," cevabını verdi John Mangles.

"Peki ne düşündünüz?" diye sordu Glenarvan.

"Saygıdeğer Efendimiz, Harry Grant'in çıkarı açısından nereye gitmemi söylerseniz oraya gitmek gerektiğini düşündüm. Düşündüm ki, yeni çözüm yolları gereğince, bir gemi sizi Yeni Zelanda'ya taşıyacak ve ben de sizi adanın doğu sahilinde bekleyeceğim. Zaten, Melbourne'dan ayrılırken, rotamı saklı tuttum ve mürettebat ancak biz açık denizdeyken anladı, Avustralya toprakları gözden kaybolunca. Ama o sırada beni çok şaşırtan bir olay cereyan etti gemide."

"Ne demek istiyorsunuz Tom?" diye sordu Glenarvan.

"Demek istediğim," dedi Tom Austin, "yola çıkışımızın ertesi günü deniz onbaşısı Ayrton *Duncan*'ın istikametini öğrendiğinde..."

"Ayrton," diye haykırdı Genarvan. "O da gemide, öyle mi?"

"Evet Saygıdeğer Efendimiz."

"Ayrton burada!" diye tekrarladı Glenarvan, John Mangles'a bakarak.

"Tanrı'nın takdiri!" cevabını verdi genç kaptan.

Bir an içinde, şimşek hızıyla, Ayrton'un davranışı, uzun uzun hazırladığı ihaneti, Glenarvan'ın yaralanması, Mulrady'ye saldırı, Snowy bataklıklarında durmak zorunda kalan yolcuların çektikleri, sefil yaratığın tüm geçmişi, bu iki adamın gözlerinin önünden geçti. Ve şimdi, kaderin tuhaf cilvesiyle, sabıkalı onların elindeydi.

"Nerede?" diye sordu Glenarvan heyecanla.

"Ön kasaradaki bir kamarada," cevabını verdi Tom Austin, "gözaltında."

"Niçin hapsedildi?"

"Çünkü, Ayrton yatın Yeni Zelanda'ya doğru yelken açtığını gördüğünde öfkelendi ve geminin rota değiştirmesi için beni zorlamaya kalktı, beni tehdit etti, sonunda da adamlarımı isyana teşvik etti. Özellikle tehlikeli biri olduğunu anladım ve ona karşı önlemler almak zorunda kaldım."

"Peki o zamandan beri?"

"O zamandan beri kamarasında kaldı, çıkmaya çalışmadı."

"Güzel Tom.

O sırada, Glenarvan ve John Mangles kıç güverteye çağrıldılar. Büyük ihtiyaç duydukları yemek hazırlanmıştı. Salon masasında yerlerini aldılar ve Ayrton'dan hiç söz etmediler.

Ama yemek bitip de kendilerine gelen ve güç toplayan konuklar güvertede toplandıklarında Glenarvan deniz onbaşısının gemide olduğunu bildirdi. Onunla yüzleşmek niyetinde olduğunu da duyurdu.

"Bu sorguya ben katılmasam olur mu?" diye sordu Lady Helena. "Size itiraf etmeliyim ki sevgili Edward, bu sefili görmek benim için çok güç olacak."

"Bu bir yüzleşme Helena," cevabını verdi Lord Glenarvan. "Rica ederim siz de kalın. Ben Joyce'un tüm kurbanlarıyla yüz yüze gelmesi gerek!"

Lady Helena bu düşünceye katıldı. Mary Grant ile birlikte Lord Glenarvan'ın yanında kaldılar. Binbaşı, Paganel, John Mangles, Robert, Wilson, Mulrady, Olbinett de yerlerini aldılar. Hepsi de sabıkalının ihanetinden ciddi biçimde zarar görmüştü. Yatın mürettebatı, bu sahnenin ciddiliğini henüz anlamaksızın, derin bir sessizlik içindeydi.

"Ayrton'u getirin," dedi Glenarvan.

18

AYRTON MU, BEN JOYCE MU?

Ayrton göründü. Kendinden emin adımlarla güverteyi geçti ve kıç güvertesinin merdivenlerini tırmandı. Bakışları karanlıktı, dişlerini sıkmıştı, elleri ise öfkeli bir tarzda yumruk halindeydi. Yüzünün ifadesinde ne bir kibir ne de alçakgönüllülük vardı. Lord Glenarvan'ın huzuruna çıktığında, kollarını kavuşturdu, sessiz ve sakin bir halde, sorgulanmayı bekledi.

"Ayrton," dedi Glenarvan, "işte karşı karşıyayız, siz ve biz, Ben Joyce'un sabıkalılarına teslim etmek istediğiniz şu *Duncan*'da!"

Bu sözler karşısında deniz onbaşısının dudakları hafifçe titredi. Soğukkanlı göründüğü halde, bir an yüzü kızardı. Vicdan azabından değil, başarısızlığın utancındandı bu. Efendi olarak sahip olmayı düşündüğü bu yatta mahkûmdu artık ve kısa süre içinde de kaderi

hakkında karar verilecekti.

Yine de, cevap vermedi. Glenarvan sabırla bekledi. Ama Ayrton mutlak bir sessizliği korumakta inat diyordu.

"Konuşun Ayrton, ne söyleyeceksiniz, bakalım?" diye devam etti Glenarvan.

Ayrton tereddüt etti; alnındaki kırışıklıklar derinleşti; sonra, sakin bir sesle:

"Söyleyecek bir şeyim yok lordum," diye karşılık verdi. "Yakalanma aptallığında bulundum. Dilediğinizi yapabilirsiniz."

Cevap verdikten sonra deniz onbaşısı bakışlarını batıda uzanan kıyıya yöneltti ve çevresinde olup biten her şeye karşı derin bir ilgisizliğe büründü. Onu gören bu ciddi durumla alakası olmadığını sanırdı. Ama Glenarvan sabrını korumaya kararlıydı. Güçlü bir ilgiyle, Ayrton'un esrarengiz yaşamının ayrıntılarını bilmek istiyordu, özellikle Harry Grant ve *Britannia*'yla ilgili kısmını. Bunun üzerine sorgusuna başladı, son derece yumuşak bir dille konuşuyor ve yüreğindeki güçlü öfkeyi tam bir sükûnetle bastırıyordu.

"Sanırım Ayrton," diye devam etti, "size sormak istediğim bazı sorulara cevap vermeyi reddetmezsiniz. Öncelikle size Ayrton mu de-

meliyim, yoksa Ben Joyce mu? Siz *Britannia*'nın deniz onbaşısı mısınız, değil misiniz?"

Ayrton soğukkanlılığını korudu. Sahile bakıyordu, soruları duymuyor gibiydi.

Gözlerinde şimşekler çakan Glenarvan deniz onbaşısını sorgulamaya devam etti.

"*Britannia*'yı nasıl terk ettiğinizi bana anlatır mısınız, niçin Avustralya'daydınız?"

Aynı sessizlik, aynı soğukkanlılık.

"Beni iyi dinleyin Ayrton," diye devam etti Glenarvan. "Konuşmak sizin yararınıza olur. Son çareniz olan açıkyüreklilik, sizin durumunuzda dikkate alınabilir. Son kez soruyorum, sorularıma cevap verecek misiniz?"

Ayrton başını Glenarvan'a doğru çevirdi ve gözlerinin içine baktı:

"Lordum," dedi, "size cevap vermeyeceğim. Kendime karşı kanıt göstermek benim değil, adaletin işidir."

"Kanıt bulmak kolay olacaktır!" dedi Glenarvan.

"Kolay mı lordum?" karşılığını verdi Ayrton, alaycı bir ses tonuyla. "Bana kalırsa, Saygıdeğer Efendimiz fazla ileri gitmekte. İddia ederim ki Temple-Bar'ın en iyi yargıcının bile benim kimliğim karşısında kafası karışır! Kap-

tan Grant burada olmadığına göre niçin Avustralya'ya geldiğimi kim söyleyecek? Polisin eline hiç düşmediğime göre ve arkadaşlarım da serbest olduğuna göre, polisin aradığı Ben Joyce'un ben olduğumu kim kanıtlayacak? Siz hariç, bana tek bir suç, kınanılacak tek bir davranış mal edecek kim var? Bu gemiyi ele geçirmek istediğimi ve onu sabıkalılara teslim etmek istediğimi kim iddia edebilir? Hiç kimse, işitiyor musunuz, hiç kimse! Sizin kuşkularınız var, tamam, ama birini mahkûm etmek için kesinlik gerek, sizde de bu yok. Tersi kanıtlanamadıkça ben Ayrton'um, *Britannia*'nın deniz onbaşısı."

Ayrton konuşurken heyecanlanmıştı, ama bir süre sonra başlangıçtaki kayıtsız tavrına geri döndü. Kuşkusuz açıklamalarının sorguyu sonlandıracağını hayal ediyordu; ama Glenarvan tekrar söz aldı:

"Ayrton, ben size karşı soruşturma yürütmekle görevli yargıç değilim. Benim işim değil bu. Karşılıklı konumlarımızın net olarak belirlenmesi önem taşıyor. Sizi tehlikeye atacak hiçbir şey istemiyorum sizden. Bu adaletin işi. Ama neyi araştırdığımı biliyorsunuz ve tek bir sözünüzle yitirdiğim izi bulmamı sağlayabilir-

siniz. Konuşmak ister misiniz?"

Ayrton susmakta kararlı biri tavrıyla başını salladı.

"Kaptan Grant'in nerede olduğunu bana söyler misiniz?" diye sordu Glenarvan.

"Hayır lordum," cevabını verdi Ayrton.

"*Britannia*'nın battığı yeri belirtebilir misiniz?"

"Hayır."

"Ayrton," karşılığını verdi Glenarvan neredeyse yalvaran bir tonda, "eğer Harry Grant'in nerede olduğunu biliyorsanız, bu zavallı çocuklara en azından onu söyleyebilir misiniz, sizin ağzınızdan yalnızca tek bir kelime bekliyorlar?"

Ayrton tereddüt etti. Yüzü gerildi, alçak bir sesle:

"Yapamam lordum," diye mırıldandı.

Ve, sanki bir anlık zayıflığından dolayı kendini suçlayarak öfkeyle ekledi:

"Hayır! Konuşmayacağım! İsterseniz beni astırın!"

"Astırmak mı!" diye haykırdı Glenarvan, aniden öfkeye kapılmıştı.

Sonra, kendine hâkim olarak, ciddi bir sesle cevap verdi:

"Ayrton, burada ne yargıç var ne de cellat. İlk molada İngiliz yetkililerine teslim edileceksiniz."

"Benim de istediğim bu!" karşılığını verdi deniz onbaşısı.

Sonra, sakince yürüyerek hapishanesi olan kamaraya geri döndü. Kapısının önüne iki tayfa yerleştirildi, en ufak hareketini gözlemeleri emri verildi. Bu sahneye tanık olanlar kızgın ve ümitsiz olarak dağıldılar.

Glenarvan, Ayrton'un inadı karşısında yenik düştüğüne göre yapacak ne kalmıştı? Başarısız kalmış bu girişimi daha sonra tekrarlamak koşuluyla, Eden'da, uygulama kararı almış oldukları Avrupa'ya dönüş planını uygulayacaklardı, çünkü *Britannia*'nın izi kesin olarak yitirilmiş gözüküyordu, belge hiçbir yeni yoruma imkân tanımıyordu, otuzyedinci paralelin yolu üzerinde başka hiçbir ülke kalmamıştı, *Duncan*'ın geri dönmekten başka çaresi yoktu.

Glenarvan, dostlarının fikrini aldıktan sonra, geri dönüş sorunuyla ilgili olarak John Mangles'la özel bir görüşme yaptı. John ambarları teftiş etti; kömür stoku en fazla on beş günlüktü. Dolayısıyla, bir sonra demir atacak-

ları yerde yakacak tedarik etmeleri gerekiyordu.

John, Glenarvan'a rotayı Talcahuano Koyu'na çevirmeyi önerdi. Kıta etrafındaki yolculuğuna başlamadan önce *Duncan* yine burada ikmal yapmıştı. Bu düz bir güzergâhtı ve tam da 37 paralel üzerindeydi. Sonra, iyice ikmal yapmış olan yat güneye gidip Horn Burnu'ndan dolaşacak ve Atlantik üzerinden İskoçya'ya varacaktı.

Bu plan benimsendi, mühendise basıncı artırma emri verildi. Yarım saat sonra rotaları, Pasifik adına layık bir denizde, Talcahuano'ya doğru yol almaktaydılar. Akşamın saat altısında, Yeni Zelanda'nın son dağları da ufkun sıcak pusları arasında kayboluyordu.

Geri dönüş yolculuğu artık başlamıştı. Yanlarında Harry Grant olmaksızın limana geri dönecek bu cesur araştırmacılar için hüzünlü bir yolculuk! Yola çıkarken pek sevinçli, başlangıçta pek kendine güvenli olan mürettebat da şimdi yenik ve cesaretini yitirmiş bir halde, Avrupa'nın yolunu tutmuştu. Bu cesur tayfaların teki bile ülkelerini tekrar görecek olmaktan heyecan duymuyordu ve hep birlikte, daha uzun süre, Kaptan Grant'i bulmak

için denizin tehlikelerine göğüs gerebilirlerdi.

Bu yüzden, Glenarvan'ın *Duncan*'a geri dönüşünde onu karşılayan "Yaşasın!" çığlıkları da bir süre sonra yerini hayal kırıklığına bırakmıştı. Yolcuların birbirleriyle iletişimi kalmamıştı, eskiden yolculuğa neşe katan sohbetler yoktu. Her biri bir köşeye çekilmiş, kendi kamarasının yalnızlığına bürünmüştü, *Duncan*'ın güvertesine ender olarak çıkıyorlardı.

İster acı, ister neşe olsun, her duyguyu abartılı yaşayan ve gerektiğinde ümit saçan Paganel, tasalı ve sessizdi. Ortalıkta pek az görünüyordu. Gevezeliği, Fransız canlılığı yerini suskunluğa ve bitkinliğe bırakmıştı. Hatta arkadaşlarından bile daha fazla cesaretini yitirmiş gibiydi. Glenarvan ne zaman araştırmalara yeniden başlamaktan söz etse, Paganel hiç umudu kalmamış biri gibi başını sallıyordu. *Britannia* kazazedelerinin kaderi hakkındaki düşüncesi iyice kesinleşmişe benziyordu. Onların tamamen yitirildiklerine inandığı hissediliyordu.

Bununla birlikte, gemide bu felaket hakkında son sözü söyleyebilecek ama sessizliğini sürdüren biri varsa, o da Ayrton'du. Bu sefilin,

kaptanın şu an bulunduğu yeri olmasa da, en azından kaza yerini bildiğine hiç kuşku yoktu. Ama elbette, Grant yeniden bulunduğunda, onun aleyhinde bir tanık olacaktı. Bu yüzden inatla susuyordu. Bu nedenle, özellikle tayfalar, şiddetli bir öfke içindeydiler, onun canına okumak istiyorlardı.

Glenarvan deniz onbaşısıyla ilgili olarak defalarca teşebbüste bulundu. Vaatler ve tehditler bir işe yaramadı. Ayrton dikkafalılığını öyle ileri götürmüştü, bu durum da öyle açıklanamazdı ki, sonunda binbaşı onun bir şey bilmediğine inandı. Bu görüşü coğrafyacı da paylaşıyordu ve bu görüş onun Harry Grant hakkındaki kişisel fikirlerini destekliyordu.

Ama eğer Ayrton hiçbir şey bilmiyorsa, bilmediğini niçin itiraf etmiyordu? Bu itirafın ona bir zararı olmazdı. Ayrton'un sessizliği yeni bir plan hazırlamayı iyice güçleştiriyordu. Deniz onbaşısına Avustralya'da rastlamış olduklarına göre Harry Grant'in bu kıtada olduğu sonucunu mu çıkarmak gerekiyordu? Ne pahasına olursa olsun Ayrton'u bu konuda açıklamada bulunmaya ikna etmeliydiler.

Kocasının başarısızlığını gören Lady Helena, deniz onbaşısının inatçılığıyla mücadele

etmek için izin istedi. Bir erkeğin başarısız kaldığı yerde belki bir kadın yumuşaklığıyla başarılı olabilirdi. Masalda geçen şu kasırganın ezeli hikâyesinde, kasırga yolcunun omuzlarından paltoyu çekip alamazken, en ufak bir güneş ışını anında çıkartabilmişti o paltoyu. Genç karısının zekâsını bilen Glenarvan ona dilediğince davranma iznini verdi.

O gün, 5 Mart günü Ayrton Lady Helena'nın dairesine getirildi. Mary Grant görüşmede hazır bulunacaktı, çünkü genç kızın etkisi büyük olabilirdi ve Lady Helena hiçbir başarı ihtimalini gözardı etmek istemiyordu.

Bir saat boyunca iki kadın *Britannia*'nın deniz onbaşısıyla kapalı kaldılar, ama ne konuştuklarını kimse bilmiyordu. Kadınların neler söyledikleri, sabıkalının ağzından sırrını almak için kullandıkları gerekçeler, bu sorgunun tüm ayrıntıları gizli kaldı. Ayrton'un yanından ayrıldıklarında ise başarmış gibi gözükmüyorlardı ve yüzlerinden gerçek bir cesaret kırıklığı okunuyordu.

Deniz onbaşısı kamarasına götürülürken tayfalar şiddetli tehditlerde bulundular. O ise omuzlarını silkmekle yetinince mürettebatın öfkesi iyice arttı ve bu öfkeye hâkim olmak

için John Mangles ile Glenarvan'ın müdahalesi gerekti.

Ama Lady Helena kendini yenilmiş kabul etmedi. Bu acımasız ruha karşı sonuna kadar mücadele etmek istiyordu. Ertesi gün yatın güvertesinden geçişinin yarattığı sahneleri engellemek amacıyla Ayrton'un kamarasına kendisi gitti.

İki uzun saat boyunca, iyi kalpli ve yumuşak İskoçyalı kadın, sabıkalıların şefiyle yüz yüze, tek başına kaldı. Glenarvan, sinirli sinirli, kamaranın yanında dolanıp duruyordu. Kâh başarı şansını sonuna kadar denemeye karar veriyor, kâh karısının bu sıkıntılı görüşmesine son vermeye niyetleniyordu.

Ama bu kez, Lady Helena kamaradan çıktığında, yüz hatlarından güven yansıyordu. Yoksa o sırrı almış ve bu sefilin kalbinde kalmış olan son merhamet kırıntısını ortaya çıkarabilmiş miydi?

Lady Helena'yı ilk fark eden Mac Nabbs inanmazlık belirten doğal bir hareket yapmaktan alamadı kendini.

Ne var ki, deniz onbaşısının, Lady Helena'nın ısrarları karşısında nihayet teslim olduğu dedikodusu mürettebat arasında yayıldı.

Bu söylenti şok etkisi yarattı. Tüm tayfalar güverteye toplandı. Tom Austin'in onları menavraya çağıran düdüğü bile bu kadar çabuk gelmelerini sağlayamazdı.

Glenarvan hemen karısını karşıladı.

"Konuştu mu?" diye sordu.

"Hayır," cevabını verdi Lady Helena. "Ama benim ricalarıma dayanamayan Ayrton sizi görmek istiyor."

"Ah! Sevgili Helena, başardınız!"

"Umarım Edward."

"Onaylamam gereken bir vaatte bulundunuz mu?"

"Tek bir vaat, dostum, bu zavallıyı bekleyen kaderi yumuşatmak için tüm kredinizi kullanacağınıza dair söz verdim."

"Tamam sevgili Helena. Ayrton'u getirsinler hemen!"

Lady Helena, yanında Mary Grant olmak üzere odasına çekildi ve deniz onbaşısı, Lord Glenarvan'ın kendisini beklediği salona getirildi.

19

ANLAŞMA

Deniz onbaşısı lordun huzuruna getirildiğinde gardiyanları dışarı çıktılar.

"Benimle konuşmayı mı arzuladınız Ayrton?" dedi Glenarvan.

"Evet lordum," cevabını verdi deniz onbaşısı.

"Yalnız benimle mi?"

"Evet, ama eğer Binbaşı Mac Nabbs ve Bay Paganel de konuşmaya tanık olurlarsa daha iyi olur sanırım."

"Kimin için iyi olur?"

"Benim için."

Ayrton sakin sakin konuşuyordu. Glenarvan ona dikkatle baktı; sonra Mac Nabbs'a ve Paganel'e haber gönderdi, onlar da çağrıyı alır almaz geldiler.

Glenarvan, iki dostu da salon masasında yerlerini aldığında, "Sizi dinliyoruz," dedi.

Ayrton birkaç saniye derin derin düşündü ve şöyle dedi:

"Lordum, iki taraf arasında yapılan bir anlaşmada tanıkların yer alması âdettendir. İşte bu nedenle Bay Paganel ile Bay Mac Nabbs'ın hazır bulunmasını istedim. Çünkü, açıkçası size bir iş önereceğim."

Ayrton'un numaralarına alışkın olan Glenarvan, bu adamla kendisi arasında nasıl bir iş olabileceğini anlayamasa da, istifini bozmadı.

"Nedir bu iş?" dedi.

"Şu," dedi Ayrton. "Size yararlı olabilecek bazı ayrıntıları benden öğrenmek istiyorsunuz. Ben de sizden benim için önemli olacak bazı menfaatler elde etmek istiyorum. Karşılıklı alışveriş lordum. Bu sizin için uygun mudur?"

"Nedir bu ayrıntılar?" diye heyecanla sordu Paganel.

"Hayır," karşılığını verdi Glenarvan, "nedir bu menfaatler?"

Ayrton, başını eğerek, Glenarvan'ın dikkat çektiği nüansı anladığını gösterdi.

"İşte," dedi, "talep ettiğim menfaatler. Beni İngiliz yetkililere teslim etme niyetiniz hâlâ var değil mi?"

"Evet Ayrton, adaletin gereği bu."

"Öyle olmadığını söylemiyorum," cevabını verdi deniz onbaşısı sakince. "Yani, beni özgür bırakmaya hiç düşünmez misiniz?"

Glenarvan bu kadar açıkça sorulmuş bir soruya cevap vermeden önce tereddüt etti. Harry Grant'in kaderi belki de söyleyeceği şeye bağlıydı!

Bununla birlikte, adalet karşısındaki görev duygusu da ağır basıyordu ve şöyle dedi:

"Hayır Ayrton, sizi özgür bırakamam."

"Bunu istemiyorum," cevabını verdi gururla deniz onbaşısı.

"Peki, ne istiyorsunuz?"

"Beni bekleyen idam cezası ile bana bahşedemeyeceğiniz özgürlük arasında bir durum."

"Ya bu nedir?..."

"Acil ihtiyaçlarımı karşılayacak malzemelerle birlikte, beni Pasifik'in ıssız adalarından birinde terk etmeniz. Elimden geldiğince başımın çaresine bakarım, pişman olurum, eğer zamanım olursa!"

Konuşmanın bu şekilde açılışına pek hazırlıklı olmayan Glenarvan, sessiz kalan iki dostuna baktı. Bir süre düşündükten sonra cevap verdi:

"Ayrton, eğer dilediğiniz şeyi yerine getirirsem, öğrenmemde yarar olan her şeyi bana anlatacak mısınız?"

"Evet lordum, yani Kaptan Grant ve *Britannia* hakkında bildiğim her şeyi."

"Tüm hakikati ama?"

"Tümünü."

"Ama bana kim güvence verecek?..."

"Oh! Sizi endişelendiren şeyi anlıyorum lordum. Bana güvenmeniz gerekiyor, bir caninin sözüne! Doğru! Ama ne çare, durum böyle. İster kabul edersiniz, ister etmezsiniz."

"Size güveneceğim Ayrton," dedi yalnızca Glenarvan.

"Doğru yaparsınız lordum. Zaten eğer sizi aldatırsam intikam alma imkânınız hep olacaktır!"

"Nasıl?"

"Kaçamayacağım adaya gelip beni alırsınız!"

Ayrton'un her şeye cevabı vardı. Güçlüklerin üstüne yürüyor, kendisi aleyhinde kullanılabilecek karşı çıkılması zor kanıtlar bulup çıkarıyordu. "İş"ini tartışmasız bir iyi niyetle ele aldığı görülüyordu. Bundan daha eksiksiz bir güvenle kendini teslim etmesi imkânsızdı. Yi-

ne de, bu çıkar gütmeme konusunda daha da öteye gitmenin yolunu buldu.

"Lordum ve beyler," diye ekledi, "bu konuda emin olmanızı istediğimden kartları açık oynuyorum. Sizi aldatmayı asla düşünmüyorum ve bu işteki samimiyetimin yeni bir kanıtını vereceğim size. Açıkyüreklilikle davranıyorum, çünkü ben de sizin dürüstlüğünüze güveniyorum."

"Konuşun Ayrton," dedi Glenarvan.

"Lordum, önerime katılmış olmanıza rağmen sizden henüz söz alamadım, yine de, Harry Grant hakkında pek az şey bildiğimi size söylemeliyim."

"Pek az şey mi!" diye haykırdı Glenarvan.

"Evet lordum, size ileteceğim ayrıntılar benimle ilgili; kişisel şeyler ve sizin yitirdiğiniz izi yeniden bulmanıza pek az katkıda bulunurlar."

Glenarvan'ın ve binbaşının yüzlerinden yaşadıkları düş kırıklığı açıkça okunuyordu. Deniz onbaşısının önemli bir sırra vakıf olduğunu sanıyorlardı, o ise açıklamalarının neredeyse bir işe yaramayacağını itiraf ediyordu. Paganel'e gelince soğukkanlı duruyordu.

Ne olursa olsun, kendini, deyim yerindey-

se hiç güvencesiz teslim eden Ayrton dinleyicilerini çok etkilemişti. Deniz onbaşısının eklediği son sözler bu etkiyi daha da arttırdı:

"Böylece, sizi uyarmış oldum lordum; bu iş sizin için, benim için olduğundan daha az avantajlı."

"Önemi yok," cevabını verdi Glenarvan. "Önerinizi kabul ediyorum Ayrton. Pasifik Okyanusu'nun adalarından birinde indirileceğinize söz veriyorum."

"Tamam lordum," cevabını verdi deniz onbaşısı.

Bu tuhaf adam bu karara sevinmiş miydi? Buna emin olunamazdı, çünkü soğukkanlı dış görünüşünde hiçbir duygu emaresi yoktu. Sanki kendi için değil bir başkası için anlaşma yapıyordu.

"Cevap vermeye hazırım," dedi.

"Size soracağımız soru yok Ayrton," dedi Glenarvan. "Ne biliyorsanız anlatın bize, kim olduğunuzu açıklayarak işe başlayın."

"Beyler," cevabını verdi Ayrton, "ben gerçekten Tom Ayrton'um, *Britannia*'nın deniz onbaşısı Harry Grant'in gemisiyle, 12 Mart 1861'de Glasgow'dan ayrıldım. On dört ay boyunca, birlikte Pasifik denizlerinde yol al-

dık, orada bir İskoç kolonisi kurmak için uygun bir yer arıyorduk. Harry Grant büyük işlerin adamıydı, ama aramızda çoğu zaman ciddi tartışmalar çıkıyordu. Karakteri bana uygun değildi. Ben boyun eğmeyi bilmem; oysa Harry Grant bir kez karar aldığında, direnmek bir işe yaramaz lordum. Bu adam kendisi ve başkaları için son derece katı biridir. Yine de isyan etmeye cesaret ettim. Mürettebatı da isyanıma katmayı ve gemiyi ele geçirmeyi denedim. Haksız olup olmadığımın önemi yok. Sonuçta, Harry Grant tereddüt etmedi ve 8 Nisan 1862'de beni Avustralya'nın batı kıyısında gemiden indirdi."

"Avustralya'nın," dedi binbaşı, Ayrton'un sözünü keserek, "sonuç olarak siz *Britannia*'yı, son haberlerinin geldiği Callao'ya uğramasından önce terk ettiniz, öyle mi?"

"Evet," cevabını verdi deniz onbaşısı, "çünkü *Britannia* ben gemideyken Callao'ya hiç uğramadı. Paddy O'Moore'un çiftliğinde size Callao'dan söz etmemin nedeni bu ayrıntıyı sizin hikâyenizden öğrenmiş olmamdır."

"Devam edin Ayrton," dedi Glenarvan.

"Neredeyse bomboş bir sahilde terk edilmiştim, ama Batı Avustralya'nın başşehri

Perth hapishanelerinden yalnızca yirmi mil uzaktaydım. Sahilde gezerken, firar etmiş olan bir sabıkalı çetesine rastladım. Onlara katıldım. İki buçuk yıl boyunca süren yaşamımı size anlatmayacağım için beni bağışlayın lordum. Yalnızca şunu bilin ki, Ben Joyce adı altında bu firarilerin reisi oldum. Eylül 1864'te İrlandalı'nın çiftliğine gittim. Gerçek adım olan Ayrton adıyla buraya uşak olarak alındım. Bir gemi ele geçirme fırsatının doğmasını bekliyordum. En büyük hedefim buydu. İki ay sonra, *Duncan* geldi. Siz, çiftliği ziyaretiniz sırasında, lordum, Kaptan Grant'in tüm hikâyesini anlattınız. Bilmediğim şeyleri o zaman öğrendim. *Britannia*'nın Callao'ya uğradığını, benim karaya çıkmamdan iki ay sonraki Haziran 1864 tarihli son haberleri, belge olayını, 37 paralel noktasında geminin kaybolmasını ve nihayet Kaptan Grant'i Avustralya kıtasında aramak için sahip olduğunuz haklı nedenleri... Hiç tereddüt etmedim. *Duncan*'a, Britanya gemiciliğinin en hızlı teknelerini geride bırakan bu harikulade gemiye sahip olmaya karar verdim. Ama tamir edilmesi gereken ciddi hasarları vardı. Bunun üzerine onun Melbourne'a gitmesine izin verdim ve gerçek

deniz onbaşısı kimliğimle kendimi size takdim ettim. Hayali olarak Avustralya'nın doğu sahilinde olduğunu söylediğim bir deniz kazasının geçtiği yere kadar size rehberlik edebileceğimi söyledim Böylece, benim sabıkalılar çetesi kâh arkamızdan gelir kâh önümüze geçerken, sizin yolcuları Victoria bölgesinden geçirdim. Adamlarım Camden-Bridge'de gereksiz bir suç işlediler, çünkü *Duncan* kıyıya vardığında artık elimden kurtulamazdı ve ben de bu yelkenliyle birlikte okyanusun efendisi olacaktım. Böylece sizde güvensizlik uyandırmadan Snowy Nehri'ne kadar geldik. Atlar ve öküzler gastrolobiyumla yavaş yavaş zehirlendiler. At arabasını Snowy bataklıklarına soktum. Benim ısrarlarımla... Gerisini biliyorsunuz lordum ve emin olabilirsiniz ki, Bay Paganel'in dalgınlığı olmasaydı, *Duncan*'ın güvertesinde şimdi ben emrediyor olacaktım. Benim hikâyem bu beyler; açıklamalarım ne yazık ki size Harry Grant'in izini bulduramaz ve görüyorsunuz ki benimle anlaşma yaparak kötü bir iş yaptınız."

Deniz onbaşısı sustu, her zamanki gibi kollarını kavuşturdu ve bekledi. Glenarvan ve dostları sessizliklerini korudular. Bu tuhaf

haydutun tüm hakikati söylediğini hissediyorlardı. *Duncan*'ın ele geçirilmesi onun iradesi dışında bir nedenle engellenmişti. Suç ortakları Twofold Koyu kıyılarına gelmişlerdi, Glenarvan'ın bulduğu sabıkalı ceketi bunu kanıtlıyordu. Orada, şeflerinin emirlerine sadık kalarak yelkenliyi gözlemişler, sonunda, beklemekten sıkılarak, Yeni Güney Galler'in kırlarında talan ve kundakçılık işlerine dönmüşlerdi kuşkusuz. Binbaşı, *Britannia* ile ilgili tarihleri netleştirmek için sorular sormaya başladı.

"Avustralya'nın batı sahiline 8 Nisan 1862'de ayak bastınız değil mi?" diye sordu deniz onbaşısına.

"Kesinlikle," cevabını verdi Ayrton.

"Peki o sırada Harry Grant'in planları nelerdi biliyor musunuz?"

"Şöyle böyle."

"Konuşmaya devam edin Ayrton," dedi Glenarvan. "En ufak ipucu bile bize yol gösterebilir."

"Size söyleyebileceğim şu lordum," cevabını verdi deniz onbaşısı. "Kaptan Grant'in niyeti Yeni Zelanda'yı ziyaret etmekti. Oysa, programının bu bölümü benim gemide olduğum süre içinde yerine getirilmemişti. Dolayısıyla,

Britannia'nın Callao'dan ayrılarak Yeni Zelanda topraklarına gelmiş olması imkânsız değildir. Bunun, üç direklinin kazasına ilişkin belgedeki 27 Haziran 1862 tarihiyle çakışması rahatlıkla mümkün."

"Elbette," dedi Paganel.

"Ama," diye sözü aldı Glenarvan, "belgedeki eksik sözcüklerin hiçbirisinden Yeni Zelanda sözcüğü çıkmıyor."

"Bu konuda size bir şey diyemem," dedi deniz onbaşısı.

"Pekâlâ Ayrton," dedi bunun üzerine Glenarvan. "Siz sözünüzü tuttunuz, ben de benimkini tutacağım. Sizi Pasifik Okyanusu'ndaki hangi adaya bırakacağımıza karar vereceğiz."

"Ah, önemli değil lordum," dedi deniz onbaşısı.

"Kamaranıza geri dönün," dedi Glenarvan, "ve kararımızı bekleyin."

Deniz onbaşısı iki tayfanın gözetiminde çıktı.

"Bu hergele bir gün adam olabilir," dedi binbaşı.

"Evet," cevabını verdi Glenarvan. "Güçlü ve zeki biri! Yeteneklerini niçin kötüye kul-

lanması gereksin ki!"

"Ya Harry Grant?"

"Tamamen kaybolmuş olmasından endişe ederim! Zavallı çocuklar, babalarının nerede olduğunu onlara kim söyleyebilir?"

"Ben!" cevabını verdi Paganel, "Evet! Ben!"

Genellikle pek geveze, pek sabırsız biri olan coğrafyacının Ayrton'un sorgusu sırasında pek az konuştuğu fark edilmişti. Ağzını açmadan dinlemişti. Ama bu son sözü tüm söylemediklerine bedeldi ve Glenarvan'ı yerinden sıçrattı.

"Siz ha!" diye haykırdı, "siz, Paganel, Kaptan Grant'in nerede olduğunu biliyorsunuz!"

"Evet. Ne kadar bilinebilirse tabii!" cevabını verdi coğrafyacı.

"Nereden biliyorsunuz bunu?"

"Şu ezeli belgeden."

"Ah!" dedi binbaşı hiç inanmaz bir tonda.

"Dinleyin önce, Mac Nabbs," dedi Paganel, "sonra omuz silkersiniz. Daha önce konuşmadım, çünkü bana inanmazdınız. Sonra, gereksizdi. Ama bugün buna karar vermişsem, Ayrton'un görüşü benimkini desteklediği içindir."

"Demek Yeni Zelanda, öyle mi?" diye sordu Glenarvan.

"Dinleyin ve karar verin," cevabını verdi Paganel. "Bizi kurtarmış olan hatayı nedensiz ya da 'bir neden' olmadan işlemiş değilim. Bu mektubu Glenarvan yazdırır, ben de yazarken, 'Zelanda' sözcüğü beynimi kemiriyordu. İşte nedeni bu. Hatırlarsınız, arabadaydık. Mac Nabbs Lady Helena'ya sabıkalıların hikâyesini anlatıyordu; Camden-Bridge felaketini anlatan *Australian and New-Zealand Gazette*'in sayısını vermişti. Ben mektubu yazdığım sırada, gazete yerde sürünüyordu ve öyle katlanmıştı ki başlığının iki hecesi görünüyordu yalnızca. Bu iki hece *aland* idi. Zihnim birden aydınlandı! *Aland* İngilizce belgede yer alan bir sözcüktü, o zamana kadar onu *karaya* diye tercüme etmiştik ama *Zealand* özel isminin son heceleriydi bunlar."

"Hıım!" dedi Glenarvan.

"Evet," diye devam etti Paganel derin bir inançla, "bu yorum gözümden kaçmıştı, nedenini de biliyor musunuz? Çünkü araştırmalarımı doğal olarak Fransızca belge üzerinde yapmıştım, o diğerlerine göre daha tamdı, ama bu önemli sözcük orada yoktu."

"Oh, oh!" dedi binbaşı, "biraz fazla hayale kapılıyorsunuz Paganel. Daha önce çıkardığı-

nız sonuçları ne çabuk unutuyorsunuz."

"Haydi binbaşı, size cevap vermeye hazırım."

"Pekâlâ," diye devam etti Mac Nabbs, "*austra* sözcüğü ne oldu?"

"Başlangıçtaki gibi kaldı. Yalnızca, 'güney'[1] bölgelerini belirtiyor."

"Güzel. Peki bu *indi* hecesi, ilk yorumda *indiens,* sözcüğünün kökü olduğunu, ikincisinde de *indigènes*'in, kökü olduğunu düşünmüştünüz!"

"O da, üçüncü ve son bir yorum olarak," dedi Paganel, "*indigence*[2] sözcüğünün, ilk hecesidir."

"Peki ya *contin*!" diye haykırdı Mac Nabbs, "Hâlâ *continent* anlamına mı geliyor?"

"Hayır, çünkü Yeni Zelanda yalnızca bir adadır."

"O halde?..." diye sordu Glenarvan.

"Sevgili lordum," cevabını verdi Paganel, "belgeyi size üçüncü yorumuma göre tercüme edeceğim, siz de değerlendirin. İki saptamada bulunmak istiyorum: 1. Önceki yorumları mümkün olduğunca unutun ve kafanızdaki önyargılardan kurtulun; 2. Bazı bölümler size

1) Australes: Güneye ait. (yhn.)
2) Yoksunluk. (yhn.)

zorlama gelecektir, bunları yanlış tercüme etmem de mümkün, ama bunların hiç önemi yok. Bunlar arasında *agonie* sözcüğü beni şaşırtıyor, ama başka türlü açıklayamıyorum. Zaten, benim yorumuma temel oluşturan Fransızca belgedir ve bunun da bir İngiliz tarafından yazıldığını unutmayın, Fransız dilinin deyimlerine alışkın olmayabilir. Bunları söyledikten sonra, şimdi başlıyorum."

Ve Paganel, her heceyi yavaş yavaş birbirine ekleyerek şu cümleleri okudu:

"27 Haziran 1862'de, Glasgow limanına bağlı üç direkli Britannia, Güney denizlerinde uzun süre boğuştuktan sonra, Yeni Zelanda –İngilizcesi Zealand– sahillerinde battı. İki tayfa ve Kaptan Grant karaya çıkabildiler. Orada, sürekli olarak, amansız bir yoksunluğun pençesinde olacaklardır. Bu belgeyi ...boylamında ve 37° 11' enleminde denize attılar. Onlara yardım edin, yoksa ölüp giderler."

Paganel sustu. Yorumu kabul edilebilirdi. Ama öncekiler kadar gerçeğe yakın gözüktüğünden bir o kadar hatalı da olabilirdi. Glenarvan ve binbaşı tartışmaya kalkmadılar. Yine de, *Britannia*'nın izlerine Patagonya sahille-

rinde de Avustralya sahillerinde de, 37 paralelin bu iki ülkeyi kestiği noktada rastlanmadığına göre, şans Yeni Zelanda'dan yanaydı.

Paganel'in bu saptaması özellikle dostlarını etkiledi.

"Şimdi Paganel," dedi Glenarvan, "bana söyler misiniz, iki aydan beri bu yorumu niçin gizli tuttunuz?"

"Çünkü size yine boş umutlar vermek istemiyordum. Zaten Auckland'a gidiyorduk, tam da belgede belirtilen noktaya."

"Ama o zamandan beri, bu yolun dışına sürüklendiğimizde niçin bundan söz etmediniz?"

"Çünkü, bu yorum doğru olsa bile, kaptanın kurtuluşuna yarayamazdı."

"Hangi nedenle Paganel?"

"Çünkü, Kaptan Harry Grant'in Yeni Zelanda'da karaya oturduğu varsayımı kabul edilirse, o zamandan beri iki yıl geçtiğine ve hâla ortaya çıkmadığına göre, ya deniz kazasının ya da Zelandalıların kurbanı olmuş demektir."

"O halde sizin görüşünüz?... diye sordu Glenarvan.

"Kazanın bazı kalıntıları belki bulunabilir

ama *Britannia*'nın kazazedeleri ebediyen kayıptır!"

"Bu konu üstünde konuşmayalım, dostlarım," dedi Glenarvan, "ve izin verin Kaptan Grant'in çocuklarının bu üzücü haberi öğrenecekleri zamana ben karar vereyim!"

20

GECENİN İÇİNDE BİR ÇIĞLIK

Ayrton'un açıklamalarıyla Kaptan Grant'in esrarengiz durumunun aydınlığa kavuşmadığını mürettebat bir süre sonra öğrendi. Gemideki hayal kırıklığı büyüktü, çünkü deniz onbaşısına güvenmişlerdi, oysa deniz onbaşısı *Duncan*'ı *Britannia*'nın izine yönlendirebilecek hiçbir şey bilmiyordu!

Yat rotasını korudu. Geriye, Ayrton'un bırakılacağı adayı seçmek kalmıştı.

Paganel ve John Mangles gemide haritaları incelediler. Özellikle, bu 37 paralel üzerinde, Maria-Theresa adıyla bilinen tek bir ıssız ada vardı. Pasifik Okyanusu'nun ortasında kaybolmuş bir kayalıktı burası, Amerika sahiline üç bin beş yüz mil ve Yeni Zelanda'ya da bin beş yüz mil uzaklıktaydı. Kuzeyde, adaya en yakın topraklar Fransız himayesi altındaki Pomotou Takımadası'ydı. Güneyde, güney kut-

bunun ezelden beridir buz tutmuş bankizine kadar bir şey yoktu. Bu ıssız adayı hiçbir gemi bilmiyordu. Dünyayla ilgili hiçbir bilginin buraya ulaşması mümkün değildi. Yalnızca fırtına kuşları, uzun yolculukları sırasında burada dinleniyorlardı ve birçok harita Pasifik dalgalarının dövdüğü bu kayayı belirtmiyordu bile.

Eğer yeryüzünde mutlak tecrit diye bir şey varsa, insanların yolları dışında kalan bu adadan başka bir yerde olamazdı bu. Durum, Ayrton'a bildirildi. Ayrton hemcinslerinden uzakta orada yaşamayı kabul etti ve rota Maria-Theresa'ya doğru çevrildi. O sırada, Talcahuano Adası ve Koyu'nun, dümdüz bir hat çekilebilseydi, *Duncan*'ın tam karşısına düştüğü görülürdü.

İki gün sonra, saat ikide, gözcü ufukta kara göründüğünü belirtti. Burası Maria-Theresa'ydı. Alçak, uzun, denizin yüzeyine pek az çıkmış alan ada, dev bir balinaya benziyordu. Dalgaları saatte on altı mil yaran yatla aralarında henüz otuz mil vardı.

Küçük adanın kesiti yavaş yavaş ufukta belirdi. Batıya doğru alçalan güneş adacığın ışıklar içinde değişken siluetini yansıtmaktaydı. Orada burada pek yüksek olmayan, güneşin

ışınlarına batmış birkaç tepe fark ediliyordu.

Saat beşte, John Mangles göğe doğru yükselen hafif bir duman görür gibi oldu.

"Bu bir volkan mı?" diye sordu Paganel'e. Paganel gözünde dürbünü, bu yeni toprakları inceliyordu.

"Ne diyeceğimi bilemiyorum," cevabını verdi coğrafyacı. "Maria-Theresa az bilinen bir yerdir. Bununla birlikte, oluşumu denizaltındaki kimi kabarmalara bağlı ise, yani volkanikse, buna şaşmamak gerekir."

"O halde," dedi Glenarvan, "eğer bir püskürme sonucu meydana gelmişse, yine bir püskürmeyle yok olacağı düşünülemez mi?"

"Bu pek mümkün değil," cevabını verdi Paganel. "Yüzyıllardan beri var olduğu biliniyor, bu da bir güvencedir. Akdeniz'de Julia Adası ortaya çıktığında denizin yüzeyinde uzun süre kalmadı ve oluşumundan birkaç ay sonra yok oldu."

"Pekâlâ," dedi Glenarvan, "John, geceden önce demir atabilir miyiz?"

"Hayır Saygıdeğer Efendimiz. Bilmediğim bir sahilde, karanlıkların ortasında *Duncan*'ı riske atamam. Ağır ağır yol alarak düşük istimde kalacağım. Yarın, gün doğarken, karaya

bir kayık göndeririz."

Akşamın saat sekizinde, beş mil mesafedeki Maria-Theresa uzun bir gölge gibi, kısmen gözükü yordu. *Duncan* yaklaşmaya devam ediyordu.

Saat dokuzda, oldukça canlı bir ışık, bir ateş parladı karanlıkta. Hareketsiz ve sürekliydi.

"İşte volkan olduğunun kanıtı," dedi Paganel, dikkatle inceleyerek.

"Yine de," karşılığını verdi John Mangles, "bu mesafeden, püskürmeyle birlikte duyulması gereken patlama seslerini işitmeliydik, oysa doğu rüzgârı kulağımıza hiç ses getirmiyor."

"Gerçekten de," dedi Paganel, "bu volkan parıldıyor, ama ses çıkarmıyor. Dahası, bir deniz feneri gibi, aralıklarla faaliyete geçtiği söylenebilir."

"Haklısınız," karşılığını verdi John Mangles, "yine de, aydınlık bir sahilde değiliz. Aaa!" diye haykırdı, "bir başka ışık! Bu kez sahilde! Bakın! Hareket ediyor! Yer değiştiriyor!"

John yanılmıyordu. Yeni bir ışık görünmüştü, zaman zaman sönüyor ve aniden canlanıyor gibiydi.

"Adada oturan var demek ki," dedi Glenarvan.

"Vahşilerdir muhakkak," karşılığını verdi Paganel.

"O halde deniz onbaşısını oraya bırakamayız."

"Hayır," cevabını verdi binbaşı, "bu çok kötü bir hediye olur, vahşilere bile olsa."

"Başka bir ıssız ada arayacağız," dedi Glenarvan, Mac Nabbs'ın "inceliği" karşısında gülümsemekten kendini alamamıştı. "Ayrton'a sağ salim bir yaşam vaat ettim ve sözümü tutmak istiyorum."

"Her halükârda dikkatli olalım," diye ekledi Paganel. "Zelandalıların hareketli ateşlerle gemileri aldatmak gibi barbarca bir alışkanlıkları vardır, tıpkı eskiden Cornwall sakinlerinin yaptığı gibi. Oysa, Maria-Theresa'nın yerlileri bu usulü bilemez."

"Çok yaklaşmayalım," diye bağırdı John dümendeki tayfaya. "Yarın, güneş doğarken, ne yapacağımıza karar veririz."

Saat on birde, yolcular ve John Mangles kamaralarına çekilmişlerdi. Ön tarafta, nöbetteki borda tayfası yatın güvertesinde dolaşıyordu. Kıç tarafta, dümenci tek başınaydı. O

sırada Mary Grant ile Robert kıç güvertesine çıktılar.

Kaptanın iki çocuğu, küpeşteye dayanarak, yakamozlar içindeki denize ve *Duncan*'ın ışıltılı izine hüzünle bakıyorlardı. Mary, Robert'in geleceğini düşünüyordu; Robert ablasının geleceğini. Her ikisi de babalarını düşünüyordu. Pek çok sevdikleri babaları hâlâ yaşıyor muydu? Yoksa bu umuttan vazgeçmek mi gerekiyordu? Hayır, onsuz yaşam ne olurdu? O olmadan ne yaparlardı? Lord Glenarvan olmasaydı, Lady Helena olmasaydı halleri nasıl olurdu?

Acının olgunlaştırdığı genç çocuk ablasını huzursuz eden düşünceleri tahmin ediyordu. Mary'nin elini avcuna aldı.

"Mary," dedi ona, "asla ümitsizliğe kapılmamalı. Babamızın bize verdiği dersi hatırla: 'Cesaret bu dünyadaki her şeyin yerini tutar.' Biz de bu inatçı cesarete sahip olalım, onu her şeyden üstün kılan buydu. Şimdiye kadar sen benim için çalıştın abla, artık ben de senin için çalışmak istiyorum."

"Sevgili Robert!" karşılığını verdi genç kız.

"Sana bir şey söylemeliyim," diye devam etti Robert. "Kızmazsın değil mi Mary?"

"Niçin kızayım küçüğüm?"

"Yapmama izin verecek misin?"

"Ne demek istiyorsun?" diye sordu Mary, endişeyle.

"Abla, denizci olacağım ben..."

"Beni terk mi edeceksin?" diye haykırdı genç kız, kardeşinin elini sıkarak.

"Evet abla! Babam gibi, Kaptan John gibi denizci olacağım ben de! Mary, sevgili Mary! Kaptan John tüm ümidini yitirmedi! Benim gibi sen de onun fedakârlığına güveneceksin! Bana söz verdi, beni iyi, büyük bir denizci yapacak ve bundan böyle babamızı birlikte arayacağız! Bunu istediğini söyle abla! Babamızda aynı şeyi bizim için yapardı, bu bizim görevimiz, en azından benim! Yaşamımın tamamen bağlı olduğu tek bir hedef var: bizi, ikimizi de asla terk etmemiş olan insanı aramak, hep aramak! Sevgili Mary, babamız ne kadar iyiydi!"

"Ve ne kadar soylu, ne kadar cömert!" karşılığını verdi Mary. "Biliyor musun, Robert, ülkemizin yüz aklarından biriydi o ve önemli insanları arasında sayılacaktı, eğer talih onu yarı yolda durdurmasaydı!"

"Biliyorum!" dedi Robert.

Mary Grant Robert'i göğsüne bastırdı.

Genç çocuk alnına gözyaşlarının aktığını hissetti.

"Mary! Mary!" diye haykırdı, "dostlarımız istedikleri kadar konuşsunlar, istedikleri kadar sussunlar, benim hâlâ ümidim var ve hep ümit edeceğim! Babam gibi biri görevini yerine getirmeden ölmez!"

Mary Grant cevap veremedi. Hıçkırıklara boğulmuştu. Harry Grant'i bulmak için yeni teşebbüslerde bulunacaklarını ve genç kaptanın fedakârlığının sınırsız olduğunu düşündükçe, ruhunda binlerce duygu çarpışıyordu.

"Bay John'un hâlâ ümidi var mı?" diye sordu Mary.

"Evet," cevabını verdi Robert. "O bizi asla terk etmeyecek bir ağabey. Ben denizci olacağım, değil mi abla, onunla birlikte babamı aramak için denizci olacağım! İstiyorsun değil mi?"

"Evet istiyorum," karşılığını verdi Mary. "Ama ayrılacak olmamız..." diye mırıldandı genç kız.

"Tek başına olmayacaksın Mary. Bunu biliyorum! Dostum John bana söyledi. Bayan Helena ondan ayrılmana izin vermeyecek. Sen bir kadınsın, onun iyiliklerini kabul edebilir-

sin, etmelisin. Bunları reddetmek nankörlük olur! Ama bir erkek, babam bana bunu yüzlerce kez söyledi, bir erkek kaderini tek başına çizmeli!"

"Dundee'deki onca anıyla dolu güzel evimiz ne olacak?"

"Onu koruyacağız, ablacığım! Dostumuz John ile Lord Glenarvan her şeyi ayarladılar, hem de gayet iyi ayarladılar. Lord seni Malcolm Şatosu'nda kızı gibi koruyacak! Lord bunu dostum John'a söyledi, John da bana tekrarladı! Orada evinde olacaksın, günün birinde John ile birlikte sana babamızı getirmemizi beklerken ondan söz edeceğin insanlar olacak yanında! Ah! O ne güzel bir gün olacak!" diye haykırdı Robert, alnı heyecandan parıldıyordu.

"Kardeşim, çocuğum!" dedi Mary, "Babamız seni işitebilseydi mutlu olurdu! Ona nasıl da benziyorsun sevgili Robert, o çok sevgili babamıza! Bir erkek olduğunda onun tıpatıp aynısı olacaksın!"

"İnşallah Mary," dedi Robert, evlatlara özgü kutsal bir gururla yüzü kızarmıştı.

"Lord ve Lady Glenarvan'a borcumuzu nasıl ödeyeceğiz?" karşılığını verdi Mary Grant.

"Ah! Güç olmayacak bu!" diye haykırdı Robert, gençlere özgü güveniyle. "Onları sever, onlara saygı duyar, bunu onlara gösteririz, onlara sıkıca sarılır ve bir gün, ilk fırsatta, onlar için ölürüz!"

"Tersine, onlar için yaşaman gerek!" diye haykırdı genç kız, kardeşinin alnını öpücüklere boğarak. "Bundan daha çok hoşlanacaklardır. Ben de..."

Sonra, sonsuz düşlere kendilerini kaptıran kaptanın çocukları gecenin uçsuz bucaksız karanlığında birbirlerine baktılar. Düşünceleriyle birbirleriyle konuşuyorlar, birbirlerine sorular soruyorlar, cevap veriyorlardı. Sakin deniz usul usul oynuyor, uskur karanlığın içinde ışıklı bir çalkantı yaratıyordu. O sırada tuhaf ve gerçekten olağanüstü bir olay meydana geldi. Abla kardeş, ruhları esrarengiz bir bağla birbirine bağlayan manyetik bir iletişimle, aynı anda aynı sanrının etkisinde kaldılar. Bir parıldayan bir kararan bu suların ortasında Mary ve Robert bir sesin kendilerine kadar ulaştığını sandılar. Derinden gelen ve acıklı bu ses yüreklerini titretti.

"İmdat! İmdat!" diye bağrıyordu bu ses.

"Mary," dedi Robert, "işittin mi? İşittin

mi?"

Ve, ikisi birden aniden küpeştenin üstünden sarkarak gecenin derinliklerine kulak verdiler.

Ama, önlerinde sonsuzca uzanan karanlıktan başka bir şey görmediler.

"Robert," dedi Mary, heyecandan benzi atmıştı, "ben de... evet, ben de senin gibi sandım ki... İkimizin de ateşi var, Robert'im!...

Ama yeni bir çağrı onlara kadar ulaştı ve bu kez sanrı öyle güçlüydü ki aynı anda ikisi birden feryat ettiler:

"Babam! Babam!..."

Mary Grant için bu kadarı fazlaydı. Heyecandan altüst olarak bayıldı ve Robert'in kollarına yığıldı.

"İmdat!" diye haykırdı Robert. "Ablam! Babam! İmdat!"

Dümenci genç kızı kaldırmak için koştu.

Nöbetteki tayfalar, sonra John Mangles, Lady Helena, Glenarvan anında uyanarak yetiştiler.

"Ablam ölüyor ve babamız orada!" diye haykırıyordu Robert denizi göstererek. Sözlerinden bir şey anlaşılmıyordu.

"Evet," diye tekrarladı. "Babam orada! Ba-

bamın sesini işittim! Mary de benim gibi işitti!"

O sırada, kendine gelen Mary Grant de çılgın gibi, haykırmaktaydı:

"Babam! Babam orada!"

Zavallı genç kız, doğrularak ve küpeşte demirlerinden sarkarak denize atlamak istiyordu.

"Lordum! Bayan Helena!" diye tekrarlıyordu ellerini kavuşturarak, "Babam orada diyorum size! Sesinin bir inilti gibi, son bir veda gibi denizden geldiğini işittim diyorum size!"

Bunun üzerine, zavallı çocuk yeniden kasılmaya, titremeye başladı. Onu kamarasına taşımak gerekti. Lady Helena onu iyileştirmek için peşinden giderken Robert hâlâ tekrarlıyordu:

"Babam! Babam orada! Eminim lordum!"

Bu acıklı sahnenin tanıkları, kaptanın iki çocuğunun bir sanrının oyuncağı olduğunu sonunda anladılar. Ama bu sanrıya öyle inanıyorlardı ki, onları yanılgıdan kurtarmak nasıl mümkün olacaktı?

Glenarvan yine de denedi. Robert'in ellerinden tuttu ve "Babanın sesini mi işittin sevgili çocuğum?" dedi.

"Evet lordum. Orada, denizin ortasında, 'İmdat! İmdat!' diye haykırıyordu."

"Ve bu sesi tanıdın, öyle mi?"

"Evet sesini tanıdım lordum! Ah! Evet! Yemin ederim! Ablam da işitti, o da benim gibi tanıdı! İkimizin de yanıldığını nasıl kabul edebilirsiniz? Lordum, babamın yardımına koşalım! Bir kano! Bir kano!"

Glenarvan zavallı çocuğu yanılgıdan kurtaramayacağını görüyordu. Yine de, son bir teşebbüste daha bulundu ve dümenciyi çağırdı.

"Hawkins," diye sordu, "Miss Mary bayıldığı sırada siz dümendeydiniz değil mi?"

"Evet Saygıdeğer Efendimiz," cevabını verdi Hawkins.

"Bir şey işittiniz mi, bir şey gördünüz mü?"

"Hayır."

"Görüyorsun işte Robert."

"Eğer o Hawkins'in babası olsaydı," karşılığını verdi genç çocuk vahşi bir canlılıkla, "Hawkins bir şey işitmedim demezdi. O benim babamdı lordum! Babam! Babam!...

Robert'in sesi hıçkırıklar içinde kesildi. Solgun ve sessiz, o da bilincini yitirdi. Glenarvan Robert'i yatağına taşıttı ve heyecandan bitkin düşen çocuk derin bir uykuya daldı.

"Zavallı yetimler!" dedi John Mangles, "Tanrı onları korkunç biçimde sınıyor!"

"Evet, dedi Glenarvan, "aşırı ızdırap her ikisinde de aynı anda benzer bir sanrı yaratmış olmalı."

"Her ikisinde de!" diye mırıldandı Paganel, "Tuhaf! Müsbet bilim bunu kabul etmez."

Sonra, denize doğru uzanan, kulak kabartan Paganel, herkese susmaları için işaret ederek dinlemeye koyuldu. Her yerde derin bir seşsizlik hüküm sürüyordu. Paganel avazı çıktığı kadar seslendi. Cevap veren olmadı.

"Tuhaf!" diye tekrarlıyordu coğrafyacı, kamarasına geri dönerken. "Düşünce ve acılarda tam bir bütünleşme bile böyle bir olayı açıklamaya yetmez!"

Ertesi gün, 8 Mart'ta, sabahın saat beşinde, şafak vakti, yolcular, aralarında Robert ve Mary de olmak üzere –çünkü onları engellemek imkânsızdı– *Duncan*'ın güvertesinde toplanmışlardı. Önceki gün belli belirsiz görünen bu kara parçasını herkes incelemek istiyordu. Dürbünler adanın belli başlı noktaları üzerinde birşeyler bulma umuduyla geziniyordu. Yat kıyıya bir mil mesafede seyretmekteydi. En ufak ayrıntı bile görülebilirdi. Aniden Ro-

bert'in çığlığı yükseldi. Çocuk, koşup duran ve el kol hareketleri yapan iki adam ve bir bayrak sallayan üçüncü birini gördüğünü ileri sürüyordu.

"İngiltere bayrağı!" diye haykırdı, onun dürbününü kapmış olan John Mangles.

"Doğru!" diye haykırdı Paganel, heyecanla Robert'e doğru dönmüştü.

"Lordum," dedi Robert heyecandan titreyerek, "adaya yüzerek gitmemi istemiyorsanız denize bir sandal indirtin. Ah, lordum! Karaya ilk çıkan olmak için yalvarıyorum size!"

Gemide kimse konuşmaya cesaret edemiyordu. 37 paralelin geçtiği bu küçük adacıkta üç adam, kazazedeler, İngilizler, öyle mi! Ve herkes, önceki geceki olayları hatırlayarak, gecenin içinde Robert ile Mary'nin işittikleri sesi düşünüyordu!... Çocuklar belki tek bir noktada aldanmışlardı: Bir ses onlara kadar gelebilirdi, ama bu ses babalarının sesi olabilir miydi? Hayır, ne yazık ki binlerce kez hayır! Ve her biri, onları bekleyen korkunç hayal kırıklığını düşünerek, bu yeni sınavın onların güçlerini aşabileceğinden korkuyordu! Ama onları nasıl durduracaklardı? Lord Glenarvan'da cesaret kalmamıştı.

"Kanoya!" diye haykırdı.

Bir dakika içinde sandal denize indirildi. Kaptanın iki çocuğu, Glenarvan, John Mangles, Paganel hemen bindiler ve hırsla kürek çeken altı tayfanın çabasıyla kayık hızla gemiden uzaklaştı.

Sahile on *tuaz* kala Mary iç paralayan bir çığlık attı.

"Babam!"

Kıyıda bir adam duruyordu, diğer iki adamın ortasındaydı. Uzun boylu ve güçlü biriydi, hem yumuşak hem de cesur görünüşlü yüzü, Mary ve Robert Grant'in hatlarının anlamlı bir karışımıydı. O, iki çocuğun sık sık tarif ettikleri adamdı. Yürekleri onları aldatmamıştı. Babalarıydı o, Kaptan Grant'ti!

Kaptan, Mary'nin çığlığını işitti, kollarını açtı ve yıldırımla vurulmuş gibi kumların üzerine düştü.

21

TABOR ADASI

Sevinçten kimse ölmez. Baba ve çocuklar da daha yata getirilmeden önce yaşama geri dönmüşlerdi. Bu sahneyi nasıl tasvir etmeli? Sözcükler yetersiz kalır. Bu üç varlığın sessiz bir kucaklaşma içinde kaynaştıklarını gören tüm mürettebat ağlıyordu. Güverteye çıkan Harry Grant diz çöktü. Dindar İskoçyalı, kendisi için vatan toprağı demek olan yere ayak bastığında, onu kurtardığı için öncelikle Tanri'ya şükretmek istedi.

Sonra Lady Helena'ya, Lord Glenarvan'a ve arkadaşlarına doğru dönerek, heyecandan zor çıkan bir sesle teşekkür etti. Yat adacık etrafında kısa bir gezinti yaparken çocukları da birkaç kelimeyle *Duncan*'ın tüm hikâyesini anlatıverdiler.

Bu soylu kadına ve arkadaşlarına ne kadar çok şey borçluydu! Lord Glenarvan'dan en alt

düzeydeki tayfasına kadar herkes onun için mücadele etmiş, ızdırap çekmişti. Harry Grant yüreğinde büyük bir saflık ve soylulukla ifade bulan minnet duygularını dile getirdi. Erkeksi çehresi öyle saf ve öyle yumuşak bir heyecanla ışımıştı ki, tüm mürettebat, çekilen acıların ötesinde kendilerinin ödüllendirildiğini hissettiler. Soğukkanlı binbaşının bile gözleri engelleyemediği yaşlarla nemlenmişti. Saygın Paganel'e gelince, gözyaşlarını saklamaya gerek görmeyen bir çocuk gibi ağlıyordu.

Harry Grant kızına bakmaktan bıkmıyordu. Onu güzel, sevimli buluyordu! Bunu ona tekrar tekrar, yüksek sesle söylüyor, sanki babalık sevgisinin kendisini yanıltmadığını doğrulatmak ister gibi Lady Helena'yı tanık gösteriyordu. Sonra oğluna doğru dönerek:

"Ne kadar büyümüş! Bir erkek olmuş!" diye haykırıyordu hayranlıkla.

Ve, iki yıllık yokluğu sırasında yüreğinde birikmiş binlerce öpücüğü bu iki değerli varlığa harcıyordu.

Robert tüm dostlarını ona sırayla takdim etti ve herkes için aynı şeyi söylemek zorunda kalsa da sözlerini çeşitlendirmenin yolunu buldu! Çünkü bu iki yetime herkes mükem-

mel davranmıştı. Takdim edilme sırası John Mangles'a geldiğinde kaptan genç bir kız gibi kızardı ve Mary'nin babasına cevap verirken sesi tiredi.

Lady Helena da yolculuğun hikâyesini Kaptan Grant'e anlattı ve onun oğlu ve kızıyla gurur duymasını sağladı.

Harry Grant genç kahramanın başarılarını, bu çocuğunun, babasının Lord Glenarvan'a olan borçlarının bir bölümünü nasıl ödediğini öğrendi. Sonra, sırası geldiğinde, John Mangles da Mary'den öyle sözcüklerle bahsetti ki, Lady Helena'nın birkaç lafıyla zaten bilgi sahibi olmuş olan Harry Grant, kızının elini genç kaptanın güçlü eline koyarak Lord ve Lady Glenarvan'a doğru döndü:

"Lordum ve siz bayan," dedi, "çocuklarımızı kutsayalım!"

Her şey defalarca konuşulduktan sonra Glenarvan, Ayrton'un durumu hakkında Harry Grant'i bilgilendirdi. Grant, deniz onbaşısının Avustralya sahiline çıkarılması konusundaki itiraflarını doğruladı.

"Zeki, cesur bir adam," diye ekledi, "tutkuları onu kötülüğe sevk etti. Düşünerek ve pişmanlık duyarak daha iyi duygulara yönelece-

ğini ummalıyız!"

Ama Ayrton Tabor Adası'na nakledilmeden önce Harry Grant yeni dostlarını kayasına davet etmek istedi. Ağaç evini ziyaret etmelerini ve Okyanus Robinson'unun masasına oturmalarını rica etti. Glenarvan ve konuklar seve seve kabul ettiler. Robert ve Mary Grant, kaptanın yaşadığı ve kendileri için o kadar gözyaşı döktüğü bu ıssız yerleri görme arzusuyla yanıp tutuşuyorlardı.

Bir sandal hazırlandı ve baba, iki çocuk, Lord ve Lady Glenarvan, binbaşı, John Mangles ve Paganel bir süre sonra adanın sahillerine ayak bastılar.

Harry Grant'in arazisini dolaşmaya birkaç saat yetti. Burası, aslında bir denizaltı dağının zirvesiydi. Bazalt kayalıklarının volkanik artıklarla birlikte bol bol bulunduğu bir yaylaydı. Yeryüzünün jeolojik dönemlerinde bu dağ, yeraltı ateşlerinin etkisiyle yavaş yavaş Pasifik Okyanusu'nun derinliklerinden çıkmıştı; ama, yüzyıllar içerisinde volkan sakin bir dağ halini almış ve krateri kapanmış, denizde küçük bir adacık haline gelmişti. Sonra toprak oluşmuştu; bu yeni karada bitkiler yetişmiş; oradan geçen birkaç balina gemisi de evcil

hayvanlar bırakmıştı; bu keçiler ve domuzlar vahşi yaşam koşullarında çoğaldılar ve okyanusun ortasında kaybolmuş bu adada doğa üç âlemiyle kendini göstermiş oldu.

Britannia'nın kazazedeleri buraya sığındıktan sonra insan eli doğanın gücünü düzene koydu. İki buçuk yıl içerisinde Harry Grant ve tayfaları küçük adalarını değişime uğrattılar. Titizlikle ekilmiş birkaç *akr*'lık toprakta mükemmel sebzeler yetişiyordu.

Ziyaretçiler, yemyeşil zamkağaçlarının gölgesindeki eve geldiler. Evin pencerelerinin önünde, güneş ışınları altında parıldayan harikulade bir deniz uzanıyordu. Harry Grant masasını güzel ağaçların gölgesine kurdurdu ve herkes yerini aldı. Arkadya çobanlarına layık ve sade bu yemek, bir oğlak budu, *nardou* ekmeği, birkaç tas süt, iki ya da üç sap vahşi hindiba, saf ve soğuk bir sudan ibaretti.

Paganel çok hoşlanmıştı. Robinson'la ilgili eski fikirleri aklına geliyordu.

"Şu Ayrton keratası halinden şikâyet etmeyecek!" diye haykırdı heyecanla. "Bu adacık bir cennet!"

"Evet," karşılığını verdi Harry Grant, "Tanrı'nın koruduğu üç zavallı kazazede için bir

cennet! Ama Maria-Theresa'nın geniş ve verimli bir ada olmamasına üzülüyorum, bir dere yerine bir ırmak ve açık deniz dalgalarının dövdüğü küçük bir koy yerine bir liman olsaydı keşke."

"Niçin kaptan?" diye sordu Glenarvan.

"Çünkü Pasifik'te İskoçya'ya adamak istediğim koloninin temellerini burada atardım."

"Ah, Kaptan Grant," dedi Glenarvan, "demek ki bizim yaşlı vatanımızda sizi pek ünlü kılmış fikrinizi hiç terk etmediniz?"

"Hayır lordum ve Tanrı bu görevi yerine getirebilmem için sizin ellerinizle beni kurtardı. Eski Kaledonya'daki zavallı kardeşlerimizin, tüm acı çekenlerin, yeni bir kara parçasında sığınacağı bir yer olmalı! Sevgili vatanımız bu denizlerde kendine ait bir koloniye sahip olmalı, yalnızca kendine ait, Avrupa'da bulamadığı bağımsızlığı ve refahı birazcık tadabileceği bir yer!"

"Ah! Güzel söylediniz Kaptan Grant," karşılığını verdi Lady Helena. "İyi bir proje ve büyük yüreklere yakışır! Ama bu adacık?..."

"Hayır bayan, bu en fazla birkaç çiftçiyi beslemeye yetecek bir kaya, oysa ki bize ilk çağların tüm zenginlikleriyle dolu ve geniş bir

kara parçası lazım.

"O halde kaptan," diye haykırdı Glenarvan, "gelecek bizim, bu toprağı birlikte ararız!"

Harry Grant ile Glenarvan, bu vaadi tasdik etmek ister gibi ateşli bir şekilde el sıkıştılar.

Sonra, yine bu adada, bu mütevazı evde, bu upuzun iki yıllık yalnızlık boyunca *Britannia* kazazedelerinin neler yaşadığını öğrenmek istedi herkes. Harry Grant yeni dostlarının arzusunu hemen yerine getirdi:

"Benim hikâyem," dedi, "bir adaya düşen ve yalnızca Tanrı'ya ve kendilerine güvenen, yaşamlarını doğayla mücadele ederek sürdürmek zorunda kalan tüm Robinson'ların hikâyesi!

"1862 yılının 26 Haziran'ını 27'sine bağlayan gece *Britannia,* altı gün fırtınayla boğuştuktan sonra, Maria-Theresa'nın kayalıklarında parçalandı. Deniz dalgalıydı, gemiyi kurtarmak imkânsızdı, zavallı mürettebatım tümüyle yok olmuştu. Yalnızca, Bob Learce ve Joe Bell adlı iki tayfamla ben, yirmi kadar başarısız teşebbüsten sonra karaya çıkmayı başardık!

"Bizi kabul eden kara, iki mil genişliğinde,

beş mil uzunluğunda, içinde otuz kadar ağaç, birkaç çayırlık ve neyse ki hiç kurumayan bir soğuk su kaynağı olan ıssız bir adacıktı. İki tayfamla yapayalnız kaldığımız dünyanın bu köşesinde, ümidimi hiç yitirmedim. Tanrı'ya güvendim ve kararlı bir şekilde mücadeleye giriştim. Bob ve Joe, cesur kader arkadaşlarım, dostlarım, bana canla başla yardımcı oldular.

"Daniel Defoe'nin ideal Robinson'unu örnek alarak, geminin enkazından kalan parçaları, aletleri, biraz barutu, silahları, bir çuval değerli tohumu alarak işe başladık. İlk günler çetin geçti, ama bir süre sonra av ve balık bize yeterli bir besin sağladı, çünkü vahşi keçiler adanın içinde hızla üreyip çoğalıyordu ve deniz hayvanları da sahillerde çok boldu. Yavaş yavaş yaşamımız düzene girdi.

"Kazadan kurtardığım aletler sayesinde adacığın yerini tam olarak biliyordum. Gemilerin seyir yolunun dışındaydık ve ilahi bir tesadüf olmadıkça kimse bizi kurtaramazdı. Bir daha asla göremeyeceğimi sandığım sevdiklerimi düşünerek bu sınavı cesaretle kabul ettim. İki çocuğumun adı her gün dualarıma karışıyordu.

"Bununla birlikte, inatla çalışıyorduk. Bir

süre sonra, birkaç *akr*'lık toprağa *Britannia*'nın tohumları ekilmişti; patates, hindiba, kuzukulağı sayesinde gündelik besinimizi sağladık; sonra başka sebzeler de. Kolay beslenen birkaç oğlak sahibi olduk. Sütümüz, yağımız oldu. Kurumuş derelerde biten *nardou* bize oldukça besleyici bir tür ekmek sağladı, maddi yaşam konusunda hiç endişemiz kalmamıştı.

"*Britannia*'nın enkazıyla tahtadan bir ev inşa ettik; titizlikle katranlanmış yelkenlerle kapladık ve bu sağlam barınağın altında yağmur mevsimi mutlu bir şekilde geçti. Burada sayısız plan, hayal üzerinde tartıştık ve bunların en iyisi gerçek oldu!

"Önce, geminin enkazından yapılma bir kanoyla denize meydan okumayı düşündüm, ama en yakın karayla, yani Pomotou Takımadaları'yla aramızda bin beş yüz mil vardı. Bu kadar uzun bir deniz yolculuğuna hiçbir sandal dayanamazdı. Bunun üzerine vazgeçtim ve kurtuluşumu ancak ilahi bir müdahaleden bekler oldum.

"Ah! Zavallı çocuklarım! Defalarca, sahildeki kayaların tepesinde, uzaklardaki gemileri gözledik! Sürgünümüz sürdüğü müddetçe ufukta yalnızca iki ya da üç yelkenli görüldü

ama hemen yok oldular! İki buçuk yıl böyle geçti. Bir şey ummuyorduk, ama henüz ümitsizliğe de kapılmamıştık.

"Nihayet, önceki gün, adanın en yüksek tepesine çıkmıştım ki batıda hafif bir duman fark ettim. Duman çoğaldı. Bir süre sonra bir gemi gözle görünür bir hal aldı. Bize doğru ilerliyordu. Ama yanaşacak hiçbir yeri olmayan bu küçük adaya uğramazdı kesinlikle.

"Ah! Ne sıkıntılı bir gündü o, kalbim göğsümün içinde nasıl oldu da sağlam kalabildi! Arkadaşlarım Maria-Theresa'nın tepelerinden birinde ateş yaktılar. Gece oldu, ama yelkenliden tanıdık hiçbir işaret gelmiyordu! Yine de kurtuluş oradaydı! Bunun kaçıp gittiğini de mi görecektik!

"Hiç tereddüt etmedim. Karanlık bastırıyordu. Gemi geceleyin adanın yanından geçip gidebilirdi. Denize atladım ve gemiye doğru yüzdüm. Umut, gücümü üç misli artırmıştı. İnsanüstü bir güçle dalgaları yarıyordum. Yata yaklaştım ve aramızda ancak otuz kulaç kalmıştı ki, yat yön değiştirdi!

"O zaman ancak iki çocuğumun işittiği ümitsiz çığlıklar attım, bir sanrı değildi bu.

"Sonra sahile geri döndüm, tükenmiştim,

heyecandan ve yorgunluktan yenik düşmüştüm. İki tayfam beni yarı ölü bir halde buldular. Adada geçirdiğimiz bu son gece korkunçtu, sonsuza dek terk edildiğimize artık inanacaktık ki, gündoğumunda yatın hafif hafif yol aldığını fark ettim. Kanonuz denize indirildi... Kurtulmuştuk ve Tanrı'nın şu ilahi iyiliğine bakın ki çocuklarım, sevgili çocuklarım oradaydı, kolları bana doğru uzanmıştı!"

Harry Grant'in hikâyesi Mary ve Robert'in öpücükleri ve okşayışları arasında tamamlandı. Ve o zaman kaptan kurtuluşunu oldukça kapalı o belgeye borçlu olduğunu öğrendi. Kazadan sekiz gün sonra bir şişenin içine koymuş ve denizin keyfine terk etmişti. Peki ya Jacques Paganel, Kaptan Grant'in hikâyesi sırasında ne düşünüyordu? Saygıdeğer coğrafyacı belgenin sözcüklerini kafasının içinde binlerinci kez evirip çeviriyordu! Üçü de yanlış olan bu üç yorumu tekrar tekrar düşünüyordu! Denizin kemirdiği bu belgede Maria-Theresa Adası nasıl belirtilmişti? Paganel daha fazla dayanamadı ve Harry Grant'in elini tutarak:

"Kaptan," diye haykırdı, "şu deşifre edilemeyen belgenizin içeriğini söyler misiniz?"

Coğrafyacının bu talebi üzerine herkes me-

raklandı, çünkü dokuz aydan beri aranan bulmacanın çözümü nihayet ortaya çıkacaktı!

"Evet kaptan," dedi Paganel, "belgenin tam sözcüklerini hatırlıyor musunuz?"

"Tamamen," karşılığını verdi Harry Grant, "tek ümidimizi bağladığımız bu sözcükleri hatırlamadığım tek bir gün bile geçmedi."

"Nedir bu sözükler kaptan?" diye sordu Glenarvan. "Söyleyin, çünkü açıkçası kendimize güvenimizi yitirdik."

"Merakınızı gidermeye hazırım, cevabını verdi Harry Grant, "ama biliyorsunuz, kurtuluş ihtimalini çoğaltmak için şişenin içine üç dilde yazılmış üç ayrı belge koymuştum. Hangisini bilmek istersiniz?"

"Aynı değiller miydi?" diye haykırdı Paganel.

"Aynı. Bir isim hariç."

"O halde, Fransızca metni söyleyin," karşılığını verdi Glenarvan, "denizin en az zarar verdiği belge oydu, bizim yorumlarımıza da esas olarak o temel oldu."

"Lordum, işte, sözcüğü sözcüğüne şöyleydi," karşılığını verdi Harry Grant.

"27 Haziran 1862, tarihinde, Glasgow limanına bağlı üç direkli *Britannia*, Patagon-

ya'dan bin beş yüz fersah uzaklıkta, güney yarımkürede battı. Karaya sürüklenen iki tayfa ve Kaptan Grant Tabor Adası'na çıktılar..."

"Ne!" dedi Paganel.

"Orada," diye devam etti Harry Grant, "sürekli olarak, amansız bir yoksunluğun pençesinde olacaklardır. Bu belgeyi 153° boylamında ve 37° 11' enleminde denize attılar. Yardımlarına gelin, yoksa yok olacaklardır."

Tabor adını işiten Paganel aniden doğruldu; sonra, kendine hâkim olamayarak, haykırdı: "Nasıl, Tabor Adası mı, Maria-Theresa Adası burası?"

"Kuşkusuz Bay Paganel," cevabını verdi Harry Grant, "İngiliz ve Alman haritalarında Maria-Theresa, ama Fransız haritalarında Tabor!"

O sırada Paganel'in omzuna korkunç bir yumruk indi ve Paganel yumruğun şiddetiyle iki büklüm oldu. Gerçek şu ki bu yumruğu görgü kurallarına sıkı sıkıya bağlılığını ilk kez ihlal etmiş olan binbaşı atmıştı.

"Coğrafyacı!" dedi Mac Nabbs, derin bir küçümseme içeren ses tonuyla.

Ama Paganel binbaşının elini hissetmemişti bile. Onun belini büken coğrafi darbenin

yanında bu neydi ki?

Böylece, Kaptan Grant'ten bunu öğrenince, hakikate yavaş yavaş yaklaşmıştı! Deşifre edilemez belgenin neredeyse tümünü deşifre etmişti! Sırayla, Patagonya, Avustralya, Yeni Zelanda adları ona tartışmasız bir kesinlik olarak gözükmüştü. *Contin,* önce "kıta" olmuş, yavaş yavaş gerçek anlamı olan "sürekli"ye kavuşmuştu. *Indi,* sırayla "Amerikan yerlileri," "yerli halk" anlamlarına gelmiş, sonunda gerçek anlamı olan "yoksunluk" olarak anlaşılmıştı. Yalnızca, denizin kemirdiği "abor" sözcüğü coğrafyacının basiretini bağlamıştı! Paganel bunu inatla, "karaya çıkmak" fiilinin kökü olarak düşünmüştü, oysa o bir özel isimdi, Tabor Adası'nın, *Britannia*'nın kazazedelerinin sığındığı adanın Fransızca adıydı! Yine de kaçınılması güç bir hataydı bu, çünkü *Duncan*'ın haritalarında bu adacığın adı Maria-Theresa'ydı.

"Hiç önemi yok!" diye haykırıyordu Paganel, saçlarını yolarak, "bu ikili adlandırmayı unutmamam gerekirdi! Affedilmez bir hata bu, Coğrafya Cemiyeti Sekreteri'ne yakışmayan bir hata! Onurum kırıldı!"

"Ama Bay Paganel," dedi Lady Helena, "o

kadar üzülmeyin!"

"Hayır! Bayan, hayır! Ben bir eşeğim!"

"Hatta bilge bir eşek bile değil!" cevabını verdi binbaşı, teselli niyetine.

Yemek sona erdiğinde Harry Grant evindeki her şeyi düzene koydu. Namuslu adam, zenginliklerinin suçluya miras kalmasını istediğinden yanında hiçbir şey götürmüyordu.

Gemiye geri dönüldüler. Glenarvan hemen o gün yola çıkmak istediğinden deniz onbaşısının karaya çıkarılması için emirlerini verdi. Ayrton kıç güverteye getirildi ve Harry Grant'in karşısında buldu kendini.

"Benim, Ayrton," dedi Grant.

"Sizsiniz kaptan," karşılığını verdi Ayrton, Harry Grant'i karşısında gördüğü için hiç şaşırmamış gibiydi. "Sizi tekrar sağ salim görmek beni üzmedi."

"Öyle görünüyor ki Ayrton, sizi insanların olduğu bir sahile indirerek hata işlemişim."

"Öyle görünüyor kaptan."

"Bu ıssız adada benim yerimi siz alacaksınız. Tanrı size pişmanlık esinlesin!"

"Öyle olsun!" cevabını verdi Ayrton sakin bir sesle.

Sonra Glenarvan, deniz onbaşısına seslene-

rek, "Terk edilme kararınızda ısrar ediyor musunuz Ayrton?" diye sordu.

"Evet lordum."

"Tabor Adası sizce uygun mudur?"

"Tamamen uygun."

"Şimdi son sözlerimi dinleyin Ayrton. Burada karadan tamamen uzak olacaksınız, hemcinslerinizle hiçbir irtibatınız olmayacak. Mucizeler ender olur. *Duncan*'ın sizi bıraktığı bu adacıktan kaçamayacaksınız. Tek başınıza olacaksınız, yüreklerin en derinini okuyan Tanrı'nın gözü önünde, ama siz Kaptan Grant gibi kayıp ya da yeri bilinmeyen biri olmayacaksınız. Siz insanların hatırasına hiç layık olmasanız da insanlar sizi hatırlayacaktır. Sizin nerede olduğunuzu ben biliyorum Ayrton, nerede bulacağımı biliyorum, bunu asla unutmayacağım."

"Tanrı Saygıdeğer Efendimizi korusun!" karşılığını verdi Ayrton yalnızca.

Glenarvan ile deniz onbaşısı arasında geçen son sözler bunlar oldu. Kano hazırdı. Ayrton kanoya indi.

John Mangles önceden adaya birkaç sandık konserve yiyecek, alet edevat, silah, barut ve kurşun tedariği taşıtmıştı. Dolayısıyla deniz

onbaşısı çalışarak kendini başka bir insana dönüştürebilirdi: hiç eksiği yoktu, kitap bile vardı, İngilizler için çok kıymetli olan İncil de bu kitaplardan biriydi.

Ayrılık saati gelip çatmıştı. Mürettebat ve yolcular güvertede toplanmıştı. Hepsinin yüreği sıkışmıştı. Mary Grant ve Lady Helena duygularını saklayamadılar.

"Bu gerçekten gerekli mi?" diye sordu genç kadın kocasına, "bu zavallıyı terk etmeli miyiz?"

"Gerekli Helena," karşılığını verdi Lord Glenarvan. "Kefareti bu!"

O sırada John Mangles'ın komutasındaki kano gemiden ayrıldı. Ayrton, ayakta, daima soğukkanlı olarak şapkasını çıkardı ve ciddiyetle selam verdi.

Glenarvan tüm mürettebatla birlikte; tıpkı ölmek üzere olan bir adam karşısında yapıldığı gibi, şapkasını çıkardı ve sandal derin bir sessizlik içinde gemiden uzaklaştı.

Ayrton, karaya vardığında, kuma atladı ve kano da gemiye geri döndü. Saat akşamın dördüydü, kıç güvertesinin üzerinde yolcular deniz onbaşısını görebiliyorlardı. Ayrton kollarını kavuşturmuş, bir kayanın üzerindeki

heykel gibi hareketsiz gemiye bakıyordu.

"Gidiyor muyuz lordum?" diye sordu John Mangles.

"Evet John," cevabını verdi Glenarvan çabucak, belli etmek istediğinden daha heyecanlıydı.

"Go head!"[1] diye haykırdı John mühendise.

Buhar boruların içinde ıslık çaldı, uskur denizi dövdü ve saat sekizde, Tabor Adası'nın son zirveleri de gecenin karanlığı içinde yok oluyordu.

1) (İng.) İleri! (yhn.)

22

JACQUES PAGANEL'İN SON DALGINLIĞI

Duncan, adayı terk ettikten on bir gün sonra, 18 Mart'ta, Amerika sahiline vardı ve ertesi gün Talcahuano Koyu'nda demirledi.

Beş aylık bir yolculuktan sonra buraya geri dönmüştü. Bu yolculuk sırasında, 37. paralel çizgisini inatla izleyerek dünya turu yapmıştı. *Traveller's club*'ın yıllıklarında daha önce hiç yer almamış bu unutulmaz seferin yolcuları Şili'den, pampalardan, Arjantin Cumhuriyeti'nden, Atlantik'ten, Cunha Adaları'ndan, Amsterdam Adaları'ndan, Avustralya'dan, Yeni Zelanda'dan, Tabor Adası'ndan ve Pasifik'ten geçmişlerdi. Çabaları kesinlikle sonuçsuz kalmamıştı, *Britannia*'nın kazazedelerini vatanlarına geri getiriyorlardı.

Laird'lerinin sesiyle yola çıkmış bu cesur İskoçların bir teki bile çağrıya katılmamazlık etmemişti. Şimdi hepsi İskoçya'larına geri dönü-

yordu. Bu sefer kadim tarihin "gözyaşsız" savaşını hatırlatıyordu.

Gerekli malzeme tedariğini tamamlayan *Duncan* Patagonya kıyıları boyunca yol aldı, Horn Burnu'ndan geçti ve Atlantik Okyanusu'nda ilerledi.

Hiçbir yolculuk bundan daha az güçlük çıkaramazdı. Yat, beraberinde bir mutluluk yükü taşımaktaydı. Gemide artık sır yoktu, John Mangles'ın Mary Grant'e duyduğu hisler bile ortadaydı.

Yine de bir şey vardı. Bir esrar Mac Nabbs'ın kafasını kurcalamaya devam ediyordu hâlâ. Paganel niçin giysilerine sıkıca sarınmış duruyordu hep, neden kulaklarına kadar örtündüğü bir atkı dolamıştı boynuna? Binbaşı, bu tuhaf takıntının nedenini öğrenmek için yanıp tutuşuyordu. Ama Mac Nabbs'ın sorularına, imalarına, kuşkularına rağmen Paganel düğmelerini açmıyordu.

Hayır! *Duncan* ekvatordan geçerken ve güverte 50° derecelik bir ısının altında erirken bile üstünden çıkarmıyordu.

Coğrafyacıyı geniş bir kaftana sarınmış gördüğünde binbaşı, "Öyle dalgın ki kendini Saint-Petersburg'da sanıyor," diyordu.

Nihayet, 9 Mayıs günü, Talcahuano'dan ay-

rıldıktan elli üç gün sonra, John Mangles Clear Burnu'nun ışıklarını gördü. Yelkenli Saint-George Kanalı'na girdi, İrlanda Denizi'nden geçti ve 10 Mayıs günü Clyde Körfezi'ndeydi. Saat on birde Dumbarton'da demirledi. Akşamın saat ikisinde yolcular, Highlands'lilerin sevinç çığlıkları arasında Malcolm-Castle'a giriyordu.

Demek ki kaderde, Harry Grant'in ve iki arkadaşının kurtarılması, John Mangles'ın Mary Grant'le eski Saint-Mungo Katedrali'nde evlenmesi, Peder Paxton'un, dokuz ay önce babanın kurtuluşu için dua ettikten sonra, kızının ve kurtarıcısının evliliğini kutsaması vardı! Robert'in alnında da Harry Grant gibi, John Mangles gibi denizci olmak ve Lord Glenarvan'ın soylu himayesi altında onlarla birlikte kaptanın büyük projelerini üstlenmek yazılıydı demek ki!

Ama Jacques Paganel'in bekâr ölmeyeceği de yazılı mıydı acaba? Muhtemelen.

Gerçekten de bilgin coğrafyacı, kahramanca başarılarından sonra, şöhret sahibi olmaktan kaçamadı. Onun dalgınlıkları İskoçya sosyetesinin pek hoşuna gitti. Onu kapışamıyorlardı, gördüğü ilgi karşısında yetersiz kalıyordu.

Bu sırada otuz yaşlarında sevimli bir bayan coğrafyacıya ve ona evlenme teklif etti. Kendisi de biraz ilginç, ama iyi yürekli ve sempatik biri

olan bu bayan Binbaşı Mac Nabbs'ın kuzininden başkası değildi. Üstelik, bir milyonluk bir servete sahipti, ama bundan söz etmeye değmez.

Paganel Miss Arabella'nın duygularına karşı ilgisiz değildi; yine de karar vermeye cesaret edemiyordu.

Birbirleri için yaratılmış bu iki yüreği binbaşı bir araya getirdi. Hatta Paganel'e yapabileceği "son dalgınlık"ın evlilik olacağını bile söyledi.

Büyük karmaşa yaşayan Paganel, tuhaf bir halde, son sözü bir türlü söylemeye yanaşmıyordu.

"Miss Arabella hoşunuza gitmiyor mu?" diye tekrar tekrar soruyordu Mac Nabbs.

"Yoo, binbaşı, pek sevimli!" diye haykırdı Paganel, "son derece sevimli, hatta size itiraf etmek gerekirse, daha az sevimli olsa daha çok hoşuma gidecek! Bir kusuru olsun isterdim."

"Sakin olun," cevabını verdi binbaşı, "kusuru var, hem de birden çok. En kusursuz kadının bile kendine göre bir kusuru vardır. Tamam mı Paganel, kararlaştırdık mı?"

"Cesaret edemiyorum," diyordu Paganel.

"Hele hele, benim bilge dostum, niçin tereddüt ediyorsunuz?"

"Miss Arabella'ya layık biri değilim ben!" cevabını veriyordu sürekli olarak coğrafyacı.

Ve bu görüşünde ısrarlıydı.

Nihayet bir gün dikkafalı binbaşı onu köşeye sıkıştırdığında, gizli tutulması koşuluyla, polis peşine düşerse eşgalinin belirlenmesini kolaylaştıracak bir özelliğini itiraf etti.

"Pöh!" diye haykırdı binbaşı.

"Size dediğim gibi," karşılığını verdi Paganel.

"Ne önemi var, saygıdeğer dostum."

"Öyle mi sanıyorsunuz?"

"Tersine, böylelikle daha da ilginç oluyorsunuz. Bu durum sizin kişisel yeteneklerinize ekleniyor! Bu da sizi, Arabella'nın düşlediği eşsiz erkek haline getiriyor."

Ve binbaşı, değişmez ciddiyetini koruyarak, Paganel'i endişeleriyle baş başa bıraktı.

Mac Nabbs ile Miss Arabella arasında kısa bir konuşma cereyan etti.

On beş gün sonra, Malcolm-Castle Kilisesi'nde büyük gürültü koparan bir evlilik kutlanıyordu. Paganel çok hoştu, ama sıkı sıkıya örtünmüştü. Miss Arabella ise göz kamaştırıcıydı.

Ve coğrafyacının bu sırrı bilinmeyenin derinliklerinde daima gömülü kalacaktı, tabii eğer binbaşı Glenarvan'a söylememiş olsaydı. O da Lady Helena'dan hiçbir şey saklamazdı. O da Mistress[1] Mangles'a tek bir kelime söyledi. Kısa-

1) Evli kadınlara seslenme sanı. (Mrs.) (yhn.)

cası bu sır Mistress Olbinett'e kadar geldi ve sır olmaktan çıkmıştı.

Jacques Paganel'e, Maoriler arasındaki üç günlük esirliği sırasında, *dövme* yapılmıştı, hem de ayaklarından omuzlarına kadar dövmeyle kaplıydı. Göğsünün üzerinde, kanatlarını açmış, kalbini ısıran arınamsı bir kivi resmi vardı.

Paganel'in büyük yolculuğunun tek maceraşı buydu. Bu durum onu hep rahatsız etmiş ve Yeni Zelanda'yı bir türlü bağışlayamamıştı. İsteğine ve özlemine rağmen Fransa'ya dönmesini engelleyen de buydu. Vücudunda taptaze dövmeleriyle bir sekreter olarak geri dönerek, şahsında tüm Coğrafya Cemiyeti'ni karikatüristlerin ve küçük gazetelerin alaylarına maruz bırakmaktan çekinmişti.

Kaptanın İskoçya'ya dönüşü ulusal bir olay olarak kutlandı ve Harry Grant Eski Kaledonya'nın en sevilen insanı haline geldi. Oğlu Robert de onun gibi, Kaptan John gibi denizci oldu ve Lord Glenarvan'ın himayesi altında Pasifik denizlerinde bir İskoçya kolonisi kurma projesini bu kez de o üstlendi.

ÜÇÜNCÜ VE SON BÖLÜMÜN SONU